โครงการ การอภิปรายความบทพระราชนิพนธ์: นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ ติโต และพระมหาชนก

ระยะที่ 2

หลากมุมมองในบทพระราชนิพนธ์ : ติโต

สุรพงษ์ โสธนะเสถียรและคณะ

คำนำ

การศึกษาเรื่องการอภิปรายความบทพระราชนิพนธ์: ติโต เป็นงานวิจัยในระยะที่ 2 อันเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย การอภิปรายความพระราชนิพนธ์: นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ ติโต และพระมหาชนก ภายใต้เงินทุนสนับสนุนการวิจัยจาก สกว. จากปี 2551-2553 ทั้งนี้เพื่อศึกษาแนวความคิดและมโนทัศน์ในงานพระราชนิพนธ์ภายใต้บริบทการตีความในมุมมองของผู้อ่านโดยการอภิปรายเนื้อความ บริบทของเนื้อความ และความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อความเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจและความเข้าถึงในบทพระราชนิพนธ์โดยเฉพาะสาเหตุของบุคลิภาพที่ทำให้ติโตมีความเป็นเอกลักษณ์ของเอกบุรุษซึ่งยากที่ผู้ใดจะเลียนแบบ

ข้าพเจ้าขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยที่ส่งเสริมงานวิจัยชิ้นนี้ ขอขอบคุณเครือข่ายหลักในระยะที่ 2 ที่ประกอบด้วยดร.นพปฏลล สุนทรานนท์ ดร.พีรยุทธ์ โอรพันธุ์ คุณเทียมจิตร์ พ่วงสมจิตร์ ขอขอบคุณที่ประชุมวิชาการที่ประกอบด้วยนักวิชาการจำนวนมากในวันเสาร์ที่ 3 ตุลาคม 2552 ที่ห้องนาถวังน้อย โรงแรมเดอะ แกรนด์ อยุธยา โดยเฉพาะศ.ดร.สมทรงบุรุษพัฒน์ รศ.ดร.ชัยชนะ อิงคะวัติ และรศ.ดร.ยุบล เบญจรงค์กิจ ที่เป็นผู้วิจารณ์งานวิจัยในการประชุมดังกล่าว

บทที่ ๑

บทนำ

สภาพปัญหา

ในอดีตมีงานวรรณกรรมที่เป็นงานประพันธ์หรือบทพระราชนิพนธ์ชั้นนำซึ่งนำต้นเค้ามาจากวรรณกรรมของต่างประเทศมาเรียบเรียงหรือแปลความเป็นภาษาไทยเช่น รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ ๑ รัชกาลที่ ๒ รัชกาลที่ ๔ รัชกาลที่ ๖ ราชาธิราช หรือสามก๊ก เป็นต้น นอกเหนือจากการนำงานเหล่านี้ขึ้นมาศึกษาค้นคว้าโดยนักวิชาการเพื่อสะท้อนภาพสังคมทางการเมืองของไทยได้ดังการศึกษาค้นคว้าหลายชิ้นของผู้เขียนเช่น รามเกียรติ์: การแปลความหมายทางการเมือง (๒๕๒๖) หรือธรรมจรรยาในราชาธิราช: สื่อการปกครอง (๒๕๓๔) หรือการอภิปรายความบทพระราชนิพนธ์: นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ (2552) ซึ่งเนื้อหาระหว่างเล่มล้วนสอดแทรกปรัชญาอันทรงคุณค่าและมีอิทธิพลต่อสังคมไทย

บทพระราชนิพนธ์แปลเรื่องติโต มีต้นฉบับจากหนังสือของ Phyllis Auty ที่ชื่อ Tito (1972) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเริ่มแปลหลังจากนั้น ๔ ปี หรือในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ อันเป็นห้วงเวลาที่สยามประเทศประสบปัญหาความแตกแยกในเรื่องอุดมการณ์ฝ่ายขวาและซ้ายจากผู้ปกครองและขบวนการนักศึกษา การแปลบทพระราชนิพนธ์นี้เพื่อให้ข้าราชการบริพารได้ทราบถึงบุคคลที่น่าสนใจคนหนึ่งของโลกที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ แต่อุดมการณ์ก็ไม่ได้มีความสำคัญมากไปกว่าการสร้างชาติด้วยเอกราชและเอกภาพของเพื่อนร่วมชาติ เนื้อหาในบทพระราชนิพนธ์กล่าวถึงประวัติและการทำงานของติโตในการนำพาประเทศไปสู่ความเป็นอิสระและความก้าวหน้า ความยาวของบทพระราชนิพนธ์รวม ๑๒๑ หน้า ที่สะท้อนถึงอัจฉริยภาพของบุคคลผู้นี้ที่สมควรนำมาเป็นแบบอย่าง เพื่อให้ผู้อ่านได้ขยายวงกว้างขึ้นจึงโปรดเกล้าฯให้จัดพิมพ์เป็นการแพร่หลายไปยังผู้สนใจทั่วไปในปีพ.ศ. ๒๕๓๗ ในการจัดพิมพ์ครั้งแรกเพื่อให้ผู้ในใจประวัติศาสตร์แล้วยังนำรายได้จากการจำหน่ายหนังสือสมทบทุนมูลนิธิชัยพัฒนา อันเป็นโครงการที่เป็นแบบอย่างให้แก่คนทั่วไปเช่นกันในการสร้างความมั่นคงและความก้าวหน้าให้กับสังคมไทย การจัดพิมพ์บทพระราชนิพนธ์ติโตตรงกับวันสำคัญเนื่องในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๗ พรรษา ในวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๓๗ อันเป็นเรื่องถัดมาจากการจัดพิมพ์บทพระราชนิพนธ์นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระในวันเฉลิมพระชนม์พรรษาก่อนหน้านั้น 1 ปี อันที่จริงเรื่องราวของติโตเป็นเรื่องร่วมสมัยกับนายอินทร์ซึ่งมีภารกิจในการปกป้องประเทศเมื่อครั้งสงครามโลกครั้งที่สอง อันเป็นห้วงเวลาที่ผลิตผู้นำที่โดดเด่นในการเอาชีวิตเข้าแลกเพื่อความอยู่รอดของประเทศชาติ

อันที่จริงงานพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีอยู่หลายเรื่อง แบ่งเป็นบทพระราชนิพนธ์ บทพระราชนิพนธ์แปล และบทความพระราชนิพนธ์ (http://www.kkuengineering.com/pagereply.cfm?ind=๙&idb=๒๗๘#, 27 April 2551) ดังนี้

๑. บทพระราชนิพนธ์

๑.๑. พระราชานุกิจรัชกาลที่ ๘

๑.๒. เมื่อข้าพเจ้าจากสยามมาสู่สวิส

๑.๓. พระมหาชนก

๑.๔. ทองแดง

๒. บทพระราชนิพนธ์แปล

๒.๑. ติโต จาก **Tito** โดย **Phyllis Auty**

๒.๒. เศรษฐศาสตร์ตามนัยของพระพุทธศาสนา บทที่ ๔ เล็กดีรสโต จาก **Small is Beautiful** โดย **E.F. Schumacher** หน้า ๕๓-๖๓

๒.๓. นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ จาก **A Man Called Intrepid** โดย **William Stevenson**

๓. รายชื่อบทความที่พระราชนิพนธ์แปลและเรียบเรียง

๓.๑. ‘ข่าวจากวิทยุเพื่อสันติภาพและความก้าวหน้า’ จาก Radio Peace and Progress ในนิตยสาร Intelligence Digest ฉบับลงวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘

๓.๒. ‘การคืบหน้าของมาร์กซิสต์’ แปลจาก ‘The Marxist Advance’ Special Brief

๓.๓. ‘รายงานตามนโยบายคอมมิวนิสต์’ แปลจาก ‘Following the Communist Line’

๓.๔. ฝันร้ายไม่จำเป็นต้องเป็นจริง’ แปลจาก ‘No Need for Apocalypse’ ในนิตยสาร The Economist ฉบับลงวันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๘

๓.๕. ‘รายงานจากลอนดอน’ แปลจาก ‘London Report’ ในนิตยสาร Intelligence Digest Weekly Review ฉบับลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๘

๓.๖. ‘ประเทศจีนยังอยู่’ แปลจาก ‘Eternal China’ ในนิตยสาร Intelligence Digest Weekly Review ฉบับลงวันที่ ๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๘

๓.๗. ‘ทัศนะน่าอัศจรรย์จากชิลีหลังสมัยอาล์เลนเด’ แปลจาก ‘Surprising Views from a Post-Allende Chile’ ในนิตยสาร Intelligence Digest Weekly Review ฉบับลงวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๘

๓.๘. ‘เขาว่าอย่างนั้น เราก็ว่าอย่างนั้น’ แปลจาก ‘Sauce for Gander…’ ในนิตยสาร Intelligence Digest Weekly Review ฉบับลงวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๘

๓.๙. ‘จีนแดง ตั๋วเฮียค้ายาบ้าแห่งโลก’ แปลจาก ‘Red China Drug Pushers to the World’ ในนิตยสาร Intelligence Digest Weekly Review ฉบับลงวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๘

๓.๑๐. ‘วีรบุรุษตามสมัยนิยม’ จาก ‘Fashion in Heroes’ โดย George F. Will ในนิตยสาร Newsweek ฉบับลงวันที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๒

พระอัจฉริยภาพในพระราชนิพนธ์ข้างต้นได้รับการสดุดีพระเกียรติคุณด้านวรรณกรรมจากคณะกรรมการตัดสินรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (รางวัลซีไรต์) ประเทศไทย ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐานพระราชวังดุสิต วันอังคาร ที่ ๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๔๐ ในพระปรีชาสามารถด้านการแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย

ตลอดระยะรัชสมัยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองราชสมบัติ ประเทศไทยประสบกับความความรุ่งเรืองก้าวหน้า ประชาชนอยู่ร่มเย็นเป็นสุข แต่อย่างไรก็ตามสังคมไทยยังคงต้องเผชิญกับวิกฤติการณ์ในบางช่วงเวลา ในหลายๆครั้งพระองค์ได้ทรงพระราชทานแนวทางในการแก้ไขจนสำเร็จลุล่วงอย่างสมบูรณ์ เป็นที่ทราบกันดีว่าในทศวรรษ ๒๕๓๐ เป็นระยะที่บ้านเมืองมีรายได้ประชาชาติสูงสุดอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน คนไทยทั้งแผ่นดินใช้ชีวิตสุรุ่ยสุร่ายเกินฐานะ กว่าจะตระหนักความจริงต่อเมื่อเกิดภาวะฟองสบู่แตกเมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๔๐ นอกเหนือจากเหตุการณ์พฤษภาคมทมิฬ ในปี ๒๕๓๕ พร้อมกับการทำรัฐประหารด้วยข้อหาผู้นำประเทศทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง ซึ่งมีข้อสังเกตว่าระยะนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานบทพระราชนิพนธ์แปลและถ่ายทอดวรรณกรรมมาสู่สังคม จำนวนถึง ๓ เรื่องเป็นอนุกรมต่อเนื่องจากปี พ.ศ.๒๕๓๖ ๒๕๓๗ และ๒๕๓๙ โดยเฉพาะติโตซึ่งตีพิมพ์ในปี ๒๕๓๗ ที่สะท้อนแก่นของเรื่องของบุคคลที่เป็นผู้นำและนักต่อสู้ที่รักชาติบ้านเมือง สามารถนำบ้านเมืองที่แตกแยกขาดความรักสามัคคีท่ามกลางวิกฤตการณ์สงครามโลกครั้งที่สอง จนผ่านอุปสรรคนานา สามารถรวมสังคมที่แตกแยกให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันเป็นบทเรียนสอนใจต่อสภาพเหตุการณ์ของสังคมไทยในขณะนั้น จึงสมควรศึกษาปรัชญาการปกครองประเทศที่สะท้อนได้จากบทพระราชนิพนธ์ดังกล่าว ซึ่งงานเขียนนี้อาศัยบทพระราชนิพนธ์ติโตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นกรณีศึกษาโดยไม่ได้อ้างอิงต้นฉบับภาษาอังกฤษของออตีแต่อย่างใด

เรื่องราวของติโต

ประวัติศาสตร์ยุโรปหลังศตวรรษที่ ๑๖ เป็นต้นมา มีประเทศขนาดใหญ่หลายประเทศผลัดกันเป็นมหาอำนาจในห้วงระยะเวลาสั้นๆหรือระยะเวลายาวนานตลอดมาไม่ว่ามหาอำนาจสเปนในปลายศตวรรษที่ ๑๕ ต่อศตวรรษที่ ๑๖ รัสเซีย อังกฤษ ในศตวรรษที่ ๑๗ และฝรั่งเศสในศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งแผ่อาณานิคมไปอย่างกว้างขวาง แต่ประเทศขนาดใหญ่เช่นเยอรมันและอิตาลีกลับไม่ได้มีโอกาสเช่นนั้น กระทั่งศตวรรษที่ ๒๐ ทั้งสองประเทศพลิกประวัติศาสตร์โดยจับมือกันขยายจักรวรรดินำไปสู่สงคราม ประเทศคู่สงครามได้รวมเอาอาณานิคมเข้าร่วมสงครามจนขยายตัวกลายเป็นสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง (ค.ศ.๑๙๑๔-ค.ศ.๑๙๑๘) และสงครามโลกครั้งที่สอง (ค.ศ.๑๙๓๙-ค.ศ.๑๙๔๕) โดยเฉพาะประกอบกับมูลเหตุของสงครามโลกครั้งที่สองเกิดจากการจัดระเบียบอำนาจในยุโรปไม่ลงตัวภายหลังสงครามครั้งแรก ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของชาติต่างๆ

ติโต

การที่ฮิตเลอร์ไม่พอใจผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสนธิสัญญาแวร์ซายและการที่ชาวยิวกุมอำนาจทางเศรษฐกิจ จนทำให้เยอรมันประสบปัญหาไม่สามารถฟื้นฟูประเทศได้ นอกเหนือจากการที่ยุโรปถูกแบ่งเป็น ๒ ฝ่ายระหว่างกลุ่มประเทศที่มี (have) และไม่มี (have not) อันนำไปสู่การเข้าร่วมสงครามสองฝ่ายคือ ฝ่ายสัมพันธมิตร ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส และสหภาพโซเวียต กับฝ่ายอักษะประกอบด้วยเยอรมัน อิตาลี และญี่ปุ่น โดยมีพื้นที่ต่อสู้ครอบคลุมพื้นที่กว้างขวางตั้งแต่ทวีปยุโรป แอฟริกา ตะวันออกกลาง เอเชียตะวันออกทั้งหมด มหาสมุทรแปซิฟิก เมดิเตอร์เรเนียน และมหาสมุทรแอตแลนติก สร้างความเสียหายใหญ่หลวงไปทั่วโลก ตั้งแต่ช่วงต้นของสงครามโลกครั้งที่สองหรือในปี พ.ศ.๒๔๘๔ อังกฤษเป็นมหาอำนาจเดียวที่เหลือหากไม่รวมสหรัฐซึ่งวางตัวเป็นกลางในระยะนั้นก่อนที่จะประกาศสงครามกับฝ่ายอักษะในปลายปีเดียวกัน ยุโรปตะวันออกต้องกลายเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์เมื่อเยอรมันไม่ไว้ใจรัสเซีย และมีแผนการที่จะบุกรัสเซียในกลางปีนั้น การบุกรัสเซียของเยอรมันทำให้เยอรมันต้องวางแผนครอบครองยุโรปตะวันออกเพื่อใช้เป็นฐานในการรุกรานรัสเซียต่อไป อังกฤษทราบถึงแผนการดังกล่าวเป็นอย่างดีจึงเปิดยุทธการสกัดกั้นอุลตร้าประกอบกับแผนการระหว่างสหรัฐกับอังกฤษที่เรียกว่าแผน ABC-1 อังกฤษได้ส่งกองกำลังทหารไปที่กรีซ พร้อมทั้งสนับสนุนกองทัพในยูโกสลาเวีย ซึ่งในขณะนั้นยูโกสลาเวียยังไม่สามารถรวบรวมประเทศให้เป็นปึกแผ่นได้ ทั้งยังมีความแตกแยกภายในสูง ต่างฝ่ายต่างมีกองกำลังติดอาวุธของตัวเอง หนึ่งในนั้นคือกองกำลังของติโต ซึ่งฝ่ายรัสเซียให้การสนับสนุนเนื่องจากมีอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจการเมืองตรงกัน ในขณะเดียวกันทางฝ่ายสัมพันธมิตรก็ให้การสนับสนุนด้วยเช่นกันในภายหลังเพื่อให้ติโตสกัดกั้นพลังอำนาจของเยอรมัน ในที่สุดเยอรมันก็บุกยูโกสลาเวียอันทำให้สงครามกลางเมืองในยูโกสลาเวียเป็นส่วนหนึ่งของสงครามโลกครั้งที่สองเช่นเดียวกับสงครามกลางเมืองในประเทศจีน กองกำลังของติโตจึงต้องทำสงครามใต้ดินในการต่อสู้กับกองกำลังของเยอรมันก่อนจะเป็นผู้ชนะในสงครามโลกครั้งที่สองร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตร แต่กระนั้นก็ยังมีความขัดแย้งกันภายใน แต่ด้วยความเป็นนักรักชาติรักประชาชนทำให้กองกำลังของติโตได้เป็นผู้ครอบครองศูนย์กลางของอำนาจรัฐที่ทำให้รัสเซียไม่ได้เข้ามาแทรกแซงเนื่องจากฝ่ายสัมพันธมิตรเข้ารักษาสมดุลแห่งอำนาจในภูมิภาคนั้นด้วย

เหตุการณ์สำคัญในสงครามยูโกสลาเวียในปี พ.ศ.๒๔๘๔ (คศ.๑๙๔๑)

วัน/เดือน	เหตุการณ์สำคัญ
มกราคม	สตีเฟนสัน โดโนแวน และเชอร์ชิลล์ เจรจาร่วมกันถึงโอกาสที่จะเบนความมนใจของฮิตเลอร์ในยุโรปตะวันออกโดยใช้ “ยุทธการสกัดกั้น ULTRA”
มกราคม/ กุมภาพันธ์	สหรัฐและอังกฤษวางแผนยุทธศาสตร์ระดับโลกในแผน ABC-1
กุมภาพันธ์/ มีนาคม	โดโนแวนเดินทางไปทั่วแหลมบอลคันส์ โดยรู้อยู่ก่อนว่า ฮิตเลอร์จะต้องรักษาปีกของกองทัพตนไว้ก่อนที่จะเข้าโจมตีรัสเซีย[๑]
๑๗ มีนาคม	คณะทหารทหารปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองในยูโกสลาเวีย หลังจากที่โดโนแวนเดินทางกลับไปแล้ว
๖ เมษายน	เยอรมันบุกยูโกสลาเวีย (เกิดสงครามกลางเมือง)

ที่มา นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระหน้า ๑๘

[๑] สหรัฐโดยโนแวนหนุนหลังการปฏิวัติล้มเจ้าชายปอล ผู้สำเร็จราชการที่สนับสนุนฝ่ายอักษะ เพื่อจัดตั้งรัฐบาลที่นิยมฝ่ายสัมพันธมิตร ทำให้ฮิตเลอร์โกรธเคืองยกทัพบุกทำลายยูโกลสลาวีย แล้วจัดตั้งรัฐบาลหุ่นขึ้นมา

ภาพ ๑ แผนที่แสดงยูโกสลาเวียเมื่อถูกครอบครองโดยฝ่ายอักษะ

U.S. Department of State, *Documents on German Foreign Policy*. Series D (1937-1945), Vol. XII
Washington, DC: USGPO, 1962

YUGOSLAVIA AFTER AXIS CONQUEST. 1941-1945

ภาพ ๒ แผนที่แสดงยูโกสลาเวียเมื่อ ปี 2536 แสดงการแบ่งแยกประเทศ

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี และในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๑

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาภาพโดยรวมของบทพระราชนิพนธ์ติโตในมุมมองต่างๆทางการสื่อสาร การปกครอง และทางภาษา

๒. เพื่ออภิปรายความโดยอาศัยวัตถุประสงค์ในข้อที่ ๑ มาวิเคราะห์และแสวงหาองค์ประกอบของปรัชญาหรือแนวคิดเกี่ยวกับมุมมองต่างๆดังกล่าว ที่พระราชทานต่อพสกนิกรให้เข้าใจและเข้าถึงบทพระราชนิพนธ์

ขอบเขตของการศึกษา

1. ข้อมูลที่ได้จะมาจากใจความและบริบทของงานพระราชนิพนธ์ สภาพแวดล้อมทางสังคม เอกสารอื่นใดที่เกี่ยวข้อง และการตีความของผู้ที่ทำการศึกษา
2. เป็นการวิเคราะห์อภิปรายบทพระราชนิพนธ์ผ่านกระบวนการการใช้เหตุผลอย่างพินิจพิเคราะห์และการอภิปรายความในการไปสู่บทสรุปที่สามารถนำไปใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม

ระเบียบวิธีการศึกษา

วิธีการศึกษา การศึกษางานนี้มีรากฐานจากการอาศัยการวิเคราะห์เนื้อความและบริบทของเนื้อความ (textual, contextual & intertextual analysis) เป็นกรอบในการศึกษาของแต่ละองค์ข้อมูล (corpus) โดยไม่จำกัดอยู่ที่เนื้อความบางส่วนที่เชื่อว่ามาจากสิ่งจำเป็น (anti-essentialism) เท่านั้น เพราะทุกส่วนของเนื้อหาล้วนมีความสำคัญในตัวเองเนื่องจากสมมติคติของกรอบความคิดไม่ได้ขึ้นอยู่กับกฎในการอธิบายปรากฏการณ์ที่ตายตัว (universal/grand narratives) เหมือนในทางวิทยาศาสตร์ ด้วยเหตุนี้ปรัชญาหรือแนวความคิดในการวิพากษ์ การอภิปรายความ หรือการทลายกรอบในการตีความหมายจึงต้องคำนึงถึงเบื้องหลังของพลังอำนาจ ความแตกต่าง และสถานการณ์ที่ปรากฏในเนื้อความ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความโดดเด่นของเรื่องราวควบคู่ไปกับจินตนาการที่ได้จากกรอบสร้างสรรค์ของสภาพสังคม (social constructionism) ในมุมมองทางวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาสาระตลอดเรื่อง (Trappes-Lomax 2000)

รูปแบบการศึกษาแบบหลังนวสมัย (postmodernism) ช่วยทำให้การวิเคราะห์เนื้อความที่เป็นผลงานการสร้างสรรค์ของบุคคลขึ้นอยู่กับการตีความเนื้อหาสาระที่ผู้อ่านโดยเฉพาะผู้ศึกษารับรู้ได้

จากบทพระราชนิพนธ์ เพราะเนื้อความเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนความหมายในตัวเองจากกรอบการสร้างสรรค์ของผู้อ่าน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดผู้อ่านจากผู้ช่วยในการศึกษาค้นคว้าที่มีความรู้ในสาขาที่แตกต่างกันแต่สัมพันธ์กัน (interfield) คือ วารสารศาสตร์ รัฐศาสตร์ และภาษา/วัฒนธรรม มาร่วมทำการศึกษาในเครือข่ายเดียวกัน

กรอบทฤษฎี ในฐานะที่ภาษาเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม ภาษาจึงเป็นทั้งสื่อและผลลัพธ์ของปฏิบัติการใดๆที่ประกอบขึ้นมาเป็นภาษา โดยปฏิบัติการดังกล่าวจะก่อตัวขึ้นซ้ำๆจากฝีมือของมนุษย์ (Gidden ๑๙๗๙: ๖๙) ดังนั้นภาษาจากวรรณกรรมจึงสามารถสื่อการกระทำของมนุษย์และสามารถให้ผลพวงจากการสื่อสารนั้น โดยทั่วไปวรรณกรรมอาจสะท้อนทิศทางความหลากหลายทางการเมืองการปกครองได้ ๔ รูปแบบ (ปรับปรุงจาก Trappes-Lomax ๒๐๐๐: ๑๐๐-๓) ได้แก่ การเมืองการปกครองแบบอนุรักษ์นิยม การเมืองการปกครองแบบพหุนิยมเสรี การเมืองการปกครองในระบบสังคมนิยมหรือมากซิสม์ และการเมืองการปกครองแบบยุคหลังสมัยใหม่

วรรณกรรมที่สื่อถึงการเมืองการปกครองแบบอนุรักษ์นิยมจะเป็นวรรณกรรมที่มียุทธศาสตร์ในการสร้างความกลมกลืนให้เป็นเอกภาพ มีสมมติคติในการมองโลกไปสู่การพัฒนาและความทันสมัย ประกอบด้วยปรัชญาการเมืองการปกครองที่มุ่งเน้นความเป็นอัตตา จับประเด็นในเรื่องคุณสมบัติของกลุ่มอภิสิทธิ์ชน โดยงานค้นคว้าในสังคมเป็นเรื่องที่บอกกล่าวข้อมูลข่าวสาร แนวทางการศึกษาเน้นเรื่องสิ่งที่ควรเป็นจากมุมมองที่รับเอามาตรฐานจากชนชั้นนำที่ไม่ยอมรับความหลากหลายของสังคม ส่วนวรรณกรรมที่สื่อถึงการเมืองการปกครองแบบพหุนิยมเสรีจะเป็นวรรณกรรมที่มียุทธศาสตร์ที่ยอมรับวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีสมมติคติในการมองโลกว่ามีทางเลือกเสมอ เน้นปรัชญาการเมืองการปกครองว่าไม่ใช่สิ่งสมบูรณ์ โดยจับประเด็นในเรื่องการให้เกียรติในเพื่อนมนุษย์ งานศึกษาค้นคว้าในสังคมจะเกี่ยวข้องกับการชี้แจงแสดงเหตุผล ทำให้แนวทางการศึกษามุ่งไปสู่การพรรณนาความ โดยมุมมองที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรม ที่ยอมรับความแตกต่างจากความหลากหลายของสังคม สำหรับวรรณกรรมที่สื่อถึงการเมืองการปกครองแบบสังคมนิยมจะเป็นวรรณกรรมที่มียุทธศาสตร์ไม่ยอมรับความแตกต่างทางเชื้อชาติ โดยสมมติคติการมองโลกว่าไปสู่ความเป็นจักรวรรดินิยม มองปรัชญาการเมืองการปกครองในเรื่องอำนาจและการกดขี่ ประเด็นที่ศึกษาจึงมองมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของระบบ โดยงานศึกษาค้นคว้าจะเกี่ยวกับลัทธิครองความเป็นเจ้า ทำให้แนวทางการศึกษาเป็นแบบกฎเกณฑ์ที่ตายตัว และมีมุมมองต่อมนุษย์ว่าเป็นผลสะท้อนจากความสัมพันธ์ทางเศรษฐสังคมที่เกิดจากการครอบงำทางชนชั้น และวรรณกรรมที่สื่อถึงการเมืองการปกครองแบบยุคหลังสมัยใหม่จะเป็นวรรณกรรมที่มียุทธศาสตร์ไม่ยอมรับเงื่อนไขความจำเป็นใดๆ โดยสมมติคติการมองโลกเป็นเชิงต่อต้านความคิดในเรื่องภาวะที่เป็นอยู่ มีปรัชญาการเมืองการปกครองที่ยอมรับเงื่อนไขความแตกต่างและสิ่งที่ปรากฏตรงหน้า ประเด็นที่ศึกษาเป็นเรื่องการอภิปรายความ(หรือวาทกรรม)ที่ได้รับกระแสในระดับประเทศและโลก งานวิจัยจะค้นคว้าเกี่ยวกับความพยายามในการแสวงหาอำนาจ ทำให้แนวทางการศึกษาเน้นการสร้างกรอบสร้างสรรค์ของสังคมที่มาจากทางเลือกที่หลากหลาย ด้วยมุมมองต่อมนุษย์ทั้งในแง่ความกลมกลืน ความแตกต่าง และการครอบงำ

วรรณกรรมที่สื่อถึงการเมืองการปกครองในรูปแบบต่างๆข้างต้นสามารถนำมาอธิบายบทพระราชนิพนธ์ติโตโดยอาศัยกรอบความคิดทฤษฎีดังกล่าวเป็นแนวทางในการศึกษาบทพระราชนิพนธ์ เพื่อให้การอภิปรายเป็นเอกภาพจึงพิจารณาภายใต้มโนทัศน์ที่เกี่ยวกับบุคลิกภาพ การสื่อสาร และการปกครอง แนวทางของทฤษฎีบุคลิกภาพที่นำมาเป็นกรอบในการศึกษาบทพระราชนิพนธ์ติโต ประกอบด้วยแนวทางการศึกษาจิตวิทยาวิเคราะห์ดั้งเดิม แนวทางการศึกษาจิตวิเคราะห์แบบใหม่ แนวทางการศึกษาอุปนิสัย (trait) แนวทางห้วงชีวิต (life-span) และแนวทางการรับรู้ โดยแนวทางการศึกษาแบบจิตวิเคราะห์ดั้งเดิมเป็นการวิเคราะห์ที่อาศัยภาพพจน์หรือภาพลักษณ์ที่กำหนดตายตัวไว้แล้วในตัวบุคคลซึ่งฝังอยู่ในใจมาตั้งแต่สมัยที่เป็นเด็กเล็ก ภาพฝังใจเหล่านี้เป็นภาพในทางลบหรือในทางร้าย การฝังตัวของความทรงจำทำให้กลายเป็นคุณลักษณะของบุคคลซึ่งสามารถเป็นแรงกดดันต่อพฤติกรรมมนุษย์ในวัยผู้ใหญ่ แรงกดดันดังกล่าวจึงเป็นจิตไร้สำนึกที่คอยกระตุ้นความต้องการทางเพศในความหมายที่กว้าง ความก้าวร้าว และความขัดแย้งภายในจิต แนวทางจิตวิเคราะห์แบบใหม่เป็นแนวทางของจุง (Jung) ที่พัฒนามาจากจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ ซึ่งแนวทางแบบดั้งเดิมเป็นคุณลักษณะที่แสดงออกแบบสัญชาตญาณ แต่แนวทางแบบใหม่กลับเห็นว่าอิทธิพลของสังคมที่แวดล้อมอยู่จะเข้ามาครอบจิตใจของมนุษย์ จิตวิทยาสังคมที่เป็นผลผลิตจากสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม และความหลากหลายจะส่งผลต่อบุคลิกภาพของบุคคลได้เช่นเดียวกันกับแนวทางจิตวิเคราะห์แบบดั้งเดิม การพิจารณาแนวทางจิตวิเคราะห์แบบใหม่ทำให้มองภาพพจน์ที่ฝังตัวในมนุษย์เป็นบวกเนื่องจากการยอมรับความแตกต่างทางสังคมนั่นเอง แนวทางอุปนิสัยเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่แตกต่างไปจากการมองด้วยจิตวิเคราะห์ โดยอุปนิสัยหมายถึง คุณลักษณะหรือคุณสมบัติที่แตกต่างกันของแต่ละคน อุปนิสัยจึงเป็นคุณลักษณะที่นำมาอธิบายบุคลิกภาพของบุคคลเนื่องจากอุปนิสัยส่งผลให้แต่ละคนมีพฤติกรรมเฉพาะตน (characteristics) ทำให้สามารถระบุความเป็นตัวตนโดยรวมของบุคคลหนึ่งๆ เช่น การเป็นคนเปิดตัว (extraversion) ความเป็นคนปรองดอง (agreeableness) ความเป็นคนมีจิตสำนึก (conscientiousness) ความเป็นคนที่มั่นคงทางอารมณ์ (emotional stability) และความเป็นคนมีใจเปิดกว้าง (openness) แนวทางห้วงชีวิตเป็นอีกแนวทางที่มองวิวัฒนาการของบุคลิกภาพในตัวบุคคล การพิจารณาบุคลิกภาพแบบนี้จึงสะท้อนช่วงเวลาที่เป็นจุดเปลี่ยน (turning point) ของบุคลิกภาพตั้งแต่เกิดจนวันตาย ซึ่งบุคลิกภาพจะเปลี่ยนไปในแต่ละจุดเปลี่ยนในแต่ละขั้นตอนของชีวิต ส่วนแนวทางสุดท้ายเป็นแนวทางการรับรู้ การรับรู้ทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ และนำมาประเมินแก้ไขปัญหา จึงทำให้เกิดบุคลิกภาพเนื่องมาจากการเรียนรู้และประเมินดังกล่าว จิตวิทยาจึงเป็นกิจกรรมของจิตสำนึกหรืออัตตาในการให้เหตุผลหรือตีความประสบการณ์ บุคลิกภาพจึงสามารถพิจารณาได้เป็นส่วนๆไม่ใช่องค์รวมเช่นในการอธิบายที่ผ่านมา (Schultz 1986: part 1, 2, 3, 4, และ 6)

มโนทัศน์ทางการเมืองการปกครองในบทพระราชนิพนธ์ติโต ส่วนใหญ่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภาวะสงคราม ซึ่งแต่ละชาติโดยเฉพาะมหาอำนาจพยายามที่จะแสวงหาอำนาจให้แก่ประเทศของตนมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ อันนำมาซึ่งการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างรัฐชาติต่างๆในความพยายามที่จะเพิ่มพูนความเป็นจักรวรรดินิยมให้แก่ชาติของตนเอง นโยบายระหว่างประเทศจึงหันเห

ไปใช้นโยบายทางการทหารนำทางการทูตในการสร้างความมั่งคั่งให้แก่ประเทศของตน อย่างไรก็ตาม เพื่อมิให้เกิดการรวมศูนย์อำนาจของชาติใดชาติหนึ่งมากเกินไป จึงต้องมีการถ่วงดุลอำนาจในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อให้แต่ละประเทศอยู่ด้วยกันได้อย่างเป็นปกติสุข (Morgenthau 1967) ยิ่งเป็นชาติที่เล็กๆด้วยแล้วยิ่งต้องอิงอยู่กับประเทศต่างๆอย่างสมดุลดังตัวอย่างการดำเนินกิจการของประเทศโดยติโต ในทำนองเดียวกันในทางการสื่อสาร มโนทัศน์ที่ปรากฏในบทพระราชนิพนธ์เป็นมโนทัศน์ที่เกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารโดยมีเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้กระทำการสื่อสารไม่ว่าผู้ส่งสารหรือผู้รับสาร (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร ๒๕๓๓ : บทที่ 1) ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวพันกับกิจการทางการสงคราม

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลมาจากเนื้อความที่อ่านได้จากบทพระราชนิพนธ์ติโตจากต้นฉบับของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากจำนวนหน้าทั้งสิ้น ๑๒๑ หน้า ได้องค์ข้อมูล (corpus)[๒] ที่สกัดได้จำนวน ๑๑๖ องค์ข้อมูล องค์ข้อมูลดังกล่าวเป็นเนื้อที่มีความโดดเด่นและเป็นทั้งใจความ มีความครอบคลุม และมีความแตกต่างเพียงพอที่จะนำมาตีความ โดยเฉลี่ยทุกหน้าจะมีองค์ข้อมูลปรากฏอยู่เสมอ องค์ข้อมูลที่ผู้ทำการศึกษาพิจารณาแล้วว่าสมควรจะนำมาเป็นตัวแบบสาธยาย (narrative) (Lyotard ๑๙๙๗) เพื่อนำมาเป็นแนวทางการตีความหมายไม่ว่าโดยอาศัยการวิพากษ์ (critique)[๓] การอภิปรายความ (discourse)[๔] และการทลายกรอบ (deconstruct)[๕] โดยอาจใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่ง

---

[๒] Corpus, a collection of writings or recorded remarks used for linguistic analysis จาก http://www.answers.com/corpus?gwp=๑๑&ver=๒.๓.๐.๖๐๙& method=๓. หรือ a collection or body of knowledge or evidence ; *especially* : a collection of recorded utterances used as a basis for the descriptive analysis of a language จาก http://www.merriam-webster.com /dictionary/corpus. ๓๐ เมษายน ๒๕๕๑

[๓] critique, a considered assessment of a literary work, usually in the form of an essay or review. Also, in philosophy, politics, and the social sciences, a systematic inquiry into the nature of some principle, idea, institution, or ideology, usually devoted to revealing its limits or self-contradictions. ดูใน http://www.answers.com/critique?gwp=๑๑&ver=๒.๓.๐.๖๐๙&method=๓. ๓๐ เมษายน ๒๕๕๑

[๔] *discourse analysis* is the study of cohesion and other relationships between sentences in written or spoken discourse. In modern cultural theory, especially in the post_structuralism associated with the French historian Michel Foucault, the term has been used to denote any coherent body of statements that produces a self ¯ confirming account of reality by defining an object of attention and generating concepts with which to analyse it. http://www.answers.com/discourse. ๓๐ เมษายน ๒๕๕๑

[๕] To "deconstruct" an opposition is to explore the tensions and contradictions between the hierarchical ordering assumed in the text and other aspects of the text's meaning, especially its figurative

หรือหลายวิธีการเพื่อให้การตีความหมายครบถ้วนรอบด้านในการสื่อถึงเนื้อหาสาระที่ปรากฏในงานพระราชนิพนธ์จากมุมมองของผู้ทำการศึกษาในฐานะผู้อ่าน โดยเฉพาะการอาศัยการอภิปรายความในการจัดหมวดหมู่ปรากฏการณ์ทางสังคม (genre) ที่ได้จากการตีความ

ประโยชน์

๑. เพื่อทำให้เข้าใจในบทพระราชนิพนธ์ติโตอย่างถ่องแท้ครบถ้วน
๒. เพื่อนำไปสู่การจัดระเบียบขององค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้จากการวิเคราะห์บทพระราชนิพนธ์
๓. ทำให้ทราบถึงพระราชปณิธานและการนำพระราชปณิธานไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในสังคม
๔. เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติต่อแนวทางการทำงานจากบทพระราชนิพนธ์ในฐานะที่เป็นสื่อทางการปกครอง
๕. ทำให้ทราบถึงมโนทัศน์และรายละเอียดเกี่ยวกับมโนทัศน์ที่ปรากฏในบทพระราชนิพนธ์

การนำเสนอผลการศึกษา

ฟิลลิส ออตี (Phyllis Auty) ผู้ประพันธ์เกิดเมื่อปีพ.ศ.๒๔๕๔ และเสียชีวิตในปีพ.ศ.๒๕๔๑ สำเร็จการศึกษาด้านอักษรศาสตร์จากมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด สอนหนังสือที่มหาวิทยาลัยลอนดอน ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ทำงานที่แผนกยูโกสลาเวียของสถานีวิทยุ บีบีซี และที่กรมข่าวการเมือง กระทรวงต่างประเทศ ประการสำคัญเคยเป็นนักหนังสือพิมพ์คนแรกที่ได้สัมภาษณ์ติโต ตัวต่อตัวในปี พ.ศ.๒๔๙๑ (ต. ๗) เธอเป็นธิดาของยอร์จ ออตี ซึ่งเป็นอาจารย์ใหญ่ในโรงเรียนแห่งหนึ่งตลอดชีวิตออตีเป็นนักเขียนแ*ละผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์ทางด้านภูมิภาคบัลคานส์ เคยบรรยายในมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ดระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๙๐ และปีพ.ศ.๒๕๑๒ เกี่ยวกับยุโรปตะวันออก โดยเฉพาะยูโกสลาเวีย หนังสือเรื่องติโตเป็นผลงานชิ้นหนึ่งของเธอที่เขียนขึ้นในปีพ.ศ.๒๕๑๕ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ทรงแปลหลังจากนั้นเพียง ๔ ปี ในปีพ.ศ.๒๕๑๙ แต่เป็นการแปลเพื่อให้ข้าราชการบริพารอ่านในชั้นต้น

---

or performative aspects. The opposition is a product, or "construction," of the text rather than something given independently of it. http://www.answers.com/topic/deconstruction. ๓๐ เมษายน ๒๕๕๑.

* ต ɴ หมายถึง บทพระราชนิพนธ์ ติโต ในหน้าที่อ้างถึง ต ๗ จึงหมายถึงการอ้างบทพระราชนิพนธ์ ติโต หน้าที่ ๗

แม้บทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเป็นบทพระราชนิพนธ์ทรงแปลจากต้นฉบับภาษาต่างประเทศ แต่พระราชนิพนธ์ที่ทรงแปลก็มีแบบฉบับเป็นของพระองค์ดังเช่น บทพระราชนิพนธ์นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระมีเนื้อความภายใต้บริบทของสังคมและวัฒนธรรมไทยดังตัวอย่าง “ทั้งสองคนเรียกกันเองว่า “บิคบิลล์” (Big Bill-บิลล์เบิ้ม) และ“ลิตเติล บิลล์” (Little Bill-บิลล์เปี๊ยก)” (นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระหน้า ๑๕๗) หรือในติโตที่ว่า “ห้องเรียนในโรงเรียนประจำหมู่บ้านเต็มเอี้ยด อากาศหน้าร้อน ก็อบอ้าว วิชาเรียนก็หนัก นักเรียนเหงื่อไหลซก ครูเองก็เช่นเดียวกัน (ต ๙๑) ” หรือ “ติโตก็เช่นเดียวกับพระราชาธิบดีที่อิดเอื้อนในการยอมรับภาวะการปันอำนาจ (ต ๑๐๔-๑๐๕)” หรือ “ตามธรรมชาติ เป็นคนขี้อายในการติดต่อกับผู้อื่น แต่ก็มีใจเป็นมิตรและชอบสังสรรค์ครึกครื้น. อารมณ์แรงบางครั้งโมโหแบบปึงปัง” (ต ๑) เป็นต้น อารมณ์ดังกล่าวจึงกลายเป็นที่มาของชื่อติโตที่แปลว่าเอะอะ ผู้คนทราบชื่อนามฉายาของเขามากกว่าชื่อจริงที่มีนามว่า โยซิป โบรซ (Josip Broz) ติโตเป็นผู้นำที่มีชื่อเสียงเนื่องจากมีลักษณะเฉพาะตนที่สามารถรวบรวมและสร้างชาติได้สำเร็จทั้งนี้เพราะว่ายูโกสลาเวียเป็นดินแดนที่ประกอบด้วยความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ให้กลับมารวมตัวกันมิใช่ในภาวะที่ปกติหากเป็นการรวบรวมชาติภายใต้วิกฤตการณ์ของสงครามโลกครั้งที่สองทั้งที่ตัวของติโตเป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาน้อยและไม่ได้มาจากชนชั้นปกครองแต่อย่างใด ความสำเร็จในการสร้างชาติของเขาไม่ได้มีเฉพาะการรวบรวมดินแดนให้เป็นปึกแผ่นเท่านั้น หากยังดำเนินกิจกรรมรักษาความสมบูรณ์และความเจริญให้กับประเทศชาติภายหลังจากนั้นด้วย และอาจกล่าวได้ว่าเป็นความสำเร็จเฉพาะตัวของเขาอย่างแท้จริง เพราะหลังการสิ้นชีวิตในปีพ.ศ.๒๕๒๓ ที่อายุขัย ๘๘ ปี ประเทศยูโกสลาเวียก็ถึงการวิบัติแตกออกเป็นชาติเล็กชาติน้อยเหมือนสภาพก่อนหน้าการรวมชาติ สภาพความแตกแยกดังกล่าวนำมาซึ่งความรุนแรงในท้องที่และไม่มีทีท่าจะแก้ไขได้โดยง่าย ความเป็นอัจฉริยภาพของติโตจึงเป็นสิ่งที่สามารถนำมาเป็นบทเรียนสอนใจให้กับสังคมไทยในยามที่ขาดความรู้รักสามัคคีในหมู่ประชาชน และในยามที่ประสบปัญหาวิกฤติต่อคุณสมบัติในความเป็นผู้นำของประเทศ

ในการศึกษาค้นคว้านี้จะจัดหมวดหมู่ของการศึกษาไว้ ๓ ส่วน คือส่วนหลักที่ว่าด้วยการหล่อหลอมกล่อมเกลาบุคลิกภาพของติโต เอกลักษณ์ของติโต และสภาพการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระยะนั้น ซึ่งติโตสามารถใช้มันให้เป็นโอกาสได้ในขณะที่ผู้อื่นเห็นว่าเป็นวิกฤติการณ์

บทที่ ๒

การหล่อหลอมกล่อมเกลา

การต่อสู้ของติโตทั้งชีวิตเพื่อมาสู่ความเป็นบิดาของประเทศ ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างง่ายดาย การจะเข้าใจถึงการก้าวมาสู่ตำแหน่งผู้นำของชนชาติที่แตกแยก จำเป็นต้องเริ่มรู้จักสภาพจิตวิทยาของติโตตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่

จิตวิทยาในวัยเด็ก: สภาพครอบครัว

ติโตเป็นนามฉายา มีชื่อเต็มคือ โจซิป โบรซ ติโต (Josip Broz Tito) ถือกำเนิดเมื่อ พ.ศ. 2435 และสิ้นชีวิตเมื่อ พ.ศ.๒๕๒๓ (ค.ศ.๑๘๙๒-๑๙๘๐) รวมอายุ ๘๘ ปี เซอร์ ฟิตซรอย แม็คลีนเป็นผู้ให้เกียรติเขียนบทนำลงในต้นฉบับหนังสือติโตที่แต่งโดยออตี ที่เป็นเช่นนี้เพราะความสำคัญของเซอร์ ฟิตซรอย แม็คลีน (Sir Fitzroy Maclean) เป็นที่รู้จักกันดีว่าเป็นเพื่อนของเอียน เฟล็มมิง ซึ่งเป็นต้นแบบที่ทำให้เกิดบุคลิกของเจมส์ บอนด์ ในบทประพันธ์ ๐๐๗ เนื่องจากชีวิตจริงของเขาคือสายลับที่เป็นขวัญใจในศตวรรษที่ ๒๐ และเคยทำงานร่วมกับคิม ฟิลบี สายลับสองหน้าของอังกฤษที่แปรพักตร์ไปอยู่รัสเซียภายหลังเสร็จสิ้นสงครามโลกครั้งที่ ๒ เซอร์แม็คลีน เคยทำงานในรัสเซียช่วงที่มีการกวาดล้างจากสตาลิน ก่อนที่จะใช้ชีวิตในช่วงท้ายกลับมาเป็นนักการเมืองอีกครั้งของอังกฤษ การเชิญเซอร์ ฟิตซรอย แม็คลีน ให้มาเขียนส่วนนำในประวัติของติโต ก็น่าจะด้วยเหตุผลเดียวที่เขาเคยปฏิบัติการพิเศษ (คล้ายทูต) ในช่วงสงครามกลางเมือง มีหน้าที่ใกล้ชิดติดตามติโตและขบวนการปาร์ติซานของติโตในยูโกสลาเวีย

เซอร์ ฟิตซรอย แม็คลีน

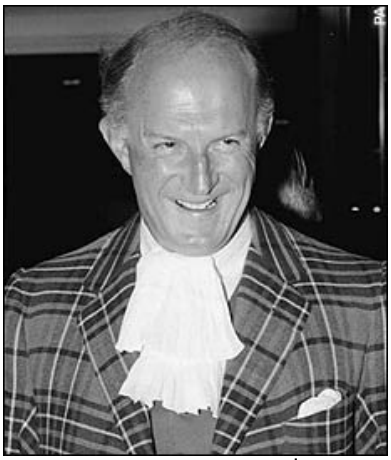

เซอร์ แม็คลีน พบติโตครั้งแรกเมื่อพ.ศ.๒๔๘๖ การพบปะของคนทั้งสองไม่ใช่ช่วงปกติสุขเนื่องจากยูโกสลาเวียกำลังถูกเยอรมันรุกราน อันที่จริงสถานะของเซอร์ แม็คลีน เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพรรคอนุรักษนิยมก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง แต่เชอร์ชิลล์เห็นในความสามารถของเขาได้เสนอให้เขาไปทำหน้าที่พิเศษในยูโกสลาเวียเมื่อปีพ.ศ.๒๔๘๖ เพื่อติดตามปฏิบัติการของติโตและขบวนการปาร์ติซานของติโตที่คอยก่อกวนเยอรมันซึ่งพยายามควบคุมและครอบครองคาบสมุทรบัลคานส์โดยการลอบฆ่าทหารเยอรมันให้มากที่สุด แต่การทำงานกับติโตก็ไม่สะดวกนักเนื่องจากเซอร์แมคลีนมาจากชนชั้นสูงในสก๊อตและทั้งติโตกับเขาต่างยึดถืออุดมการณ์ทางการเมืองที่ไม่เหมือนกัน ภารกิจร่วมกันต่อต้านเยอรมันมีผลดีที่ทำให้โลกคอมมูนิสต์ทั้ง

ยูโกสลาเวียและรัสเซียต่างก็ประทับใจในตัวแม็คลีน แม้ว่าการพบกันครั้งแรกระหว่างเขากับติโตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่น่าประทับใจก็ตาม .....”ที่ปราสาทร้างแห่งหนึ่งใน บอสเนีย (Bosnia) ซึ่งเป็นที่ที่ฝ่ายปาร์ติซาน (Partisans - ฝ่ายใต้ดินของติโต) ได้ตั้งกองบังคับการชั่วคราว ในช่วงเวลาที่ศึกสงบชั่วระยะหนึ่ง ในระหว่างการรุกของเยอรมัน.”..... (ต ๑) แต่การพบกันในช่วงเวลาที่เหตุการณ์ยุ่งยากนั้นก็ทำให้คนทั้งสองเข้ากันได้อย่างรวดเร็ว การเริ่มต้นบทพระราชนิพนธ์ที่แสดงถึงช่วงเวลาที่ลำบากของติโต สะท้อนให้เห็นการเป็นนักต่อสู้ของติโตในบทพระราชนิพนธ์ตลอดทั้งเล่ม การเป็นนักต่อสู้กับชีวิตของติโตก็มิได้หมายความว่าติโตเป็นคนที่มาจากความพิการของครอบครัว เพราะติโตมิได้เป็นคนมองโลกในแง่ร้ายขาดความสุขในชีวิต อันที่จริงติโตมาจากครอบครัวที่มีพี่น้องจำนวนมาก เขาเป็นคนที่ ๗ จากจำนวนทั้งสิ้น ๙ คน แต่ก็มีความรักใคร่กลมเกลียวกัน และถูกเลี้ยงดูเฉกเช่นครอบครัวทั่วๆไปแม้ว่าจะไม่ร่ำรวยนัก การเป็นครอบครัวใหญ่ทำให้ติโตต้องปรับตัวเองให้อยู่ได้กับคนจำนวนมาก.....”จะกล่าวไม่ได้ว่าติโตกลายเป็นนักปฏิวัติเนื่องจากขาดความสุข หรือมีชีวิตที่วุ่นวายเมื่อเยาว์วัย. ครอบครัวของเขากลมเกลียวและรักใคร่กันดี และการเลี้ยงดูก็ปกติตามสมัยและฐานะในสังคม.”.....(ต ๕) แม้ว่าติโตจะมิใช่คนยากจนแต่ก็มิใช่คนร่ำรวย แต่ประเด็นสำคัญไม่ได้อยู่ตรงนี้ หากอยู่ตรงที่ว่าผู้คนที่อยู่รอบตัวเขาเป็นคนยากจนเป็นส่วนใหญ่ การอยู่กับคนจนทำให้ติโตเข้าใจถึงหัวอกของคนยากไร้ จึงไม่น่าแปลกใจที่ชีวิตในระยะต่อมาของเขาจะกลายเป็นผู้อุทิศชีวิตเพื่อต่อสู้ให้กับคนยากจน และทำให้ผู้คนเหล่านี้มีชีวิตที่ดีขึ้นในระบอบการปกครองของเขาเมื่อเทียบกับความยากไร้ในยุคก่อนหน้า อันที่จริงการอยู่กับคนยากไร้มิได้เป็นเรื่องเดียวที่หล่อหลอมติโต หากการเป็นชนเชื้อสายโครแอตซึ่งเป็นสลาฟใต้เป็นอีกประเด็นที่หล่อหลอมติโต

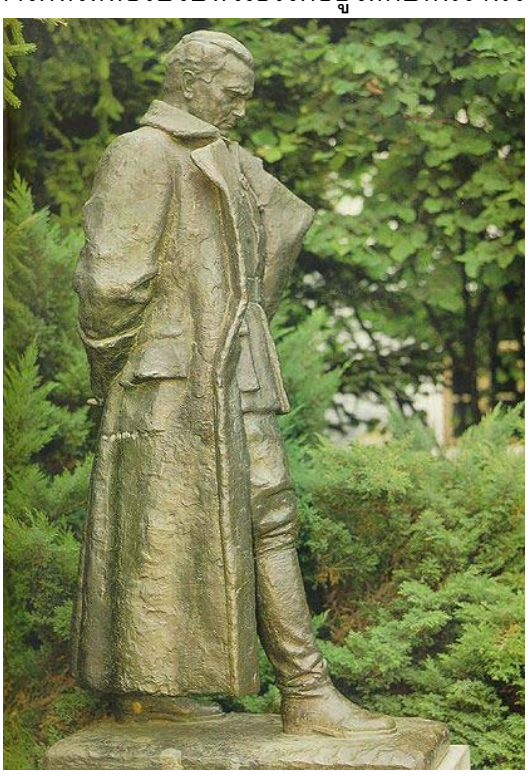

รูปปั้นของติโต

ชนชาติสลาฟเป็นเชื้อชาติหนึ่งซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่กระจายตัวในยุโรป โดยอาจแบ่งการกระจายตัวได้เป็น 3 กลุ่ม คือ ชาวสลาฟตะวันออก กลุ่มคนพวกนี้อาศัยอยู่ในดินแดนรัสเซียหรือส่วนหนึ่งที่เคยเป็นดินแดนของรัสเซีย ชาวสลาฟตะวันตกเป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่เชคโกสโลวาเกีย และชาวสลาฟใต้ที่อาศัยอยู่ในดินแดนยูโกสลาเวียโดยเฉพาะชาวโครแอต เซอร์บ หรือมาซีโดเนีย (http://www.britannica.com/ EBchecked/topic/548156/Slav. 11/05/2009) ในบรรดาชนชาติสลาฟทั้งหมด ชาวสลาฟใต้อาจดูด้อยโอกาสมากที่สุดเนื่องจากตกเป็นเมืองขึ้นของราชอาณาจักรออสโตร-ฮังแกเรียน ดังนั้นการเป็นชาวสลาฟใต้จึงเป็นแรงบันดาลใจในการต่อสู้ของติโตเพื่อให้ยูโกสลาเวีย

เป็นเอกราช[๖] ด้วยเหตุผลทั้งสองจึงมีส่วนผลักดันให้ติโตกลายเป็นนักต่อสู้เพื่อความเป็นไทของชนชาติในขณะเดียวกันก็เป็นชนชาติที่ยกระดับผู้คนที่ยากไร้ให้อยู่ดีกินดีมากขึ้น ซึ่งในระยะนั้นย่อมหลีกไม่พ้นกับการที่ติโตต้องรับเอาอุดมการณ์แบบคอมมูนิสต์มาเป็นแนวทางในการต่อสู้กับความยากจน พร้อมทั้งการเห็นรัสเซียเป็นทั้งชาวสลาฟและเป็นพันธมิตรที่ดีกว่าราชอาณาจักร(โดยเฉพาะออสโตร-ฮังการี)ที่รายล้อมชนชาติตนเอง....แต่ว่ามีสองสิ่งที่สำคัญในการสร้างบุคลิกลักษณะของเขา คือความยากจนที่อยู่รอบตัว และความสำนึกอย่างรุนแรงที่ตนเป็นชาวสลาฟใต้ (South Slav) คือเป็นชนชาติโครแอต (Croat).....(ต ๕) การเป็นชาวสลาฟใต้จึงหมายถึงการเป็นเมืองขึ้นของฮังแกรีซึ่งเป็นคนละเชื้อสายกับพวกสลาฟ พวกออสเตรียยังมีเชื้อสายเป็นอารยันพูดภาษาเยอรมันซึ่งเป็นภาษาที่ติโตเข้าใจ และยังเป็นที่ตั้งของพรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวีย ในขณะที่ชาวฮังแกรีสืบเชื้อสายมาจากพวกมองโกลเมื่อครั้งกุบไลข่านบุกทะลวงไปถึงทวีปยุโรปซึ่งเรียกคนกลุ่มนี้ถูกเรียกว่าพวกมักยาร์ซึ่งแตกต่างไปจากสลาฟ แต่กระนั้นชนชาติสลาฟกับดูแย่ไปกว่านั้นคือ มีฐานะต่ำต้อยกว่าพวกที่พูดภาษาเยอรมันแล้วยังต่ำต้อยกว่ามักยาร์ซึ่งใกล้ชิดกับพวกตุรกีและเซอร์เบีย การเป็นชนชาติโครแอตจึงมีฐานะแย่กว่าดินแดนอื่นๆที่อยู่รายล้อมโครแอตอันเป็นสนิมเกาะกินใจติโตมาตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งติโตเห็นถึงความต่ำต้อยของโครแอตเมื่อเทียบกับความยิ่งใหญ่ของจักรวรรดิออสโตร-ฮังแกเรียนและอาณาจักรออตโตมันที่กระหนาบเหนือ-ใต้ของยูโกสลาเวีย....ตั้งแต่เล็กๆ เขามีความรู้สึกสำนึกว่าเป็นสลาฟที่ต้องมีชีวิตอยู่ใต้การปกครองของฮังแกรี ซึ่งต่างเผ่าพันธุ์กัน ทั้งยังถูกเหยียดหยามว่ามีฐานะต่ำต้อยกว่าพวกเยอรมันและพวกมักยาร์ (Magyars) ที่อยู่ในจักรวรรดิ.....(ต ๕)

สภาพการกดขี่จากการเป็นเมืองขึ้นของราชอาณาจักรออสโตร-ฮังแกเรียนส่งผลทางจิตวิทยาต่อพวกเด็กในยูโกสลาเวียที่สะท้อนได้จากการละเล่นในหมู่เด็กที่เน้นการต่อสู้ดิ้นรนของชาวโครแอตซึ่งเป็นชาวนาส่วนใหญ่ การเป็นไพร่ติดที่ดินจึงตกเป็นเบี้ยล่างของผู้คนในจักรวรรดิอันมีฐานะเป็นจ้าวนายของผู้คนในเมืองขึ้น ความรุนแรงจากการกดขี่พบได้จากการเล่นของเด็กที่แสดงความกล้าหาญไม่ยอมแพ้แม้ถูกทรมานและถูกทำร้ายถึงชีวิตโดยน้ำมือของคนในจักรวรรดิออสโตร-ฮังแกเรียน.....การเล่นสมัยเด็กคือการเล่นเกี่ยวกับการต่อสู้ในอดีตของชาวนาโครแอต ในจังหวัดซาโกเรีย

---

[๖] การที่ชาวยูโกสลาเวียจะสำนึกความเป็นชนเผ่าสลาฟด้วยกัน แต่กลับพยายามเอาความแตกต่างขึ้นมาเป็นประเด็นทำให้ไม่สามารถรวมชาติกันได้เหนียวแน่น ในทำนองเดียวกับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานเพื่อเชิญไปอ่านในงานชุมนุมประจำปี ของสมาคมนักเรียนไทยในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (๑ กันยายน ๒๕๒๖) ที่ว่า " ความสามัคคีและความถือตัวว่าเป็นไทยนี้ เป็นสิ่งที่มีค่าสูงสุด เพราะเป็นมรดกที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษของเรา และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เรารวมกันอยู่ได้ ให้เราดำรงชาติประเทศและเอกราชสืบมาได้ ทุกคนควรจะได้พยายามรักษาความเป็นไทย และความสามัคคีนี้ไว้ให้มั่นคงในที่ทุกแห่ง อย่ายอมให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดมาทำลายได้ "

ซึ่งพวกจ้าวนายเลวทรามได้ชัยชนะ และพวกชาวนายากจนผู้กล้าหาญได้ต่อสู้อย่างสุดฤทธิ์ ต้องถูกทรมาน ถูกแขวนคอ ถูกเผา แต่ก็ไม่มีวันยอมแพ้.....(ต ๕) สภาพจิตวิทยาในวัยเด็กดังกล่าวหล่อหลอมให้ติโตกลายเป็นนักต่อต้านที่มีอุดมการณ์สังคมนิยมในการปลดแอกประเทศให้พ้นจากพันธนาการของชาติที่เข้มแข็งกว่า การเล่นในวัยเด็กของติโตไม่ได้แตกต่างไปจากเด็กอื่นที่อยู่ในสังคมแคบๆ ขาดโลกทัศน์ที่กว้างไกลเนื่องจากเป็นยุคสมัยที่ขาดแคลนเครื่องเล่นและขาดสื่อสารมวลชนที่จะให้ความรู้และบันเทิงต่อเด็กๆ การอยู่โลกแคบๆทำให้ประสบการณ์ของผู้คนพลอยแคบและมีวิสัยทัศน์ที่สั้น แม้ดูว่าเป็นข้อด้อยแต่ก็กลายเป็นจุดแข็งที่ทำให้ความขมขื่นถูกตอกย้ำอยู่เสมอและไม่ถูกทำให้จางได้โดยหันไปสนใจสิ่งบันเทิงจากสื่อสารมวลชนดังเด็กในยุคปัจจุบัน อันมีผลทำให้ติโตซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเติบโตขึ้นมาจากความทรงจำที่เจ็บปวดจากการกดขี่จากจักรวรรดินิยม[๗] .....อดีตช่างเหมือนอยู่ใกล้ปัจจุบันอย่างประหลาด. คือไม่มีเครื่องเล่นสำเร็จรูป ไม่มีวิทยุ ไม่มีโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ก็หายาก เพราะชาวชนบทน้อยคนนักที่จะรู้หนังสือ. จินตนาการของเขาเมื่อเด็กจึงหล่อหลอมจากเรื่องในอดีต - และอดีตที่ไม่เก่านัก คือการเป็นทาสของจ้าวนายที่ส่วนมากเคยกดขี่บีบคั้น.....(ต ๕-๖)

ที่พักหรือบ้านในชนบทจะตั้งอยู่ในที่นาที่รายล้อมไปด้วยเกษตรกรรม บ้านชาวนาถูกสร้างขึ้นมาเพื่อต้องการใช้จริงมากกว่าเพื่อความสวยงาม การทำนากับบ้านจึงไม่ใกล้จากกัน คนยากจนมีบ้านเพียงชั้นเดียว บ้านของติโตก็ไม่แตกต่างบ้านชาวนาทั่วไป แต่อาจกล่าวได้ว่าติโตมาจากครอบครัวที่ไม่ยากจนแม้จะไม่ร่ำรวยซึ่งสะท้อนได้จากบ้านพักอาศัยที่ดีกว่าชาวนาคนอื่นๆ ติโตอยู่กับครอบครัวที่อาศัยในบ้านแฝด มีสองชั้นแม้ว่าชั้นที่สองจะเป็นห้องใต้หลังคาก็ตาม การมีฐานะของครอบครัวติโตสะท้อนได้จากจำนวนพื้นที่ของที่นาถึง ๒๕ ไร่ และพื้นบ้านที่อาศัยไม่ใช่เป็นพื้นดินหากปูด้วยหินแทน ทั้งนี้เพราะครอบครัวของติโตมีความขยันหมั่นเพียรจึงมีทั้งคอกเลี้ยงสัตว์และกระต๊อบ

---

[๗] อาจกล่าวได้ว่ายูโกสลาเวียเป็นชาติที่ขาดบารมีในตัวเองเนื่องจากตกเป็นดินแดนในจักรวรรดิออสโตร-ฮังแกรีตลอดมา ดังสัญลักษณ์ต่างๆจากการกดขี่ของยุคจักรวรรดิ เมื่อได้เป็นเอกราชหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ก็เต็มไปด้วยปัญหาและการสงครามเช่นการถูกแบ่งแยกและปกครองให้อยู่ในยุคนาซีครองเมือง คงรวมชาติได้โดยไม่มีปัญหาในยุคที่ติโตเป็นผู้นำของประเทศ แต่หลังจากนั้นเมื่อไม่มีติโตแล้วประเทศยูโกสลาเวียก็แตกแยกเป็นแคว้นเล็กแคว้นน้อยเช่นเดิม “มรดกนี้ คำที่ถูกต้อง คือเป็น “บารมี” ได้สร้างบารมีตั้งแต่โบราณกาลมา สะสมมาเรื่อยทำในสิ่งที่ถูกต้อง เมืองไทยถึงยังอยู่ได้ แต่ว่าถ้าเราไม่ทำต่อบารมีก็สลายไป ..... เราอย่าไปเบิกบารมีที่บ้านเมือง ที่ประเทศได้สร้างสมเอาไว้ ตั้งแต่บรรพบุรุษของเราให้เกินไป เราต้องทำบ้าง หรือเพิ่มพูนให้ประเทศชาติ มีอนาคตที่แน่นอน” *(พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา: ๔ ธันวาคม ๒๕๑๗)*

โรงทอผ้า บรรยากาศบ้านแบบชาวนาทำให้ติโตตระหนักถึงชาวนา และเห็นว่าชาวนาจะกลายเป็นชนชั้นที่ปลดแอกประเทศชาติจากระบบเจ้าขุนมูลนายอันแตกต่างไปจากการพยากรณ์ของมาซ์กที่คำนึงถึงการต่อสู้ระหว่างชนชั้นนายทุนกับชนชั้นแรงงาน ทำให้การต่อสู้ภายใต้การนำของติโตคล้ายกับการปลดแอกของเหมาเจ๋อตง ที่อาศัยชาวนาเป็นตัวขับเคลื่อน รวมไปถึงการต่อสู้ด้วยวิธีการเดินทางไกลเช่นเดียวกัน .....พ่อแม่ติโตไม่ใช่ว่าอยู่ในจำพวกคนจนที่สุดในหมู่บ้าน. ครอบครัวมีที่ดิน ๑๐ เอเคอร์ (๒๕ ไร่) และอยู่บ้านที่นับว่าใหม่และดีกว่าของคนอื่น. ในปี ๑๘๖๔ ได้สร้างต่อเติมให้อยู่ได้สองครอบครัวโดยใช้ห้องครัวเดียวร่วมกัน พื้นเป็นหิน (พื้นบ้านคนจนจริงๆ เป็นดิน) มีห้องนอนสองห้อง มีห้องใต้หลังคาเป็นห้องนอนสำหรับเด็กๆ มีคอกเลี้ยงสัตว์ และมีกระต๊อบโรงทอผ้า. ลานนอกบ้านเป็นโคลนในหน้าหนาว มีฝุ่นคลุ้งในหน้าร้อน และส่งกลิ่นมูลสัตว์เลี้ยงตลอดเวลา.....(ต ๖)

สภาพบรรยากาศของบ้านซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของติโตในวัยเด็กจะสะท้อนความเป็นอยู่ที่มีความสุขตามอัตภาพ แต่หากพิจารณาถึงการดำเนินชีวิตซึ่งเป็นกิจกรรมจะแตกต่างไปจากสภาพแวดล้อมภายนอกของบ้านที่เต็มไปด้วยความอัตคัตขัดสน การดำเนินชีวิตที่ต้องต่อสู้เป็นสิ่งที่หล่อหลอมให้ติโตเป็นนักต่อสู้เอาตัวรอดแต่กระนั้นเขากลับมีน้ำใจที่พยายามสร้างความผูกพันที่เป็นเอกภาพให้กับสังคมและประชาชน แม้ติโตจะเป็นเด็กแต่เขาก็ไม่ได้รับการยกเว้นที่จะต้องทำงานหนักเพื่อช่วยเหลือครอบครัวไม่ใช่ในการทำการเกษตรเท่านั้นแต่ยังต้องช่วยแม่ในเรื่องงานบ้าน แต่ผลที่ได้ทั้งเสื้อผ้าและอาหารก็ไม่ได้สมบูรณ์เพียบพร้อมอย่างแรงที่ลงไป อาจกล่าวได้ว่าการดำเนินชีวิตของติโต (หรือโยซิป โบรซ ชื่อในวัยเด็ก) มีความยากลำบากท่ามกลางบรรยากาศแบบบ้านนอกที่ช่วยผ่อนคลายความรู้สึกเช่นนั้นลงไปบ้าง อาจกล่าวได้ว่าซาโกเรียเป็นดินแดนสวยงามเหมือนสวรรค์บนดินตามสายตาของติโต แม้เมื่อเติบโตขึ้นติโตอาจใช้ความรุนแรงในการต่อสู้ทางชนชั้นแต่เขาก็เป็นผู้ที่รักเพื่อนร่วมชาติมากที่สุดคนหนึ่ง.....ถ้าจะให้มีชีวิตรอด ก็ต้องทำงานหนัก และเป็นธรรมดา ที่เด็กต้องช่วยทำงานตั้งแต่เล็กๆ. เมื่อเด็กๆ โยซิป โบรซ ก็ต้องทำงานเช่นนั้น เขาช่วยหว่านและเก็บเกี่ยว ดูแลวัวและม้าที่กินหญ้าในทุ่งโล่ง เขาช่วยแม่ในครัว ช่วยหาบน้ำ ช่วยหมุนโม่แป้งอันหนัก เดินเท้าเปล่าสวมเสื้อเก่าขาดรุ่งริ่ง. บางคราวมีกินพอควร แต่โดยมากไม่พอ และบางทีก็อดอยากและขาดแคลนทีเดียว.....(ต ๖)

ในอดีตแคว้นโครแอเชีย สโลเวเนีย และเซอร์บ เป็นดินแดนที่มีความผูกพันและรวมตัวกันเป็นราชอาณาจักรยูโกสลาเวียในปีพ.ศ.๒๔๗๒ หรือหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ผลของสงครามโลกเป็นเหตุให้จักรวรรดิออสโตร-ฮังแกเรียนพังพินาศไป ติโตเมื่อเด็กจึงสามารถไปหาตากับยายที่อยู่ในสโลเวเนียได้โดยสะดวก ทั้งนี้เพราะว่าแม้แม่น้ำสุตลาเป็นเส้นกั้นพรมแดนระหว่างแคว้นสโลเวเนียและโครแอเชียออกจากกัน แต่แม่น้ำสายนี้ก็แคบสามารถเดินข้ามไปได้ พื้นที่สองข้างรอบแม่น้ำทำให้เกิดแอ่งกระทะอันเป็นพื้นที่ตั้งของทั้งสองแคว้น ความเป็นแอ่งกระทะทำให้เป็นที่ราบลุ่มเป็นป่าไม้ธรรมชาติที่สมบูรณ์อันทำให้ตาของติโตยึดอาชีพเผาถ่านขายและติโตก็ตามไปช่วยตาทำงาน อันมีส่วนทำให้ติโตฝึกหัดเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้อาวุโสกว่าได้ไม่ยาก.....โยซิป ยังชอบไปเยี่ยมตากับยายผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ป่าไม้ในบริเวณเนินในแคว้นสโลเวเนีย ข้ามฟากแม่น้ำสุตลา (Sutla) ไปไม่ไกลนัก.

เขาเป็นหลานคนโปรดของตาซึ่งมีอาชีพเผาถ่าน และมักตามไปป่าด้วยบ่อยๆ.....(ต ๖) การอยู่กับตาและยายทำให้ติโตเรียนรู้ชีวิตอีกด้านหนึ่งที่แตกต่างไปจากการอยู่กับพ่อแม่ เพราะชีวิตของพ่อแม่เป็นชีวิตในสังคม ส่วนชีวิตของตากับยายเป็นชีวิตในป่า ซึ่งชีวิตในภายหลังของติโตต้องตระเวณไปตามป่าเขาเจริญตามรอยที่เขาได้รับการอบรมมาจากตาโดยเฉพาะการเดินทางไกลในช่วงปฏิวัติ

ภาพ ๓ แม่น้ำสุลตา ยาว ๙๐ กม. ทำให้เกิดแอ่งกระทะมีเนื้อที่ ๕๘๑ ตร.กม.

.....ระหว่างที่ไปอยู่กับตาและยายเป็นเวลานานๆ เขาได้เรียนรู้เรื่องราวพื้นบ้านต่างๆ ซึ่งเขาได้นำมาใช้เป็นประโยชน์ภายหลัง. แต่เด็กๆ เขาก็หัดขี่ม้า ซึ่งสำคัญในการงานต่อไปในชีวิต.....(ต ๖) เนื่องจากตาของติโตเป็นคนขี้เล่นชอบเล่าเรื่องขำๆ ทำให้ติโตกลายเป็นคนที่มีลักษณะเช่นนั้นด้วย และทำให้เขาเข้ากับคนได้ง่าย แต่ลักษณะที่สำคัญที่ส่งผลต่อติโตที่ได้อยู่คลุกคลีใกล้ชิดตากับยายคือการที่เขาเป็นคนติดดิน อยู่กับธรรมชาติ และเข้าใจถึงจิตใจของผู้อ่านหรืออ่านคนออก.....ชีวิตในวัยเยาว์ของเขาเป็นชีวิตที่ติดดิน ใกล้ธรรมชาติและสามัญชนในชนบท ทำให้เขามีความสามารถเข้ากับคนและเข้าใจในสันดานของมนุษย์ซึ่งติดตัวเขามาตลอด.....(ต ๗)

การอยู่กับตาและยายปลูกฝังให้ติโตใช้ชีวิตในป่าเขาเข้ากับผู้ใหญ่เป็น ส่วนการอยู่กับพ่อแม่นอกจากการต่อสู้กับชีวิตแบบหนักเอาเบาสู้แล้ว ยังทำให้ติโตรู้จักเรียนรู้กับความอดทนเด็ดเดี่ยว เนื่องจากติโตสนิทสนมกับแม่ ซึ่งแม่ติโตเป็นผู้นำของครอบครัว เป็นสตรีที่ฉลาดในการจัดการกับ

ครอบครัวได้อย่างเข้มแข็งเนื่องจากแม่ของติโตต้องดูแลลูกถึง ๙ คน ทำให้มีงานเต็มมือทั้งงานบ้านและงานอาชีพ การที่ติโตติดแม่ตั้งแต่วัยทารกจนโตทำให้เชื่อว่าแม้เขาจะมีความเด็ดเดี่ยวที่ต้องช่วยแม่ในการนำครอบครัวแล้ว ลึกๆติโตน่าจะเป็นคนที่มีจิตใจอ่อนไหวเหมือนสตรีเพศ กลายเป็นคนเข้าใจในผู้หญิงจึงทำให้มีผู้หญิงมาหลงรักจนดูเป็นคนเจ้าชู้ (womanizer) (http://www.politicalforum .com/russia-eastern-europe/35585-josua-ambroz-tito-aka-josip-broz-2.html 16/5/2009) ในทางจิตวิทยาแล้วแม่ผู้ให้ความรู้สึกที่มั่นคงต่อบุตรแล้ว เมื่อเติบใหญ่ บุคคลผู้นั้นก็จะมีความเป็นผู้นำเนื่องจากมีความมั่งคงทางอารมณ์สูง.....มารดาของโยซิปดูเหมือนจะเป็นหญิงผู้มีบุคลิกลักษณะที่เด่นทีเดียว และคงจะฉลาดมาก จัดกิจการต่างๆ เก่งกว่าสามี และคงมีนิสัยเข้มแข็งกว่า. ที่เธอมีครรภ์เกือบทุกปีและมีบุตรที่ยังคงมีชีวิตอยู่ถึง ๙ คน หมายความว่าเธอจะต้องมีงานเต็มมือทีเดียว สำหรับให้ครอบครัวมีกินมีอยู่.....(ต ๗) อาจดูแปลกที่ติโตมีความรักและใกล้ชิดแม่มากกว่าพ่อ ดังนั้นเขาอาจได้รับอิทธิพลจากแม่มากกว่าพ่อโดยเฉพาะความเป็นตัวอย่างในความเคร่งศาสนา เมื่อโตขึ้นติโตจึงเป็นคอมมูนิสต์ที่เข้าใจในศาสนามากกว่าผู้นำประเทศของประเทศคอมมูนิสต์ในยุคเดียวกันที่ต่างพากันละทิ้งศาสนา และเห็นว่าศาสนาเป็นเครื่องมือของชนชั้นผู้มีอันจะกินในการครอบงำชนชั้นล่าง ด้วยเหตุนี้จึงไม่พบข่าวมัวหมองของติโตในเรื่องชู้สาว ประการสำคัญติโตยังเป็นบุคคลที่รักครอบครัว แต่หากพิจารณาในข้อเท็จจริงแล้ว เด็กส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดแม่มากกว่าพ่อทั้งในแง่ความรัก การส่งบัตรอวยพร หรือการมอบของขวัญที่แพงกว่าในวันเกิดของแม่มากกว่าในวันเกิดของพ่อ (http://www.newsdigitalmedia.com.au/media-centre/getprice-survey-reveals-more-money-spent-on-mother%E2%80%99s-day-than-father%E2%80%99s-day 16/5/2009) .....แม้ว่าติโตมิได้เคยพูดถึงเรื่องในครอบครัวมากนัก แต่ก็ทราบได้ชัดว่าเขารักแม่ และคงใกล้ชิดแม่มากกว่าพ่อ. เขาได้รับความรู้ทางศาสนาจากแม่ซึ่งเคร่งศาสนา.....(ต ๗)

การที่ติโตผูกพันกับแม่มากกว่าพ่อ สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะบิดาของติโตไม่ได้ทำหน้าที่รับผิดชอบครอบครัวอย่างที่ควรเป็น พฤติกรรมของบิดาของเขาไม่ได้แตกต่างไปจากชาวชนบทที่ติดสุรา และเป็นหนี้สิน จนทำให้ติโตมีหน้าที่ต้องคอยไปกู้ยืมเงินเพื่อนบ้านเพื่อให้ครอบครัวได้อยู่รอด แบบอย่างของพ่อจึงถูกปฏิเสธจากติโตมาโดยตลอด เช่นการอับอายที่ต้องไปกู้ยืมเงินผู้อื่นแทนพ่อของตน .....เขารู้เรื่องเกี่ยวกับพ่อน้อยมาก รู้แต่ว่าดื่มจัด - ก็เหมือนผู้ชายชาวบ้านส่วนมาก - และจัดกิจการบ้านไม่เป็นจนต้องติดหนี้สิน และบางทีก็ส่งโยซิปลูกชายไปอ้อนวอนเพื่อนบ้านให้ยอมการกู้ยืมต่อไป. การกู้ยืมเป็นของธรรมดาในชีวิต แต่โยซิปดูเหมือนมีความหยิ่งแต่เล็กๆ เลยทำให้เขาอับอายสุดขีดเมื่อต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องเช่นนี้....(ต ๗) แม้บิดาของติโตจะดูเป็นคนไม่ได้เรื่องได้ราว แต่ความเป็นผู้ชายในสังคมแบบดั้งเดิม ทำให้ความเป็นพ่อยังเป็นศูนย์กลางของครอบครัว เป็นผู้ใช้อำนาจ ยิ่งบิดาของติโตเมาตลอดเวลาและไม่ทำการงาน จึงมักแสดงออกกับคนในครอบครัวในทางความรุนแรงเช่นการใช้กำลัง โดยไม่มีใครกล้าคานอำนาจ จึงไม่น่าแปลกใจที่ติโตหาทางออกโดยไปอยู่กับตากับยายซึ่งตาของติโตมีลักษณะที่แตกต่างจากพ่อของติโตเป็นอย่างมาก อิทธิพลของตาน่ามีมากกว่าบิดาซึ่งติโตไม่ค่อยยอมรับบทบาทของบิดาของตน การรู้เรื่องราวของพ่อน้อยมาก น่าจะมา

จากการที่ติโตไม่อยากจดจำมากกว่า เพราะชีวิตของชาวนาต้องอยู่ด้วยกันเป็นครอบครัวใหญ่..... สำหรับคนในชนบท. ฟรันโย โบรซ ยังรักษาอำนาจเด็ดขาดของบิดา ซึ่งเป็นสิทธิ์ของเขาในสังคมที่ถือพ่อบ้านเป็นใหญ่. กล่าวกันว่าเขาปฏิบัติรุนแรงมากกับลูก ถึงเฆี่ยนตีเพื่อรักษาวินัย โดยไม่มีใครค้านเลย.....(ต ๗) เรื่องราวของบิดาของเขาจึงไม่ค่อยได้หลุดจากปากของติโตอย่างที่ควรเป็น

โดยสรุป ติโตเติบโตมาจากครอบครัวที่ค่อนข้างยากจน มีมารดา ตา และยาย เป็นผู้มีอิทธิพลทางใจต่อติโต ส่วนบิดาเป็นคนไม่ได้เรื่อง ขี้เมา ชอบเป็นหนี้ ส่งผลให้ติโตมีความเป็นผู้นำสูงเนื่องจากต้องช่วยเหลือมารดาต่อสู้ชีวิตเพื่อความอยู่รอดของครอบครัวตั้งแต่ยังเล็ก การที่ติโตสนิทสนมกับตาและยายทำให้เขามีความรอบรู้ในการใช้ชีวิตตามป่าเขาลำเนาไพรซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้เขาสามารถทำสงครามจรยุทธ์และเดินทางไกลต่อมา

จิตวิทยาทุติยภูมิ: สภาพแวดล้อม

นอกจากบุคลิกภาพของติโตจะถูกหล่อหลอมจากครอบครัวในวัยเด็กแล้ว เมื่อเขาโตขึ้นติโตได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมในการหล่อหลอมเขาอีกทางหนึ่ง จากการศึกษาบทพระราชนิพนธ์ติโตพบว่า สภาพแวดล้อมซึ่งเป็นปัจจัยทุติยภูมิมาจากปัจจัยของอาชีพการงาน สังคม การศึกษา อุดมการณ์ การทหาร และปัจจัยจากการต่างประเทศ ดังนี้

ปัจจัยจากอาชีพการงาน

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมติโตคือการประกอบอาชีพการงาน ติโตเริ่มเข้าทำงานตั้งแต่ยังเด็ก เพราะเมื่ออายุ ๑๒ ปี เขาต้องออกจากโรงเรียนเนื่องจากพ่อที่ไม่เอาไหนของเขาไม่ยอมส่งเข้าเรียนต่อระดับมัธยม ติโตต้องหาที่ทำงานตั้งแต่ยังเล็กขนาดเขาคิดวนเวียนเพื่อหาทางไปอยู่กับญาติที่พอจะมีงานให้เขาทำ ติโตต้องย้ายไปอยู่ที่สิสักอันเป็นเมืองเล็กที่อยู่ห่างออกไป ๖๐ กม. จากบ้านเกิด ซึ่งนับว่าไกลสำหรับการเดินทางในยุคนั้น ติโตวาดภาพอย่างสวยหรูที่จะได้เป็นช่างตัดเสื้อผ้าเผื่อว่าจะได้มีเสื้อผ้าที่สวยๆหาใส่ได้สักวันหนึ่ง แต่งานที่เขาทำจริงกลับเป็นเด็กล้างชามที่น่าเบื่อหน่ายสำหรับคนอย่างเขาที่ฝันจะไปไกลกว่านั้น การอยู่ที่สิสักก็ไม่ได้ทำให้ชีวิตเสียเปล่าเพราะเป็นครั้งแรกที่เขามาอยู่ในตัวเมืองแม้จะเป็นเมืองเล็กก็ตาม (ปัจจุบันสิสักเป็นเมืองท่องเที่ยวแต่ยังคงมีโรงงานอุตสาหกรรม ตั้งอยู่ตอนกลางของโครแอเชีย) ที่สิสักเป็นเมืองที่บรรจบของแม่น้ำสามสาย มีค่ายทหารและตลาด ชุมชนจึงดูคึกคักสร้างความตื่นเต้นให้กับในระยะแรก การเป็นชุมชนคึกคักเปิดโอกาสให้ติโตได้เรียนรู้ความหลากหลายจากที่นี่ ความหลากหลายของชุมชนนำเขาไปสู่เพื่อนใหม่ซึ่งเป็นพวกฝึกงานด้วยกัน และนำไปสู่การเปลี่ยนงานใหม่ไปที่อู่รถ อย่างน้อยที่นี่เป็นงานอาศัยทักษะไม่ใช่งานไร้ฝีมืออย่างที่เก่า แต่งานที่ทำก็ได้มาจากการเฝ้าอ้อนวอนเจ้าของกิจการให้รับเขาเข้าไปฝึกงาน.....เขาได้พบพวกที่ฝึกงาน เลยถามว่าทำงานกันที่ไหน. ในที่สุด เขาสามารถอ้อนวอนจนได้เข้าฝึกงานในอู่รถ....(ต ๙) แม้จะเป็นงานที่ดูดีขึ้นจากงานเดิม แต่ความเป็นอยู่ก็ไม่ได้ดีตามไปด้วย เพราะสภาพความเป็นอยู่ในโรงงานเหมือนยุคกลางทั้งที่บ้านเมืองเข้าสู่ยุคสมัยใหม่แล้ว

แม้แต่ตัวติโตก็ยังต้องพักอยู่กับครูผู้ฝึกสอนการทำงาน แต่กระนั้นติโตก็อยู่ที่นี่หลายปีกับการเรียนรู้การใช้เครื่องจักรและเครื่องยนตร์ที่กำลังจะเข้ามาแทนที่การใช้กำลังคนแบบเดิมๆ.....โยซิปฝึกงานเป็นช่างหลายปี โดยสภาพความเป็นอยู่มิได้เปลี่ยนแปลงจากสภาพที่เคยเป็นในสมัยกลางนัก. เด็กผู้ฝึกอยู่กินกับ “ครู” นอนในโรงทำงานเรียนรู้ศิลปะ ช่างเหล็ก และการใช้เครื่องมือและเครื่องจักรกล ซึ่งกำลังค่อยๆ มาแทนแรงคน.....(ต ๙) ชีวิตในโรงงานก็คือชีวิตของกรรมาชีพ ซึ่งอาชีพกรรมกรก็คงไม่แตกต่างไปจากยุคปัจจุบันที่คนใช้แรงงานมักเร่ร่อนไปอยู่โรงงานใหม่ๆที่คิดว่าดีกว่าโรงงานเดิม ติโตก็เช่นเดียวกันที่เปลี่ยนสถานที่ทำงานบ่อยมาก การย้ายงานของเขาแต่ละครั้งก็ไปอยู่ในที่ห่างไกลจากเดิมเช่น ที่โบฮีเมีย (ซึ่งปัจจุบันอยู่ในสาธารณรัฐเชค ซึ่งเป็นเชื้อสายสลาฟเช่นกัน อยู่ภายใต้การปกครองของราชอาณาจักรออสโตร-ฮังแกเรียน ก่อนจะแยกออกมาเป็นเชคโกสโลวาเกียเมื่อสิ้นสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง) แคว้นรูห์รในเยอรมัน (อยู่ตอนเหนือของแม่น้ำรูห์ร ในเยอรมันตะวันตก เป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมขนาดใหญ่) และเวียนนา (เป็นเมืองหลวงของออสเตรีย อยู่ริมแม่น้ำดานูบ มีเชื้อสายเซลติก (celtic) ราชวงศ์แฮปสเบิร์กเป็นผู้ทำให้ราชอาณาจักรนี้เป็นอภิมหาอำนาจและสิ้นสลายเช่นเดียวกันเมื่อหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง) การย้ายที่ทำงานอาจสะท้อนความไม่อดทน แต่อันที่จริงเขาไม่จำเป็นต้องย้ายไปอยู่ในที่ห่างไกลเช่นนั้นก็ได้ สำหรับติโตผู้เป็นนักวาดฝันกลับมุ่งมั่นในการย้ายไปสู่สถานที่ที่ดีขึ้น เพราะนิสัยของติโตจะลาออกจากงานทันทีหากรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับความเป็นธรรม การทำงานช่างของเขาทำให้เขานำไปปรับใช้ในขณะที่ดำรงชีพในกองทัพ รวมทั้งส่วนดีของการย้ายงานไปในสถานที่ต่างๆทำให้ติโตมีโลกทัศน์ที่กว้างไกล เข้าใจถึงฐานะของชาติมหาอำนาจ ความรุ่งเรืองและการสิ้นชาติ และการสถาปนารัฐชาติใหม่ๆ การที่ติโตเข้าใจความคิดของสังคมระหว่างประเทศทำให้เขาสามารถวางนโยบายในการสู้รบและการบริหารประเทศไปในทิศทางที่รอดพ้นจากอุปสรรคได้[๗].....ภายในสองปี เขาผ่านงานหลายต่อหลายงาน. เขาทำงานในโรงงานออสเตรีย ในโบฮีเมีย (Bohemia) แล้วย้ายไปทำงานในโรงงานในแคว้นรูห์ร (Ruhr) ในเยอรมัน ชั่วเวลาสั้นๆ แล้วกลับมาเวียนนา (Vienna) ที่พี่ชายเขาอยู่.....(ต ๑๐)

ปัจจัยทางสังคม

สภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมของติโตมีที่มาหลายทาง เช่น ในเรื่องศาสนา ติโตเป็นคอมมูนิสต์ที่เข้าใจคริสตศาสนาอันเนื่องมาจากอิทธิพลของมารดาที่เป็นตัวอย่างของศาสนิกที่เคร่งครัด ประเทศในยุโรปส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์โดยเฉพาะประเทศใน

---

[๗] สอดคล้องกับพระบรมราโชวาทเนื่องในในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: ๔ กรกฎาคม ๒๕๐๐ ความว่า “ในการที่จะเอาหลักวิชาการที่ได้เล่าเรียนไปใช้เพื่อประกอบกิจการงานต่อไปนั้น ควรจะคำนึงถึงสภาพความเป็นอยู่ของท้องที่ และถึงผลสะท้อน ที่อาจมีขึ้น”

กลุ่มยุโรปตะวันตกซึ่งในภายภาคหน้าติโตหวังพึ่งยุโรปตะวันตกที่มีอังกฤษเป็นหัวขบวนในการผลักดันความสำเร็จของติโตและช่วยถ่วงดุลอำนาจกับรัสเซีย การรับรู้ศาสนาผ่านจากมารดาจึงมีส่วนช่วยทำให้เขาเข้าถึงจิตใจของฝ่ายตะวันตกซึ่งมีศาสนาเป็นรากฐานทางสังคมของวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งผู้นำคอมมูนิสต์ในยุคนั้นปฏิเสธอิทธิพลของคริสตศาสนาในขณะเดียวกันที่ซึกโลกตะวันตกก็ปฏิเสธผู้นำคอมมูนิสต์ที่ถูกมองว่าขาดสำนึกทางศาสนา.....แต่ศาสนาคาธอลิค ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมยุโรปตะวันตกนี้เอง ได้กลายมาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เขาเข้าถึงจิตใจของฝ่ายตะวันตกซึ่งนักการเมืองคอมมูนิสต์อื่นเข้าไม่ถึง เพราะไม่เคยสัมผัสวัฒนธรรมของโลกตะวันตก.....(ต ๗) ยิ่งกว่านั้นตัวติโตเองและครอบครัวยังเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาโดยตรงไม่ว่าการล้างบาปเพื่อพิธีรับชื่อทางศาสนาเมื่อแรกเกิดเพื่อให้มนุษย์พ้นจากบาปที่มีมาแต่เดิม และการรับศีลมหาสนิทเพื่อการทำจิตใจให้บริสุทธิ์ก่อนรับขนมปังแผ่นและเหล้าองุ่นเพื่อให้ตัวตนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพระคริสต์ซึ่งติโตปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ อันเป็นตัวอย่างในการเป็นคาธอลิคที่เคร่งครัดของเขา แม้ว่าติโตจะเข้าใจในคริสตศาสนา แต่ไม่ได้หมายความเขาจะยอมรับพฤติกรรมของบาดหลวงซึ่งนอกเหนือจากบาดหลวงจะเป็นผู้มีอิทธิพลในทางศาสนาแล้วยังมีอิทธิพลทางสังคม ติโตรับไม่ได้อีกต่อไปเมื่อบาดหลวงท่านหนึ่งเคยตบตีเขาเพียงเพราะจัดเสื้อพิธีให้บาดหลวงผู้นั้นไม่ดีพอ อันทำให้ติโตยุติบทบาทในการเป็นลูกศิษย์วัดทันที.....โยซิปและพี่น้องเข้าพิธีรับชื่อและรับศีลมหาสนิทในโบสถ์คาธอลิคที่เขาไปเป็นประจำ. โยซิปยังได้เคยเป็นศิษย์วัดชั่วระยะเวลาหนึ่งจนกระทั่งเขาถูกบาดหลวงอาคันตุกะผู้หนึ่งตบ เพราะจัดเสื้อพิธีให้ไม่เรียบร้อย.....(ต ๗) ความคาใจนำมาซึ่งการถอยห่างจากกิจกรรมของโบสถ์ ทำให้เขาไม่เห็นด้วยกับมารดาที่ชอบทำบุญให้กับบาดหลวง เพราะบาดหลวงชอบเรี่ยไรโดยไม่ดูสภาพเศรษฐกิจของประชาชนที่กำลังยากจนลงทุกวัน ถึงขนาดที่ติโตแอบลักเงินทำบุญของแม่เพราะไม่เห็นด้วยกับการที่วัดควรใส่ใจชาวบ้านมากกว่าการรีดไถในยามที่ประชาชนทุกข์ยาก เมื่อติโตพ้นจากอกแม่ในตอนวัยรุ่นก็เป็นเวลาเดียวกับที่เขาทิ้งการปฏิบัติศาสนกิจไปด้วย ตลอดห้วงชีวิตเมื่อพ้นวัยเด็กที่ยังมีแม่อยู่เคียงข้างเขาก็ไม่แตกต่างจากคอมมูนิสต์ทั่วไปที่เห็นศาสนาเป็นเครื่องมือกดขี่คนยากไร้ด้วย....เขาเคยไม่พอใจที่แม่ให้เงินกับพวกบาดหลวงที่มาขอเงินบำรุงในยามที่ชาวบ้านกำลังขัดสนที่สุด และครั้งหนึ่งเขาได้ยักยอกเงินที่แม่มอบไปให้พระ. เมื่อเขาเริ่มเป็นหนุ่มหลังจากที่เขาจากบ้านไป และก่อนที่เขามาเป็นคอมมูนิสต์ตั้งนานโยซิปก็ได้ละเลยการปฏิบัติศาสนกิจไปแล้ว.....(ต ๗) อาจกล่าวได้ว่าสำหรับติโตแล้ว เงินทองเพื่อการครองชีพเป็นหัวใจสำคัญในการดำรงชีพของผู้คนในครั้งกระนั้น ชาวบ้านที่มีความแตกต่างกันจะขึ้นอยู่กับความยากดีมีจนมากกว่าอย่างอื่น.....ชาวบ้านมีแตกต่างกันอยู่ที่จนมากหรือน้อยแล้วแต่ที่ดินที่แต่ละครอบครัวมี และแล้วแต่ความสามารถและความขยันในการทำมาหากิน.....(ต ๖) สิ่งที่กำหนดความยากจนคือการขาดแคลนที่ดินทำกิน รวมไปถึงความสามารถและความขยันหมั่นเพียรที่คนยากไร้ก็รู้ว่าการทำงานหนักก็ไม่ได้ทำให้ฐานะดีขึ้นนอกจากจะทำให้เจ้าของที่ดินและนายทุนร่ำรวยมากยิ่งขึ้น

นอกเหนือจากศาสนาซึ่งมีอิทธิพลอย่างใกล้ชิดกับสังคมแล้ว สังคมที่ได้รับการพัฒนาไปตามยุคสมัยก็มีอิทธิพลแวดล้อมต้องการหล่อหลอมบุคคลได้ด้วย โดยเฉพาะความเจริญของโลกเกิดขึ้น

อย่างรวดเร็วเมื่อการคมนาคมติดต่อสื่อสารก้าวหน้า อาจกล่าวได้ว่าเมื่อสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง แม้จะเกิดภัยพิบัติ แต่ก็ต้องยอมรับว่าผลจากการสงครามทำให้เครื่องจักรกลได้รับการพัฒนา เนื่องจากการพัฒนาเครื่องยนตร์กลไกถูกนำไปรองรับกับการสงคราม โดยเฉพาะการสร้างถนนหนทางเป็นความจำเป็นในการส่งกำลังพลไปส่วนหน้า รถไฟ รถยนต์ และรถจักรยานยนตร์ถูกผลิตขึ้นมาเพื่อการคมนาคมขนส่งโดยเฉพาะ ความทันสมัยเช่นนี้รับรู้โดยติโต.....โดยที่ยุครถไฟ รถยนต์ รถจักรยานกำลังเริ่มขึ้น อนาคตจึงอยู่ที่การช่างกล. โยซิปเป็นคนเห็นความจริง และมีความทะเยอทะยาน.....(ต ๙) ติโตเห็นช่องทางดังกล่าวเขาจึงเริ่มต้นชีวิตการทำงานด้วยการฝึกงานทางด้านช่างกล โดยเฉพาะการเริ่มต้นทำงานที่อู่รถยนต์ เมื่อผันชีวิตไปเป็นทหารเกณฑ์ ติโตมีโอกาสอยู่ในกองทหารช่างซึ่งสบายกว่า แต่เพราะความยึดมั่นในชนชาติ เขาจึงไปรวมตัวเป็นทหารราบเพื่อต้องการอยู่ในกลุ่มเดียวกับชาวโครแอเชีย .

ภาพ ๔ แผนที่ยุโรปค.ศ. ๒๔๕๗

สนามรบของเขาอยู่ในรัสเซียเพราะเป็นศัตรูกับจักรวรรดิออสโตร-ฮังแกเรียน เมื่อสิ้นสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ยูโกสลาเวียได้ถือกำเนิดขึ้นเป็นรัฐใหม่เนื่องจากราชอาณาจักออสโตร-ฮังแกเรียนที่เริ่มต้นสงครามเป็นฝ่ายแพ้สงครามและทำให้จักรวรรดิต้องล่มสลายลง รัฐใหม่นี้ได้รวบรวมชาวสลาฟใต้เข้าไว้ในดินแดนเดียวกันอันประกอบด้วยเซอร์บ โครแอต สโลวีน มอนเตเนกริน มาเซโดเนียน และพวกบอสเนีย-เฮอร์เซโกวีนา ทั้ง ๖ แคว้นที่ก่อเกิดเป็นรัฐชาติใหม่นั้นมีที่มาจากการเป็นชนชาติสลาฟด้วยกัน[๙] โดยยอมให้ราชวงศ์ของเซอร์บที่เป็นราชอาณาจักรอยู่ก่อนเป็นผู้ปกครองรัฐชาติแห่งใหม่นี้ ซึ่งหากพิจารณาเผินๆก็น่าจะรวมตัวด้วยกันเป็นอย่างดี แต่แคว้นทั้งหกกลับมีปัญหาภายในมาโดยตลอด ไม่สามารถดำรงความเป็นเอกภาพได้เนื่องจากแคว้นต่างๆมีวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์แตกต่างกัน แต่ประการสำคัญที่สุดคือ เรื่องศาสนาซึ่งแบ่งได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ ศาสนาคริสต์นิกายคาธอลิค ศาสนาคริสต์นิกายออร์โธดอกซ์ และศาสนาอิสลาม ซึ่งมีผลทำให้เกิดความแตกแยกกันภายในจนกระทั้งทุกวันนี้ แต่ด้วยบุคลิภาพพิเศษของติโตสามารถทำให้รัฐชาติที่สร้างขึ้นใหม่ปรองดองกันได้ในห้วงเวลาที่เขาปกครอง .....รัฐใหม่แห่งยูโกสลาเวียประกอบด้วยกลุ่มต่างๆของพวกสลาฟภาคใต้: - เซอร์บ (Serbe) โครแอต (Croats) สโลวีน (Slovenes) มอนเตเนกริน (Montenegrins) มาเซโดเนียน (Macedonians) และพวกบอสเนีย-เฮอร์เซโกวีนา - (Bosnia - Hercegovina) - ซึ่งมีภูมิหลังทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ต่างกัน และมีความเชื่อถือทางศาสนาแบ่งเป็นสามศาสนา-คือคาธอลิค ออร์โธดอกซ์ และมอสเล็ม. ในระยะนั้นรู้สึกกันว่าราชวงศ์ของพวกเซอร์บ ซึ่งเคยเป็นราชอาณาจักรเอกราชมาก่อน จึงเหมาะสมที่จะครอบครองประเทศใหม่.....(ต ๑๗)

---

[๙] ยูโกสลาเวียก่อตั้งเพราะเป็นชาวสลาฟด้วยกัน เช่นเดียวกับความเป็นคนไทย ผู้รักษาความเป็นไทยไม่มีใครทำได้ดีเท่ากัยคนไทย " ผู้ที่จะรักษาความเป็นไทยได้มั่นคงที่สุด ดี และเหมาะสมที่สุด ไม่มีใครอื่นนอกจากคนไทย เพราะฉะนั้น ไม่ว่าจะอยู่ ณ แห่งใด คนไทยมีหน้าที่ต้องรักษาความเป็นไทยเสมอ " (พระบรมราโชวาท พระราชทานแก่สมาคมนักเรียนไทยในประเทศญี่ปุ่น 27 ก.พ. 2537)

ภาพ ๕ เมื่อเกิดราชอาณาจักรยูโกสลาเวียพ.ศ.๒๔๖๒

รัฐชาติส่วนใหญ่ในระยะนั้นยังผูกพันอยู่กับระบอบกษัตริย์ การสถาปนารัฐชาติยูโกสลาเวียหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ได้นำ อาเล็กซานเดอร์ คาราจอรเจวิช เจ้าชายแห่งเซอร์เบียขึ้นเป็นกษัตริย์ เจ้าชายพระองค์นี้ทรงพระราชสมภพในปีพ.ศ.๒๔๖๖ เป็นโอรสในพระเจ้าอาเล็กซานเดอร์ที่หนึ่ง แห่งเซอร์เบีย มีพ่อทูนหัวคือพระเจ้าจอร์จที่หกแห่งอังกฤษ จึงได้รับการศึกษาในอังกฤษจนจบจากมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ พระราชบิดาคือพระเจ้าอาเล็กซานเดอร์ที่หนึ่งถูกลอบปลงพระชนม์ในปีพ.ศ.๒๔๗๗ พระองค์จึงขึ้นครองราชย์เมื่อพระชันษาเพียง ๑๑ พรรษา ทรงพระนามว่าพระเจ้าปีเตอร์ที่สอง โดยเหตุนี้จึงต้องมีผู้สำเร็จราชการ หนึ่งในสามคนนั้นคือเจ้าชายปอล แม้พระเจ้าปีเตอร์ที่สองได้รับการสนับสนุนจากอังกฤษซึ่งเป็นผู้ได้รับชัยชนะในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง แต่การถูกลอบปลงพระชนม์ของพระราชบิดาและการที่พระองค์ยังทรงพระเยาว์มาก ทำให้ไม่เป็นที่พอใจในหมู่ประชาชน การขึ้นครองราชย์ของพระองค์ทำให้ผู้คนในแคว้นต่าง ๆต้องยอมรับอย่างหวานอมขมกลืนโดยเฉพาะพวกโครแอตซึ่งติโตเป็นหนึ่งในนั้นด้วย ความแตกต่างของชนต่าง ๆในยูโกสลาเวียทำให้เกิดแนวความคิดในการกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่นซึ่งแตกต่างกันดังกล่าว ดังนั้นการรวมศูนย์กลับเป็นสิ่งอันตรายในขณะที่การกระจายอำนาจกลายเป็นสิ่งจำเป็น .....พระราชาธิบดีองค์ใหม่ ซึ่งบางพวก

โดยเฉพาะพวกโครแอต ก็ยอมรับอย่างเสียมิได้ คือ อาเล็กซานเดอร์ คาราจอรเจวิช (Alexander Karadjordjevic). มีคนมากหลายที่เข้ามาอยู่ใต้ราชอาณาจักรใหม่ มีความคิดว่าส่วนต่าง ๆ ของประเทศควรจะมีอิสระในการปกครองส่วนท้องถิ่น และว่ามิใช่เป็นเพียงสิทธิของพวกเขาเท่านั้น แต่เป็นความจำเป็นทีเดียว เนื่องมาจากความแตกต่างอย่างมากในวัฒนธรรมและในการพัฒนาระหว่างภาคต่าง ๆ.....(ต ๑๗) เมื่อเริ่มต้นสงครามโลกครั้งที่สอง รัฐบาลของพระเจ้าปีเตอร์ที่สองเข้าข้างอังกฤษเนื่องจากมีความผูกพันมาแต่เดิม แต่ต้องยอมจำนนต่อกองทัพเยอรมันเพื่อให้ชาติของตนปลอดภัย ดังนั้นพระองค์ซึ่งฝักใฝ่อังกฤษจึงถูกบังคับให้เดินทางออกนอกประเทศ จนพระองค์กลายเป็นสัญลักษณ์ของการต่อต้านนาซี ส่วนภายในประเทศยูโกสลาเวียในห้วงสงครามโลกครั้งที่สอง กองกำลังแบ่งออกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งสนับสนุนพระองค์นำโดยมิไฮโลวิค (Mihailovic) ส่วนอีกฝ่ายนำโดยขบวนการปาร์ติซานของคอมมูนิสต์ที่นำโดยติโต ติโตมีพื้นฐานจากการเป็นชาวโครแอตที่ได้รับการเรียนรู้มาจากรัสเซีย ย่อมไม่อาจลงรอยกับฝ่ายนิยมกษัตริย์ซึ่งเป็นชาวเซอร์บและได้รับการเรียนรู้มาจากอังกฤษ

ปัจจัยทางการศึกษา

การศึกษาและโรงเรียนเป็นปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพไม่น้อยกว่าปัจจัยอื่น โยซิปหรือติโตเกิดที่หมู่บ้านกุมโรเวค (Kumrovec) เมืองซาโกเรีย ในแคว้นโครแอเชียซึ่งขณะนั้นเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิออสโตร-ฮังแกรี ซึ่งโรงเรียนที่ติโตเริ่มเรียนในวัย ๘ ขวบเป็นโรงเรียนในหมู่บ้านที่เพิ่งก่อตั้งขึ้นมาไม่นาน เขาโชคดีกว่ารุ่นพ่อแม่ที่ไม่รู้หนังสือ หมู่บ้านกุมโรเวคตั้งอยู่ริมแม่น้ำสุลตา ปัจจุบันหมู่บ้านนี้จัดเป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อเป็นอนุสรณ์สถานให้แก่ติโต ดังนั้นจึงมีการเก็บหลักฐานต่าง ๆเกี่ยวกับตระกูลโบรซของติโตไว้ จากหลักฐานของพิพิธภัณฑ์แสดงให้เห็นว่าขณะเรียนหนังสือติโตต้องขาดเรียนบ่อยแม้ว่าจะเป็นคนที่เรียนดีทั้งนี้เพราะว่าอาชีพเกษตรกรทำให้ต้องอยู่ช่วยพ่อแม่ทำไร่เพื่อหาเงินทองไว้ศึกษาและใช้จ่ายในบ้าน แต่การเป็นคนรักเรียนไม่เพียงพอในผลักดันติโตให้ไต่เต้าทางการศึกษาได้หากขาดการสนับสนุนจากครอบครัวโดยเฉพาะฐานะทางการเงิน.....โยซิปได้ไปเรียน ณ ที่นั้นเมื่ออายุแปดขวบ. รายงานเวลาเรียนและผลการเรียนยังเก็บไว้ในบ้านของตระกูลโบรซ ที่ตั้งขึ้นเป็นพิพิธภัณฑ์ในกุมโรเวค รายงานเหล่านี้แสดงว่าเขาขาดเรียนบ่อย แต่ว่าเขาเรียนดีเวลาเข้าเรียน.....(ต ๘)

ภาพ ๖ บ้านเกิดของติโต

ไม่ใช่แต่เพียงฐานะทางบ้านเท่านั้นที่ทำให้เขาขาดเรียน แต่การเป็นคนอ่อนแอของโยซิปก็มีส่วนทำให้เขาไม่สามารถทำการศึกษาได้เต็มที อันที่จริงความยากจนเป็นที่มาของความอ่อนแอทางร่างกายเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ในการกินอยู่ โยซิปจึงเป็นคนผ่ายผอมเหมือนคนแคระแกรน การเป็นโรคทางการหายใจสะท้อนให้เห็นสุขอนามัยของครอบครัวโบรซรวมทั้งคนในหมู่บ้าน เพราะแม้แต่ครูของหมู่บ้านซึ่งเป็นผู้รอบรู้ก็ป่วยเป็นวัณโรคตายในบ้านของติโต ด้วยเหตุนี้โยซิปไม่ใช่คนที่จะเอาดีทางการศึกษาในระดับสูงได้เพราะข้อจำกัดดังกล่าว ติโตมีความรู้ไม่ใช่จากระบบการศึกษาที่เป็นทางการ หากเขาเรียนรู้จากการทำงานและการดำเนินชีวิตที่เสาะแสวงหาความรู้ให้กับตนเองมากกว่า....เรายังทราบด้วยว่าเขาต้องขาดเรียนบ่อยเพราะป่วย. เขากล่าวถึงตัวเองว่าเมื่อเด็กเขาอ่อนแอ และเขาก็ดูขี้โรคจริงๆ เพราะเป็นคนผมสีอ่อน ผอมกะหร่อง และร่างเล็ก. อย่างไรก็ตาม เขาก็รอดมาได้แม้เคยเป็นโรคหลายโรค รวมทั้งโรคคอตีบที่กลัวกันนัก และไม่ติดวัณโรค ทั้งที่ครูคนหนึ่งที่เสียชีวิตด้วยโรคนี้เคยอาศัยบ้านครอบครัวโบรซ.....(ต ๘) แม้ว่าระดับการศึกษาของติโตไม่สูง แต่ขณะทำการศึกษาก็ได้ผลคะแนนการเรียนดี แสดงให้เห็นว่าเขาเป็นคนเรียนเก่งหรือเป็นคนหัวดีทั้ง

ที่ๆที่มีข้อจำกัดจากที่กล่าวมา ที่เป็นเช่นนี้เพราะแม้จะมีข้อจำกัดแต่เขาก็มีความประพฤติและความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาเท่าที่โอกาสจะเอื้ออำนวยให้ได้ ลักษณะดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าในใจลึกๆของโยซิปในขณะนั้นเป็นผู้ตั้งใจจริงและเป็นผู้มีระเบียบวินัยในการควบคุมตนเอง[๑๐].....รายงานผลการเรียนดีสม่ำเสมอแสดงว่าคงหมั่นเรียนและความประพฤติดี. ยังไม่แสดงแววแข็งข้อต่อระเบียบวินัยที่มีอยู่ในสังคม.....(ต ๘)

เมื่อจบระดับประถมศึกษา ติโตก็จบการศึกษาไว้เพียงแค่นั้นด้วยอายุเพียง ๑๒ ปี เพราะบิดาอ้างว่าหากเรียนต่อในระดับมัธยมจะต้องออกจากเมืองซาโกเรียไปเรียนในเมืองอื่นที่อยู่ใกล้เคียงกัน ซึ่งกุมโรเวคมีโรงเรียนเพียงแค่ระดับประถมศึกษาและพึ่งตั้งมาไม่นาน การออกไปเรียนคนละเมืองเป็นข้อดีที่ติโตสามารถเรียนเต็มเวลาแต่ทำให้ติโตไม่สามารถช่วยงานบ้านได้ ความยากจนและการไม่เอาถ่านของพ่อ ทำให้ทางเดินของติโตเกี่ยวกับศึกษาจำเป็นต้องหยุดลงเพียงแค่นั้น แต่ในความเป็นจริงเมื่อโยซิปทำงานเขากลับไม่ได้อยู่ที่บ้านเกิดเนื่องจากติโตได้ออกไปแสวงหาโชคในเมืองอื่น เพราะการช่วยทำงานในไร่ก็ไม่สามารถช่วยให้ครอบครัวพ้นจากความอดอยากได้ ชีวิตของเด็กชนบทที่ทำไร่ทำนาแบบเขามักมีเส้นทางเดินไม่แตกต่างกันคือต้องออกจากการเรียนกลางคัน.....เขาต้องออกจากโรงเรียนเมื่ออายุสิบสอง และพ่อมิได้ส่งเข้าเรียนต่อในโรงเรียนมัธยม เพราะเหตุว่าจะต้องเดินทางไปเรียนในเมืองใกล้เคียง ทั้งจะต้องเรียนเต็มเวลา. พ่อเขาประสงค์ที่จะให้ทำงานในไร่.....(ต ๘) แม้แต่น้องชายของติโตที่อยู่ในสภาพแวดล้อมอย่างเดียวกัน และมีวิถีชีวิตการเรียนรู้ในแบบเดียวกับติโตก็ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต ไม่ได้เป็นผู้นำ แต่กลับใช้ชีวิตอย่างเงียบๆจนตลอดชีวิต ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าความสำเร็จของติโตแม้จะขึ้นกับเงื่อนไขแต่เยาว์วัยแต่ก็เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวของตัวติโตเองที่ทำให้เขาประสบความสำเร็จในฐานะผู้นำประเทศและในฐานผู้นำของโลกเนื่องจากเขาเป็นคนหนึ่งในการก่อตั้งกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (nonalignment) ดังนั้นเงื่อนไขทางการศึกษาจึงเป็นเพียงตัวแปรต้นที่ต้องอาศัยตัวแปรแทรกหรือตัวเร่งที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวประกอบด้วยจึงไปสู่เป้าหมายชีวิตได้.....มีข้อน่าสังเกตว่าน้องชายของติโตได้มีโอกาส และการฝึกฝนแต่เยาว์วัยเหมือนกับโยซิปแต่กลับดำรงชีวิตอย่างเงียบๆ ตลอดชีวิต และเพิ่งถึงแก่กรรมเมื่อเร็วๆ นี้ โดยที่ไม่มีชื่อเสียงอะไรนอกจากเพียงได้ชื่อว่าเป็นน้องของติโต.....(ต ๙)

---

[๑๐] การเรียนรู้ของติโตมีลักษณะใกล้เคียงกับความหมายของการศึกษาดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม : ๒๕ มิถุนายน ๒๕๑๙ ที่ว่า “การให้การศึกษาเป็นงานที่ละเอียด ซับซ้อน และกว้างขวางมาก จะต้องกระทำโดยอาศัยความรู้ ความสังเกตจดจำ และความฉลาดรอบคอบอย่างสูง ทั้งต้องอาศัยความเสียสละอดทน ความเพียรพยายาม ความสุจริต และความเมตตาอันกว้างขวางด้วยพร้อม จึงจะสำเร็จผลที่พึงประสงค์ได้ ”

หากคุณสมบัติเฉพาะตัวดังกล่าวต้องได้รับการตอกย้ำและการฝึกฝน ซึ่งสะท้อนได้จากการที่โยซิป ตกเป็นเชลยศึกต้องทำงานหนักในค่ายกักกันนักโทษในรัสเซียเมื่อครั้งสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง อันที่จริงเขาสามารถใช้ชีวิตปกติทำตัวให้กลมกลืนกับนักโทษคนอื่นๆ แต่โยซิปกลับเรียนรู้ด้วยตนเองในการเอาตัวรอดกับสังคมคนคุกที่มีจิตใจไม่ใช่คนปกติ เพื่อความอยู่รอดติโตเรียนรู้ที่จะให้ตนเองเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย ไม่ใช่ในฐานะเป็นลูกไล่หรือพึ่งพาคนอื่น แต่เขามีความฉลาดที่ใช้มันให้คนอื่นพึ่งพาเขา การทำงานโยธาในค่ายกักกันเชลยศึกกับความรู้ที่เขามีในทางช่างกล เป็นการเข้ากันได้อย่างสนิท การอาศัยในป่ากับตาวัยเด็กช่วยทำให้เขาเอาตัวรอดจากการหาอาหารในป่า เขาไม่ทำตัวโดดเด่นเป็นเป้าสายตา สัญชาตญาณตามธรรมชาติที่ได้จากการพึ่งตนเองในป่าทำให้เขาเอาตัวรอดเป็นที่พึ่งพิงของคนอื่นได้ การที่เขาต้องอยู่กับคนอื่นมาโดยตลอดหลังจากออกจากบ้าน ทำให้เขามีศิลปะในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การอยู่ในรัสเซียทำให้เขาตักตวงประโยชน์ในการเรียนรู้ภาษารัสเซียซึ่งเป็นรากฐานทำให้เขาติดต่อสื่อสารกับผู้นำรัสเซียซึ่งรัสเซียเป็นอภิมหาอำนาจแห่งหนึ่งของโลก การรู้จักภาษารัสเซียจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ผลักดันให้เขาประสบความสำเร็จในสังคมคอมมูนิสต์ซึ่งมีรัสเซียเป็นหัวหน้า

น่าสังเกตว่าในภาษาต่างชาติติโตสามารถพูดและเข้าใจในภาษาเยอรมันนอกจากภาษารัสเซีย ซึ่งภาษาเยอรมันเป็นภาษาที่มีคนใช้มากในภาคพื้นยุโรป และยูโกสลาเวียก็เป็นประเทศที่ถูกกระหนาบด้วยภาษาที่สำคัญสองภาษาคือรัสเซียกับเยอรมัน นอกจากภาษาที่เขาเลือกเรียนรู้และพฤติกรรมของเขาที่ผ่านมาเป็นพื้นฐานที่ทำให้เขากลายเป็นผู้นำในระยะต่อมา.....ที่รัสเซีย เขาได้เรียนรู้วิธีการเพื่อการอยู่รอดในสังคมที่เต็มไปด้วยศัตรู เขาได้เรียนรู้วิธีเข้ากับคนทุกชนิด ทำให้คนอื่นจำต้องพึ่งเขาเวลาเขาต้องการ โดยใช้วิชาช่างกลซึ่งเป็นประโยชน์ในทุกสังคม. เขาได้เรียนรู้การฉกฉวยซอกซอนหาอาหารและการทำตัวให้กลมกลืน ไม่เป็นเป้าสายตา. เขาได้กลายเป็นผู้ชำนาญการในศิลปะของการหลบหลีก หลบหนี. สัญชาตญาณตามธรรมชาติที่จะเห็นอันตรายที่จะมาถึงตัวเฉียบแหลมขึ้น เพราะต้องใช้อยู่เสมอ. เขาเข้าถึงจิตใจของมนุษย์ดีขึ้น และเห็นความสำคัญของการพึ่งตัวเอง. ตั้งแต่จากบ้านไป เขาได้หัดพูดภาษาเยอรมันและภาษารัสเซียจนใช้ได้ดี. ทั้งหมดนี้เป็นความสำเร็จที่เป็นประโยชน์ยิ่ง. เขารู้จักตัวเองมากขึ้นด้วย และรู้ตัวว่ามีความสามารถในการเป็นผู้นำ.....(ต ๑๔)

ปัจจัยอุดมการณ์ทางการปกครอง

หลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง รัสเซียได้เป็นชาติหนึ่งที่ได้รับชัยชนะในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง พร้อมกับการเป็นมหาอำนาจของโลกซึ่งอังกฤษที่มีอิทธิพลสูงสุดในขณะนั้นก็หวั่นเกรงความเติบโตของรัสเซีย อาจกล่าวได้ว่าก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง จะอุบัติขึ้น อุดมการณ์ทางการปกครองที่มีบทบาทต่อการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้แก่ อุดมการณ์ประชาธิปไตยที่มีอังกฤษเป็นผู้นำ อุดมการณ์ฟาสซิสต์-นาซีที่มีเยอรมันและอิตาลีเป็นผู้นำ และอุดมการณ์คอมมูนิสต์ที่มีรัสเซียเป็นผู้นำ การที่ติโตมีถิ่นกำเนิดจากประเทศที่ยากไร้และเคยอยู่ในรัสเซีย เรียนรู้ภาษารัสเซียมาก่อน เป็น

เหตุผลส่วนหนึ่งที่ทำให้ติโตดำเนินชีวิตไปในแนวทางรัสเซียถืออุดมการณ์คอมมูนิสต์โดยเปิดเผยอย่างเต็มใจ แต่การมีลักษณะเป็นผู้นำทำให้ติโตเป็นคอมมูนิสต์ที่ต้องการเป็นอิสระจากพวกบอลเชวิคสามารถดำเนินกิจกรรมที่เป็นของตนเองไม่ทำตัวให้ตกอยู่ภายใต้อาณัติหรือบงการของรัสเซีย[๑๑].....เขาไม่ปิดบังเลยว่าเป็นคอมมูนิสต์. ตรงกันข้าม เขาภาคภูมิใจ. แต่ว่าแม้เป็นคอมมูนิสต์ ก็เป็นประเภทนอกแบบ. คือพร้อมที่จะถกปัญหาทุกเรื่องที่น่าสนใจ ทั้งพร้อมที่จะตัดสินใจอย่างฉับพลันโดยไม่ต้องหารือผู้ใดที่มีตำแหน่งสูงกว่า. เขาดูมั่นใจในตนเองทีเดียว : เขาเป็นลูกพี่ ไม่ใช่ลูกน้อง.....(ต ๑) การยืดอกประกาศความเป็นคอมมูนิสต์ก็มีข้อดีเพราะแสดงถึงความชัดเจนในตัวเอง ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้สนับสนุนติโตที่ชัดเจนด้วย ทำให้เขาก้าวขึ้นสู่เลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวียได้อย่างรวดเร็ว พร้อมทั้งแสดงจุดยืนของตัวเองต่อสตาลินและภายหลังการอสัญกรรมของสตาลินในการเป็นคอมมูนิสต์ที่เป็นอิสระ เนื่องจากติโตได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางจากประชาชนไม่ว่าจะมีเชื้อสายใด.....และด้วยได้รับการสนับสนุนทั้งจากพรรค ทั้งจากประชาชนที่มากพอ เมื่อถึงคราว จึงสามารถเผชิญกับการเกรี้ยวกราดของสตาลินโดยไม่สะดุ้งสะเทือน.....(ต ๓)

---

[๑๑] ความจงรักภักดีในชาติคือความภาคภูมิใจในการทำชาติมีอิสระมั่นคง ดังพระบรมราโชวาท ในพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณและสวนสนาม ของทหารรักษาพระองค์ ณ ลานพระราชวังดุสิต 3 ธ.ค.2529 ที่ว่า " ความจงรักภักดีต่อชาตินั้น คือความสำนึกตระหนักในคุณของแผ่นดิน อันเป็นที่เกิดที่อาศัย ซึ่งทำให้บุคคลเกิดความภูมิใจในชาติกำเนิด และมุ่งมั่นที่จะธำรงรักษา ประเทศชาติไว้ ให้เป็นอิสระมั่นคงตลอดไป "

ภาพ ๗ ปราสาทเซซาร์กราด

การที่อุดมการณ์คอมมูนิสต์ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในยูโกสลาเวียอันสะท้อนได้จากการที่ประชาชนยอมรับติโตซึ่งประกาศตัวเป็นคอมมูนิสต์เต็มตัว นอกเหนือจากดินแดนของยูโกสลาเวียตกอยู่ในความยากลำบากนานนับร้อยๆปี ทำให้อุดมการณ์คอมมูนิสต์ไปด้วยกันได้กับยูโกสลาเวีย สัญลักษณ์แห่งความยากไร้จากการกดขี่สะท้อนได้จากปราสาทเซซาร์กราดซึ่งทำหน้าที่เป็นป้อมที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำสุลตาระหว่างชายแดนโครแอเชียกับฮังแกรี เมื่อครั้งที่จักรวรรดิออสโตร-ฮังแกเรียนครอบครองดินแดนยูโกสลาเวีย ป้อมประสาทนี้สร้างขึ้นเมื่อศตวรรษที่ ๑๓ ต่อศตวรรษที่ ๑๔ เป็นป้อมค่ายที่ใช้บังคับขู่เข็ญชาวโครแอเชีย จึงอาจกล่าวได้ว่าป้อมปราสาทเซซาร์กราดเป็นสัญลักษณ์แห่งการกดขี่ของจักรววรดิเหนือดินแดนยูโกสลาเวีย เมื่อสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง สิ้นสุดลงป้อมปราสาทเซซาร์กราดถูกทำลายทิ้งเสมือนเป็นการทำลายสัญลักษณ์ของการกดขี่จากจ้าวนายที่มาจากจักวรรดิ ชาวบ้านต่างพากันยึดที่ดินที่นาจากจักรววรดิ แต่กระนั้นโยซิปก็ไม่ได้เข้าร่วมขบวนการยึดที่นานี้ด้วยเนื่องจากเขาแปรสภาพกลายเป็นกรรมาชีพไปแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากเป็นห้วงเวลาที่ติโตแยกจากครอบครัวไปใช้แรงงานในต่างถิ่น ยิ่งเมื่อแม่ของเขาสิ้นชีวิตลง ติโตก็แทบไม่ได้หวนกลับมายังบ้านเดิมเนื่องจากเมื่อหมดแม่ที่เขารักมากที่สุด ก็ไม่อะไรที่จะมายึดโยงตีโตได้อีกต่อไป....เมื่อมารดาสิ้นชีวิตไปแล้ว ครอบครัวก็แตกแยกไปด้วย. แม้แต่หมู่บ้านก็เปลี่ยนไป เพราะพวกชาวนาได้

ฉลองการแยกโครแอเชียจากจักรวรรดิออสโตร-ฮังแกรี โดยระเบิดปราสาท “เซซาร์กราด” (Cesargrad castle) ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แห่งการกดขี่ของจ้าวนายต่างชาติ และได้ยึดส่วนหนึ่งของที่ดินผืนใหญ่ที่อยู่รอบๆ. เมื่อมารดาสิ้นชีวิตไปแล้ว ครอบครัวก็แตกแยกไปด้วย. แม้แต่หมู่บ้านก็เปลี่ยนไป เพราะพวกชาวนาได้ฉลองการแยกโครแอเชียจากจักรวรรดิออสโตร-ฮังแกรี โดยระเบิดปราสาท “เซซาร์กราด” (Cesargrad castle) ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แห่งการกดขี่ของจ้าวนายต่างชาติ และได้ยึดส่วนหนึ่งของที่ดินผืนใหญ่ที่อยู่รอบๆ.....(ต ๑๗)

การที่โยซิปพยายามหาหนทางครองประเทศโดยไม่ขึ้นกับรัสเซีย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าติโตเคยอยู่ในรัสเซียในฐานะที่เป็นคนคุก เห็นการกดขี่จากพัสดีชาวรัสเซีย และเมื่อถึงคราวเป็นอิสรชน ติโตได้ทำงานในตำแหน่งล่ามเนื่องจากเขาพูดภาษารัสเซียได้เป็นอย่างคล่องแคล่ว การเป็นล่ามเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ติโตเดินทางไปทั่วรัสเซียเพื่อทำหน้าที่ล่ามให้กับคณะบุคคลต่างๆได้พบเห็นและลึกซึ้งกับความเป็นรัสเซีย โดยเฉพาะการกลับไปหวนรำลึกถึงไซบีเรียซึ่งครั้งหนึ่งเมื่อเขาเคยเป็นนักโทษในค่ายกักกันที่นั่น ไซบีเรียเป็นดินแดนไกลโพ้นที่เอื้อต่อการใช้อำนาจบาตรใหญ่ของเจ้าหน้าที่รัฐ ยิ่งเมื่อสตาลินออกนโยบายปฏิรูปที่ดินเพื่อให้รัสเซียใช้ระบบนารวมตามลัทธิมาร์กซิสต์ ชาวนากลับต้องล้มตายเป็นอันมาก การหนีร้อนจากระบบเก่า(ราชาธิปไตย)มาพึ่งเย็นในระบบใหม่(คอมมิวนิสต์)จึงไม่มีความหมาย ติโตได้เห็นภาพเหล่านั้นในรัสเซีย ในขณะที่เขาผูกพันรับรู้ถึงความยากแค้นของชาวนาในยูโกสลาเวีย จึงเป็นสิ่งที่ตอกย้ำที่ไม่ต้องการให้ยูโกสลาเวียดำเนินไปตามยุทธศาสตร์การปกครองแบบสตาลิน แม้ติโตจะเห็นถึงความโหดร้ายป่าเถื่อนของสตาลิน แต่กระนั้นก็มิได้ทำให้เขาเสื่อมคลายในการยึดมั่นต่ออุดมการณ์คอมมูนิสต์แต่อย่างใดแม้ว่าจะลดความเลื่อมใสต่อรัสเซียลง....เขาทำหน้าที่ล่ามเมื่อคณะผู้แทนเดินทางไปเยี่ยมที่ต่างๆ ในสหภาพโซเวียต และได้เยี่ยมบางแห่งในไซบีเรียที่เขาเคยอยู่ครั้งที่เป็นเชลยศึก. ระยะนั้น เป็นสมัยหลังจากที่สตาลินได้บังคับอย่างโหดเหี้ยมให้มีการปฏิรูปที่ดินในรัสเซียให้เป็นนารวม ซึ่งในการนี้ ชาวนานับล้านต้องล้มตายลง และติโตอยู่ในจำพวกชาวต่างชาติจำนวนน้อยที่จะสามารถเปรียบเทียบอดีตกับปัจจุบันได้. แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เขาได้เห็น ก็ยังไม่สามารถทำให้ความเชื่อมั่นในลัทธิคอมมูนิสต์เสื่อมคลายลง.....(ต ๒๘) ความไม่เลื่อมใสต่อรัสเซียมิได้มีสาเหตุจากการที่เขาเห็นความป่าเถื่อนของเจ้าหน้าที่รัสเซียที่กระทำต่อชาวบ้านหรือชาวนาเท่านั้น แต่ตัวโยซิปก็ได้รับทราบจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัสเซียโดยตรงด้วย ติโตรับรู้ด้วยตัวเองว่าคอมินเทอร์น (คอมมูนิสต์สากล) เต็มไปด้วยคนชั่วร้ายที่พยายามกดขี่คอมมูนิสต์ในประเทศอื่นด้วยการกวดขันสมาชิกพรรคจากประเทศอื่นที่รัสเซียถือว่าด้อยกว่า ติโตตระหนักดีว่าเจ้าหน้าที่รัสเซียมองเห็นเขาเป็นเพียงคอมมูนิสต์ต่างชาติชั้นต่ำ เจ้าหน้าที่รัสเซียในคอมินเทอร์นมักมองชาวยูโกสลาเวียเป็นชนชาติที่น่าดูถูกยิ่งกว่าชนชาติอื่น ชาวยูโกสลาเวียถูกมองว่าเป็นชนชั้นต่ำเสียยิ่งกว่าชาวบัลกาเรีย หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่ายูโกสลาเวียเป็นชนชาติสลาฟที่ด้อยกว่าชนชาติสลาฟอื่นทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประวัติศาสตร์ของยูโกสลาเวียตกเป็นดินแดนของจักรวรรดิ์ออสโตร-ฮังแกเรียนตลอดมา.....แต่ส่วนมากเขาคงเป็นเพียงคนๆ หนึ่งในหมู่คอมมูนิสต์ระดับต่ำๆ จากต่างประเทศ ที่ไม่ค่อยสำคัญ - คือชาวยูโกสลาเวียที่น่าดูถูกคนหนึ่ง ซึ่งพวกรัสเซียใน

คอมินเทอร์นถือว่า เป็นคนไม่มีวินัยและชอบทะเลาะเบาะแว้ง มีคุณสมบัติด้อยกว่าพวกบัลแกเรีย ซึ่งมักได้รับการอุ้มชูมากกว่าในกลุ่มชนหมู่น้อยชนชาติสลาฟ (Slavonic).....(ต ๒๙)

ความไม่ไว้วางใจรัสเซียเพิ่มมากขึ้นในทศวรรษที่มีการกวาดล้างครั้งใหญ่จากสตาลิน เมื่อตอนติโตเข้ามาทำงานพรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวีย พรรคคอมมูนิสต์มีมิลาน กอร์กิช เป็นเลขาธิการพรรค กอร์กิชเอ็นดูติโตเป็นอย่างดีเพราะเป็นผู้ที่รับติโตเข้าเป็นสมาชิกของพรรคคอมมูนิสต์และได้ให้โอกาสทำงานในพรรคเมื่อพ.ศ.๒๔๗๗ ติโตได้พัฒนาตัวเองอย่างรวดเร็วตามคุณสมบัติของเขาที่มีอยู่ คือเขาได้ขอให้หัวหน้าคอมินเทอร์นรัสเซียมอบความไว้วางใจให้เขาเป็นผู้บริหารจัดการระบบงานทางการเมืองของพรรคยูโกสลาเวียเพื่อเร่งฟื้นฟูยูโกสลาเวียในห้วงที่ประเทศตกอยู่ในวังวนแห่งความยากลำบาก และขอให้เขาตั้งกองพลเพื่อไปช่วยรบในสงครามกลางเมืองสเปน เหตุการณ์ทำท่าจะไปด้วยดี แต่ไม่นานหลังจากนั้นกอร์กิช เลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวียซึ่งเป็นที่นับถือของติโตถูกเรียกไปรัสเซียและถูกสังหารที่นั่นในสงครามการกวาดล้างศัตรูทางการเมืองของสตาลินด้วยข้อหาที่เป็นเท็จ อันเป็นเหตุให้ติโตต้องสังวรณ์ในเรื่องนี้ด้วย.....เลขาธิการของพรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียได้ย้ายที่ทำการจากเวียนนาไปอยู่ที่ปารีส ซึ่งเป็นเมืองที่ปลอดภัยกว่าสำหรับพวกคอมมูนิสต์. เลขาธิการพรรคยังคงเป็นคนเดียวกัน คือมีลาน กอร์กิช ผู้ได้รับติโตเข้าพรรค และได้ให้โอกาสทำงานเป็นครั้งแรกในปี ๑๙๓๔. ติโตยังคงอยู่ใต้บังคับบัญชาของคนผู้นี้ แต่สภาพเช่นนี้เป็นไปไม่ถึงปีเพราะกอร์กิชถูกเรียกตัวไปมอสโคว์ตอนฤดูร้อนปี ๑๙๓๗ และต่อไปถูกประหารชีวิตตามข้อหาที่กุขึ้นมา จึงตกเป็นเหยื่อของการกวาดล้าง.....(ต ๒๙) ความไม่ปลอดภัยของคอมมูนิสต์และการไม่ได้รับการยอมรับในทางกฎหมายทำให้พรรคคอมมูนิสต์ต้องไปตั้งหลักในเวียนนา แม้ว่าจะรู้สึกว่าเวียนนาเป็นอดีตศูนย์กลางของจักรวรรดินิยมที่ยูโกสลาเวียเคยขึ้นตรงมาก่อน แต่ก็ยังปลอดภัยกว่าในยูโกสลาเวีย ติโตเองก็พอใจกับการอยู่ในเวียนนาในฐานะเป็นกรรมการกลางของพรรคเพราะก่อนหน้านั้นเขามีสภาพเป็นนักโทษของยูโกสลาเวียในฐานะผู้บ่อนทำลายบ้านเมือง การเป็นนักโทษของติโตเพื่อให้ทางมอสโคว์เห็นผลงานของเขาว่าเป็นศัตรูต่อทางการ เหตุการณ์ความวุ่นวายในยูโกสลาเวียทำให้พรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียจำเป็นต้องย้ายที่ทำการจากเวียนนาไปอยู่ปารีสด้วยอีกเหตผุลประการหนึ่งที่ต้องการให้อยู่ไกลมากขึ้นจากรัสเซียที่มีกระแสการกวาดล้างสูง แต่แม้จะย้ายไปแล้วเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์ก็ยังถูกฆาตกรรมในระยะต่อมา ในขณะที่ติโตก็เร่งสร้างผลงานโดยเฉพาะการส่งอาสาสมัครไปช่วยรบที่สเปน ซึ่งในระยะนั้นช่วงปีพ.ศ.๒๔๗๙ ถึงพ.ศ.๒๔๘๒ เป็นห้วงเวลาของสงครามกลางเมืองในสเปน เนื่องจากเกิดความขัดแย้งในสเปนมานมนานแล้ว แต่ถึงขั้นแตกหักเมื่อผู้นำแบ่งออกเป็น ๒ ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งนิยมในระบอบสาธารณรัฐซึ่งประกอบด้วยฝ่ายสังคมนิยม คอมมูนิสต์ และชนกลุ่มน้อยซึ่งได้รับแรงสนับสนุนจ่ากรัสเซีย ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายนิยมระบอบกษัตริย์ซึ่งรวมไปถึงกลุ่มคาธอลิค และพวกฝ่ายฟังกิสต์ขวาจัดซึ่งได้รับแรงสนับสนุนจากอิตาลีและเยอรมัน การต่อสู้ทางการเมืองผลัดกันแพ้ชนะระหว่างทั้งสองฝ่าย จนทำให้สถาบันกษัตริย์ซึ่งมีพระเจ้าอัลฟองโซเป็นพระเจ้าแผ่นดินของสเปนต้องสละราชสมบัติ ในห้วงสุดท้ายเมื่อปีพ.ศ.๒๔๘๒ ฝ่ายซ้ายได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง เกิดการต่อต้านจากฝ่ายขวาทำให้สถานการณ์ในประเทศเต็มไป

ด้วยความโกลาหล จนทำให้นายพลฟรังโกยกกำลังพลจากโมร็อกโคอ้างความปราชัยของฝ่ายขวาเป็นสาเหตุในการปฏิวัติ ฝ่ายซ้ายจึงจำเป็นต้องรวมพลังเข้าต่อสู้กลายเป็นสงครามกลางเมืองอันเป็นส่วนหนึ่งของสงครามโลกครั้งสองในระยะต่อมา สงครามกลางเมืองในสเปนกลายเป็นสงครามตัวแทนระหว่างฝ่ายรัสเซียซึ่งหนุนหลังฝ่ายซ้าย และฝ่ายอักษะซึ่งหนุนฝ่ายขวา ติโตจึงมีหน้าที่ในการรวบรวมกำลังคนเข้าไปช่วยฝ่ายซ้ายซึ่งเท่ากับสร้างผลงานให้ปรากฏสายตาต่อรัสเซีย สงครามกลางเมืองในสเปนเป็นสงครามที่แสดงถึงอุดมการณ์ทางการเมืองในภาคปฏิบัติของติโตเพื่อชี้ให้เห็นว่าเขาแตกต่างจากกอร์กิช เลขาธิการที่ถูกกวาดตกเวทีไปก่อนหน้า.....ผู้อาสาสมัครเข้ากองทัพสเปนฝ่ายสาธารณรัฐมีไม่ขาดแคลน. มีหลายคนที่เห็นด้วยกับอุดมการณ์ เพราะถือว่าการสู้ในสเปนเป็นป้อมปราการสุดท้ายที่จะต่อสู้ฟาสซิสต์ในยุโรป. มีอีกจำนวนหนึ่งที่ยินดีอาสาไปรบนอกประเทศ เพราะสภาพทางเศรษฐกิจตกต่ำและตกงานกันตามๆ กัน.....(ต ๓๐)

ทำนองเดียวกันในห้วงสงครามโลกครั้งที่สอง การปกครองในยูโกสลาเวียก็มีความขัดแย้งเช่นกันระหว่างฝ่ายซ้ายกับฝ่ายขวาซึ่งนิยมระบอบกษัตริย์ แต่การรบในห้วงแรกไม่หนักหน่วงและก่อให้เกิดความเสียหายที่รุนแรง หรือผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมากดังเช่นสงครามกลางเมืองในสเปน ทั้งฝ่ายซ้ายซึ่งมีติโตเป็นผู้นำในตอนท้ายก็มีความเข้มแข็งดึงดูดใจผู้คนได้แตกต่างไปจากฝ่ายซ้ายในสเปน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าติโตพยายามป้อนความมีอุดมการณ์ให้กับกลุ่มของตนด้วยการให้การศึกษาเพื่อตอกย้ำอุดมการณ์จากการเป็นนักอ่าน โดยการกระตุ้นให้ผู้ใช้แรงงานยืมหนังสือมาอ่านจากห้องสมุดที่เขาเป็นผู้คัดเลือกหนังสือเอง ทั้งนี้เพราะติโตได้รับประสบการณ์เมื่อครั้งติดคุกและการเป็นเจ้าหน้าที่คอมินเทอร์นในมอสโคว์ เพราะการอ่านและการศึกษาสามารถนำผู้คนไปสู่ความสำเร็จเช่นตัวของเขาเอง.....เขาเป็นผู้เข้าเมือง ไปซื้อหนังสือให้กรรมกรแล้วเก็บไว้ในห้องของตน โดยให้ยืมได้แบบห้องสมุด แม้จะต้องเสี่ยงต่อการค้นของตำรวจ. ในระยะต่อมาเมื่อติดคุกฐานเป็นนักโทษการเมืองตลอดจนเมื่อเป็นเจ้าหน้าที่ของคอมินเทอร์นโนมอสโคว์ เขายิ่งเชื่อมั่นว่าการศึกษาเป็นบันไดสู่ความสำเร็จทางการเมือง. เขาได้หมั่นเพียรในการศึกษาด้วยตนเอง และได้รับผลสำเร็จ.....(ต ๙๐)

ปัจจัยทางการทหาร

หลังจากที่ติโตออกจากโรงเรียน เขาได้ออกไปผจญภัยในโลกกว้างตามแบบอย่างของวัยรุ่นที่ปรารถนาจะเป็นเช่นนั้น โดยเขาเริ่มต้นจากเมืองใกล้ๆหมู่บ้านของเขา เนื่องจากเมืองที่เขาอยู่ยังเป็นเมืองเล็กในชนบทที่ไม่สามารถหางานทำได้นอกจากการทำนา โยซิปเริ่มต้นชีวิตจากการไปอยู่กับญาติที่เมืองสิสักซึ่งห่างจากบ้านเกิด ๖๐ ไมล์ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ที่นี่เป็นเมืองท่าเนื่องจากเป็นที่บรรจบของแม่น้ำสามสาย ทำเลดีจึงเป็นที่ตั้งของตลาดและค่ายทหาร การคมนาคมขนส่งมีทั้งทางน้ำและทางบกโดยเฉพาะรถไฟซึ่งยังเป็นเรื่องใหม่ ดังนั้นจึงทำให้สิสักเป็นเมืองที่คึกคัก ซึ่งติโตจะต้องไปทำงานที่ร้านอาหารแห่งหนึ่งที่กองพันทหารหนุนหลังอยู่ ความเจริญของที่นี่ทำให้ติโตมีชีวิตชีว่า แต่ไม่นานจากงานล้างชามที่จำเจก็ทำให้เขาเบื่อหน่าย การอยู่กับค่ายทหารทำให้ติโตเคยชินกับชีวิตของนักรบซึ่งจะกลายเป็นหน้าที่ของเขาหลังจากนั้น ในอดีตเมื่อปลายศตวรรษที่ ๑๖ สิสักเป็น

สนามรบระหว่างชาวคริสต์กับมุสลิมจากอาณาจักรออตโตมาน ในปัจจุบันสิสักเป็นที่ตั้งของโรงงานถลุงแร่ที่ใหญ่ที่สุดในโครแอเชีย.....โยซิปอยู่ที่ สิสัก เป็นเวลาสามปี สิสักเป็นเมืองเล็กๆ ตั้งอยู่ตรงทางบรรจบของลำน้ำสามสาย มีค่ายทหารและตลาด และโดยที่มีทั้งการจราจรทางน้ำ รถไฟสายใหม่ และค่ายทหาร จึงเป็นเมืองที่มีความคึกคักจนทุกวันนี้.....(ต ๙) การทำงานของติโตในวัยรุ่นไม่ค่อยมั่นคง เนื่องจากต้องโยกย้ายและเปลี่ยนงานบ่อยๆ จนเข้าวัยผู้ใหญ่ ติโตจึงกลับบ้านเกิดไปเป็นทหารเกณฑ์ตามหน้าที่ การเป็นทหารเกณฑ์ทำให้ติโตดูโดดเด่นมากขึ้นเนื่องจากเหตุผล ๒ ประการที่แตกต่างจากทหารเกณฑ์คนอื่นๆ คือ เขารู้หนังสือในขณะที่ทหารเกณฑ์คนอื่นๆมาจากชาวนาที่ยากไร้ไม่รู้หนังสือ และเขาผ่านงานช่างมาพอสมควร ทำให้เขามีความรู้ในเรื่องการเป็นทหารช่าง แต่การที่เขาอยากอยู่กับคนหมู่พวกเดียวกันทำให้เขาต้องอยู่ในกองพันโดโมบรัน ซึ่งเป็นกองกำลังที่ปกป้องโครแอเชียที่สถาปนาก่อนหน้าสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง และมีผลงานที่โดดเด่นในห้วงสงครามโลกครั้งที่สอง โยซิปจึงกลายเป็นทหารที่เป็นผู้นำในการรบกับกองทัพรัสเซียในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ซึ่งในครั้งกระนั้นรัสเซียยังเป็นศัตรูกับเยอรมันและจักรวรรดิออสโตร-ฮังแกเรียน เขาไปประจำที่คาร์ปาเธียนเมืองหน้าด่านของจักรววรรดิที่เผชิญหน้ากับชายแดนรัสเซีย เขาสามารถปฏิบัติการทหารเป็นเอกเทศได้เมื่อต้องปฏิบัติการแยกออกจากส่วนอื่น ผลงานของติโตในการนำผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นการหล่อหลอมติโตให้กลายเป็นผู้นำทัพอย่างแท้จริงเมื่อเขาเป็นผู้นำการปฏิวัติเพื่อนำระบอบคอมมูนิสต์มาสู่ยูโกสลาเวีย.....เมื่อสงครามโลกครั้งที่หนึ่งเกิดขึ้น เขาเป็นนายสิบและได้มีโอกาสใช้การฝึกที่ดี ความเป็นผู้นำ และคุณสมบัติต่างๆ เป็นประโยชน์. ในปี ๑๙๑๕ กองพันของเขาถูกส่งไปรบกับกองทัพรัสเซียที่แนวรบแถบคาร์ปาเธียน (Carpathian front).....(ต ๑๐) เมื่อติโตขึ้นสู่ตำแหน่งหัวหน้าพรรคคอมมูนิสต์ในยูโกสลาเวีย ติโตพยายามที่ยึดอำนาจการปกครองของรัฐบาล ผลพวงในการฝึกฝนความเป็นผู้นำจากอดีตทำให้ติโตสามารถนำกลับมาใช้อีกครั้งหนึ่งเมื่อขึ้นสู่ระดับผู้นำของพรรคในการต่อสู้กับผู้นำกลุ่มอื่นๆในประเทศ.....แต่ก็ได้เรียนรู้หลายอย่างในศิลปะของการเป็นผู้นำ และแม้ว่าส่วนใหญ่จะมิได้รู้ตัว เขาได้รู้จักตัวเองดีขึ้นมาก และรู้ความสามารถของตนในการเป็นผู้นำ. ความรู้ทั้งหมดนี้จะได้เป็นประโยชน์อันล้ำค่าในสงครามที่กำลังจะเกิดขึ้นในยูโกสลาเวีย.....(ต ๓๘) อาจกล่าวได้ว่าติโตไม่ได้เป็นผู้นำจากการฝึกฝนทางทหารตามหลักวิชาการ แต่เติบโตขึ้นจากการอาศัยประสบการณ์จากคุณสมบัติที่ตนเองมีอยู่ เพราะความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ ทำให้ติโตเรียนรู้การประยุกต์ใช้ในการทำสงครามกองโจรเอาชนะผู้ที่ใช้หลักเกณฑ์ทางวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว หากความรู้ของเขามาจากความคิดอ่านในการจัดระเบียบและเล็งเห็นว่าอะไรเป็นความสำคัญก่อนหลังเนื่องจากสงครามกองโจรเป็นสงครามนอกรูปแบบที่สามารถเอาชัยชนะเหนือผู้ที่รบอยู่แต่ในรูปแบบเท่านั้น.....คุณสมบัติที่ทำให้ติโตได้รับความสำเร็จ มิได้อาศัยวิทยาการทางวิชาทหารมากเท่ากับคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวเองในการจัดระเบียบอย่างเฉียบแหลม และพรสวรรค์ที่จะเล็งเห็นว่าสิ่งใดเป็นแก่นสารสำคัญขั้นพื้นฐาน.....(ต ๑๑๙) จะเห็นได้ว่าติโตก้าวเข้าสู่การเป็นผู้นำส่วนหนึ่งมาจากการหล่อหลอมที่เขามีความใกล้ชิดกับกองทัพที่บวกกับความสามารถส่วนตัวในการประยุกต์ใช้การรบในรูปแบบมาสู่การรบนอกรูปแบบ

ปัจจัยจากต่างประเทศ

ชีวิตการต่อสู้ของติโตต้องเข้าไปเกี่ยวพันกับการตัดสินใจในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งติโตได้เรียนรู้ความสัมพันธ์ดังกล่าวและพัฒนาเป็นคุณลักษณะของตัวติโต อาจกล่าวได้ว่าในบรรดาประเทศในยุโรปแล้ว รัสเซียถือว่าเป็นประเทศที่มีอิทธิพลต่อตัวติโตมากที่สุดโดยเฉพาะเมื่อติโตขึ้นมาเป็นหัวหน้าพรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวีย ทำให้เขาต้องรับฟังคำสั่งจากผู้นำรัสเซียอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ติโตเห็นว่าผู้นำที่มาจากพรรคอมมูนิสต์ในประเทศอื่นๆหรือยิ่งจากประเทศเล็กๆด้วยแล้ว ถือเป็นสิทธิของผู้นำรัสเซียที่จะปลดหรือสังหารผู้นำจากประเทศเหล่านั้นได้ ดังนั้นการบังคับบัญชาต่อผู้นำประเทศเหล่านั้นจึงทำได้อย่างเต็มที่โดยไม่จำเป็นต้องปราณีปราศรัยแต่อย่างใด ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับประเทศเหล่านั้นเป็นไปอย่างไร้มนุษยธรรมที่ผู้นำของประเทศที่ด้อยกว่าต้องเชื่อฟังและไม่มีสิทธิจะต่อต้าน ผู้นำของประเทศคอมมูนิสต์ย่อมรู้สึกโดดเดี่ยว ติโตไม่แตกต่างจากประผู้นำประเทศในยุโรปตะวันออกซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาติที่อ่อนแอหรือเป็นาติที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ซึ่งเกิดจากอำนาจของจักรวรรดิเก่าที่สลายตัวไป.....เขาได้เรียนรู้ว่าผู้นำโซเวียตถือว่าบุคคลนั้นจำหน่ายได้ ว่าผู้นำเหล่านั้นบังคับบัญชาอย่างไม่ปรานีปราศรัย อย่างโหดร้ายทารุณ และไร้มนุษยธรรม โดยบังคับให้หลับหูหลับตาเชื่อฟังและทำตามนโยบายซึ่งไม่มีการชี้แจงเลย. แต่เขาก็ได้เรียนรู้อีกอย่างว่า ต้องยอมรับว่าสหภาพโซเวียตมีอำนาจล้นพ้นและที่จะต่อต้านไม่ได้ เป็นพันธมิตรที่สำคัญยิ่งในโลกที่หามิตรมิได้.....(ต ๓๗) หากจะอยู่รอดจากอิทธิพลมืดของรัสเซีย ติโตต้องหาหนทางเฉพาะตัวที่เขามีอยู่พาตัวเองและรัฐนาวาให้รอด ติโตเรียนรู้ถึงจิตใจของผู้คน เขาจึงสามารถพิจารณาคนและใช้คนเพื่อให้ประโยชน์เต็มที่แม้ว่าจะต้องหวาดกลัวจากกระทำอันป่าเถื่อนของสตาลินซึ่งติโตเรียนรู้ว่าจะปฏิบัติการเปิดเผยหรือไม่ในกรณีใด.....เขาได้เรียนรู้ซึ้งถึงจิตใจของมนุษย์ รู้วิธีดูคน รู้จักใช้คน และวิธีที่จะปฏิบัติกับผู้อื่นเพื่อได้ประโยชน์เต็มที่จากแต่ละบุคคล. การกวาดล้างที่น่าหวาดกลัวของสตาลินสอนให้เขาทราบว่าความหวาดกลัวเป็นอาวุธที่อาจจะทำให้เสียผลที่ต้องการก็ได้.....(ต ๓๗)

การทำงานของติโตเพื่อให้อยู่รอดและปลอดภัยจึงจำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบจากสตาลินที่จะให้ติโตนำกองทัพปาร์ติซานของเขาและนำการปกครองยูโกสลาเวียภายใต้การนำของกองทัพโดยไม่เป็นที่หวาดระแวงของสตาลิน การที่ยุโรปตะวันออกเป็นสนามรบที่ทั้งฝ่ายสัมพันธมิตรและฝ่ายอักษะแย่งชิงกันครอบครองทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นเส้นทางที่เปิดไปสู่รัสเซียและอาหรับ อย่างไรก็ตามรัสเซียกลัวการรุกรานจากกองทัพนาซีจึงพยายามเรียกร้องให้อังกฤษและสหรัฐส่งกำลังทหารมาประจำอยู่ที่ยุโรปตะวันออก ซึ่งติโตรู้ว่ารัสเซียไม่ได้มีความสบายใจต่อเหตุการณ์ที่กองทัพนาซีเตรียมบุกยึดรัสเซีย ดังนั้นติโตจึงพยายามเล่นบทสองหน้าเพื่อให้อังกฤษและสหรัฐถ่วงดุลต่ออำนาจของรัสเซีย และติโตก็สามารถทำให้ฝ่ายสัมพันธมิตรไว้วางใจอันเป็นเหตุให้ฝ่ายสัมพันธมิตรหนุนหลังติโต และทำให้ติโตมีพื้นที่ยืนเมื่อเทียบความสัมพันธ์ต่อรัสเซีย เนื่องจากกองทัพของปาร์ติซานเป็นตัวช่วยกองทัพของฝ่ายสัมพันธมิตรเพื่อต่อต้านการบุกของนาซี ซึ่งบีบให้รัสเซียต้องเห็นด้วย ทั้งๆที่รู้ดีว่าติโตกำลังคิดการเหิมเกริมต่อรัสเซีย.....การควบคุมยุโรปตะวันออกหลังสงครามจะขึ้นอยู่ที่ว่าทหาร

ฝ่ายอเมริกันหรือฝ่ายรัสเซียจะถึงจุดยุทธศาสตร์สำคัญก่อนกัน. สตาลินยังต้องพิจารณาปัญหาแนวรบทางตะวันออกไกล ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสำคัญทั้งทางทหารทั้งทางการเมืองสำหรับรัสเซีย. เขาจึงเห็นพ้องกับข้อเสนอของติโต.....(ต ๑๐๘-๙) ความสำเร็จของติโตจึงอยู่ที่ว่าเขาพยายามยืนอยู่ในยูโกสลาเวีย สร้างความสำเร็จในพื้นที่ของชาติตนเอง โดยไม่พยายามไปทำงานหรือเข้าไปอยู่ในพื้นที่ของรัสเซียหรือทำงานในคอมินเทอร์น(คอมมูนิสต์สากล) ด้วยเหตุนี้เขาอาจไม่เป็นที่รู้จักในสายตาของผู้นำรัสเซีย แต่เขากลับเป็นที่ศรัทธาของชาวยูโกสลาเวียและได้รับการยอมรับจากอังกฤษและสหรัฐจนทำงานในพื้นที่ของตนจนประสบความสำเร็จดังบทสรุปที่ว่า “ตอนสงครามเริ่มขึ้นในปี ๑๙๔๑ โย ซิป โบรซ อายุสี่สิบเก้าปี ได้เป็นนักปฏิบัติการคอมมูนิสต์มาเป็นเวลาราวสิบหกปีแล้ว. เขาได้ทำงานหลายตำแหน่งในพรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวีย โดยใช้นามแฝงหลายชื่อ – จอรเจวิช (Georgevic) วิศวกรบาบิช (Engineer Babic) รูดี (Rudi) วาลเตอร์ (Valter) และติโตเป็นต้น. เขาได้ทำงานในสำนักงานคอมินเทอร์นในมอสโคว์ และต่อมาได้รับตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียเมื่อพรรคกำลังตกต่ำอย่างยิ่ง. เขาเกือบจะไม่เป็นที่รู้จักในหมู่ผู้นำรัสเซียชั้นสูง และไม่เป็นที่รู้จักเลยในประเทศตะวันตก. ประสบการณ์ของเขาคือการจัดงานต่างๆ ภายใต้ความควบคุมของเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ฝ่ายคอมมูนิสต์. นอกจากงานจัดส่งอาสาสมัครไปรวมกองพลน้อยนานาชาติในสเปนแล้ว งานทั้งหมดที่เขาทำได้เกี่ยวกับยูโกสลาเวีย. เขามิได้อยู่ในสหภาพโซเวียตนานพอที่จะได้รับชื่อว่าเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายคอมมูนิสต์สากล เพราะความประสงค์ของเขาเองและความสามารถทำให้เขามาทำงานในประเทศของตน.” (ต ๑๑๘)

อันที่จริงการได้รับการยอมรับจากฝ่ายสัมพันธมิตรมีผลทางใจมากกว่าการสนับสนุนด้วยกองกำลัง เพราะกองกำลังของฝ่ายสัมพันธมิตรเขามาช่วยเหลือติโตก็ล่าช้า จนทำให้ยูโกสลาเวียถูกบดขยี้จากกองทัพนาซี การสั่งสอนจากกองทัพนาซีต่อติโตที่ตั้งตนเป็นศัตรูทำให้เบลเกรดราบเป็นหน้ากลอง แต่ทั้งนี้ก็ยังไม่เจ็บใจที่รัสเซียมหามิตรไม่ได้ส่งความช่วยเหลือใดๆมายังติโตเลย อย่างไรก็ตามการที่ยูโกสลาเวียต้องย่อยยับเพราะติโตตัดสินใจอยู่ฝ่ายสัมพันธมิตร ในขณะที่ได้รับการเหลียวแลจากฝ่ายสัมพันธมิตรไม่ทันการ และการเอาประเทศเข้าแลกเพื่อสร้างความปลอดภัยในการเป็นหน้าด่านให้กับรัสเซีย ก็นับว่าคุ้มค่าเพราะทำให้ติโตสามารถยืนอยู่ได้หลังสงครามโลกครั้งสองเสร็จสิ้นแล้วและกลายเป็นผู้นำกลุ่มไม่ฝักฝ่ายใดเป็นผลสำเร็จ.....ติโตผิดหวังอย่างยิ่งที่พวกรัสเซียมิได้ส่งความช่วยเหลือให้เขาในปี ๑๙๔๒ และ ๑๙๔๓ และเขาขุ่นเคืองในข้อที่ความช่วยเหลือจากสัมพันธมิตรได้ล่าช้ามาถึงปลายปี ๑๙๔๓. เขาย้ำบ่อยๆ ว่าทำให้ชาวยูโกสลาเวียจำนวนมากต้องเสียชีวิต. แต่อย่างไรก็ตาม กล่าวได้ว่า ข้อที่เขาถูกปล่อยอยู่เดียวดายโดดเดี่ยวแต่ลำพังจนสามารถดำเนินการปฏิวัติของตัวเอง โดยไม่มีการแทรกแซงจากมหาอำนาจใดๆ นั่นเอง เป็นข้อสำคัญในความสำเร็จของการปฏิวัติคอมมูนิสต์ในยูโกสลาเวีย.....(ต ๑๒๐)

โดยสรุป ติโตได้รับอิทธิพลจากปัจจัยแวดล้อมในการหล่อหลอมบุคลิกภาพของเขา นอกเหนือจากปัจจัยในการเลี้ยงดูจากครอบครัว อิทธิพลแวดล้อมดังกล่าวเช่น ปัจจัยจากการประกอบอาชีพการงาน ปัจจัยจากสังคม ปัจจัยจากการศึกษาหรือโรงเรียน อุดมการณ์ ปัจจัยทางการทหาร

และปัจจัยจากต่างประเทศ ที่ทำให้ติโตสามารถเรียนรู้จากปัจจัยแวดล้อมดังกล่าวให้เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตจนไปสู่ความเป็นผู้นำของประเทศ

บทสรุป

บุคลิกภาพของติโตถูกหล่อหลอมมาจากการเลี้ยงดูในครอบครัวและจากปัจจัยแวดล้อมตัวเขา เพราะติโตเติบโตมาจากครอบครัวที่ค่อนข้างยากจน แม่และตาเป็นผู้มีอิทธิพลทางใจต่อติโต ส่วนพ่อของติโตเป็นคนไม่ใส่ใจในการทำงาน ขี้เมา และเป็นหนี้ ความไม่เอาไหนของพ่อส่งผลให้ติโตมีความเป็นผู้นำสูงเนื่องจากต้องช่วยเหลือมารดาต่อสู้ชีวิตเพื่อความอยู่รอดของครอบครัวตั้งแต่ยังเล็ก การที่ที่ติโตสนิทสนมกับตาและยายที่หาเลี้ยงชีพจากการเก็บไม้ในป่ามาทำเป็นถ่านขาย ทำให้ติโตมีความรอบรู้ในการใช้ชีวิตตามป่าเขาลำเนาไพรตามแบบอย่างของตา ซึ่งมีส่วนสำคัญทำให้เขาสามารถทำสงครามจรยุทธ์และเดินทางไกลในการสร้างชาติต่อมา นอกจากนั้นแล้วบุคลิกภาพของติโตได้รับอิทธิพลจากปัจจัยแวดล้อมในการหล่อหลอมตัวเขานอกเหนือจากปัจจัยในการเลี้ยงดูของครอบครัว อิทธิพลแวดล้อมดังกล่าวเช่น ปัจจัยจากการประกอบอาชีพการงานที่ทำให้เขาถนัดในการช่าง ปัจจัยจากสังคมที่ทำให้เขาเป็นคอมมูนิสต์ที่มีศาสนา ปัจจัยจากการศึกษาหรือโรงเรียนที่ให้เขาชอบเรียนรู้และอ่านหนังสือโดยเฉพาะการทำให้เขาเข้าใจในภาษารัสเซียและเยอรมันซึ่งเป็นภาษาที่ทำให้เขาต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับสงครามโลกครั้งที่สอง อุดมการณ์ทางการปกครองที่ทำให้เขาเลื่อมใสในลัทธิคอมมูนิสต์เพื่อปลดปล่อยความยากจนของชาวยูโกสลาเวีย ปัจจัยทางการทหารที่เขาเติบโตและอยู่กับมันจนสร้างบุคลิกภาพในการความเป็นผู้นำที่แข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น และปัจจัยจากต่างประเทศซึ่งทำให้ติโตเรียนรู้การยืนอยู่บนขาของตัวเองที่สามารถเอาฝ่ายสัมพันธมิตรมาถ่วงดุลรัสเซีย อันทำให้ติโตสามารถก้าวไปสู่ความเป็นผู้นำของประเทศของโลกได้สำเร็จ

บทที่ ๓

เอกลักษณ์ของเอกบุรุษ

ในบทที่ผ่านมาทำให้ทราบว่าบุคลิกภาพพื้นฐานของติโตมีที่มาจากการถูกหล่อหลอมของครอบครัวและจากปัจจัยสภาพแวดล้อมเช่นอาชีพ สังคม การศึกษา อุดมการณ์ การทหาร และการติดต่อกับต่างประเทศอันมีผลทำให้โยซิบ โบรซ มีคุณลักษณะเฉพาะตัวซึ่งพัฒนาความเป็นติโตในภายหลัง ความเป็นติโตหมายถึงเอกลักษณ์ของโยซิป โบรซ ที่พร้อมจะเป็นผู้นำของประเทศที่ทรงอิทธิพลในกาละและเทศะนั้น ซึ่งก่อนหน้าและหลังยุคสมัยของเขาไม่สามารถดำรงความเป็นยูโกสลาเวียไว้ได้ ในบทนี้จะศึกษาความเป็นติโตจากการเงื่อนไข ๓ ประการ ได้แก่ อุปนิสัย (trait) จุดเปลี่ยนของชีวิต และการรับรู้ของติโต

อุปนิสัย

อุปนิสัยหมายถึง คุณลักษณะหรือคุณสมบัติในตัวบุคคลที่ทำให้แตกต่างไปจากบุคคลอื่น อุปนิสัยที่สำคัญของบุคคลจะมีความโดดเด่นเป็นคุณสมบัติเฉพาะตนที่ทำให้ทราบว่าบุคคลนั้นเป็นอย่างไร ในทางกลับกันสามารถนำอุปนิสัยมาอธิบายความเป็นตัวตนของบุคคลนั้น จากการศึกษาค้นคว้าบทพระราชนิพนธ์ติโตทำให้ทราบว่าติโตมีอุปนิสัยที่เป็นผู้นำ ความสามารถในการเข้ากับบุคคลอื่นๆ การต่อสู้เอาตัวรอด และความอ่อนไหว เป็นต้น

ความเป็นผู้นำ

พื้นเพของโยซิบ โบรซ โดดเด่นตั้งแต่ออกมาผจญภัยสู่โลกภายนอก แม้อายุเพียง ๒๐ ปีที่โยซิปก้าวเข้าสู่ความเป็นทหารเกณฑ์ เขาก็สามารถเป็นผู้นำในหมู่ทหารใหม่ ทั้งนี้เพราะการหล่อหลอมกล่อมเกลาตั้งแต่ยังเยาว์วัยทำให้ติโตเป็นผู้อ่านหนังสือออก อันทำให้เขามีคุณสมบัติเหนือทหารเกณฑ์ที่แทบทั้งหมดเป็นชาวนาผู้ยากไร้ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ ความเหนือกว่าทำให้เขาเป็นผู้นำในหมู่ทหารใหม่และเป็นที่ชื่นชอบของนายทหารเนื่องจากฉลาดเฉลียวกว่าทหารเกณฑ์คนอื่นๆ ความภูมิใจในความเป็นผู้นำทำให้เขาชื่นชอบในการใช้ชีวิตแบบทหารที่เขาได้ยึดถือไปจนสิ้นชีวิต..... โยซิป โบรซ เด่นเมื่ออยู่ในหมู่ทหารใหม่ซึ่งเป็นชาวนา ที่ส่วนมากไม่รู้หนังสือและที่มาตรงจากหมู่บ้านของตน เขาจึงเป็นที่ต้องใจของพวกนายทหาร. เขาฉลาด มีความรู้ มีประสบการณ์ และเขาเต็มอกเต็มใจฝึกและเข้าใจในชีวิตทหารอย่างดี.....(ต ๑๐) ความเป็นผู้นำของเขาสะท้อนได้จากเวลาที่ไล่เลี่ยกัน เมื่อกองกำลังที่ประจำอยู่ถูกตัดขาดจากหน่วยทหารอื่น ที่จำเป็นต้องอยู่เป็นเอกเทศ แต่โยซิปยังคงสามารถเป็นผู้นำให้แก่กองทหารที่ประจำอยู่ได้ ไม่เฉพาะแต่การลาดตระเวณเท่านั้น แต่ยังสามารถรับผิดชอบในการกินอยู่จากการออกแสวงหาตามมีตามเกิด หากไม่ใช่เพราะตัวเขา กองกำลัง

ที่เขาประจำอยู่ก็คงไม่แตกต่างจากหน่วยทหารหน่วยอื่นที่ต้องเสียกำลังคนไม่ใช่จากการรบเท่านั้นแต่มาจากการรอดพ้นความหนาวเหน็บของภูมิอากาศด้วยเพราะขณะนั้นมีอากาศที่หนาวจัด อันทำให้เขาเป็นที่รับรู้ในกองพันโดโมบรันซึ่งเป็นหน่วยทหารที่ชื่อเสียงในขณะนั้น.....ในขณะเดียวกันเขาก็ภูมิใจที่ได้รับผิดชอบในการดูแลผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้ได้รับอาหารเท่าที่จะแสวงหามาได้ตามมีตามเกิด และใช้เครื่องมือเท่าที่มี. มีหลายหมวดที่ขาดการนำอย่างเด็ดเดี่ยวจึงต้องเสียกำลังคนเพราะความหนาว.....(ต ๑๑)

ภาพ ๘ สนามรบในเซอร์แกเซีย

แม้ว่าเขาจะมีความสามารถในการพาเพื่อนทหารรอดพ้นจากการสู้รบ แต่ในที่สุดเมื่อกองทหารม้าเซอร์แกเซียน (circassian cavalry) จากรัสเซียบุกเข้ามาถึงแนวออสเตรียซึ่งหน่วยทหารของโยซิปตั้งอยู่ หน่วยทหารของโยซิปได้แตกกระเจิงโดยตัวโยซิปได้รับบาดเจ็บและถูกจับได้ โยซิปถูกจับตัวส่งไปยังค่ายกักกันกุยบีเช็ฟ (Kuibishev) ใกล้ภูเขาอูรัล ซึ่งแยกอยู่ห่างจากเพื่อนฝูง ที่นี่เขาอยู่ปนเปไปกับเชลยศึกที่อยู่ในสังกัดของออสโตร-ฮังแกเรียน การเป็นทหารชั้นประทวนทำให้เขาต้องทำงานในค่าย แต่การทำงานในค่ายก็กลับเป็นผลดีที่ทำให้เขามีโอกาสแสดงตัวเป็นผู้นำโดยเฉพาะความที่เขาเป็นคนหัวหมอ จึงสามารถบิดกฎข้อบังคับให้เป็นประโยชน์ต่อเชลย แต่บางครั้งก็นำไปสู่ความขัดแย้งเพราะความเป็นคนหัวหมอของเขาเนื่องจากโยซิปกล้ารายงานหรือกล่าวฟ้องถึงการ

ปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อเชลยศึก จึงทำให้นายทหารผู้บังคับบัญชาค่ายบางคนไม่ชอบและสั่งให้ทำโทษโยซิป แต่ทั้งนี้ก็สะท้อนให้เห็นว่าเขายอมรับการลงโทษเพื่อให้เพื่อนเชลยศึกมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น..... เขาอยู่ปนเปกับเชลยศึกจากกองพันอื่นๆ ของกองพัน ออสโตร-ฮังแกเรียน บางคนเป็นชาวรูเมเนียและชาวเช็ค. เขาเป็นนายทหารชั้นประทวน เลยได้รับมอบหน้าที่บังคับหน่วยทำงานในค่าย และได้สามารถแสดงฝีมือในการเป็นผู้นำ ในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในเวลาลำบาก และความสามารถพิเศษของทหารที่เก่งคือศิลปะการบิดกฎบังคับเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ประโยชน์ที่สุด. เขาต้องขัดกับเจ้าหน้าที่ของค่ายครั้งแล้วครั้งเล่า. เขาประท้วงว่าของจากสภากาชาดถูกยึดกักเอาไว้ และเขากล้าพูดเมื่อมีเจ้าหน้าที่สภากาชาดมาเยี่ยมค่าย. เขาไม่ยอมทำโทษเชลยศึกที่มาทำงานช้าเพราะหิวโหยอ่อนแอ หมดกำลังใจ. นายทหารคนหนึ่งผู้เกลียดชังโบรซเพราะวาจาอุกอาจก้าวร้าว ได้เคยสั่งให้เฆี่ยนด้วยแส้หนัง.....(๓ ๑๑)

ชีวิตในเรือนจำไม่ได้เป็นสิ่งที่อยู่ไกลจากชะตาชีวิตของโยซิป ดูเหมือนการเป็นคนคุกที่คนอื่นหวาดกลัวกลับช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เขา เพราะเขามักฉวยโอกาสใช้เงื่อนไขของการอยู่ในคุกทำให้ตัวเองโดดเด่นเป็นที่จับตา เมื่อเขากลับมาอยู่ที่ยูโกสลาเวียเขาฉวยโอกาสกับการที่พรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวียไม่ได้รับการยอมรับจากรัสเซีย เพราะคอมินเทอร์นมองว่ายูโกสลาเวียเป็นรัฐชาติที่เกิดจากผลผลิตของลัทธินายทุนของประเทศผู้ชนะสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ที่ทำลายล้างจักรวรรดินิยมออสโตร-ฮังแกเรียนโดยยกดินแดนในความควบคุมของจักรวรรดิให้เป็นอิสระ ติโตพยายามก่อความวุ่นวายในยูโกสลาเวีย และเมื่อถูกจับกุมก็ไม่ยอมลดลาวาศอกให้กับการตัดสินคดีของผู้พิพากษา และมองว่าการกระทำตัวเป็นคนหัวรุนแรง ได้รับโทษทัณฑ์ที่หนักขึ้นจะเป็นที่จับตามองของคอมินเทอร์น เมื่อติโตเข้าไปอยู่ในคุก สิ่งที่เขาคาดหวังไว้ก็เป็นจริงบางส่วนเพราะเขาได้รับการช่วยเหลือจากคอมินเทอร์นให้มีความเป็นอยู่ที่ดีกว่าคนอื่นแม้จะไม่มากอย่างที่เขาต้องการ แต่เขาก็หวังว่าชีวิตในอนาคตจะได้รับการเหลียวแลจากรัสเซีย การทำตัวอย่างนี้ทำให้เขาเป็นที่รู้จักของเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์ มีลาน กอร์กิช ในขณะเดียวกันก็ทำให้เขาต้องเนรเทศตัวเองไปอยู่ที่ทำการพรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่เวียนนา.....เขาได้ทำคำร้องโดยตรงถึงคอมินเทอร์นในมอสโคว์สองครั้ง ครั้งหนึ่งจากกรรมการในซาเกร็บ และครั้งที่สองด้วยจดหมายที่ลอบส่งออกจากคุก บรรยายถึงการถูกจับตอนเที่ยงคืนอย่างน่าตื่นเต้นหวาดเสียว. การออกท่าออกทางครึกโครมโวยวายตอนขึ้นศาล ได้ทำให้เขาเด่นขึ้นมาจากหมู่จำเลยอื่นซึ่งวางตัวสงบเสงี่ยมโดยหวังจะให้ได้รับลดหย่อนโทษ. ส่วนโบรซเองได้พยายามทุกวิถีทางที่จะให้โทษหนักขึ้นเพื่อให้ทางมอสโคว์ได้สังเกตเห็นแน่ๆ . เขาแน่ใจว่าจะได้รับความช่วยเหลืออย่างดีในคุกจากองค์การของคอมินเทอร์น ที่มีชื่อว่า “เร็ดเฮล์ป” (Red Help การช่วยเหลือแดง) และทราบดีว่ามีหวังว่าคงจะได้รับการลอบนำตัวออกจากประเทศอย่างลับๆ ไปรับการฝึกในมอสโคว์เมื่อออกจากคุก. นี่เป็นทางขึ้นสู่ยอดตามวิถีการของการเมืองระบบพรรค.....(๓ ๒๕) ในคุกของยูโกสลาเวีย เขาได้รับการช่วยเหลือจากสายลับของคอมินเทอร์นคือ ปาวเล เกรโกริค และโมชา ปียาเด เป็นสายคอยช่วยเหลือเขา เขาได้ใช้ชีวิตช่วงนี้ไม่แตกต่างจากการที่อยู่ในที่แห่งอื่นในการเรียนรู้หนังสือ และการทำตัวเป็นผู้นำคนอื่นๆ ซึ่งในคุกก็มี

คอมมูนิสต์อยู่ร่วมกันหลายคน วัตรปฏิบัติของโยซิปก็ถูกกล่าวถึงปากต่อปากเผยแพร่ไปยังคอมินเทอร์นในการรับรู้ถึงความโดดเด่นและความเป็นผู้นำของเขา.....โดยมีเจ้าหน้าที่ของคอมินเทอร์นลอบนำเข้ามาในคุกแบบพรางตาผู้คุมที่มักจะไม่สู้เข้มงวดนัก. พวกนักโทษรวมตัวเป็นกรรมการและเป็นกลุ่มเพื่อจัดให้ชีวิตประจำวันเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของตน โดยจัดเวลาเรียนและเวลาการอ่านหนังสือเอง. เช่นเดียวกับที่ผ่านมาแล้ว โบรซก็เด่นกว่าคนอื่นในการเป็นผู้นำในหมู่สหายร่วมคุก. แน่นอนพวกสายลับผู้รายงานการปฏิบัติตัวของของพวกคอมมูนิสต์ที่อยู่ในคุก ก็คงได้รายงานข้อนี้ให้คอมินเทอร์นทราบ.....(ต ๒๖)

เมื่อออกจากคุกคราวนี้ติโตรู้ตัวดีว่าไม่ปลอดภัยในการอยู่ในโกสลาเวียเพราะเขาแสดงความก้าวร้าวต่อขบวนการยุติธรรม ดังนั้นเขาจึงไปรายงานตัวต่อกอร์กิชเลขาธิการพรรคในเวียนนา หลังจากวันนั้นเขาประกาศตัวเต็มที่ในการสังกัดกับพรรคคอมมูนิสต์ หน้าที่ของเขาคือการเขียนบันทึกและบทความ การเข้าประชุม และการจัดทำรายงาน เขาได้เดินทางไปประจำในสำนักงานกลางคอมินเทอร์นที่มอสโคว์ หน้าที่ของเขาทำให้คอมมูนิสต์รัสเซียรู้จักเขาดียิ่งขึ้น การปฏิบัติหน้าที่ให้กับคอมินเทอร์นช่วยทำให้คอมมูนิสต์ทั่วโลกรู้จักเขาไปด้วย เมื่อสตาลินกวาดล้างครั้งใหญ่ก็เป็นเวลาเดียวกับที่ติโตกลับมาที่เวียนนา เขาทุ่มเทการส่งกำลังไปช่วยฝ่ายซ้ายในสเปนในสงครามกลางเมือง นับเป็นผลงานซึ่งเป็นที่ประจักษ์ถึงตัวเขา ในห้วงเวลาการกวาดล้างของสตาลิน กอร์กิช เลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียถูกสังหารด้วย จึงเสมือนเป็นโอกาสให้ติโตเร่งทำผลงานเพื่อจะดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคฯแทน วิธีการทำงานของติโตแตกต่างไปจากกอร์กิช เขาเร่งปรับปรุงองค์การใหม่ รับสมาชิกใหม่เข้ามาให้มากขึ้นแม้ว่าจะเป็นเรื่องยุ่งยากเพราะพรรคคอมมูนิสต์ไม่ใช่เป็นพรรคที่ถูกต้องตามกฎหมายในห้วงเวลานั้น ติโตเลือกเอาคนหนุ่มจากมหาวิทยาลัยที่มีหัวรุนแรง โดยตัวเขามีหน้าที่ฝึกฝนคนเหล่านี้เอง ประการสำคัญของการฝึกคือการกล่อมเกลาให้คนเหล่านี้ยอมรับในการเป็นผู้นำของเขาในฐานะเลขาธิการพรรคคนใหม่ ประกอบกับอาสาสมัครที่ติโตส่งไปช่วยรบในสงครามกลางเมืองสเปนได้กลับมาสู่มาตุภูมิ คนเหล่านี้กลายเป็นฐานการเมืองสนับสนุนติโต ลักษณะดังกล่าวทำให้ติโตมีฐานสนับสนุนที่เชื่อฟังเขาเป็นอย่างดีโดยติโตจะออกคำสั่งเป็นชุดปฏิบัติการเพื่อให้คนเหล่านั้นรับไปปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่องกัน.....ติโตเริ่มต้นสร้างองค์กรใหม่ โดยรับสมัครสมาชิกใหม่ และให้มีบุคคลที่มีอายุน้อยมาอยู่ในตำแหน่งสำคัญๆ. เขาเลือกผู้ร่วมงานอย่างระมัดระวังและเลือกเอาหลายคนจากพวกนักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีหัวรุนแรง เป็นคนที่ยังเยาว์และที่เขาจะฝึกได้ด้วยตนเอง. คุณสมบัติสำคัญซึ่งติโตเรียกร้องในคราวนั้น และยังคงเป็นคุณสมบัติที่ติโตต้องการตลอดมา คือความภักดีต่อติโตในฐานะเลขาธิการ การยอมรับคำสั่งโดยดี การใช้ความฉลาดและไหวพริบในการปฏิบัติตามคำสั่ง และความสามารถที่จะทำงานเป็นชุดปฏิบัติการ.....(ต ๓๐) การสั่งในรูปชุดปฏิบัติการทำให้ความเป็นผู้นำของเขายิ่งโดดเด่น เพราะมีส่วนทำให้ความสำคัญกับการจัดระเบียบในการใช้คนอย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะการทำงานลับให้แก่พรรคคอมมูนิสต์ซึ่งยังไม่ถูกกฎหมาย.....ความสำคัญของการจัดการจัดระเบียบให้ดี และมีประสิทธิภาพ ในงานลับของคอมมูนิสต์.....(ต ๓๘)

เมื่อต้นสงครามโลกครั้งที่สอง ติโตได้จัดตั้งกองทัพเป็นของตัวเองโดยเรียกว่าเป็นกองพลชนกรรมาชีพที่หนึ่ง แม้การทำเช่นนี้จะเป็นที่ขวางหูขวางตาของผู้นำยูโกสลาเวียคนอื่นๆที่เห็นว่าควรรวมกำลังเข้าไว้ด้วยกันในการต่อสู้กับกองทัพนาซีมากกว่า แต่การจัดตั้งกองทัพปาร์ติซานของติโตนับว่ามองการณ์ไกล เพราะกลายเป็นกองทัพเพื่อการปลดปล่อยยูโกสลาเวียในเวลาต่อมา แต่กระนั้นก็มีปัญหาค่อนข้างมากที่ถาโถมเข้ามาแม้ในขวบปีแรกของสงครามโลกครั้งที่สอง เขาต้องตั้งผู้ช่วยหลายคนเพื่อดูแลกิจการต่างๆแทนเขาเช่น การปฏิบัติงานในพื้นที่ที่ห่างไกล การจัดการกับพวกหัวรุนแรงในกองทัพปาร์ติซานที่เลยเถิดถึงขั้นสังหารชาวมอนเตเนโกร และการรักษาความปลอดภัยและการต่อต้านราชการลับ เป็นต้น.....ติโตยังต้องรับทราบเหตุการณ์ประจำวันในแต่ละท้องที่อย่างใกล้ชิดด้วย และควบคุมการปฏิบัติในท้องที่ที่ห่างไกลอันต้องมอบหมายให้ผู้นำอื่นทำ. อาเล็กซานเดอร์ รานโกวิช (Alexander Rankovic) - ผู้เป็นคอมมูนิสต์ที่ได้รับการช่วยเหลือให้หนีมาจากเงื้อมมือของเกสตาโป (Gestapo-ราชการลับเยอรมัน) อย่างหวาดเสียวในปีก่อน - รับภาระรักษาความปลอดภัยและต่อต้านราชการลับสำหรับขบวนการทั้งหมด. มิตาร์ บากิช (Mitar Bakic) และมิโลวัน จีลัส ได้รับมอบให้ไปมอนเตเนโกรเพื่อจัดการเหตุการณ์เนื่องจากการอาละวาดของพวกหัวรุนแรงในหมู่ปาร์ติซานโดยชาวมอนเตเนโกรหลายคนได้ถูกสังหาร. เอ็ดวาร์ด คาร์เดลย์ (Edward Kardelj) ผู้เป็นชาวสโลเวเนีย และ อีโว - โลลาริบาร์ ชาวโครแอเชีย ซึ่งปฏิบัติหน้าที่รองติโตในหลายเรื่อง เป็นผู้ส่งคำสั่งทางการเมืองและการทหารไปกองบังคับการท้องถิ่นในส่วนต่างๆ ของประเทศ.....(ต ๓๗) แม้แต่กองพลน้อยชนกรรมาชีพซึ่งเป็นกองทัพเดียวที่ติโตมีอยู่ ก็ต้องให้เคร่งครัดต่อระเบียบวินัยดังเช่นการปฏิบัติตนของทหารต่อประชาชน และโดยเฉพาะห้ามการแย่งชิงปล้นสะดม ซึ่งกำหนดโทษถึงขั้นประหารชีวิต ซึ่งสะท้อนถึงความใส่ใจของติโตต่อการให้ความสำคัญกับชาวบ้าน.....มีการย้ำถึงวินัยที่เข้มงวด ไม่ใช่เฉพาะในกิจการทหารเท่านั้น แต่ในเรื่องการประพฤติปฏิบัติของทหารต่อประชาชนทั่วไปด้วย. การปล้นสะดมแม้จะเป็นสิ่งเล็กน้อย รวมทั้งอาหารเป็นสิ่งต้องห้าม โดยมีโทษถึงประหาร.....(ต ๗๘)

ติโตเป็นผู้วางระเบียบให้กับกองทัพปาร์ติซานเพื่อการอยู่ร่วมกันระหว่างสมาชิกในกองทัพและกับชาวบ้าน นอกเหนือจากการที่ติโตเป็นผู้มองการณ์ไกล เขาถึงกับตั้งแผนก/หน่วยที่สามารถสานต่อไปยังอนาคตหากเขาได้ครอบครองอำนาจทางการปกครองหลังจากสงคราม ภารกิจสำคัญของหน่วยงานนี้คือการกล่อมเกลาให้สมาชิกเข้าถึงอุดมการณ์คอมมูนิสต์ การตีความหมาย เป้าหมายที่ต้องมาดำเนินการสงคราม เป็นต้น โดยมีเจ้าหน้าที่ทางการเมืองประจำอยู่ในกองกำลังทุกหน่วยที่เขาปกครองอยู่ เจ้าหน้าที่ทางการเมืองเป็นเจ้าหน้าที่ประจำของพรรคคอมมูนิสต์ที่ถูกมอบหมายให้ไปประจำในหน่วยทหารเพื่อทำหน้าที่สอนหลักการของพรรคให้กับกองทัพที่ถูกจัดไว้เป็นกลุ่มเป้าหมายแรก เนื่องจากกองทัพเป็นผู้กุมอำนาจและอยู่ใกล้ชิดประชาชนในห้วงเวลาที่กำลังดำเนินการเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่การปกครองในระบอบคอมมูนิสต์ อันที่จริงเจ้าหน้าที่ทางการเมืองถือกำเนิดในรัสเซียเมื่อปีพ.ศ. ๒๔๖๐ เจ้าหน้าที่การเมืองที่ประจำในหน่วยทหารมีอำนาจคัดค้านคำสั่งทางทหารทั้งนี้เพื่ออำนาจทางการทหารต้องอยู่ภายใต้อำนาจทางการปกครองที่มีอุดมการณ์คอมมูนิสต์

เป็นตัวกำหนดทิศทาง การสิ้นยุคกองทัพแดงในรัสเซียเมื่อเริ่มต้นสงครามโลกครั้งที่สอง ทำให้เจ้าหน้าทางการเมืองไม่ใช่สิ่งจำเป็นอีกต่อไปเพราะอำนาจของรัฐตกอยู่ในมือของผู้ปกครองเช่นสตาลินอย่างสิ้นเชิง แต่บทบาทของเจ้าหน้าที่ทางการเมืองยังถูกนำไปใช้ในจีนแดง และในยูโกสลาเวียในระยะที่กำลังก่อตั้งประเทศ ซึ่งเป็นระยะที่มีความจำเป็นสำหรับยูโกสลาเวียซึ่งผู้คนยังขาดความรู้ความเข้าใจในอุดมการณ์คอมมูนิสต์ซึ่งอันที่จริงยังมีผู้รู้หนังสือไม่มากนัก.....ติโตตั้งแผนกที่สำคัญและมีหน้าที่นอกเหนือไปจากงานทางทหารล้วนๆ กล่าวคือมีหน้าที่จัดงานให้ได้ถึงจุดหมายปลายทาง ซึ่งติโตไม่เคยลืมเลย คือการเข้าครองอำนาจทางการเมืองหลังจากชนะสงคราม. แผนกนี้เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยยุทธศึกษา. มีจุดหมายที่จะสอนให้ทั้งชายหญิงรับทราบอุดมการณ์ของคอมมูนิสต์ การตีความหมายตามแบบคอมมูนิสต์ของเป้าหมายของสงคราม ตลอดจนจุดหมายในสันติภาพ. ในกองพลน้อยทุกกองพลและแม้แต่หน่วยเล็กๆ ลงไปบางหน่วย ก็มีเจ้าหน้าที่ทางการเมือง (Political Commissar) ซึ่งมีอำนาจเด็ดขาด.....(ต ๗๘) อย่างไรก็ตามเมื่อกองทัพนาซีบุกยูโกสลาเวียในปีพ.ศ. ๒๔๘๔ กองทัพหลักของรัฐบาลหลวงแทบหมดสภาพไม่สามารถทนต่อการสู้รบกับกองทัพนาซีได้ แต่กองทัพในส่วนที่เป็นกองโจรยังดำรงอยู่แม้จะเกือบหมดสภาพ ทั้งนี้เพราะบารมีของติโตโดยตรง เนื่องจากติโตมีทักษะในการเป็นผู้นำสูงสามารถปลุกเร้าขวัญกำลังใจชาวสยูโกสลาเวียไว้ได้ และสมาชิกในกองทัพได้ผ่านการฝึกฝนและการรักษาระเบียบวินัยมาเป็นอย่างดีก่อนหน้านั้นแล้ว ฉะนั้นจึงยังคงทนอยู่ได้แม้จะเป็นฝ่ายพ่ายแพ้นาซีอย่างสิ้นเชิงไม่สามารถรักษาฐานที่ตั้งต่างๆไว้ได้ กองทัพปาร์ติซานต้องเข้าไปหลบอยู่บนป่าเขาลำเนาไพรที่กองทัพของเยอรมันและอิตาลีไม่สามารถเข้าถึง.....แต่ที่ขวัญยังดีมาก ก็เพราะคุณสมบัติพิเศษของความเป็นผู้นำที่แน่วแน่ของติโต และความสามารถปลุกใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้เกิดความกระตือรือร้นเป็นข้อแรก ข้อที่สองก็เพราะได้จัดให้มีโครงการการฝึกอย่างหนัก การอบรม และการวางระเบียบงานที่ทุกหน่วยต้องปฏิบัติตลอดฤดูหนาวในระหว่างที่ว่างจากการรบ.....(ต ๗๙) กองทัพของติโตถูกตีแตกกระจุยไม่ว่าในแคว้นเซอร์เบีย และบอสเนีย เพราะกองทัพเยอรมันเคืองแค้นกับการต่อสู้ของปาร์ติซานถึงกับวางแผนเรอเซิลชพรุง อันเป็นแผนซึ่งเป็นความลับที่ฝึกทหารพลร่มเข้าปฏิบัติการในวันคล้ายวันเกิดของติโตโดยทหารทุกคนมีภาพถ่ายของติโตอยู่ในมือ เพื่อต้องการจับติโตเป็นๆให้ได้ ซึ่งปฏิบัติการนี้เกือบบรรลุผลสำเร็จเพราะติโตถอยหนีอย่างสุดชีวิตพร้อมกับทหารคุ้มกันไม่กี่นายและอยู่ใกล้กับทหารนาซีโดยไม่รู้ตัว แต่เขาก็หลุดรอดไปได้โดยหนีเข้าไปอาศัยเขตพื้นที่ของฝ่ายสัมพันธมิตร ก่อนที่จะอาศัยเรือพิฆาตของอังกฤษเดินทางกลับสู่ยูโกสลาเวียหลังจากนั้น ปฏิบัติการเรอเซิลชพรุงเป็นปฏิบัติการที่สำคัญเป็นความพยายามของเยอรมันที่จะบุกขยี้กองทัพปาร์ติซานของติโตในห้วงท้ายๆของสงครามโลก การทุ่มกำลังของเยอรมันมาทางยุโรปตะวันออกเพื่อหวังบุกรัสเซียต่อไป ซึ่งกองทัพของฝ่ายสัมพันธมิตรไม่ได้ให้ความสำคัญพื้นที่นี้เพราะไปให้ความสำคัญในการมุ่งบุกฝรั่งเศสและแอฟริกาตอนเหนือแทนเพื่อทำให้กองทัพนาซีพะว้าพะวงทั้งทางการรบตะวันตกและตะวันออกที่มีรัสเซียเป็นหัวหอก.....แผนอันมีชื่อรหัสว่าเรอเซิลชพรุง (Rösselsprung - การเดินของม้าหมากรุก) วางไว้เป็นความลับอย่างระมัดระวังและให้ทหารพลร่มที่ฝึกไว้อย่างดีเยี่ยมปฏิบัติการในวันเกิดของติโต แต่ละคนมีรูปถ่ายของติโต และรับคำสั่งให้จับเป็นถ้ากระทำได้.....(ต ๘๕)

ภาพ ๙ ดินแดนรอบทะเลแอดริแอติคที่มีปัญหากับอิตาลี

การที่ติโตต้องพึ่งพิงฝ่ายสัมพันธมิตรโดยเฉพาะอังกฤษ เปิดช่องให้อังกฤษสามารถบีบติโต และอังกฤษก็ได้บีบติโตโดยให้ติโตปรองดองกับรัฐบาลหลวงที่มีพระราชาธิบดีเป็นประมุขและมี ดร.ซูบาจิชเป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งติโตเป็นฝ่ายต่อต้าน ติโตต้องยอมให้กองกำลังปาร์ติซานกลายเป็นส่วนหนึ่งของกองทัพแห่งชาติ อันทำให้ติโตทำใจได้ยากเนื่องจากต้องสูญเสียความเป็นอิสระในการบังคับบัญชากิจการทางการปกครอง แต่จำเป็นต้องยอมเพื่อให้สัมพันธมิตรยอมรับในตัวเขา แม้ว่าเขาจะมีปัญหาในใจขัดแย้งกับฝ่ายสัมพันธมิตรที่ต้องการเห็นรัฐบาลปรองดองจากทุกฝ่าย ข้อขัดแย้งคือทำอย่างไรจะไม่ให้คนในรัฐบาลหลวงเข้ามามีอำนาจในรัฐบาลชั่วคราวซึ่งเป็นรัฐบาลปรองดอง และเขาต้องการครอบครองดินแดนบางส่วนที่เป็นปัญหา เช่น ตริเอสเต (Trieste) ซึ่งดินแดนจุดนี้อยู่ชายขอบระหว่างอิตาลีกับยูโกสลาเวีย(สโลเวเนียซึ่งเป็นภูมิลำเนาของมาร์ดาติโต)ในอ่าวตริเอสเต ทะเลแอดริ

แอติค ในอดีตเป็นเมืองท่าสำคัญของจักรวรรดิออสโตร-ฮังแกเรียน และถูกผนวกเข้ากับอิตาลีเมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง หลังสงครามโลกครั้งที่สองดินแดนส่วนนี้ถูกแบ่งเป็นสองโซน คือ โซนอิตาลี และยูโกสลาเวีย ก่อนที่จะเป็นดินแดนอิสระในปัจจุบัน และอิสเตรีย (Istria) เป็นคาบสมุทรที่อยู่ในทะเลแอดริแอติค เป็นติ่งที่ยื่นโผล่มาจากแคว้นสโลเวเนีย และโครแอเชีย อิสเตรียเป็นดินแดนของจักรวรรดิออสโตร-ฮังแกเรียนเช่นกัน แต่ต้องสูญเสียไปให้อิตาลีเมื่อสิ้นสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เมื่อสิ้นสงครามโลกครั้งที่สองซึ่งอิตาลีพ่ายสงคราม จึงเป็นความต้องการภายในใจของติโตที่จะเอาดินแดนนี้ไว้ในครอบครองยูโกสลาเวียเนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์น่าจะเป็นเช่นนั้น รวมทั้งคารินเธีย (Carinthia) ซึ่งอยู่ตอนเหนือของยูโกสลาเวียเป็นดินแดนของจักรวรรดิออสโตร-ฮังแกเรียน ภายหลังยังคงขึ้นอยู่กับประเทศออสเตรีย ดินแดนทั้งสามแห่งเป็นที่หมายปองและอยู่ในใจของติโตเมื่อเข้าร่วมกับรัฐบาลหลวง.....เขาต้องแสดงตัวว่าเป็นคนมีเหตุผลและสามารถรับผิดชอบให้เห็นประจักษ์แก่ผู้นำทางทหารของพันธมิตร ซึ่งยังรู้จักเขาน้อยมาก และยังจับตาจ้องดูเขาอยู่. ในเวลาเดียวกันนั้น เขาทราบดีว่าเขามีเป้าหมายที่ขัดกับสัมพันธมิตรฝ่ายตะวันตกในสองเรื่องสำคัญ. เขาจะไม่ยอมให้บุคคลฝ่ายรัฐบาลหลวงเข้ามามีอำนาจจริงในรัฐบาลชั่วคราวข้อหนึ่งและเขาต้องการครองตริเอสเต และแดนใกล้เคียงอิสเตรีย และดินแดนประชิดซึ่งอิตาลีเคยครอง ตลอดจนบางส่วนของคารินเธีย (Carinthia) อีกข้อหนึ่ง.....(ต ๑๐๕-๖)

เมื่อสงครามสิ้นสุดลง ติโตได้พยายามแสดงให้เห็นว่าเขาและกองทัพปาร์ติซานสามารถปกครองยูโกสลาเวียได้ ในขณะเดียวกันรัสเซียก็อยู่ในฐานะประเทศผู้ชนะสงคราม ติโตต้องดิ้นรนเพื่อให้สตาลินยอมรับในความเป็นอิสระของเขาที่จะปกครองประเทศ ติโตทราบดีว่าสตาลินต้องการบุกยุโรปกลางและยุโรปตะวันออกก่อนกองทหารของฝ่ายสัมพันธมิตรจะเข้าไป ซึ่งทำให้สตาลินอยู่ในฐานะได้เปรียบหากเป็นเช่นนั้น แต่ติโตต้องการให้สตาลินเห็นว่าการมุ่งเข้าสู่กรุงเบอร์ลินก่อนเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ซึ่งสตาลินเห็นพ้องกับติโตในแผนการศึกเช่นนั้น แต่มิใช่ว่าสตาลินจะเห็นในความสามารถของติโตที่โอ้อวดความสามารถของตน หากแต่สตาลินคิดว่าการจัดการกับติโตไม่ใช่สิ่งที่เป็นปัญหาและสามารถทำได้ภายหลังทันทีหากต้องการ.....อย่างไรก็ตาม สตาลินมั่นใจว่าจะจัดการกับติโตได้และจะปราบยูโกสลาเวียได้เมื่อจำเป็น. สตาลินยังคงนึกว่าติโตเป็นวาลเตอร์ (“Valter”) คือเจ้าหน้าที่ของคอมินเทอร์นที่จะบัญชาได้ง่ายๆ เมื่อใดก็ได้.....(ต ๑๐๙) ติโตตัดสินใจถูกต้องที่ร่วมต่อต้านพรรคนาซีซึ่งถือว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก แต่สิ่งที่ยุ่งยากมากขึ้นไปอีกคือการจัดการอย่างไรกับรัสเซียและอังกฤษซึ่งเป็นปรปักษ์ทางความคิดกันแม้จะอยู่ในฝ่ายเดียวกัน (สัมพันธมิตร) การจัดการโดยการถ่วงดุลของมหาอำนาจทั้งสองอย่างไม่หักหาญน้ำใจทั้งสองฝ่ายเป็นความสำเร็จของติโต[๑๒] ดังนั้นจึงไม่น่าแปลก

---

[๑๒] การอดทนร่วมมือกับมหาอำนาจทำให้ไม่เกิดความร้าวฉาน ทำให้ยูโกสลาเวียลดอุปสรรคในการไปสู่ความเป็นอิสระภายหลังสงครามยุติ ซึ่งสอดคล้องกับพระบรมราโชวาทของพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในพิธีพระราชทาน

ใจเมื่อสิ้นสงครามโลกแล้ว เขาได้เป็นผู้ครองใจประชาชน เพราะประชาชนทั้งประเทศกว่าร้อยละ ๙๐ ตัดสินชะตาชีวิตของประเทศไปในแนวทางที่ติโตต้องการคือ การยกเลิกระบบกษัตริย์และใช้อุดมการณ์คอมมูนิสต์ในการปกครองประเทศ เขาเป็นคนเดียวในช่วงเวลาเดียวที่เป็นทั้งนักการเมือง นักการทหาร และรัฐบุรุษพร้อมกันในขณะที่ไม่มีชาวยูโกสลาเวียคนอื่นสามารถทำได้อย่างเขาแม้ภายหลังเขาแล้วก็ตาม.....เขาเป็นทหารที่ยอดเยี่ยม เป็นนักการเมืองและรัฐบุรุษที่เลิศหรือไม่. ตอนที่เพิ่งมีชัยที่เต็มด้วยความตื่นเต้นเมื่อสงครามจบลง ไม่มีใครในหมู่ผู้สนับสนุนเขาที่สงสัยเลยว่าเขามีคุณสมบัติทั้งสาม. ที่เขายังมีความสำเร็จต่อมาจนถึงปัจฉิมวัยนั้น ดูเหมือนจะยืนยันว่าเขาใหญ่ยิ่งจริง และบัดนี้เขาเด่นขึ้นมาในเวทีโลกมาก จึงยังไม่สามารถที่จะวิจารณ์ผลงานของเขาตอนสงครามได้..... (ต ๑๑๗)

แต่วาจาที่ดูเหมือนถ่อมตนซึ่งไม่ใช่แบบอย่างของติโตซึ่งตลอดชีวิตที่เป็นคนโอ้อวดตัวเสมอ ไม่มีถ้อยคำใดที่กินใจต่อบทสรุปในความเป็นผู้นำของเขาที่ว่า “ไม่ใช่หน้าที่ของข้าพเจ้าที่จะชี้ว่าอะไรเป็นความสำเร็จที่เด่นที่สุดของข้าพเจ้า ประวัติศาสตร์จะชี้ขาดเอง”. (ต ๑๑๗)

ความสามารถในการเข้ากับผู้อื่นได้

ความสามารถในการเข้ากับผู้อื่นได้แตกต่างไปจากความเป็นผู้นำ ความเป็นผู้นำเป็นความสัมพันธ์กับผู้อื่นในแนวดิ่ง ในขณะที่ความสามารถในการเข้ากับผู้อื่นได้เป็นความสัมพันธ์ในแนวระนาบ ติโตเป็นคนที่อาจมีหลายบุคคลิกภาพทั้งทางด้านบวกและด้านลบไม่แตกต่างจากคนอื่นๆ ในด้านบวกเช่น ความคิดความอ่านที่กว้างขวาง ความเป็นอิสระในความคิด การมีอารมณ์ขัน การมีความสุขแบบพอเพียง ความเห็นใจและการมีใจกว้าง และความภูมิใจในชาติของตนเอง ส่วนในด้านลบเช่น การใช้อารมณ์รุนแรงขี้โมโห ทั้งเป็นคนขี้อายและก็ขี้โอ้.....มีอีกหลายอย่างที่คาดไม่ถึงในตัวเขา : ความคิดเห็นที่กว้างขวางอย่างประหลาด. ความอิสระในความคิดที่เห็นได้ชัด อารมณ์ขันที่มีอยู่เสมอ. ความชื่นชมอย่างไม่อับอายในความสุขพื้นๆ ของชีวิต. ตามธรรมชาติ เป็นคนขี้อายในการติดต่อกับผู้อื่น แต่ก็มีใจเป็นมิตรและชอบสังสรรค์ครึกครื้น. อารมณ์แรงบางครั้งโมโหแบบปึงปัง บางครั้งค่อนข้างชอบที่จะแสดงโอ้อวด. ความเห็นใจผู้อื่นและใจกว้าง ซึ่งเขาแสดงออกเนืองๆ ในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ การพร้อมอย่างประหลาดที่จะมองปัญหาในด้านต่างๆ และท้ายที่สุด ความภูมิใจในชาติ

ปริญญาบัตรของ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ : ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๑๕ ความว่า “ขอให้ถือว่าการงานที่จะทำนั้นต้องการเวลา เป็นงานที่มีผู้ดำเนินการมาก่อนแล้ว ท่านเป็นผู้ที่จะเข้าไปเสริมกำลัง จึงต้องมีความอดทนที่จะเข้าไปร่วมมือกับผู้อื่น ต้องปรองดองกับเขาให้ได้ แม้เห็นว่ามีจุดหนึ่ง จุดใดจะต้องแก้ไขปรับปรุง ก็ต้องพยายามแก้ไขไปตามที่ถูกที่ควร อย่าได้ด่วนหักหาญ มิฉะนั้นจะเกิดความร้าวฉาน จะเกิดความท้อแท้ เป็นอุปสรรคให้งานหยุดชะงักลงกลางคัน”

ที่รุนแรงอันฝังลึกอยู่ในสันดาน.....(ต ๑) เมื่ออายุมากขึ้นและก้าวขึ้นสู่ความเป็นผู้นำโดยเฉพาะเมื่อพยายามแยกยูโกสลาเวียออกจากอิทธิพลของรัสเซีย ติโตก็พยายามเปลี่ยนแปลงตนเองโดยพยายามรักษาจุดแข็งและแก้ไขจุดอ่อนของเขา เช่น การเป็นคนที่ฟังและเรียนรู้ผู้อื่น มีอารมณ์ขัน มั่นคงทางอารมณ์มากขึ้น ลดความเป็นเผด็จการและความรุนแรงลง รักษาความแหลมคม เด็ดขาด กล้าเผชิญกับถสานการณ์ใดๆ และความเป็นตัวของตัวเอง.....เมื่อแยกออกจากการบีบบังคับจากมอสโคว์ (Moscow) เขายิ่งพร้อมที่จะทดลองและยอมเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่นมากขึ้น. อารมณ์ขันซึ่งเป็นประโยชน์ ก็ยิ่งทวีขึ้น. ในฐานะเป็นบุคคล เขารุนแรงน้อยลง นุ่มนวลขึ้น วูบวาบน้อยลง และอารมณ์สม่ำเสมอขึ้น. เป็นเผด็จการน้อยลง และเป็นมนุษย์มากขึ้น. แต่ก็ไม่ทิ้งความแข็งแกร่งและความเฉียบแหลม ไม่ทิ้งคุณสมบัติต่างๆ ซึ่งได้ค้ำจุนเขาในอดีต. เขายังคงว่องไวตัดสินใจเด็ดขาดและหัวแข็งอย่างที่เคย ทั้งยังพร้อมอยู่เสมอที่จะเผชิญสถานการณ์ใดๆ อย่างมั่นใจ อย่างเห็นจริง ทั้งอย่างไม่ปรานีปราศรัยใครเลย.....(ต ๒) ซึ่งอาจสรุปอุปนิสัยของเขาได้อย่างสั้นๆว่า เป็นคนแข็งแกร่งรู้จักเรียนรู้ในการเข้ากับคน และอ่านใจผู้อื่นออก.....แต่เขาต้องอาศัยประสาทแข็งแกร่งที่มีโดยกำเนิดอันเป็นคุณสมบัติมหัศจรรย์ซึ่งเขารักษาไว้ตลอดชีวิต และการรู้จักเข้ากับคน ซึ่งเขาได้ฝึกฝนมาตลอดจนความรู้ซึ้งถึงสันดานของมนุษย์ ซึ่งเขาได้เรียนรู้สะสมมาตลอดสี่สิบสองปีของชีวิต.....(ต ๒๗)

ไม่ใช่แต่เขาจะเข้ากันได้กับชนชาติเดียวกัน ติโตยังสามารถเข้าได้ดีกับชนเผ่าอื่นรวมถึงคนในระดับหัวหน้าเผ่า เรื่องนี้เกิดขึ้นเมื่อครั้งเขายังเป็นหนุ่มในระหว่างสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ซึ่งสงครามปฏิวัติในรัสเซียกลายเป็นส่วนหนึ่งของสงครามโลกครั้งที่หนึ่งด้วย เขาได้เข้าไปพัวพันในสงครามโลกครั้งที่หนึ่งเนื่องจากการเป็นทหารเกณฑ์ที่ถูกส่งไปไปรบกับกองทัพของรัสเซียเพราะขณะนั้นยูโกสลาเวียยังขึ้นตรงต่อจักรวรรดิออสโตร-ฮังแกเรียนซึ่งเป็นศัตรูกับรัสเซีย แต่เขาถูกจับได้และถูกส่งไปที่ค่ายกักกันใกล้เมืองกุยบิเช็ฟซึ่งอยู่ริมแม่น้ำโวลกา (Volga) อันเป็นเมืองสำคัญที่รัฐบาลรัสเซียพร้อมจะย้ายมาอยู่ที่นี่หากพ่ายแพ้สงครามต่อเยอรมัน ติโตเป็นเชลยสงครามที่มีหน้าที่ซ่อมบำรุงรถไฟสายแทรนส์-ไซบีเรีย เขาหลบหนีออกจากค่ายแต่ก็ต้องมาพบกับพวกเร็ด การ์ด ในฝ่ายบอลเชวิค ทำให้ติโตได้เข้าร่วมงานกับกองทัพปฏิวัติรัสเซียโดยบังเอิญ ซึ่งห้วงนั้นพอดีกับฝ่ายรัฐบาลรัสเซียหรือรัสเซียขาวกำลังได้รับชัยชนะเหนือพวกบอลเชวิคหรือฝ่ายแดง ติโตจึงถือโอกาสหลบหนีเข้าไปปะปนอาศัยอยู่กับพวกเร่ร่อนชนเผ่าเคอร์กิซ ชนเผ่าเคอร์กิซเป็นส่วนหนึ่งของเผ่ามองโกลซึ่งเป็นมรดกหลงเหลือจากการรุกรานของเจงกิสข่านเหนือชนเผ่าคอร์เคเซียน ชนเผ่านี้อาศัยในทุ่งหญ้าสเต็ปป์บริเวณเทือกเขาอูรัล ซึ่งเป็นชนชาติที่แตกต่างจากพวกสลาฟ แต่การเป็นคนคุยสนุกและตลกขบขันของติโตทำให้เข้ากันได้เป็นอย่างดีกับชนพื้นเมือง มรดกจากการอยู่กับตาทำให้การขี่ม้าล่าสัตว์ของติโตกลมกลืนไปกับชนเผ่านี้ แต่ภายหลังที่ฝ่ายแดงชนะรัสเซียขาวก็ทำให้ติโตไม่ต้องหลบซ่อนอีกต่อไป.....เขาได้อาศัยพวกเร่ร่อนเผ่าเคอร์กิซ (Khirgiz) กลุ่มหนึ่งเป็นเวลาหลายเดือน โดยเขาช่วยซ่อมแซม และดูแลเครื่องสีกลให้ทำงานได้. เขาเข้ากับหัวหน้าเผ่าได้อย่างดี และปรับตัวให้เข้ากับจารีตประเพณีของเผ่า ทั้งทำให้ชาวเคอร์กิซสนุกสนานโดยเล่าเรื่องตลก ๆ และเรื่องราวต่างๆ และเขาก็ได้รับความยกย่องเพราะล่าสัตว์และขี่ม้าเก่ง.....(ต ๑๒-๑๓) เมื่อสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ยุติลง

เขามิได้สังกัดพรรคคอมมูนิสต์ทันทีอย่างที่ควรเป็น ติโตออกหางานทำ และได้งานที่หมู่บ้านเวลิโกทรอยชตะโว นอกเมืองซาเกร็บ เมื่อปีพ.ศ.๒๔๖๔ พร้อมกับภรรยาโดยเป็นช่างดูแลเครื่องสี นายของเขาเป็นชาวยิวและเขาสามารถทำงานกับเพื่อนร่วมงานได้เป็นอย่างดีทั้งนี้เป็นเพราะการเป็นคนช่างคุยของเขาและการที่เขามีประสบการณ์จากการทำสงครามในดินแดนที่อยู่ห่างไกล ทำให้เป็นที่สนอกสนใจของเพื่อนร่วมงาน การมีนายจ้างที่น่าจะเข้าได้เป็นอย่างดีกับติโต ทำให้เป็นที่น่าสังเกตว่าติโตไม่เคยต่อต้านชาวยิวเลย.....เขามีความสุขในการดูแลเครื่องยนต์ที่ใช้ถ่าน กำลัง ๕๐ แรงม้า ซึ่งหมุนเครื่องสี. ที่นั่น มีคนงานอีกสี่คนและเจ้าของชาวยิวที่ใจดี. โยซิป โบรซ เข้ากับผู้ร่วมงานได้ดี และคุยไม่หยุดปากกับพวกชาวนาที่นำข้าวโพดมาโม่. ในไม่ช้าเขาก็ได้ชื่อว่าเป็นนักเล่าตัวยงในเรื่องที่น่าสนใจเกี่ยวกับชีวิตทหารและเรื่องที่น่าตื่นเต้นของการปฏิวัติที่เขาได้เห็นในรัสเซีย.....(ต ๑๙)

ผ่านไปสิบปีเศษ ติโตก้าวหน้าอย่างรวดเร็วจากการที่เขาทุ่มเทให้กับการเป็นกรรมการพรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวีย จนต้นปีพ.ศ. ๒๔๗๙ ติโตได้ถูกส่งไปยังมอสโคว์เพื่อฝึกงานในสำนักงานคณะกรรมการเกี่ยวกับบัลคานของคอมินเทอร์น และต้องอยู่ที่นั่นนานเกือบสองปีมากกว่าที่ตั้งใจแต่เดิมไว้ เวลาที่ว่างของเขา เขากลับใช้ประโยชน์จากการเป็นคนที่ชอบศึกษามาทุ่มเทความรู้ในทางการเมือง และได้ใช้เวลาอย่างเคร่งเครียด ไม่ได้เที่ยวเตร่อย่างที่ควรเป็นแม้ว่านิสัยใจคอของเขาจะเป็นคนรักสนุกก็ตาม การอยู่มอสโคว์ในครั้งนี้ทำให้เขามีความรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับคอมมูนิสต์มากขึ้น..... ติโตจึงมีเวลาทุ่มเทในการศึกษาทางการเมือง. เขาเป็นคนทะเยอทะยาน และกัดฟันทำงานหนักอย่างดื้อดึงและแน่วแน่ แต่ชีวิตคงไม่มีทางออกด้านการบันเทิงมากนัก สำหรับนิสัยที่ชอบพบปะผู้คน ชอบอิสระ และชอบสนุกของติโต. เขาได้ไปดูอุปรากรเพียงครั้งเดียว และออกจากเมืองมอสโคว์ไม่กี่ครั้ง.....(ต ๒๘) จากการใช้ชีวิตดังกล่าวทำให้เข้าใจว่าติโตเป็นคนรักสนุกแต่ก็เป็นคนจริงจัง ซึ่งท่าทีดังกล่าวยังคงดำเนินต่อไปตลอดการเป็นสมาชิกพรรคคอมมูนิสต์ โดยเฉพาะในตอนที่เขาต้องเป็นคนจัดหาและระดมทุนให้แก่พรรคคอมมูนิสต์เนื่องจากค่าธรรมเนียมจากสมาชิกพรรคไม่ได้มากพอ ทำให้เขาต้องหาทุนจากพวกเศรษฐีในยูโกสลาเวีย อันเป็นเหตุให้ติโตต้องปรับตัวจากคนที่แต่งตัวง่ายๆมาใช้ชีวิตที่ต้องแต่งตัวและแต่งกายแบบหรูหรา ความหรูหราของเขาเห็นได้จากการแต่งชุดที่ดูดี ใส่เครื่องประดับที่ทำด้วยเพชร ขี่รถยนต์ราคาแพง นั่งเครื่องบิน และเช่าบ้านที่อยู่ในเขตของผู้มีอันจะกิน นอกจากการแต่งตัวดีจะทำให้เขาสามารถคลุกคลีกับพวกมั่งมีในการหาทุน การแต่งตัวดีดังกล่าวก็ยังช่วยปิดบังฐานะที่แท้จริงของเขา ไม่ให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองรู้ฐานะที่แท้จริงของเขาในการทำงานให้กับพรรคคอมมูนิสต์ เพราะการแต่งตัวดังกล่าวในมาดของวิศวกรเกินกว่าฐานะพรรคแห่งชนชั้นกรรมาชีพจึงรอดพ้นจากข้อสงสัยของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง.....ในซาเกร็บ งานบังหน้าของเขาคือเป็นวิศวกรที่มีฐานะดีผู้มีงานที่ต้องเดินทางภายในประเทศและนอกประเทศบ่อยๆ. งานบังหน้านี้ใช้การได้ดีมาแล้วและไม่เคยถูกเปิดหน้ากาก. เขาสวมแหวนเพชรคู่ใจ แต่งตัวอย่างดี โดยมีช่างซึ่งเป็นสมาชิกพรรคเป็นผู้ตัดให้ และขี่รถฟอร์ดคันเล็กโดยมีสมาชิกพรรคที่สวมหมวกแก๊ปทำหน้าที่เป็นคนขับให้อยู่บ่อยๆ. เขาได้เช่าบ้านที่อยู่สบายในละแวกที่เป็นบ้านอาศัยของซาเกร็บ และเข้าได้ดีกับเพื่อนบ้าน แต่

ก็ไม่เคยให้ทราบเรื่องส่วนตัวของเขามากนัก. เมื่อเดินทางโดยรถไฟ โดยมากเขาขึ้นชั้นหนึ่ง และบางคราวเขาก็เดินทางโดยเครื่องบิน ซึ่งในสมัยนั้นนับว่าเป็นการเดินทางที่หรูหรา.....(ต ๔๒)

แม้ว่าติโตจะมีความเป็นผู้นำสูงอันทำให้เขามักเห็นว่าตนเองเป็นผู้ถูกต้องตามนิสัยหรือแบบอย่างของผู้นำทั่วไป แต่กระนั้นเมื่อเขาเป็นผู้นำในกองโจรที่เขาจัดตั้งขึ้นมาเฉพาะกิจ ให้สามารถสู้รบในทุกรูปแบบเพื่อช่วยเหลือกองทัพปลดแอกโดยการปฏิบัติหน้าที่กองโจรหลังแนวข้าศึกในสงครามโลก กองทัพปาร์ติซานของเขาต้องได้รับการจัดโครงสร้างเพื่อทำงานร่วมกับผู้อื่นให้ได้ในเขตปลดปล่อย เขาสามารถใช้ความเด็ดขาดในด้านการทหาร แต่ในด้านกฎหมายและอุดมการณ์ตามลัทธิคอมมูนิสต์แล้ว ติโตกลับยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นโดยเฉพาะกลุ่มที่ทำงานร่วมกับเขา..... ความเห็นของติโตถือว่าสำคัญเสมอ แต่ในทางปฏิบัติในเรื่องรักษาความปลอดภัย ในด้านนิติศาสตร์และลัทธิ เขาพร้อมเสมอที่จะรับความเห็นของผู้นำอื่นๆ และส่วนใหญ่การตัดสินใจในระยะหลายเดือนนี้ เป็นความเห็นของกลุ่ม.....(ต ๗๖) การทำงานเช่นนี้ทำให้คนทั้งหลายยอมรับเขาด้วยเช่นกัน การยอมรับซึ่งกันและกันของกลุ่ม ต้องไม่ทำให้ติโตละเมิดหลักการที่ตนเองเป็นผู้วางไว้ แม้ว่าติโตจะยอมรับข้ออ่อนด้อยของบุคคลในการทำงานร่วมกัน เขาอาจยอมรับบุคคลเหล่านี้ในฐานะมิตรที่ซื่อสัตย์เป็นการส่วนตัว แต่ในฐานะผู้นำของกลุ่มที่ต้องไปด้วยกันแล้ว ติโตต้องใจแข็งที่จะปลดคนเหล่านั้นออกจากการทำงาน ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดและความสำเร็จของขบวนการ.....ทั้งนี้หมายความว่าเขาก็มองเห็นและยอมรับข้อบกพร่องของบุคคลด้วย. เขาเองเป็นมิตรที่ซื่อสัตย์ แต่บางครั้งเขาก็ใจแข็งพอที่จะปลดคนที่เขาเห็นว่าด้อยสมรรถภาพ. ข้อนี้เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อจะอยู่รอดและมีความสำเร็จได้.....(ต ๑๒๐)

โดยสรุป ติโตแม้จะให้ความสำคัญกับตนเอง แต่การทำงานของเขาก็ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แม้ในการใช้ชีวิตส่วนตัวของเขาก็สามารถเข้ากับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องมาจากความเป็นผู้นำที่ได้รับการยอมรับ กับการเป็นนักพูด และมีอารมณ์ขันของเขา

การพาตัวรอดจากการต่อสู้

อันที่จริงอุปนิสัยจากการการเป็นผู้นำ และความสามารถในการเข้ากับผู้อื่นได้ เป็นอุปนิสัยที่เกื้อกูลกันและเกื้อกูลกับการพาตัวรอดจากการต่อสู้ เซอร์แม็คลีนในฐานะผู้คุ้นเคยกับติโตกล่าวชื่นชมถึงอุปนิสัยติโตเมื่อครั้งที่พบติโตเป็นครั้งแรก สภาพทางกายภาพของติโตสะท้อนถึงบุคลิกภาพของตัวติโตเป็นอย่างดีไม่ว่ารูปร่าง ใบหน้า ปาก และดวงตาที่ส่อแสดงถึงความเป็นคนแข็งแกร่ง มุ่งมั่นเด็ดเดี่ยว ว่องไว และเป็นคนพร้อมที่ปฏิบัติการเสมอ อันสะท้อนถึงความเป็นนักต่อสู้ในการเผชิญหน้ากับ

ศัตรู เนื่องจากจิตใจที่ตั้งใจจะพารัฐนาวาให้อยู่รอด[๑๓].....ข้าพเจ้าพบชายผู้หนึ่ง อายุประมาณ ๕๐ ปี รูปร่างแข็งแกร่ง ผมสีเทา ลักษณะใบหน้าคมสันเด่นชัด แต่อิดโรยและคล้ำด้วยกรำแดด ปากแสดงนิสัยเด็ดเดี่ยว ตาสีน้ำเงินอ่อน คมและไว. เขามีลักษณะเป็นคนที่มีพลังแรงกล้า พร้อมที่จะปฏิบัติการทันที ดุจเสือโคร่งที่พร้อมจะกระโจนใส่.....(ต ๑) ประการสำคัญในการเป็นนักต่อสู้ที่เอาตัวรอดได้คือการที่เขาสามารถท้าทายอำนาจที่ยิ่งใหญ่ของสตาลิน และทำให้คอมินเทอร์นและคอมมูนิสต์สากลซึ่งคอยบังคับบัญชาประเทศต่างๆที่รับเอาอุดมการณ์คอมมูนิสต์ไปโดยเฉพาะยุโรปตะวันออกต้องยอมอยู่ภายใต้อำนาจ ซึ่งสะท้อนความสามารถเฉพาะตัวของเขาที่ใครเลียนแบบก็ไม่ได้.....แต่ในแง่ประวัติศาสตร์ เขาคงได้รับการยกย่องมากกว่า ในการที่เขาได้ยืนหยัดท้าทายสตาลิน และที่ทำให้คอมมูนิสต์ระดับโลกสั่นคลอนเพราะเหตุนี้.....(ต ๓)

เมื่อสิ้นสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ยูโกสลาเวียก่อกำเนิดขึ้นจากการทำลายล้างจักรวรรดิออสโตร-ฮังแกเรียนที่พ่ายแพ้สงคราม ติโตเดินทางกลับประเทศพร้อมกับการตกงานเพราะไม่สามารถหางานในระบบทุนนิยมได้และเขาก็ไม่ได้คิดว่าตนเองเป็นชาวนาเพราะมารดาซึ่งเป็นแบบอย่างและเป็นที่รักยิ่งของเขาจากโลกนี้ไปแล้ว อาจกล่าวได้ว่าชีวิตช่วงนี้ของเขาเหมือนหลักลอย เขาไม่ใช่ทั้งชาวนาและช่างฝีมือในระบบทุนนิยม บทบาทในการเข้าร่วมกับพรรคคอมมูนิสต์ก็ยังเลื่อนลอย แม้ว่าเขาจะมาจากรัสเซียซึ่งทำให้เขาดูดีกว่าผู้อื่น แต่ติโตก็เป็นเพียงนักปลุกระดมมวลชนซึ่งเคยมีประสบการณ์จากรัสเซียเท่านั้น สิ่งหนึ่งที่ดูเหมือนติโตจะตระหนักดีที่สุดคือความภูมิใจที่ชนชั้นล่างของรัสเซียสามารถปฏิวัติล้มล้างรัฐบาลเก่าที่มีแต่นายทุนและเจ้าที่ดินลงได้ การปฏิวัติในรัสเซียเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เชื่อมั่นว่าการล้มล้างอำนาจเก่าของรัฐบาลได้ก็ด้วยการใช้อาวุธเท่านั้น การที่เขาสามารถอิงอยู่กับชนชั้นใช้แรงงานก็เพราะเขาได้มาอยู่ที่เมืองซาเกร็บ (Zagreb) ทั้งนี้เพราะซาเกร็บเป็นเมืองใหญ่ของโครแอเชียที่รุ่งเรืองมานานตั้งแต่ยุคกลาง เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ และการต่อสู้ เคยเป็นเมืองหลวงของแคว้นโครแอเชียที่สถาปนาโดยนาซีเนื่องจากเป็นทำเลที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้เป็นดินแดนแห่งหนึ่งที่มีความมั่งคั่งแบบระบบนายทุน จึงปรากฏความขัดแย้งระหว่างชนชั้นในสังคมซึ่งเป็นมูลเหตุที่เปิดช่องให้ติโตใช้กรรมาชีพเป็นฐานในการปลุกระดมมวลชนในเมืองแห่งนี้.....ไม่มีหลักฐานว่าในระยะนั้นเขาจะเป็นคอมมูนิสต์ที่มีบทบาท แต่เขาก็ร่วมในการหยุดงานประท้วงหลายครั้ง และได้ร่วมชุมนุมเรื่องค่าแรงต่ำกับสินค้าแพงในเมืองซาเกร็บ โดยที่เขาเคยอยู่ในรัสเซียระหว่างการปฏิวัติบอลเชวิค เขาเลยได้ชื่อคล้ายเป็นผู้เชี่ยวชาญในการปลุกระดมคนงาน. ในซาเกร็บ เมื่อมีการฉลองวันครบรอบของการปฏิวัติแห่งเดือน ตุลาคม โยซิป โบรช เป็นผู้ปราศรัยคนหนึ่ง และได้

---

[๑๓] ความตั้งใจมุ่งมั่นในการทำสิ่งที่ดี หมายถึงการทำดีเพื่อประเทศด้วย “ประเทศไทยนี่ ทำไมยังอยู่ได้ ก็เพราะพวกเราทุกคนสร้างความดี คือ ปฏิบัติ ในสิ่งที่สุจริต โดยบริสุทธิ์ใจและตั้งใจดี อาจมีผิดพลาดบ้าง แต่ว่าไม่ได้ตั้งใจผิดพลาด ตั้งใจทำดี” *(พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา : ๔ ธันวาคม ๒๕๑๗)*

กล่าวถึงการที่คนงานรัสเซียได้ชัยชนะ “ด้วยอำนาจกระบอกปืน”.....(ต ๑๘) การยุยงปลุกปั่นของเขาทำให้เขาถูกจับกุม ยิ่งมีการจับกุมตัวเขาก็เท่ากับเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเขามากขึ้นไปเรื่อยๆ พรรคคอมมูนิสต์มีความภูมิใจในตัวเขามากขึ้น ถึงกับเลื่อนตำแหน่งให้กับติโตจากตำแหน่งเจ้าหน้าที่แจกใบปลิวมาเป็นเลขาธิการของสหภาพกรรมกรช่างเหล็กและหนัง และย้ายมาเป็นเลขาธิการพรรคมูนิสต์ใต้ดิน ก่อนมาเป็นกรรมการพรรคคอมมูนิสต์แห่งชาติ ดังนั้นติโตจึงไม่กลัวการจับกุม แต่กลับพยายามประท้วงให้ดูมีความรุนแรงมากขึ้นเช่นการอดอาหารเพื่อให้มีการพิจารณาคดีของเขาอย่างต่อเนื่อง.....โบรซ จึงดำเนินการเอง คือประท้วงโดยอดอาหารเพื่อบังคับให้มีการพิจารณาคดี.....(ต ๒๒) การแสดงความไม่ยี่หระต่อระบอบการปกครองหนักข้อขึ้นไป เพราะเขาต่อต้านรัฐบาลอย่างบ้าระห่ำในวันกรรมกร ดังการต่อสู้ขัดขวางการจับกุมในโรงภาพยนตร์.....โบรซกำลังกระตือรือร้นที่จะพิสูจน์ตนเองให้นายใหม่ของเขาได้เห็น. เขาจัดการปลุกระดมอย่างกล้าและบ้าระห่ำ ในโอกาสการฉลองวันกรรมกร ในปี ๑๙๒๘ และ เขาถูกจับในการต่อสู้ที่เกิดขึ้นในโรงภาพยนตร์แห่งหนึ่งที่ซาเกร็บ.....(ต ๒๓) เมื่อคดีขึ้นสู่ศาลเขาก็ไม่ยอมรับอำนาจศาลขัดขืนการตัดสิน จนถูกลงโทษอย่างรุนแรงด้วยการตีตรวนออกจากศาล โทษทัณฑ์ที่ได้รับว่าหนักแล้วยังรวมกับโทษที่เคยหนีคดีมาก่อนหน้า.... หลังจากได้ประท้วงและตะโกนเอ็ดตะโรในโรงศาล และพยายามพูดปราศรัยเกี่ยวกับการเมืองซึ่งผู้พิพากษาสั่งให้หยุด เขาถูกตัดสินจำคุกห้าปี บวกกับโทษจำเจ็ดเดือนที่โอกุลิน ซึ่งสามารถหลบมาก่อนแล้ว เขาถูกนำตัวออกจากโรงศาลโดยถูกตีตรวน.....(ต ๒๓) การไม่ยอมรับสถาบันทางการปกครองของรัฐของเขา ดูประหนึ่งเป็นการต่อสู้อย่างไม่ยั้งคิดเหมือนแสดงความโง่ของติโต แต่แท้จริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น เพราะติโตมีความในใจที่จะดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในอนาคตในการรับใช้งานคอมมูนิสต์สากล ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าติโตมองการณ์ไกลและดูดีว่าการทำเช่นนั้นเป็นการสร้างผลงานต่อสายตาของคอมินเทอร์นและสามารถทำให้เขาไต่เต้าไปสู่ความสำเร็จอย่างรวดเร็วในขบวนการสร้างชาติที่มีรัสเซียเป็นผู้นำ และเหตุการณ์ในอนาคตก็พิสูจน์ได้ว่าสิ่งที่ติโตคิดไว้เป็นการถูกต้องแล้ว

การต่อสู้เพื่อเอาตัวรอดของติโตปรากฏเป็นเหตุการณ์หลายครั้ง แต่ครั้งที่สำคัญก็คือการที่เขาต้องเดินทางไปรัสเซียเมื่อเป็นเลขาธิการพรรคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียแทนกอร์กิชที่หายตัวไปในปีพ.ศ. ๒๔๘๐ ซึ่งเป็นช่วงที่สตาลินมักป้ายความผิดให้กับผู้นำคอมมูนิสต์ในต่างประเทศว่านิยมในตัวทรอทสกี้ซึ่งเป็นศัตรูทางการเมืองของสตาลิน ติโตอยู่ในรัสเซียอย่างไม่มีความสุขเพราะไม่รู้ว่าวันใดต้องถูกสังหารโดยสตาลินเช่นเดียวกับชะตากรรมของผู้นำคนอื่นๆ แต่การที่เขาเป็นคนที่มีความสามารถในการเข้ากับคนอื่นตามหัวข้อที่ผ่านมา ทำให้เขามีเพื่อนนานาชาติในรัสเซียเช่น ดีมีทรอฟ และมานูอิลสกี้ โดยเฉพาะวิลเฮล์ม ปีก ซึ่งเป็นชาวบัลกาเรีย อุเครน และเยอรมันตามลำดับ ล้วนเป็นผู้ทรงอิทธิพลที่สนับสนุนและช่วยหลบซ่อนเขาจนติโตรอดจากเงื้อมมือของสตาลิน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าตัวติโตเป็นชนชั้นกรรมาชีพโดยกำเนิดและประกอบอาชีพจากการใช้แรงงาน หากเขาเป็นชนชั้นกลางที่เข้ามาร่วมต่อสู้และร่วมมือกับคอมมูนิสต์ในภายหลัง เขาอาจเป็นเหยื่อถูกสังหารเนื่องจากถูกมองว่ามิได้มีอุดมการณ์คอมมูนิสต์โดยเนื้อแท้ นอกเหนือจากการที่เขาสามารถพูดได้ทั้งภาษาเยอรมันและ

รัสเซียซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นภาษาที่นิยมใช้จนแทบเป็นภาษาที่เป็นทางการของคอมินเทอร์นอันเป็นองค์การที่คอยสอดส่องและทำลายล้างผู้ที่สตาลินคิดเอาเองว่าเป็นศัตรูทางการเมือง จนทำให้เขาสามารถใช้ภาษาแก้ต่างและรอดพ้นน้ำมือของสตาลิน.....เขารอดพ้นจากการกวาดล้างของสตาลินได้ก็โดยความพยายามและความสามารถของตนเองเป็นส่วนใหญ่. เขาเป็นยอดในวิทยาการการต่อสู้แบบวงในในป่าทึบแห่งคอมมูนิสต์. การเลือกเพื่อนที่มีอิทธิพล การปฏิบัติตัวอย่างระมัดระวัง ล้วนมีส่วนในความอยู่รอด. นอกจากนี้คุณสมบัติส่วนตัวก็ช่วย. เขาเป็นคนกล้าเผชิญผู้ที่กล่าวหาและลุกขึ้นโต้กลับ. เขามีภูมิหลังที่ถูกต้องในความหมายของคอมมูนิสต์ คือเขาเป็นกรรมกรที่เกิดมาจากครอบครัวชาวนาผู้ยากจน หากเขามาจากชนชั้นกลาง หรือจากกลุ่ม “ปัญญาชน” ซึ่งสังคมคอมมูนิสต์เหยียดหยาม ก็คงไม่ได้รอดมา. เขารู้ภาษาซึ่งใช้มากที่สุดในคอมินเทอร์นอย่างแตกฉานสองภาษา-ภาษาเยอรมันและภาษารัสเซีย จึงไม่มีทางที่จะเข้าใจผิดกันได้.....(ต ๓๓-๓๔)

ภาพ ๑๐ แผนที่แสดงเซอร์เบียในปัจจุบัน

ในยูโกสลาเวียก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง เกิดความขัดแย้งภายในที่มีมาก่อนหน้าระหว่างแคว้นเซอร์เบียกับโครแอเชีย ทั้งนี้เพราะว่าราชอาณาจักเซอร์เบียเคยเป็นราชอาณาจักรที่มีความสำคัญในดินแดนแถบนั้นในยุคกลางก่อนที่จะอยู่ในความครอบครองของจักรวรรดิออตโตมันก่อนสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ชาวเซอร์บผู้รักชาติลอบปลงพระชนม์อาร์คดยุคเฟอร์ดินาน (Archduke Franz Ferdinand) มกุฎราชกุมารแห่งออสเตรียที่เมืองซาราเยโวในบอสเนีย จนทำให้ออสเตรียประกาศสงครามกับเซอร์เบียรัฐในอารักขาในปีพ.ศ.๒๔๕๗ อันนำไปสู่มหาสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง หลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เซอร์บ โครแอต และสโลวีน รวมตัวกันเป็นราชอาณาจักรแห่งใหม่โดยมีพระเจ้าปีเตอร์ที่ ๑ แห่งเซอร์เบียเป็นพระมหากษัตริย์ที่ครอบครองราชอาณาจักรแห่งใหม่ อันทำให้ทั้งเซอร์บและโครแอตซึ่งเป็นชนชาติที่ยิ่งใหญ่พอๆกันเกิดการแข่งขันกัน ในใจของชาวโครแอตจึงไม่ยอมรับกษัตรย์แห่งราชอาณาจักรที่มาจากเซอร์บ เมื่อพระเจ้าอาเล็กซานเดอร์สืบราชสมัติทรงใช้การปกครองด้วยพระเดชแล้วเปลี่ยนชื่อประเทศเป็นยูโกสลาเวีย ชาวมาซิโดเนียนและโครแอเชียนจึงร่วมมือกันลอบสังหารพระเจ้าอาเล็กซานเดอร์ขณะประทับอยู่ในฝรั่งเศส เจ้าชายปอลจึงเป็นผู้สำเร็จราชการให้กับพระราชโอรสซึ่งทรงพระนามว่าพระเจ้าปีเตอร์ที่สองที่ยังทรงพระเยาว์มาก เซอร์เบียมีกองกำลังของมิไฮโลวิชผู้นำทหารเป็นผู้นำกองกำลังของตัวเองที่เรียกว่าหน่วยเช็ตนิกแห่งกองทัพยูโกสลาเวีย มิไฮโลวิชสนับสนุนพวกเจ้า ในขณะที่ติโตเป็นชาวโครแอตที่มีกองกำลังของตัวเองที่เรียกว่าฝ่ายปาร์ติซาน ทั้งสองฝ่ายสู้รบกันจนกลายเป็นสงครามกลางเมืองอันเป็นส่วนหนึ่งของสงครามโลกครั้งที่สอง ในระยะแรกกองกำลังปาร์ติซานเป็นฝ่ายตั้งรับเนื่องจากเป็นขบวนการที่ยังไม่มีชื่อเสียงไม่เป็นที่รู้จักทั้งภายในและภายนอกประเทศ ถึงกับมิไฮโลวิชคิดว่าติโตเป็นชาวรัสเซียเนื่องจากติโตพูดภาษารัสเซียและฝักใฝ่รัสเซีย ทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องกันในระยะแรกที่ต้องร่วมมือกันต่อต้านนาซีเนื่องจากนาซีรุกรานยูโกสลาเวียและบุกตะลุยจนเบลเกรดราบเป็นหน้ากลอง แต่กระนั้นความร่วมมือก็มีขีดจำกัดเนื่องจากทั้งสองฝ่ายยังหวาดระแวงซึ่งกันและกัน แต่กระนั้นมิไฮโลวิชก็ยังไม่ค่อยรู้จักติโตผู้นำขบวนการปาร์ติซานมากนัก .....และมิไฮโลวิชเองก็เข้าใจว่าติโตเป็นชาวรัสเซีย. ส่วนติโตเองก็มีจุดยืนที่เหนียวแน่น. เขาเป็นคอมมูนิสต์ขนานแท้ และเป็นปรปักษ์อย่างรุนแรงต่อรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรเดิม ซึ่งมีนโยบายให้เซอร์เบียเป็นศูนย์กลางประเทศ. ถึงแม้เขาเห็นความจำเป็นและประโยชน์ที่จะร่วมมือกับพวกเช็ตนิกในเวลานั้น เขาก็ไม่มีความจำนงใดๆ ที่จะเสริมให้พวกนี้มีกำลังมากขึ้น.....(ต ๕๘-๕๙)

สงครามกลางเมืองในยูโกสลาเวียสะท้อนถึงจุดยืนของแต่ละฝ่ายได้เป็นอย่างดี ติโตเป็นคนยืนยันในหลักการคอมมูนิสต์และความเป็นเอกภาพของชาติ เล็งเห็นการณ์ไกลว่าฝ่ายสัมพันธมิตรสามารถช่วยสร้างชาติยูโกสลาเวียได้อย่างแท้จริงและจะช่วยถ่วงดุลต่อรัสเซียที่พยายามครอบงำยูโกสลาเวียทั้งในแง่ผู้นำและดินแดน ในขณะที่มิไฮโลวิชเป็นฝ่ายนิยมเจ้าทำทีเข้ากับเยอรมันซึ่งขณะนั้นมีชัยเหนือยุโรปตะวันออก แต่นาซีกลับไม่ไว้ใจกองกำลังของมิไฮโลวิช ความมุ่งมั่นของติโตได้นำติโตมาสู่ความสำเร็จและพาชาติอยู่รอดเพราะการมองปัญหาของติโตที่ต่อสู้เพื่อเอกราชและเอกภาพของของยูโกสลาเวียทั้งมวลอย่างเท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นชนกลุ่มน้อยใดก็ตามซึ่งทำให้

ประชาชนมองเห็นถึงความจริงใจของติโตและเข้ามาร่วมขบวนการกับติโตเป็นส่วนใหญ่[๑๔].....ติโตได้กล่าวในเดือนธันวาคม ๑๙๔๒ ดังนี้ “คำว่า ‘การต่อสู้เพื่อเอกราชของชาติบ้านเมือง’ ต้องหมายตลอดถึงเสรีภาพของชาวโครแอต สโลวีน เซอร์บ มาเซโดเนียน ชิปตาร์ (Shiptars) มุสลิม (Mohammedans) พร้อมกันหมด. ต้องหมายว่าการต่อสู้จะนำมาซึ่งอิสรภาพ เสมอภาค และภราดรภาพสำหรับทุกชนชาติในยูโกสลาเวียอย่างแท้จริง. นี่คือสารัตถ์สำคัญของการต่อสู้เพื่อเอกราชของชาติ”.....(ต ๖๒-๖๓) ซึ่งกล่าวได้ว่า “ทัศนะของเขาเป็นทัศนะชาตินิยมและมีอุดมคติ ซึ่งพ้องกับความรู้สึกของพวกชาตินิยมของยูโกสลาเวีย” (ต ๖๒)

การสงครามที่เกิดขึ้นทำให้ติโตให้ความสำคัญกับการจัดโครงสร้างของกองทัพและจัดตั้งหลักการสำหรับสถาปนาการปกครองร่วมทหาร-พลเรือนในเขตที่ปลอดภัย ส่วนในสนามรบกองกำลังของติโตถอยจากบอสเนียเข้าไปในเซอร์บ เขาได้ตั้งกองพลน้อยชนกรรมาชีพที่ ๑ ซึ่งเป็นผู้มีอุดมการณ์คอมมูนิสต์ แต่มีโกชา โปโปวิช เป็นผู้บัญชาการ โปโปวิชมาจากครอบครัวกฎุมพีชาวเซอร์บ เขาเป็นชาวสเปนแต่ใช้ชีวิตในวัยเด็กที่สวิสเซอร์แลนด์ แล้วกลับมาเรียนมัธยมปลายที่เบรลเกรด แล้วไปเรียนต่อที่ฝรั่งเศส กลับมาเบรลเกรดเพื่อใช้ชีวิตเป็นนักหนังสือพิมพ์ และหันเหไปยอมรับลัทธิคอมมูนิสต์ซึ่งตรงข้ามกับฐานะของเขา แต่ฐานะของพ่อแม่ก็ทำให้เขารอดพ้นจากข้อยุ่งยากต่างๆ เขาเป็นทหารแล้วไปช่วยรบในสงครามกลางเมืองสเปนเพื่อเป็นการสนับสนุนกองกำลังฝ่ายซ้ายซึ่งต่อสู้กับพวกขวาจัด ภายหลังฝ่ายซ้ายพ่ายแพ้เขากลับมาเป็นผู้นำหน่วยทหารของกองกำลังปาร์ติซานและได้รับแต่งตั้งจากติโตเป็นผู้บังคับบัญชากองพลน้อยชนกรรมาชีพที่ ๑ และผู้บังคับบัญชาระดับสูงในกองทัพยูโกสลาเวีย ภายหลังสงครามเขาได้ดำรงตำแหน่งรองประธานาธิบดี ซึ่งสะท้อนถึงความไว้วางใจที่ติโตมีต่อเขา และเขาก็ทำการรบประสบความสำเร็จในยูโกสลาเวียเป็นอย่างดี กองทัพที่โปโปวิชเป็นผู้นำเป็นตัวอย่างที่สะท้อนถึงการเป็นกองกำลังที่ยอดเยี่ยมในขณะเดียวกันก็ประกอบด้วยคอมมูนิสต์ที่มีความชำนาญด้วย จึงจะนำประเทศชาติให้รอดพ้นและดำรงอยู่ได้ ซึ่งติโตยืนหยัดความคิดนี้มาตลอดโดยมีกองกำลังที่นำโดยโปวิชเป็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมจากความคิดของเขา.....ผู้บัญชาการได้แก่ โกชา โปโปวิช (Koca Popovic) ซึ่งเป็นคนมีความรู้ มีเชื้อสายจากตระกูลชาวเซอร์บที่ร่ำรวย และเคยเป็นนายทหารแห่งกองทัพหลวงของยูโกสลาเวีย. เขาเป็นอดีต “ชาวสเปน” และสนับสนุนพวกคอมมูนิสต์มานานแล้ว. กองพลน้อยชนกรรมาชีพที่หนึ่ง ซึ่งมีกำลังพลกว่า ๑,๐๐๐ คน ประกอบด้วยอาสาสมัครชาวเซอร์บและชาวมอนเตเนโกรผู้ปรารถนาจะได้รับการฝึกให้เป็นกองทหาร

---

[๑๔] เอกภาพของชาติบ้านเมืองเป็นหน้าที่ของทุกคน มิใช่หน้าที่ของคนใดคนหนึ่ง ดังพระบรมราโชวาท ในพิธีตรวจพลสวนสนาม เนื่องในโอกาสพระราชพิธีรัชดาภิเษก 8 มิ.ย.2514 ที่ว่า " ชาติบ้านเมือง คือ ชีวิต เลือดเนื้อและสมบัติของเราทุกคน และการดำรงรักษาชาติประเทศนั้น มิใช่หน้าที่ของบุคคลผู้ใดหมู่ใด โดยเฉพาะ หากแต่เป็นหน้าที่ของทุกๆ ฝ่ายทุกๆคน ที่จะต้องร่วมมือกระทำ พร้อมกันไปโดยสอดคล้องเกื้อกูลกัน "

แม่นปืน และยินดีจะสู้รบในส่วนใดของประเทศก็ได้. กองพลน้อยชนกรรมาชีพที่สองและที่สามได้ก่อตั้งไม่นานหลังจากที่มาถึงโฟชา (ในวันที่ ๑ และ ๕ มีนาคม) และได้ตั้งอีกสองกองในวันที่ ๑๐ มิถุนายน. ข้อที่ติโตเองย้ำว่าต้องตั้งกองรบยอดเยี่ยมของกองทัพ โดยมีแกนประกอบด้วยคอมมูนิสต์ที่มีความชำนาญนี่เอง แสดงให้เห็นชัดถึงความเป็นอิสระอย่างหัวชนฝาของเขาแต่ต้นสงคราม.....(ต ๗๖)

ภาพ ๑๑ การข้ามแม่น้ำเนเรตวาของกองทัพติโต

การต่อสู้ไม่ได้รับชัยชนะได้ง่ายอย่างที่คิด เพียงแค่การพากองทัพและประเทศรอดจากภัยสงครามได้ก็ถือว่าได้รับชัยชนะแล้ว โดยเฉพาะการเอาตัวรอดจากแผนปฏิบัติการไวสของนาซีที่ร่วมมือกับอิตาลี บัลกาเรีย และโครแอเชีย ในปีพ.ศ. ๒๔๘๕ ซึ่งเป็นช่วงกลางของสงครามโลก กองทัพติโตก็ต้องประสบชะตากรรมอย่างหนัก เพราะปฏิบัติการไวสต้องการปราบติโตให้สิ้นซากในขณะเดียวกันก็ต้องกวาดล้างยุโรปตะวันออกไว้ในมือก่อนที่อังกฤษจะบุกกรีซเพื่อถ่วงดุลให้กับรัสเซียที่กลัวนาซีรุกราน ผลของการปฏิบัติการทำให้กองกำลังปาร์ติซานของติโตต้องล่าถอยไปทางทิศตะวันออกเพื่อหนีเข้าสู่เฮอร์เซโกวีนาและมอนเตเนโกรเนื่องจากดินแดนทั้งสองเป็นป่าเขาเพียงพอที่อาศัยหลบภัยได้ แต่ทั้งนี้ต้องข้ามแม่น้ำเนเรตวาให้ได้ แม่น้ำไม่ได้มีช่วงกว้างแต่ไหลเชี่ยวเพราะผ่านเทือกเขา ติโตต้องส่งกองพลน้อยไปช่วยคุ้มกันขณะที่กองกำลังส่วนใหญ่ล่าถอยข้ามแม่น้ำไปสู่ส่วนที่ลึกเข้าไปในป่าเขา ซึ่งสามารถพากองทัพไปได้สำเร็จเนื่องจากติโตทราบจุดอ่อนของที่ตั้งกองกำลังอิตาลีและเช็ตนิกโดยกองทัพนาซีที่ตามมา ไม่ทันกองกำกำลังปาร์ติซานซึ่งหนีห่างไปแล้ว เมื่อติโตข้ามไปในส่วนของมอนเจตเนโกรได้อาศัยโอกาสนี้ทำสงครามแก้แค้นจนกองกำลังเช็ตนิกพ่ายแพ้และกลายเป็นกองกำลังที่อ่อนแอตลอดมา[๑๕].....ติโตตัดสินใจอย่างห้าวหาญเพื่อลวงข้าศึกมิให้ทราบถึงเส้นทางล่าถอย โดยสั่งการให้ทำลายสะพานที่ข้ามแม่น้ำเนเรตวาทุกแห่ง. กองพลน้อยจู่โจมของปาร์ติซานสู้รบคุ้มกันเพื่อกันการบุกของฝ่ายอิตาลีและเยอรมัน และโดยเฉพาะเพื่อถ่วงเวลามิให้หน่วยใหม่ของเยอรมันเข้ามาได้ตามแผนระยะสองของเยอรมัน ในระหว่างนั้น กำลังของปาร์ติซานอีกส่วนหนึ่งยึดหัวหาดข้ามแม่น้ำเนรตวา และบุกต่อเข้าไปในบริเวณภูเขาข้างหน้า โดยรุกทะลวงวงล้อมของข้าศึกตอนที่อ่อนแอที่สุด คือส่วนที่ฝ่ายเช็ตนิกและทหารอิตาลีปฏิบัติการอยู่ เมื่อกองทัพเยอรมันมาถึงกองทัพปาร์ติซานก็ไม่เหลืออะไรให้กองทัพนาซีได้ต่อสู้ เพราะกองทัพปาร์ติซานหายเข้าไปในภูมิประเทศเขตภูเขาเสียแล้ว.....(ต ๘๒) ไม่ทันที่ติโตจะได้พักรบ กองทัพเยอรมันและอิตาลีชุดใหม่บุกตามล่าติโตด้วยแผนปฏิบัติการชวาร์ซ การรุกครั้งที่ ๕ นี้ ติโตเสียเปรียบอย่างหนักเพราะมีกำลังพลน้อยกว่าถึงสิบเท่าและกำลังสะบักสะบอมจากการถอยร่นเข้าไปในป่าเขา การรุกไล่โอบเข้ามาของกองทัพนาซีทำให้ติโตต้องยกกำลังหลบหนีโดยข้ามแม่น้ำสุตเยสกาในบอสเนีย โดยสามารถเล็ดลอดออกไปได้เช่นเดิม จนทำให้นายพลเยอรมัน นายพลลือตเตอร์ส (Lutters) เขียนในรายงานของตนว่า : “ศึกนี้แสดงว่ากองกำลังคอมมูนิสต์ใต้บังคับบัญชาของติโตมีระเบียบยอดเยี่ยม มีการนำที่ชำนาญ และ

---

[๑๕] ติโตทำงานอย่างมีแผนงานจึงประสบความสำเร็จดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ : ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๑๖ ที่ว่า ”การทำงาน อย่างให้มีคุณภาพ ให้ได้ผลบริบูรณ์ จะทำอย่างไรเบื้องต้น ต้องทำความเห็นให้ถูกต้องในงานที่จะทำเสียก่อนโดยใช้ปัญญาไตร่ตรองให้เห็นเหตุที่แท้ ผลที่แท้ ที่ถูกต้องตรงตามเป้าหมายที่พึงมุ่งหวัง แล้ววางแผนการอันแน่นอนที่จะดำเนินการต่อไป ด้วยหลักวิชา ด้วยความร่วมมือปรองดองกัน และสำคัญที่สุด ต้องมีความพากเพียร ไม่ย่อหย่อนในอันที่จะกระทำต่อไปจนกว่าจะเป็นผลสำเร็จ

มีจิตใจเป็นนักรบที่จำต้องชมเชย.... การโจมตีเป็นหมู่ใหญ่มีลักษณะพิเศษเป็นที่น่าสังเกต.... โดยเฉพาะในการรบครั้งนี้ พวกเขาแสดงตนว่ามีศรัทธาอย่างแรงกล้า เป็นนักสู้ที่เก่งและเหนียวแน่นพิเศษ ทั้งมีความคุ้นเคยชำนิชำนาญอย่างยิ่งในภูมิประเทศภูเขาที่ทุรกันดาร”..... (ต ๘๔) ชัยชนะของสงครามที่เอาตัวรอดได้ทำให้ชื่อของเขาซึ่งไม่เคยเป็นที่รู้จัก ผู้นำเช็ตนิคในตอนแรกๆคิดว่าติโตเป็นสตรีด้วยซ้ำ และบางคนคิดว่าเขาเป็นเจ้าหน้าที่โซเวียต แต่ต่อมาซึ่งก็เลยปีพ.ศ. ๒๔๘๖ ไปแล้วหรือเกือบเข้าช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่สอง ติโตจึงเริ่มได้รับการยอมรับมากขึ้นจนเป็นที่ตระหนักจากผู้นำฝ่ายตรงข้ามทุกฝ่าย

การที่ผู้คนรู้จักติโตช้ากว่าปกติ อาจเป็นเพราะว่าติโตวางแผนปฏิวัติชนชั้นอันเป็นแผนระยะไกล ซึ่งแตกต่างจากพวกคอมินเทอร์นที่จะปฏิวัติล้มล้างรัฐบาลทันทีที่วางแผนไม่นาน ส่วนติโตเริ่มวางแผนเมื่อช่วงต้นสงครามโลกครั้งที่สอง หรือประมาณพ.ศ. ๒๔๘๔ แล้วค่อยๆก่อการจนกว่าจะเสร็จตามแผนการสร้างชาติก็สิ้นสุดสงครามโลกไปแล้ว การสร้างชาติของเขาไม่ใช่เป็นปัญหาภายในประเทศเท่านั้นหากเป็นปัญหาระหว่างประเทศและสมดุลแห่งอำนาจในภูมิภาคยุโรปตะวันออกซึ่งไม่ใช่ปัญหาง่ายๆอย่างที่ควรเป็น[๑๖].....อัจฉริยลักษณ์สำคัญของติโตอยู่ที่เขาตระหนักว่าต้องวางแผนการระยะยาว จึงจะบรรลุจุดหมายทางการเมืองได้. ข้อนี้อาจจะเป็นบทเรียนที่มีประโยชน์ที่สุดจากการฝึกกับคอมินเทอร์น. ในช่วงปี ๑๙๓๐-๑๙๓๙ โดยวางแผนปฏิวัติสมมติเพื่อยึดอำนาจการปกครองในอนาคต.....(ต ๙๙) ความยุ่งยากในการปฏิวัติมีหลายครั้ง แต่ที่ทำให้ติโตต้องขบคิดอย่างหนักเพื่อพาพลพรรคให้รอดได้ดังเช่น เมื่อห้วงแรกของสงครามโลก ติโตวางแผนในใจที่จะคบกับฝ่ายสัมพันธมิตรโดยต้องการความช่วยเหลือจากอังกฤษและอเมริกา แต่ความสัมพันธ์กับผู้นำฝ่ายสัมพันธมิตรทั้งสองประเทศกลับห่างเหินออกไป เมื่อกองทัพนาซีทำท่าว่าจะบุกยูโกสลาเวีย อันทำให้ติโตต้องหันไปคบกับรัสเซียในการต่อสู้กับฮิตเลอร์ ติโตมีแผนที่จะยึดเบลเกรดโดยนำกองทัพปาร์ติซานตรงไปที่นั่น แต่กองทัพแดงของรัสเซียที่เป็นกองกำลังที่ติโตหวังจะให้มาช่วยในการบุกเบลเกรดมิได้ทำหน้าที่เยี่ยงกองทัพที่ดีเพราะใช้ความหยาบกระด้างโหดร้ายในการเคลื่อนกองทัพเข้ามายังยูโกสลาเวียแทนที่จะปฏิบัติต่อกันในฐานะพันธมิตร แต่กลับยำยีชาวยูโกสลาเวียไม่แตกต่างไปจากที่กองทัพแดงของรัสเซียกระทำกับดินแดนของข้าศึก เมื่อติโตเตือนไปกองทัพแดงก็ไม่ได้หยุดยั้งการ

---

[๑๖] การสร้างชาติแปลงเมืองเป็นเรื่องที่ต้องอดทนไม่ย่อท้อเพราะไม่ใช่เรื่องง่ายๆที่สร้างเสร็จในชั่วระยะเวลาอันสั้น ดังพระบรมราโชวาท พระราชทานแก่นักเรียน นักศึกษา ครู และอาจารย์ในโอกาสเข้าเฝ้าฯวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๑๖ ความว่า การสร้างสรรค์ตนเอง การสร้างบ้านเมืองก็ตาม มิใช่ว่าสร้างในวันเดียว ต้องใช้เวลา ต้องใช้ความเพียร ต้องใช้ความอดทน เสียสละ แต่สำคัญที่สุดคือความอดทนคือไม่ย่อท้อ ไม่ย่อท้อในสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ดีงามนั้นทำมันน่าเบื่อ บางทีเหมือนว่าไม่ได้ผล ไม่ดัง คือดูมันควรทำดีนี่ แต่ขอรับรองว่าการทำให้ดีควรต้องมีความอดทน เวลาข้างหน้าจะเห็นผลแน่นอนในความอดทนของตนเอง

กระทำดังกล่าว การนำเอากองทัพแดงเข้ามาจึงเสมือนเป็นการเชื้อเชิญศัตรูมิใช่มิตรอย่างที่คิดไว้แต่เดิม ทำให้ในที่สุดติโตเรียนรู้ว่าการเอาตัวรอดอยู่ที่การพึ่งพาตนเองเป็นหลัก ไม่ต้องหวังพึ่งมหาอำนาจใดมหาอำนาจหนึ่งอย่างสุดตัว.....ความหยาบกระด้างจากการรบมาเป็นเวลาหลายสัปดาห์ติดต่อกัน โดยมีการส่งกำลังบำรุงอย่างขาดแคลน และต้องหากินเองตามภูมิประเทศ ทำให้ทหารของกองทัพแดงมาปฏิบัติตนในยูโกสลาเวียแบบเดียวกับที่ได้เคยปฏิบัติมาในแดนข้าศึก คือทำตามใจโดยไม่คำนึงถึงประชาชนและทรัพย์สิน. พวกปาร์ติซานผู้รักวินัยถึงกับตกตะลึง มินำซ้ำเมื่อไปร้องเรียนนายทหารชั้นผู้ใหญ่ของกองทัพแดง ยังถูกตะเพิดเสียอีก.....(ต ๑๑๐)

ความระมัดระวังในการเดินแต้มคูกับมหาอำนาจเป็นสิ่งที่ติโตยั้งคิดอยู่เสมอ การรุกของเยอรมันทำให้ยูโกสลาเวียไม่สามารถผลิตอาหารได้ แต่การถอยทัพของนาซีกลับยิ่งทำลายล้างยูโกสลาเวียหนักขึ้นไปอีก ติโตต้องขอความช่วยเหลือจากสำนักงานช่วยเหลือและฟื้นฟูแห่งสหประชาชาติ (UNRRA) แทนมหาอำนาจโดยตรง แต่กระนั้นติโตยังคงกริ่งเกรงว่าการเข้ามาช่วยเหลือของ UNRRA จะเป็นโอกาสที่ทำให้ทหารฝ่ายสัมพันธมิตรยกเป็นข้ออ้างยกกองทัพเข้ามาด้วย ซึ่งเขาต้องการให้ใครก็ตามที่ไม่ใช่อังกฤษและสหรัฐเป็นผู้นำอาหารเข้ามาซึ่งติโตพอใจที่จะให้เป็นรัสเซียมากกว่า แต่ก็มิได้หมายความว่าติโตจะวางใจรัสเซีย แต่คิดว่าน่าจะดีกว่าฝ่ายสัมพันธมิตรที่มีท่าทีสนับสนุนกลุ่มมิไฮโลวิชและให้เช็ตนิกแข็งข้อกับปาร์ติซาน อย่างไรก็ตามต้องยอมรับว่าการช่วยเหลือของ UNRRA ตามแนวคิดของติโตเป็นประโยชน์ต่อยูโกสลาเวียเพราะเป็นการรับความช่วยเหลืออย่างเป็นกอบเป็นกำถึง ๔๑๐ ล้านดอลลาร์ซึ่งมีค่ามหาศาลในขณะนั้นจนทำให้ยูโกสลาเวียสามารถเอาตัวรอดมาได้แม้หลังสงครามโลกแล้ว.....อย่างไรก็ตาม ความช่วยเหลือจาก UNRRA ได้ช่วยมิให้ยูโกสลาเวียต้องแตกสลายเมื่อสิ้นสงคราม. เจ้าหน้าที่ของติโต ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญฝ่ายสัมพันธมิตรและผู้สังเกตการณ์ แจกจ่ายสิ่งที่ได้รับช่วยเหลือมา เป็นปฏิบัติการช่วยเหลือที่เป็นกอบเป็นกำ ซึ่งดำเนินการตลอดจนถึงปี ๑๙๔๖ และช่วยประเทศให้มีความมั่นคงขึ้นและสามารถตั้งตัวได้.....(ต ๑๑๕) การที่ติโตใช้ชีวิตให้แก่พรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียในเวียนนาเป็นส่วนใหญ่ และทำงานอยู่ในสหภาพโซเวียตในระยะเวลาไม่นานนักจนกล่าวได้เต็มปากว่าเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายคอมมูนิสต์สากล ซึ่งก็เป็นข้อดีของเขาเพราะทำให้ชีวิตของเขาอยู่ห่างจากศูนย์กลางอำนาจที่เป็นเผด็จการบ็ดเสร็จ ระยะที่ยิ่งห่างก็ยิ่งทำให้ติโตรู้สึกว่าปลอดภัย แต่กระนั้นเมื่อเขาเข้าไปทำงานในโซเวียตเขาก็เรียนรู้ที่จะหลบเลี่ยงภยันตรายที่จะมาถึงตัวเขา ทำให้ติโตรอดพ้นจากการถูกเอาชีวิตจากการกวาดล้างของสตาลินอันเนื่องจากการที่เขามีสัญชาตญาณในการรู้หลบเป็นปึกแม้สตาลินจะครองอำนาจอยู่นานนับสิบปีก็ตาม.....การที่เขาสามารถรอดพ้นจากการกวาดล้างครั้งใหญ่ของสตาลิน ราวปี ๑๙๓๐ นั้นแสดงว่าเขามีความกล้าหาญอย่างยิ่ง มีประสาทแข็งและมีสัญชาตญาณอันฉับไวที่ทำให้รู้สึกตัวเมื่อมีอันตรายมาถึงตน.....(ต ๑๑๘) การเอาตัวรอดของเขาก็เพราะว่าเขาตระหนักในข้อเท็จจริง คำนึงถึงเป้าหมายที่จะไปถึง และการรู้จักใช้คน ดังข้อความที่สะท้อนถึงติโตที่ว่า.....แต่ที่สำคัญที่สุด คือความเหนียวแน่นในการอยู่รอด. ติโตเป็นคนที่เห็นความเป็นจริง และเห็นความสำคัญของสิ่งที่ปฏิบัติได้. เขาไม่เคยหลงในสิ่งที่เป็นเพียงเงา ว่าเป็นของจริง. สำคัญที่สุด เขามีความสามารถที่จะไม่ลืม

เป้าหมายปลายทางของสงคราม แม้จะต้องเผชิญกับปัญหาเฉพาะหน้าและภาระเล็กๆ น้อยๆ นานัปการในการดำเนินสงคราม. ทั้งนี้ เขาจะไม่สามารถทำได้สำเร็จ หากเขาไม่รู้วิธีวาระที่สมควรจะมอบหมายความรับผิดชอบให้ลูกน้องที่ไว้ใจได้.....(ต ๑๒๐)

โดยสรุป ติโตเป็นคนที่หยั่งรู้ถึงการกระทำและผลของการกระทำ โดยเขาเอาตัวเขาทดลองในสิ่งที่เขาเชื่อว่าจะนำไปสู่วิถีทางและเป้าหมายที่จะเอาตัวรอดได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะบุคลิกภาพของเขา การที่เขามีเครือข่ายอย่างกว้างขวาง การวางแผนงานและอดทนรอให้เป็นไปตามแผนงานโดยอาศัยประสบการณ์และข้อมูล การเอาตัวออกห่างจากภยันตราย และความสามารถในการถ่วงดุลย์อำนาจเพื่อให้ตนเองปลอดภัย

ความไวและความอ่อนไหวในการรับรู้

ติโตมีลักษณะเด่นอย่างหนึ่งคือความไวต่อความรู้สึกและความอ่อนไหวในการรับรู้ ซึ่งหมายถึงการที่เขาตอบสนองต่อความรู้สึกต่อเหตุการณ์ต่างๆที่เข้ามากระทบเขาเป็นอย่างดี มีเหตุการณ์ต่างๆที่สะท้อนถึงตัวตนที่เป็นเขาในส่วนนี้ได้ในหลายเหตุการณ์

เมื่อเข้าวัยรุ่นโยซิป โบรซ ได้ขอเข้าฝึกงานในอู่รถที่เมืองสิสัก ที่เมืองนี้แม้จะเป็นเมืองเล็กแต่เป็นเมืองเก่าแก่ที่มีอุตสาหกรรมใหญ่พอสมควรเช่น โรงถลุงแร่ และโรงกลั่นน้ำมัน และเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยซาเกร็บ ที่เมืองนี้ติโตทำงานในอู่เรือที่มีระเบียบวิธีการฝึกอบรมเหมือนโรงเรียน การขอเข้าฝึกงานแสดงถึงความมุ่งมั่นและความพอใจในการเป็นแรงงานฝึกอบรม เขามีความรู้สึกถึงการเป็นชนชั้นกรรมกร เข้าใจถึงสหภาพแรงงาน และการเข้าร่วมขบวนการกรรมกรในวันแรงงาน เขาใช้เวลาเรียนและฝึกอบรมในภาคค่ำ ด้วยนิสัยที่รักการอ่านและความเป็นผู้นำเขาชอบที่จะอ่านเรื่องราวต่างๆ ให้เพื่อนฟังเพลินจนทำให้เครื่องจักรพัง จนครูทำโทษด้วยการตบหน้า ซึ่งในยุคครั้งนั้นไม่ใช่เรื่องรุนแรงในการลงโทษเช่นนี้และเป็นงานฝึกอบรมที่เขาชื่นชอบ แต่โยซิปกลับหนีเตลิดออกไป จนต้องตามตัวกลับมาฝึกอบรมใหม่ แม้เขาจะรักในงานนี้แต่ก็ไม่ยอมทนกับท่าทีที่ถูกเหยียดหยามได้.....เขามัวแต่อ่านหนังสือให้เพื่อนฟังแทนที่จะดูแลเครื่องจักรใหม่เอี่ยม จนเครื่องนั้นพัง และพอดีเจ้าของกลับมาก็โกรธ เขาเลยถูกตบหน้า. ตอนนั้นโยซิปอายุประมาณสิบแปด และไม่ชอบการทำเช่นนั้น. เขาหนีและตำรวจไล่ตามตัว แต่ครูก็ยอมรับตัวกลับมา และอนุญาตให้ฝึกจนจบหลักสูตร.....(ต ๙-๑๐) หลังจากการฝึกอบรมเสร็จสิ้นแล้ว โยซิปได้ใช้เวลาหางานทำ ซึ่งครั้งกระนั้นการเป็นกรรมกรก็ใช่หางานทำได้ง่าย เพราะแม้อุตสาหรรมเป็นสิ่งที่เพิ่งเฟื่องฟู แต่งานที่หาได้ก็ไม่ใช่งานที่น่าพอใจ แต่กระนั้นเขาก็ใช้เงินจากการหาเลี้ยงชีพอย่างสุรุ่ยสุร่าย การเก็บเงินเพื่อซื้อเครื่องแต่งกายที่มีราคาแพงในตอนเริ่มต้นทำงานจึงเป็นเรื่องที่เขาฝังใจมาโดยตลอด ชุดที่ซื้อใหม่ก็เพื่อให้แต่งกายโก้หรูตามอุปนิสัยของติโตที่ชอบแต่งตัว เมื่อชุดดังกล่าวถูกขโมยไป จึงทำให้เขาสียความรู้สึกอย่างรุนแรงและนำมาเป็นเรื่องเล่าขานของเขาจนตลอดชีวิต นิสัยที่ชอบแต่งตัวโก้หรูหราติดนิสัยเขาจนแม้เมื่อเข้าสู่ตำแหน่งผู้นำประเทศ จนทำให้เขาดูเหมือนคนแต่งตัวเกินเลยจนกลายเป็นที่ถากถางโดยเฉพาะการถากถางจากเชอร์ชิลล์ ที่เรียกการแต่งกายของติโตว่าพวกชอบใส่ “เสื้อรัดคนบ้าทองเหลืองอร่าม”

ทั้งนี้เพราะติโตมักแต่งเครื่องแบบรัดรูป กางเกงมีแถบ ส่วนเสื้อปักลายดิ้นทอง ใส่เครื่องหมายยศจอมพล ในขณะที่เชอร์ชิลล์กลับแต่งตัวตามสบายในชุดหมีของเขา ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะฐานะเดิมของติโตเป็นคนยากจน จึงพยายามแต่งตัวให้ดูดีเพื่อชดเชยกับอดีต แต่เขามักจะแต่งตัวเกินเลยไปจนกลายเป็นขี้ปากของคนทั่วไป.....ติโตมีความเชื่อมาตลอดว่าการแต่งตัวดีทำให้บุคคลมีสง่า และเป็นส่วนสำคัญทำให้บุคลิกลักษณะของตนเด่นต่อผู้อื่น. จึงแต่งเครื่องแบบโก้รัดรูป กางเกงมีแถบสีแดง มีลายปักดิ้นทองบนเสื้อ และติดเครื่องหมายยศจอมพล. เชอร์ชิลล์เรียกเครื่องแบบนี้ว่า “เสื้อรัดคนบ้าทองเหลืองอร่าม” ของติโต. เชอร์ชิลล์เองมีฐานะมั่นคงและมีชื่อเสียงที่รู้จักทั่วโลกแล้วถือว่าตนไม่ต้องแต่งตัวอย่างโอ่อ่า จึงแต่งตามสบายได้ คือสวมเสื้อเชิร์ตคอเปิด และในการประชุมบางคราวก็สวมเสื้อชุดหมีคนงาน (Boiler suit) ที่ลือชื่อของเขา.....(ต ๑๐๖)

อันที่จริงเขามิได้มีความรู้สึกอ่อนไหวต่อการถูกเหยียดหยามจากผู้อื่นที่จะมองเขาในเรื่องแต่งกาย แต่เบื้องลึกแล้วเขากลับมีความอ่อนไหวทั้งต่อครอบครัวและเพื่อนทหารร่วมชาติเช่นเดียวกัน เมื่อพ.ศ.๒๔๖๓ ถึง ๒๔๖๘ ครั้งที่เขายังยากจนสภาพครอบครัวก็พลอยรันทดไปด้วย เขาและภรรยามีบุตรถึง ๔ คน แต่ลูกทั้งหมดกลับมีชีวิตเหลือรอดเพียงคนเดียว ลูกทั้งสามที่ตายเขาเป็นผู้แบกหีบศพไปยังสุสานด้วยตนเอง ไม่ใช่แต่เท่านั้นเขายังซื้อหินมาเพื่อที่เขาจะสลักชื่อของลูกที่ตายทั้งหมดด้วยตัวของเขาเอง อันสะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันของเขาที่มีต่อลูกๆ ยิ่งกว่านั้นเมื่อเขาเป็นผู้นำประเทศแล้ว เขายังได้เชิญช่างที่ทำหีบศพให้กับลูกของเขาโดยไม่ได้เสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าแรงมายังเบลแกรดเพื่อมอบของขวัญ อันสะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักและซาบซึ้งต่อผู้ช่วยเหลือเขา แม้เหตุการณ์จะผ่านไปเนิ่นนานแล้วก็ตาม.....มีช่างไม้ที่มีน้ำใจดีต่อหีบศพให้ และโยซิปแบกไปที่สุสานด้วยตนเอง เพื่อฝังตามพิธีการของศาสนาคริสต์ เพราะลูกทุกคนได้รับชื่อในพิธีทางศาสนา. และต่อไป เขาซื้อหินมาสลักชื่อของลูกๆ ที่ตาย ด้วยฝีมือของตนเองหลายปีภายหลัง เมื่อโยซิป โบรซ ได้มาเป็น จอมพล ติโต นายกรัฐมนตรีแห่งยูโกสลาเวียคอมมูนิสต์ เขาเชิญผู้ที่ได้ให้หีบศพมาที่เบลเกรด และให้ของขวัญเป็นรางวัลมากมาย.....(ต ๒๐) ในทำนองเดียวกับเพื่อนร่วมชาติ เขาได้ร่วมเดินทางไกลกับกองทัพปาร์ติซานเมื่อครั้งที่กองทัพต้องถอยรนเดินทางไกลเกือบสี่เดือนไปจนถึงเขตที่ปลอดภัย เขาร่วมชะตากรรมเดียวกันกับทหารอย่างไม่ย่อท้อ เมื่อเห็นและรู้สึกว่าเพื่อนทหารเครียดจากการสงคราม เขาจะใช้อารมณ์ขันจากการเล่าเรื่องที่ถนัดช่วยทำให้ทหารผ่อนคลายลงได้ แม้เขาจะเป็นคนเฮฮา แต่ก็ไม่ทำให้เกินขอบเขต เขาสามารถใช้การเรียนรู้และประสบการณ์ของเขาแก้ไขสถานการณ์ต่างๆได้เป็นอย่างดี ดังบทสรุปความอ่อนไหวในการรับรู้ปัญหาของเขาด้วยถ้อยคำที่ว่า

“เขาได้เดินเป็นเดือนๆ พร้อมกับกองทัพปาร์ติซาน เขาได้ทนทุกข์ยากเหมือนกัน เขาทำงานทั้งกลางวันกลางคืนด้วยความเข้มแข็งทั้งทางกายและทางใจ ซึ่งแสดงว่า เขามีกำลังกายและใจยอดเยี่ยมมีวินัยในตัวเอง และมีบุคลิกลักษณะแข็งแกร่ง. นอกจากนี้ส่วนหนึ่งในนิสัยของเขาที่ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานรักใคร่มาก ก็คือความสามารถที่จะผ่อนคลายอารมณ์เครียดและความพอใจในความสุขธรรมดาของชีวิตเมื่อมีโอกาสอำนวยและความปลอดภัยพอ. เขาชอบอาหารอร่อย ดื่มสุราสนุกกับผู้หญิง มีอารมณ์ขันและชอบล้อเล่นสนุกๆ โปกฮา – แต่ไม่เคยให้มากเกินขอบเขตหรือ

ถึงกับทิ้งภาระหน้าที่. เขาไม่เก้อเขินกับใครเลย ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้านนอกที่ไม่รู้หนังสือ หรือชาวเมืองที่มีความรู้สูงหรือกับปัญญาชน. นอกจากมีลักษณะที่ใส่ใจหลายด้าน เขายังมีความเฉลียวฉลาดเป็นพิเศษมีความสามารถในปัญหาการเมือง ตลอดจนมีคุณสมบัติที่พิเศษ คือยินดีเรียนรู้อย่างไม่หยุดยั้งตลอดชีวิต. ตอนสงคราม แม้เขาอายุเกินห้าสิบปีแล้ว บุคลิกลักษณะของเขายังเจริญงอกงามและทัศนะในทางการเมืองก็ยิ่งวัฒนา พร้อมกับความรอบรู้และความมุ่งมั่นขยายกว้างขวางออกไป. เขาพัฒนาตัวเองให้เป็นมหาบุรุษ เพราะเขามีความสามารถที่จะซึมซาบและเรียนรู้จากประสบการณ์." (ต ๑๑๙)

โดยสรุป ติโตเป็นคนที่เรียนรู้ไว และสามารถนำความรู้ที่ได้มาแบ่งปันให้กับเพื่อนๆ เขาเป็นที่มีความรู้อ่อนไหวทั้งกับตนเอง ครอบครัว และเพื่อนร่วมชาติ เช่น การไม่อดทนต่อการให้ผู้อื่นเหยียดหยามและไม่ยอมเสียหน้า เขารู้สึกสูญเสียอย่างรุนแรงเมื่อลูกๆของเขาต้องล้มตายจากไปเมื่อวัยยังไม่สมควร และร่วมทุกข์ร่วมสุขกับเพื่อนๆทหาร รู้จักใช้สถานการณ์ที่จะทำให้ทหารผ่อนคลายจากความเครียดลงได้

กล่าวโดยสรุป ติโตมีความเป็นผู้นำตลอดห้วงชีวิตของเขาตั้งแต่เด็กจวบจนวาระสุดท้าย เขาเป็นคนที่อาจอวดตัวให้ความสำคัญกับตนเอง แต่ก็รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เข้ากับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการเป็นนักพูดและการมีอารมณ์ขัน เขาสามารถใช้ความรู้และอารมณ์แบ่งปันให้กับผู้อื่น ติโตเป็นคนที่มีอารมณ์อ่อนไหวทั้งกับตนเอง ต่อครอบครัว และต่อเพื่อนร่วมชาติทั้งนี้เพราะเขาเป็นคนที่รับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นเสมอ อาจกล่าวได้ว่าติโตเป็นบุคคลที่ทำความดีแบบปิดทองหน้าพระอันแตกต่างไปจากนายอินทร์

จุดเปลี่ยนของชีวิต

การดำเนินชีวิตของติโตมีการเปลี่ยนแปลงเสมอๆ ยิ่งการที่เขามีอุปนิสัยพิเศษโดยเฉพาะการมีลักษณะเป็นผู้นำ และความสามารถในการเข้าผู้อื่นได้เป็นอย่างดีช่วยทำให้เขาพบกับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตบ่อยครั้ง ประเภทของการเปลี่ยนแปลงในชีวิตของติโตอาจแบ่งได้เป็น ๔ ลักษณะดังนี้ การเปลี่ยนแปลงในวิธีการทำงาน การก้าวขึ้นสู่ตำแหน่ง ความสัมพันธ์ในเวทีระหว่างประเทศ และจุดเปลี่ยนในการใช้ชีวิต ซึ่งมีรายะเอียดดังนี้

การทำงาน

แนวทางการทำงานของติโตเปลี่ยนแปลงเนื่องจากสภาพการทำงานที่เปลี่ยนไปเช่น จากชีวิตชาวนา มาสู่ชีวิตกรรมกร จากชีวิตกรรมกรมาสู่การเป็นทหาร และจากการเป็นทหารมาทำงานให้พรรคคอมมูนิสต์ ยิ่งติโตเป็นผู้ชอบการเรียนรู้ เขาสามารถผสมผสานแนวทางการทำงานของแต่ละอย่างมาประยุกต์ใช้เมื่อมีการทำงานใหม่ๆเข้ามา ติโตได้เข้ามาเป็นทหารตั้งแต่ครั้งสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง โดยถูกส่งไปประจำอยู่ที่ไซบีเรีย การสงครามทำให้เขาต้องตกเป็นเชลยศึก แต่เขาก็สามารถหนี

ออกมาได้ น่าแปลกที่ว่าเขาหนีมาถึงเมืองอมซ์ก (Omsk) ก่อนหน้าเมืองนี้เคยเป็นเมืองเล็กอาจกล่าวได้ว่าเป็นปากทางของไซบีเรีย แต่มีความสำคัญมากขึ้นในห้วงสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อมีการเล็งเห็นว่าหากมอสโคว์เป็นอันตรายจากการที่เยอรมันเข้าบุกมอสโคว์ รัสเซียก็จะย้ายเมืองหลวงมาอยู่ที่นี่ ติโตมาถึงเมืองนี้ก็พบกับกองทัพแดงและตกกระไดพลอยโจนเข้าร่วมกับกองทัพแดงทั้งนี้เพราะจากการหนีค่ายกักกันของรัสเซียขาวมา หลังจากสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง สงครามกลางเมืองในรัสเซียก็แทบจะยุติอย่างสิ้นเชิงแล้ว ฉะนั้นเขาจึงเป็นผู้มีบัตรสมาชิกพรรคคอมมูนิสต์ อันเนื่องมาจากการที่เขาสังกัดในกองทัพแดงมากกว่าการมีอุดมการณ์ของบอลเชวิคอย่างแท้จริง เมื่อสงครามสิ้นสุดลงเขาจึงกลายเป็นอิสรชนอย่างแท้จริงและได้ย้ายกลับไปที่บ้านเกิดเมืองเมืองนอนที่โครแอต....เขารับบัตรเป็นสมาชิกพรรคคอมมูนิสต์ในเวลานั้น แต่ข้อเท็จจริงน่าจะเป็นว่าบัตรที่เขาถือนั้น เป็นใบรับรองว่าเขาเคยเป็นเร็ดการ์ดในเขตอมซก์. ระยะนั้นเขายังไม่แสดงตัวว่าเป็นนักปฏิวัติตัวยงเช่นเดียวกับเพื่อนร่วมชาติของเขาที่ยังคงอยู่ในรัสเซีย และที่ปฏิบัติทางการเมืองบอลเซวิค โดยช่วยตั้งขบวนการคอมมูนิสต์สากล.....(ต ๑๓) เมื่อเขากลับมาถึงโครแอเชีย สถานะของโครแอเชียก็เปลี่ยนไปจากเดิมที่อยู่ในจักรวรรดิออสโตร-ฮังแกรี มาเป็นแคว้นอิสระเนื่องจากจักรวรรดิสิ้นสุดลง ก่อนที่จะรวมตัวกับแคว้นอื่นๆที่รอดพ้นมาได้เป็นราชอาณาจักรยูโกสลาเวียอันหนึ่งอันเดียวกันซึ่งมีราชวงศ์จากเซอร์เบียเป็นผู้ปกครอง เคราะห์ร้ายของจักรวรรดิยังไม่สิ้นสุดลงเมื่อฮังแกรีซึ่งแยกเป็นประเทศใหม่ถูกปฏิวัติให้กลายเป็นคอมมูนิสต์ อันอาจเป็นแรงดลใจให้ติโตดำเนินการเช่นนั้นบ้างเนื่องจากผู้นำปฏิวัติในฮังแกรีคือ เบลา คูน (Bela Kun) ก็เคยเป็นเชลยศึกในรัสเซียเช่นเดียวกับเขา.....ปลายเดือนกันยายน ๑๙๒๐. เขาประสบสภาพใหม่ คือจักรวรรดิออสโตร-ฮังแกรีได้สลายตัวลง และโครแอเชียกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรเซอร์บ โครแอต และสโลวีน (Serbs, Croats, and Slovenes – ภายหลังเรียกว่าอาณาจักรยูโกสลาเวีย). ฮังแกรีกำลังเผชิญความลำเค็ญของการปฏิวัติคอมมูนิสต์ด้วยการนำของ เบลา คูน (Bela Kun) ผู้เคยเป็นเชลยศึกในรัสเซียเหมือนกัน.....(ต ๑๓) คูนเป็นฮังแกเรียนเชื้อสายยิว เป็นผู้ก่อตั้งพรรคคอมมูนิสต์ฮังแกรีคนแรกและนับว่าก่อการปฏิวัติสำเร็จเป็นชาติที่สองถัดจากรัสเซีย การก่อการปฏิวัติเป็นห้วงเวลาเดียวกับสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ซึ่งรัสเซียขาวสามารถจับตัวเขาได้ เขาถูกปล่อยตัวเมื่อรัสเซียขาวพ่ายแพ้ในสงครามกลางเมือง แต่เขากลับประสบชะตากรรมที่แตกต่างจากติโตเนื่องจากยอมตกอยู่ภายใต้อำนาจของสตาลิน การตายของเขายังเป็นที่คลางแคลงแต่เชื่อกันว่าน่าจะถูกกวาดล้างโดยสตาลิน การกวาดล้างผู้นำประเทศที่อยู่ในเครือข่ายรัสเซียเป็นเหตุให้ติโตต้องระมัดระวังตัวมาโดยตลอดและไม่ยอมทำตัวให้ตกอยู่ภายใต้การบงการของรัสเซียเช่น เบลา คูน

นอกจากคูนซึ่งเป็นตัวอย่างให้แก่โบรซแล้ว สเตียปัน ซาบิชเป็นบุคคลโดยตรงที่พาโยซิป โบรซเข้าสู่อุดมการณ์คอมมูนิสต์อย่างจริงจัง แต่ไม่ได้หมายความว่าโบรซตั้งต้นจากศูนย์ต่ออุดมการณ์นี้ เพราะเมื่อพ.ศ. ๒๔๖๘ สภาพการณ์ของยูโกสลาเวียค่อนข้างดีขึ้นแล้วเนื่องจากได้มีการปฏิรูปที่ดินจากที่ดินแปลงใหญ่ของนายทุนถูกแบ่งซอยให้กับชาวนาผู้ทำนาโดยตรง แต่ไม่ทันที่ชาวนาจะตั้งตัวได้ เศรษฐกิจก็เกิดตกต่ำไปทั่วโลกในปีพ.ศ.๒๔๗๒ ติโตซึ่งใช้ชีวิตเรียบๆกับครอบครัว

ด้วยอาชีพกรรมกรดูแลโรงสีในหมู่บ้านเวลิโก ทรอยซตะโว นอกเมืองซาเกร็บ หันมาสนใจอุดมการณ์คอมมูนิสต์ด้วยการชักชวนจากนายทหารนอกราชการของจักรวรรดิออสโตร-ฮังแกรีคนนี้ ชีวิตของซาบิชไปได้ดีเมื่อเขานับถือในพรรคบอลเชวิค ซึ่งต่อมาเขาสังกัดพรรคคอมมูนิสต์ และไต่เต้าเป็นเสนาธิการทหารในกองทัพแดง โดยทำงานให้กับคอมินเทอร์นซึ่งมีตัวแทนในยูโกสลาเวียตั้งแต่พ.ศ.๒๔๖๘ แล้ว เขาชวนโบรซเข้าสู่พรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวียซึ่งอยู่นอกกฎหมายในระยะเวลานั้น โดยติโตทำหน้าที่แจกใบปลิวและทำงานให้กับสหภาพแรงงานในระยะแรกๆก่อนที่ติโตจะแสดงผลงานขัดขืนการตัดสินของศาลในระยะต่อมา.....คนนี้คือ สเตียปัน ซาบิช (Stjepan Sabic) ผู้เคยเป็นนายทหารแห่งกองทัพออสโตร-ฮังแกรี และเคยเป็นเชลยศึกในรัสเซียเช่นเดียวกับโยซิป โบรช แต่แตกต่างกันตรงที่ ซาบิช ไปเข้ากับบอลเชวิคจริงๆ และได้ขึ้นเป็นเสนาธิการในกองทหารแห่งกองทัพแดง (Red Army). ทั้งเป็นไปได้ว่าเขาเข้าเป็นสมาชิกของพรรคคอมมูนิสต์ในรัสเซีย และอยู่ต่อไปโดยได้เป็นเจ้าหน้าที่ขององค์การคอมมูนิสต์สากล ที่มีหน้าที่ส่งเสริมการปฏิวัตินอกแดนรัสเซีย.....(ต ๒๑) กอปรกับเจ้าของโรงสีซึ่งเป็นนายจ้างที่ติโตเคารพตายลง ทำให้โบรซได้บริหารโรงสีภายใต้คำสั่งพรรคคอมมูนิสต์ เป็นเหตุให้เขาเข้ามาคลุกคลีใกล้ชิดกับพรรคคอมมูนิสต์ ก่อนที่จะมาทำงานที่อู่เรือบนทะเลแอดริแอติคที่เมืองท่ากราลเยวิกเพื่อทำหน้าที่รวบรวมกรรมกรให้ต่อต้านนายทุนพร้อมกับหาสมาชิกใหม่ให้กับพรรคคอมมูนิสต์ไปด้วย น่าสังเกตว่ากราลเยวิกเป็นเมืองท่าที่สำคัญจึงทำให้เป็นชุมชนธุรกิจที่สำคัญในครั้งกระนั้นและนำไปสู่การต่อสู้ทางชนชั้นจนเป็นสถานที่ที่ก่อตั้งพรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวีย ในภายหลังท่าเรือแห่งนี้ใช้ชื่อติโตเพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งการต่อสู้ของเขา การต่อสู้ของพรรคคอมมูนิสต์ซึ่งอยู่นอกกฎหมายเป็นเรื่องที่น่าอันตรายในตอนนั้นอันเป็นเหตุผลให้เขาต้องออกจากอู่เรือย้ายไปอยู่โรงงานเหล็กใกล้กรุงเบลเกรดซึ่งเป็นเมืองหลวงของยูโกสลาเวียในระยะต่อมา ที่นี่เขาทำงานด้านการเมืองเต็มเวลาเพราะเป็นเลขาธิการของสหภาพกรรมกรช่างเหล็กและหนังแห่งซาเกร็บ รวมทั้งเป็นเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์ใต้ดินแห่งซาเกร็บไปพร้อมกัน.....เขาทำงานที่อู่สร้างเรือที่เมืองท่ากราลเยวิกา (Kraljevica) บนทะเลแอดริแอติค (Adriatic) อยู่ชั่วระยะหนึ่งจุดประสงค์หลักคือการรวมกรรมกรให้เป็นปฏิปักษ์ต่อนายจ้าง และหาสมาชิกใหม่ให้พรรคคอมมูนิสต์ที่ผิดกฎหมาย - เป็นงานอันตรายในเวลานั้น. ไม่น่าแปลกใจเลยที่เขาถูกไล่ออกจากงานที่อู่ และต่อไปจากงานที่โรงเหล็กที่สเมเดเรปสะกาปาลังกา (Smederevska Palanka) ใกล้เบลเกรด ถึงตอนนี้ เขาเป็นคนที่ถูกหมายหัว และเท่ากับทำงานธรรมดาไม่ได้อีกแล้ว.....(ต ๒๑) ในระยะนี้ติโตมีปัญหากับกระบวนการยุติธรรมบ่อยๆไม่ว่ากับตำรวจ คุก หรือแม้แต่ศาล ในที่สุดต้องหนีคดีเพราะไม่ยอมติดคุก อันเป็นทางเดียวที่เหลือที่เขาต้องทำงานให้กับพรรคคอมมูนิสต์ แม้แต่การทำงานในพรรคเขาก็กลายเป็นตัวปัญหาเมื่อเขากับพวกประท้วงไปยังคอมมินเทอร์ถึงวิธีการทำงานของพรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียซึ่งอ่อนแอและตกเป็นเบี้ยล่างของคอมินเทอร์นในรัสเซีย อันเป็นเหตุให้คอมินเทอร์นเริ่มจับตามองเขามากขึ้น ติโตเริ่มมีพื้นที่ในสายตาของศูนย์กลางของคอมมูนิสต์รัสเซีย.....ปี ๑๙๒๘ เขาเข้าพวกกับกลุ่มที่ไม่พอใจการดำเนินงานของพรรค และเสนอให้ส่งหนังสือประท้วงไปที่กรรมการคอมมูนิสต์สากล - คอมินเทอร์น (Communist International Committee - Comintern) ที่มอสโคว์. ด้วยวิธีนี้เขาจึงได้เป็นที่สังเกตของบุคคลที่มีอิทธิพลจริงๆ ในองค์การคอมมูนิสต์ เพราะพรรคคอมมูนิสต์แห่ง

ยูโกสลาเวียยังอ่อนแอ มีความแตกแยกและเป็นเบี้ยล่างอย่างสิ้นเชิงของผู้นำคอมินเทอร์นในรัสเซีย.....(ต ๒๒)

ประสบการณ์การทำงานของติโตที่ผ่านสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง การติดคุกติดตาราง และการร่วมรบในรัสเซีย ทำให้ติโตกลายเป็นผู้รอบรู้โดยเฉพาะเมื่อเข้ามาทำงานใต้ดิน ในขณะนั้นพรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่เวียนนาในออสเตรียทั้งนี้เพราะความคุ้นเคยที่เวียนนาเคยเป็นเมืองหลวงที่เป็นเมืองแม่ของจักรวรรดิที่ยูโกสลาเวียเคยสังกัดมาก่อน และประการสำคัญพรรคอมมูนิตส์ไม่สามารถตั้งอยู่ในยูโกสลาเวียได้เนื่องจากยังถือว่าเป็นพรรคนอกกฎหมาย ดังนั้นติโตในฐานะที่ทำงานให้กับพรรคจึงต้องเดินทางเข้าออกระหว่างยูโกสลาเวียกับเวียนนา แต่การเดินทางของเขาต้องเดินทางแบบลักลอบอันเนื่องมาจากอุดมการณ์คอมมูนิสต์ยังเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายอยู่..... ถึงปี ๑๙๓๔ โดยที่ได้มีประสบการณ์ในรัสเซียระหว่างสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ทั้งได้ทำงานเพื่อพรรคและเคยผ่านชีวิตในคุกมาแล้ว ติโตเรียกได้ว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในวิทยาการที่จำเป็นสำหรับทำงานใต้ดินโดยปลอดภัย. เขาเริ่มลอบเข้าลอบออก ระหว่างยูโกสลาเวีย และเวียนนาในงานของพรรค.....(ต ๒๖) เมื่อถึงปีพ.ศ.๒๔๘๑ ติโตขึ้นมาเป็นผู้นำพรรคคอมมูนิสต์ในตำแหน่งเลขาธิการอย่างรวดเร็วหลังจากเลขาธิการคนก่อนถูกลอบสังหารในการกวาดล้างครั้งใหญ่ของสตาลิน ซึ่งติโตจำเป็นต้องเดินทางเข้าไปในรัสเซียในฐานะที่เป็นประเทศในเครือข่าย การที่รัสเซียรู้จักติโตเป็นเหตุให้ติโตได้รับตำแหน่งนี้แม้จะมีผู้ที่เห็นว่าผู้อื่นเหมาะสมกว่า การขึ้นสู่ตำแหน่งอย่างรวดเร็วอาจมีส่วนทำให้ติโตตั้งตัวไม่ติด ในสองปีแรกเขาจึงต้องอยู่ภายใต้การบงการจากรัสเซียอย่างใกล้ชิด แม้จะกลับมาอยู่ที่ยูโกสาเวียแล้วก็ยังต้องรับฟังคำสั่งของมอสโคว์เพื่อชดเชยการที่พรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียต้องรับเงินช่วยเหลือจากคอมินเทอร์นเนื่องจากพรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียไม่มีเงินสำหรับการบริหารเลยเพราะสมาชิกที่มีจำนวนน้อยมากและแต่ละคนก็ยากจนเกินกว่าจะให้การสนับสนุนทางการเงินแม้จะเป็นอัตราค่าสมาชิกที่ไม่มากนัก.....สิ่งที่ติโตต้องยอมสละ เพื่อรับตำแหน่งที่ได้มาตอนอยู่มอสโคว์ใหญ่หลวงมาก. สองปีแรก (๑๙๓๘-๑๙๔๐) ในฐานะเลขาธิการของพรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวีย เขาไม่เป็นอิสระเป็นตัวเองเลย. เขาต้องรับคำสั่งจากคอมินเทอร์นและถูกสอดส่องตลอดเวลา แม้เมื่ออยู่ในประเทศยูโกสลาเวีย เขาต้องทำตามที่มอสโคว์สั่งมา. แม้กระนั้น เขาก็ยอมให้พรรครับเงินอุดหนุนจากคอมินเทอร์น.....(ต ๓๔)

การขึ้นมาเป็นเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียได้ไม่นาน ติโตก็ถูกเรียกตัวไปประจำที่รัสเซีย ซึ่งสร้างภาวะปั่นป่วนใจให้แก่ติโตอันเป็นห้วงเวลาเดียวกับที่สตาลินกำลังกำจัดศัตรูทางการเมืองด้วย ซึ่งเลขาธิการพรรคคนก่อนหน้าเขาก็คาดว่าถูกกวาดล้างไปด้วย ติโตอยู่ในรัสเซียต้องทำงานด้านหนังสือเนื่องจากเขาเป็นผู้รู้ทั้งภาษายูโกสลาเวียและภาษารัสเซีย แต่จู่ ๆติโตก็ได้รับอนุญาตให้กลับประเทศได้หลังจากที่อยู่ในมอสโคว์นานถึง ๑๑ เดือนในขณะที่ผู้นำคนอื่น ๆต้องอยู่ในรัสเซียต่อไป เชื่อกันว่าการที่เขาได้กลับประเทศเพราะสตาลินกำลังหมกหมุ่นอยู่กับการเตรียมการที่เชื่อว่านาซีกำลังจะบุกรัสเซียแม้ในขณะนั้นจะมีสนธิสัญญาระหว่างรัสเซียกับเยอรมันก็ตาม แต่การกลับคืนยูโกสลาเวียก็ไม่ใช่เรื่องง่ายอย่างที่คิดเพราะพรรคอมมูนิสต์ยังเป็นพรรคที่ไม่ชอบด้วย

กฎหมาย วิธีการเดินทางของเขาก็เป็นไปอย่างอ้อมๆเต็มไปด้วยการวางแผนเช่น โดยสารมาทางเรือจากทะเลดำมาขึ้นที่ตุรกี และจากตุรกีโดยสารรถไฟไปยังปารีส ซึ่งเขาจะต้องแวะลงกลางทางเพื่อเข้ามายังยูโกสลาเวีย ในการนี้เขาปลอมตัวเป็นชาวคานาดาซึ่งเป็นคนอยู่ในอาณัติของอังกฤษที่ทำสัญญารับจ้างเป็นวิศวกรเข้ามาทำงานในรัสเซีย การผ่านประเทศตุรกีก็เพราะตุรกีประกาศตัวเป็นกลาง (หลังจากที่เคยประสบปัญหาในการเป็นชาติที่พ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง และการทำตัวให้อยู่ในอาณัติของอังกฤษเพราะรัสเซียเป็นมิตรกับอังกฤษ และยุโรปตะวันออกตอนนั้นยังมีอิทธิพลของอังกฤษเหนือดินแดนแถบนั้นก่อนที่นาซีจะบุกถล่มยุโรปตะวันออก.....จึงลงเรือโซเวียตลำหนึ่งจากท่าเรือ โอเดสซา (Odessa) ชายทะเลดำฝั่งรัสเซีย มุ่งไปอิสตันบูล (Istanbul) ในตุรกี ซึ่งเป็นกลาง. ในการเดินทาง เขาใช้หนังสือเดินทางที่ปลอมชาติเป็นชาวคานาดา โดยใช้ชื่อว่า สปิริดอน เมกาส (Spiridon Mekas) ซึ่งสมมติว่าเป็นบุคคลที่แปลงชาติมาอยู่ในอาณัติของอังกฤษ และได้มามีสัญญาทำงานเป็นวิศวกรต่างชาติในสหภาพโซเวียต. เขามีแผนที่จะเดินทางรถไฟสายออเรียนต์เอ็กซเปร็ส (Orient Express) ซึ่งยังคงเดินระหว่าง อิสตันบูลกับปารีส และตั้งใจจะลงจากรถไฟในประเทศยูโกสลาเวียโดยไม่ให้ใครสังเกต.....(ต ๓๖)

การกลับคืนมาของติโตในยูโกสลาเวียทำให้ติโตอยากเร่งปฏิวัติยูโกสลาเวียโดยเริ่มต้นกับปฏิรูปพรรคคอมมูนิสต์ก่อน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเขามีประสบการณ์จากการเห็นระบอบคอมมูนิสต์รุ่งเรืองและเป็นจริงในรัสเซีย สิ่งที่จำเป็นต้องทำคือการจัดระเบียบพรรคคอมมูนิสต์ แต่เหนืออื่นใดคือการหาแหล่งเงินทุนซึ่งพรรคคอมมูนิสต์มีเงินทุนหมุนเวียนน้อยมากต้องพึ่งพารัสเซียอันทำให้รัสเซียมีอิทธิพลไม่ใช่เหนือพรรคเท่านั้นแต่ยังเหนือดินแดนยูโกสลาเวียอีกด้วย อันที่จริงการระดมเงินทุนที่ถูกต้องคือการหาสมาชิกให้เพิ่มมากขึ้น แต่การหาเงินทุนที่เร่งด่วนกว่านั้นในความคิดของติโตคือการระดมเงินช่วยเหลือจากคนหรือตระกูลที่ร่ำรวยโดยตรงทั้งในรูปของเงินหรือความช่วยเหลือในรูปอื่นใดก็ตามล้วนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวียทั้งสิ้น ความสำเร็จดังกล่าวทำให้ติโตต้องแปลงตัวเองเป็นเศรษฐีไปด้วยเพื่อให้เข้าใกล้เศรษฐีเหล่านั้น.....ภาระของติโตคือให้มีรายได้ด้านอื่นที่เป็นกอบเป็นกำเข้าพรรค. เขาปฏิบัติโดยผ่านเพื่อนที่เขามีในหมู่ชนชั้นกลางที่ร่ำรวย เช่น ตระกูล รีบาร์ ตระกูลเวเลบิต และ วลาดีมีร์ บาการิช ที่อยู่ซาเกร็บ และโกชา โปโปวิช (Koca Popovic) ตระกูล ริบนิการ์ (Ribnikar) และตระกูลอื่นที่อยู่เบลเกรดและที่อื่น รวมทั้งผู้ร่วมงานและผู้คุ้นเคยของตระกูลเหล่านี้. พรรคยังได้รับการช่วยเหลือในรูปบริการและสิ่งของด้วย.....(ต ๔๒) การปฏิรูประบบพรรคคอมมูนิสต์ตามเจตนารมณ์ของติโตนับว่าประสบความสำเร็จ เพราะหลังจากนั้นประมาณปีเศษคือในปีพ.ศ.๒๔๘๔ พรรคคอมมูนิสต์ก็มีระบบการจัดการและเครือข่ายทั่วประเทศ เหตุที่ประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็วนอกเหนือมาจากการเร่งปฏิรูปของติโตแล้วก็คือ ความผุพังของของรัฐบาลที่มีแต่ความผิดพลาด ความอ่อนแอ และความอยุติธรรม เมื่อสงครามโลกครั้ง ๒ สิ้นสุดลงก็อาจกล่าวได้ว่าถึงเวลาสิ้นสุดของรัฐบาลด้วย เพราะประชาชนที่ยากไร้หันเข้ามาช่วยพรรคคอมมูนิสต์อย่างพร้อมหน้าภายใต้การยอมรับติโต ชัยชนะของติโตไม่ใช่ได้มาอย่างบังเอิญ เขาวางแผนมาอย่างดีทั้งในแง่การสร้างพรรคคอมมูนิสต์เพื่อเป็นแนวทางของอุดมการณ์ การสร้างกองกำลังทหารเพื่อ

ต่อต้านรัฐบาล และความผูกพันภักดีของชาวบ้านที่สนับสนุนเขาให้เป็นผู้นำในกาลต่อมา..... พรรคคอมมูนิสต์ในเวลานั้นจัดระบบงานได้ดีมากแล้ว. มีระบบใต้ดิน ที่ได้ปฏิบัติการมาเป็นแรมปีแล้ว และมีสายติดต่อกันทั่วยูโกสลาเวีย. พรรคสามารถใช้ความผิดพลาด ความอ่อนแอ และความอยุติธรรมของรัฐบาลเก่าในยูโกสลาเวียที่เห็นได้ชัดๆ ให้เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะปัญหาความรู้สึกในชาติซึ่งไม่เคยขบแตกเลย และซึ่งเป็นเหตุสำคัญข้อหนึ่งที่นำมา.สู่การสลายตัวอย่างรวดเร็วของรัฐหลังที่เยอรมันบุกประเทศ. พรรคทราบดีว่าความยากแค้นทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งส่วนใหญ่ของประชากรต้องทนทุกข์ในห้วงเวลาระหว่างสงครามโลกทั้งสองนั้น เป็นเหตุให้ประชาชนต้องแสวงหาวิธีแก้อย่างเด็ดขาดสำหรับในอนาคตเมื่อสงครามยุติลง. แต่ต้องมีบุคคลที่มีความสามารถเป็นพิเศษ ที่จะรับภาระอันมหึมาในอันที่จะนำพลังทั้งมวลนี้มารวมเป็นขบวนการเพื่ออิสรภาพ. ในปี ๑๙๔๑ บุคคลดังนั้นก็คือติโต.....(ต ๕๓-๕๔) อย่างไรก็ตามถือว่าเป็นข้อโชคดีที่การสร้างชาติของติโตประสบปัญหาน้อยกว่าที่ควรเป็นเพราะฝ่ายสัมพันธมิตรให้การสนับสนุนติโตแม้จะไม่มาก และโดยเฉพาะรัสเซียก็ไม่ได้ส่งกองกำลังเข้ามาควบคุมสถานการณ์ในยูโกสลาเวียตั้งแต่เริ่มต้นสงครามโลก มิฉะนั้นแล้วติโตคงไม่ได้มีโอกาสที่จะกำหนดชะตากรรมทางการปกครองได้โดยเฉพาะการปฏิวัติประเทศและการปฏิรูปพรรคคอมมูนิสต์เพื่อรองรับการปกครองของเขาโดยตรง.....นับว่าเป็นโชคดีของติโต ที่คณะผู้แทนทางทหารของโซเวียตมิได้มาในระยะต้นของสงคราม. หากมาตอนต้นปี ๑๙๔๒ แล้ว ติโตคงไม่ได้มีอิสระที่จะเป็นผู้ดำเนินสงครามเอง ทั้งคงได้เปลี่ยนวิธีปฏิวัติทางการเมืองที่ตามมา ภายใต้การนำของเขาและเกือบแน่ว่าระบบสังคมนิยมแบบติโตคงจะไม่ได้อุบัติขึ้นในยูโกสลาเวียภายหลังสงคราม.....(ต ๗๐-๗๑)

ในปีเดียวกันคือพ.ศ.๒๔๘๔ เป็นระยะที่มีการขับเคี่ยวกันในสงครามกลางเมืองระหว่างฝ่ายเช็ตนิกกับพวกปาร์ติซานโดยฝ่ายฝ่ายปาร์ติซานเป็นฝ่ายเพลี่ยงพล้ำแก่ฝ่ายเช็ตนิก จนต้องถอยทัพจากเซอร์เบียเข้าไปในบอสเนีย แต่กระนั้นผลแห่งการพ่ายแพ้ก็ทำให้เกิดชัยชนะต่อติโตถึง ๒ ประการ กล่าวคือ ประการแรก พวกเช็ตนิกก่อการบ้าระห่ำเนื่องจากเช็ตนิกเป็นฝ่ายนิยมกษัตริย์จึงฝักใฝ่กับเซอร์เบีย และในเซอร์เบียมีชนกลุ่มน้อยมุสลิมอาศัยอยู่ ซึ่งเช็ตนิกถือโอกาสฆ่าฟันพวกมุสลิมไปเป็นจำนวนมาก ทำให้ฝ่ายเช็ตนิกสูญเสียความชอบธรรมในการเป็นผู้นำในเวลาต่อมาเนื่องจากไม่สามารถสร้างเอกภาพให้ชาติได้อย่างที่ประชาชนทุกเผ่าพันธุ์ยอมรับในตัวติโต ประการที่สองติโตถอยร่นไปยึดเมืองโฟซาเมืองเล็กๆในบอสเนียไว้ได้ ถึงแม้จะเป็นเมืองเล็กแต่ก็เป็นกองบัญชาการใหญ่ของฝ่ายปาร์ติซาน ติโตได้ตั้งกองพลน้อยชนกรรมาชีพที่หนึ่งขึ้น ก่อนที่จะมีกองพลน้อยอื่นๆตามมา เขาได้ลงหลักปักฐานที่นี่โดยเฉพาะการจัดโครงสร้างกองทัพและการจัดตั้งหลักการสำหรับสถาปนาการปกครองร่วมทหาร-พลเรือน ในเขตปลดปล่อย ซึ่งติโตเน้นคุณสมบัติ ๒ ประการ คือ แกนกลางของโครงสร้างต้องเป็นชาวยูโกสลาเวียที่เคยเข้าร่วมรบในสงครามกลางเมืองสเปนที่ดำเนินการโดยติโตมาก่อนและควรเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์คอมมูนิสต์ ซึ่งคุณสมบัติทั้งสองสะท้อนถึงที่มาแห่งการยอมรับภักดีต่อติโตเป็นอย่างดี.....ระหว่างเวลาวิกฤตตอนที่กำลังล่าถอยออกจากเซอร์เบียเข้าไปในบอสเนีย ติโตก็ได้เริ่มดำเนินการเพื่อตั้งกองทัพประจำแล้ว. ในวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๑๙๔๑ เขาก่อตั้งกองพลน้อย

ชนกรรมาชีพที่หนึ่ง. แกนกลางเป็นนายทหารชาวยูโกสลาเวีย - ส่วนใหญ่เป็นคอมมูนิสต์ - ที่ได้เคยร่วมรบกับกองพลน้อยนานาชาติในสเปนสมัยปี ๑๙๓๐ - ๔๐.....(ต ๗๖)

การปักหลักอยู่ที่เมืองโฟซากลายเป็นข้อเสียเช่นกันเนื่องจากองกำลังของติโตบางส่วนบีบบังคับประชาชนชาวบ้านให้สนับสนุนฝ่ายตนและต้องไม่สนับสนุนฝ่ายเช็ตนิกอีกต่อไป การที่พลพรรคของติโตประพฤติตนเช่นนี้ ทำให้ติโตเล็งถึงผลที่จะเกิดตามมาเนื่องจากติโตยอมรับอำนาจของประชาชนซึ่งเป็นที่มาของการสนับสนุนทั้งปวง ประกอบกับเยอรมันบุกเข้ามาในยูโกสลาเวียส่งผลให้กองกำลังของฝ่ายปาร์ติซานพังทลายลงไม่สามารถรักษาฐานการรบใดๆไว้ได้ การทิ้งเมืองโฟซาส่งผลให้มีการเดินทางไกลซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญในชีวิตของติโตเช่นเดียวกับที่เคยเกิดขึ้นกับเหมาเจ๋อ ตง การตัดสินใจเดินทางไกลเป็นระยะ ๒๐๐ ไมล์โดยประมาณไปทางตะวันตกเฉียงเหนือของบอสเนียซึ่งเป็นเขตภูเขาที่อิตาลียึดครองได้แต่ในนาม การเดินทางไกลส่งผลดีเพราะประชาชนในแถบเทือกเขาแถวนั้นเป็นใจให้กับติโตเนื่องจากเคยถูกกดขี่จากพวกอุสตาซี (Ustase) ซึ่งอุสตาซีเป็นองค์การเผด็จการเบ็ดเสร็จของชาวโครแอเชียที่ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายอักษะ แต่เดิมเป็นองค์การการเมืองชาตินิยมที่ก่อตั้งมาตั้งแต่พ.ศ.๒๔๗๒ เพื่อทำลายล้างพวกยิว ยิปซี และชาวเซอร์บ (www.knowledgerush.com/kr/encyclopedia/Ustase/ 9/6/2009) พลพรรคที่เข้าร่วมในการเดินทางไกลของติโตเป็นขบวนยาว ใช้เวลากว่าร้อยวัน ทำเวลาได้ไม่เร็วเนื่องจากเป็นเขตทุรกันดาร ยากแก่การป้องกันตนเอง กว่าจะถึงเมืองเป้าหมายที่บีฮัชก็ต้องสูญเสียผู้คนจำนวนมาก แต่ติโตก็ถือการเหลือรอดในครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่ออนาคตอันยิ่งใหญ่ เพราะอย่างน้อยที่บีฮัชเขาได้ประกาศการรวมประเทศและเริ่มต้นสะสมกำลังพลใหม่และกล่าวได้ว่าได้กลายเป็นศูนย์บัญชาการกองทัพปลดแอกของติโต.....จารึกในประวัติศาสตร์ของพวกปาร์ติซานว่าเป็น “การเดินทางไกล”. เดดิเยร์เขียนในบันทึกว่า “ขบวนของเรายืดยาวมากจนมองไม่เห็นหัวเห็นหาง. เพียงขบวนส่วนนี้ก็ยาวกว่าสองไมล์. การเดินทางไกลกินเวลาถึง ๑๑๕ วัน ตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม โดยเดินได้วันละไมล์เศษๆ จนถึงเขตที่นับว่าปลอดภัยพอสมควรในแดนปลดปล่อยใกล้เมืองบีฮัช (Bihac) ตรงพรมแดนระหว่างโครแอเชียและบอสเนีย ติโตได้ตั้งกองบัญชาการของเขา ณ ที่นี้เป็นเวลาสองเดือน. ยุทธวิธีแบบใช้หน่วยกล้าตาย เพื่อป้องกันและนำทางกองทัพหลักหลายครั้ง.....(ต ๗๙-๘๐) ท่าทีของติโตเริ่มดีขึ้นที่เมืองบีฮัช แต่ไม่นานจากนั้นติโตก็ตกอยู่ในภาวะที่ต้องกังวลใจเมื่อเยอรมันเตรียมการบุกยูโกสลาเวียด้วยแผนปฏิบัติการไวส การบุกของเยอรมันพร้อมกับกองกำลังผสมหลายชาติ ทำให้กองทัพปาร์ติซานถอยร่นไปจรดแม่น้ำเนเรตวาซึ่งติโตวางแผนจนกองกำลังทั้งหมดถอยข้ามแม่น้ำไปได้อย่างปลอดภัย จนกล่าวได้ว่าเป็นการถอยทัพที่ประสบชัยชนะเพราะไม่ได้รับความเสียหายจากการติดตามโจมตีของเยอรมันแต่อย่างใด ผลกลับตรงข้ามเมื่อข้ามแม่น้ำไปแล้ว กองกำลังปาร์ติซานสามารถรวมพลกันติดและเข้าโจมตีฝ่ายเช็ตนิกในมอนเตเนโกร จนเช็ตนิกพ่ายแพ้อย่างย่อยยับและทำให้กองกำลังของฝ่ายเช็ตนิกอ่อนแอไปจนเสร็จสงคราม ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าแผนปฏิบัติการไวสของเยอรมันไม่ได้ประสบความสำเร็จอย่างที่ตั้งใจไว้....ติโตจึงสั่งพลพรรคให้ไล่ตามเข้าไปในมอนเตเนโกร. ณ ที่นั้น การสูญเสียของฝ่ายเช็ตนิกหนักมากจนหมดสภาพหมดฤทธิ์ที่จะเป็นศัตรูที่น่าเกรงขามตลอดไป

จนสิ้นสงคราม แม้จะมีบางส่วนที่จัดขบวนใหม่และสู้ต่อไปจนถึงปี ๑๙๔๕. ปฏิบัติการ “ไวส” (Weiss) ไม่บรรลุเป้าหมาย และระยะที่สามตามแผนอันควรจะเป็นระยะกวาดล้างแล้วปลดอาวุธพวกเช็ตนิกและเปลี่ยนสภาพให้เป็นเพียงผู้ช่วยพลรบให้แก่ฝ่ายเยอรมันและอิตาลี ก็มิได้บังเกิดขึ้น.....(ต ๘๓)

ที่เมืองบิฮัชเป็นสถานที่สำคัญในการจัดตั้งสภาต่อต้านฟาสซิสต์เพื่อเอกราชของชาติ (AVNOJ) สภาแห่งนี้เป็นที่รวมของผู้แทนจากแคว้นต่างๆในการต่อต้านเยอรมันและอิตาลี (อาจกล่าวได้ว่า การบุกของนาซีกลับช่วยทำให้ติโตรวมชาติได้เร็วมากขึ้น เพราะชาวบ้านพากันหันมาสนับสนุนเป็นจำนวนมาก) ฉะนั้นเรื่องสำคัญจึงเป็นเรื่องการแต่งตั้งผู้บัญชาการสูงสุดเพื่อต่อสู้กับฝ่ายอักษะ น่าแปลกใจที่ว่าที่ประชุมเห็นพ้องในการให้ติโตได้รับตำแหน่งนี้อย่างเป็นที่รับรู้กันโดยไม่ต้องลงคะแนนเสียง นอกเหนือจากนั้นยังมีมติให้ปลดแอกประเทศจากการกดขี่ของข้าศึกและสถาปนาชนชาติใหม่ที่เป็นเอกราชและมีเสรีภาพซึ่งยูโกสลาเวียที่ผ่านมาไม่เคยได้รับ ประชาชนในทุกแว่นแคว้นที่ประกอบกันขึ้นเป็นยูโกสลาเวียต้องได้รับสัญชาตินี้ไม่แตกต่างกัน สิทธิดังกล่าวมีผลให้แต่ละคนสามารถจัดการปกครองตนเองได้อย่างเป็นอิสระ.....ไม่มีใครแต่งตั้งให้เขาเป็นผู้บัญชาการสูงสุด แต่ก็ไม่มีใครแคลงใจตำแหน่งผู้นำของเขาเลย. มีมติเป็นเอกฉันท์ให้มีโครงการที่จะเป็นแผนสำหรับขบวนการทั้งอัน กล่าวคือ การปลดปล่อยทั้งประเทศจากการกดขี่ของข้าศึกให้ได้มาซึ่งเอกราชและเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตย ปัญหาสำคัญในชีวิต สังคมและการจัดการปกครองต้องให้ประชาชนจัดเอง ประชาชนทุกแคว้นของยูโกสลาเวียต้องมีสิทธิ์ในสัญชาติ.....(ต ๙๕) อันที่จริงในช่วงแรกของสงครามติโตก็ได้คิดถึงการสร้างชาติและการสถาปนาการปกครองตนเองของชาวยูโกสลาเวียแล้ว ความปรารถนาดังกล่าวไม่ได้มีขึ้นอย่างฉับพลันหรือเกิดขึ้นในภายหลัง อาจมีหลายคนมองว่าสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นความทุกข์ยากแต่อย่างเดียว แต่ติโตมองว่าท่ามกลางวิกฤติดังกล่าว มันก็เป็นโอกาสที่เกื้อหนุนการปฏิวัติและปลดปล่อยเขตต่างๆเพื่อรวมเป็นชาติเดียวกัน หากไม่มีสงครามแล้ว โอกาสในการล้มล้างรัฐบาลอาจเป็นสิ่งที่ดำเนินการได้ยากกว่านี้ ติโตมองว่าการครอบครองอำนาจได้หมายถึงเขาต้องทำให้ขบวนการปาร์ติซานได้รับการยอมรับจากประชาชนทุกฝ่าย ต้องได้รับผลสำเร็จในการทำสงครามกองโจร และต้องให้นานาชาติรับรองยูโกสลาเวีย ในช่วงปลายของสงครามติโตมองว่าสองสิ่งแรกไม่ใช่เรื่องยากเกิน และการที่อังกฤษและสหรัฐส่งผู้แทนมาที่ยูโกสลาเวียก็เป็นสัญญาณที่จะได้รับการสนับสนุนจากมหาอำนาจทั้งสอง.....มีปัจจัยสามอย่างที่จำเป็นสำหรับติโต ก่อนที่เขาจะหาทางที่จะครองอำนาจในยูโกสลาเวียหลังสงครามได้สำเร็จ. สามอย่างนี้คือ หนึ่ง ขบวนการปาร์ติซานต้องได้รับความสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากประชาชนยูโกสลาเวียทุกฝ่าย สอง ผลสำเร็จในการสู้รบแบบกองโจร และสาม การให้นานาชาติรับรู้รับรองเขา.....(ต ๑๐๐)

การต่อสู้ของเขาเริ่มบรรลุผลเพราะเขาสามารถแผ่อิทธิพลทั้งทางการเมืองและการทหารโดยได้รับการยอมรับจากประชาชนอย่างกว้างขวาง และไม่ยากเกินไปในการล้มล้างรัฐบาลโดยต้องมีพรรคคอมมูนิสต์เป็นผู้นำในการจัดตั้งรัฐบาล เมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลงก็เป็นไปตามเงื่อนไขของติโตที่ต้องการปฏิวัติการเมืองและสังคม ไม่ให้ผู้นำที่เคยครองอำนาจในช่วงก่อนสงครามกลับมาบริหารประเทศได้อีกทั้งนี้เพราะว่าชาวนามีฐานะดีขึ้นและชาวนาเหล่านี้ก็เป็นฐานเสียงที่สำคัญของติโต.....

การปฏิวัติทางสังคมและทางการเมืองได้ดำเนินมาดี แล้วตอนสงครามและว่านักการเมืองเก่าสมัยก่อนสงครามจะไม่มีวันกลับมาเรืองอำนาจได้. เขาทราบว่าขบวนการของเขาได้รับความสนับสนุนอย่างมากจากชาวนาที่หวังจะมีฐานะดีขึ้นหลังสงคราม.....(ต ๑๑๓) และไม่ใช่แต่ชาวนาในเขตใดเขตหนึ่งแต่คนในทุกแว่นแคว้นต่างให้การยอมรับเขาไม่ว่าแคว้นเซอร์บที่เกลียดชังพวกอุสตาซี โครแอตที่ไม่จ้องการมิไฮโลวิช/เช็ตนิก สโลเวเนียที่ยอมรับฝ่ายสัมพันธมิตร และแม้แต่มาเซโดเนียที่ติโตยอมให้เป็นแคว้นที่มีอิสรภาพในการปกครองตนเอง การรวมตัวของแว่นแคว้นใหญ่ๆภายใต้ข้อเสนอของติโตที่จะสร้างยูโกสลาเวียให้เป็นสมาพันธรัฐในชั้นต้นเพื่อให้เกิดเป็นเอกภาพขึ้นก่อนได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน.....ติโตเป็นคนแรกที่เสนอให้มาเซโดเนียมีอิสรภาพในการปกครองตนเองในกรอบเขตของประเทศยูโกสลาเวีย. การรับรองและให้อิสระในการปกครองตนเองแก่ทุกแคว้น โดยให้มารวมเป็นสมาพันธรัฐเป็นส่วนหนึ่งของแผนการของติโต. สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ประชาชนส่วนใหญ่ประสงค์แต่ไม่เคยได้รับ - ในยูโกสลาเวียก่อนสงคราม และแผนนี้เป็นที่พอใจของประชาชนอย่างมาก.....(ต ๑๑๔) กำลังจากคนสนิทของติโตเป็นสาเหตุที่ทำให้ติโตดำเนินงานได้อย่างราบรื่น แต่เขาก็เสียผู้นำคนสำคัญไปในการทำสงครามเช่นกัน ผู้นำที่เหลือยังคงทำงานเด็ดเดี่ยวเต็มที่กับติโตโดยเฉพาะความมุ่งมั่นในการปราบขบวนการก่อกวนที่สำคัญ ๔ ขบวนการซึ่งคอยต่อต้านฝ่ายปาร์ติซานเสมอมาได้แก่ เช็ตนิก อุสตาซี สโลเวเนด (slovened) และไวต์การ์ด (white guards) รวมถึงฝ่ายสัมพันธมิตรที่ตั้งอยู่ในตรีเอสเตและออสเตรียที่พยายามยึดอำนาจจากพวกคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวีย.....ความสามารถที่เขามีในตัวในด้านการจัดวางแผนมาใช้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่สุดฝีมือ. คณะผู้นำที่เคยมือกันตอนสงครามก็ยังทำงานร่วมกับเขา นอกจากคนสำคัญบางคนที่สูญเสียไป..... ในเขต เอ. (Zone A) ของภาคตรีเอสเต และในออสเตรีย (Austria) เพื่อบังคับให้มีการยึดอำนาจจากพวกคอมมูนิสต์ในยูโกสลาเวีย..... (ต ๑๑๔)

สภา AVNOJ มีลักษณะเป็นสมัชชาที่ประกอบด้วยผู้คนจากหลายฝ่าย ซึ่งสภาแห่งนี้มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างชาติยูโกสลาเวีย เพราะกฎหมายที่ผ่านสภาแห่งนี้ สภาร่างรัฐธรรมนูญในอนาคตจะต้องให้ความเห็นชอบ การเลือกตั้งต้องมาจากผู้สมัครในกลุ่มต่างๆที่ได้รับการยอมรับซึ่งไม่ว่ากลุ่มใดส่วนใหญ่หนุนหลังติโต ผลการเลือกตั้งรัฐสภาเพื่อที่จะร่างรัฐธรรมนูญล้วนประกอบด้วยผู้แทนจากฝ่ายติโตทั้งสิ้น อันหมายถึงเจตนารมณ์ที่ต้องการให้ล้มล้างระบอบเก่าที่เป็นราชอาณาจักรซึ่งหมายถึงระบอบใหม่ที่เกื้อหนุนต่อพรรคคอมมูนิสต์ของติโตที่ได้รับชัยชนะอย่างใสสะอาดเนื่องจากผ่านการตรวจสอบจากผู้สังเกตการณ์ชาวต่างประเทศ.....การเลือกครั้งนี้ก็เพื่อตั้งรัฐสภาที่ประกอบด้วยสองสภา ที่จะร่างรัฐธรรมนูญใหม่ของยูโกสลาเวีย และที่จะตัดสินว่าประเทศจะมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขหรือจะเป็นสาธารณรัฐ. ผู้เลือกตั้งเลือกจากบัญชีเดียวที่มีรายชื่อของผู้สมัครในแต่ละเขต ผู้เลือกเพียงแต่ลงเสียงรับหรือไม่รับ. การเลือกตั้งมีการลงคะแนนเสียงลับและผู้สังเกตการณ์ชาวต่างประเทศรายงานว่าไม่มีการบังคับหรือผิดกฎใดๆ. แนวร่วมประชาชนได้รับความเห็นชอบอย่างท่วมท้น โดยได้รับกว่าเก้าสิบส่วนร้อยของผู้ออกเสียง. เป็นชัยชนะอย่างใหญ่หลวงสำหรับติโต และเป็นการล้มรัฐบาลผสมหลังสงครามและการล้มพระมหากษัตริย์. เป็นที่แน่นอนว่าการ

ออกเสียงอย่างท่วมท้น เป็นผลมาจากการรณรงค์ก่อนการเลือกตั้ง ซึ่งฝ่ายคอมมูนิสต์ผูกขาดการควบคุมและมีทางโฆษณาหาเสียงแต่ฝ่ายเดียว....(ต ๑๑๗) ชัยชนะดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า “การปฏิวัติได้สำเร็จลงแล้ว. ที่ติโตต้องทำต่อไปก็คือสร้างระบบการปกครองที่ถาวร” (ต ๑๑๗) การทำงานของติโตสะท้อนได้จากบทสรุปที่ว่า “ติโตจะจารึกในประวัติศาสตร์ว่าเขาเป็นผู้นำผู้ยิ่งใหญ่ ผู้เปลี่ยนวิถีแห่งประวัติศาสตร์ในประเทศของตน และผู้ได้ผนวกบทใหม่เข้าในตำนานของลัทธิคอมมูนิสต์ตอนศตวรรษที่ยี่สิบ” (ต ๑๒๑)

โดยสรุป การทำงานของติโตสร้างจุดเปลี่ยนให้กับติโตโดยจะเห็นได้ว่าติโตเป็นคนที่มีความอดทน เมื่อเผชิญสถานการณ์ที่วิกฤติสามารถรู้หลบเป็นปีกรู้หลีกเป็นหาง ทั้งนี้เพราะการที่เขามีประสบการณ์ รู้รักสามัคคี และสามารถสร้างคะแนนนิยมได้จากคนทั่วไป เมื่อต้องตัดสินใจติโตสามารถวางแผนระยะไกลได้อย่างแม่นยำ ทำให้การตัดสินใจมักไปในทิศทางที่ถูกต้อง นอกจากนั้นเขายังสามารถเลือกชัยภูมิที่เกื้อหนุนต่อปฏิบัติการใดๆของเขาที่จะตามมา

การก้าวขึ้นสู่ตำแหน่ง

เซอร์ แมคลีน ให้ความเห็นว่าความยิ่งใหญ่ของติโตเริ่มต้นจากการที่เขากุมอำนาจในการเป็นหัวหน้าขององค์การใต้ดินที่สามารถทำการรบอย่างกองโจรในทุกรูปแบบโดยทำได้อย่างมีประสิทธิภาพในการต่อต้านอำนาจรัฐได้อย่างเป็นรูปธรรม.....ถึงสงครามโลกครั้งที่สอง เขากลายเป็นหัวหน้าขององค์การใต้ดินที่มีประสิทธิภาพ พร้อมที่จะมาเป็นขบวนการต่อต้านที่น่าเกรงขามทีเดียว.....(ต ๒) แต่ก่อนที่เขาจะก้าวมาสู่การเป็นหัวขบวนในการรบแบบใต้ดิน เขาได้เติบโตอย่างเป็นจังหวะที่เหมาะสมในตำแหน่งต่างๆตั้งแต่เขายังอายุน้อย ในปีพ.ศ.๒๔๖๓ ด้วยวัยเพียง ๒๘ ปี โยซิปได้เป็นสมาชิกพรรคการเมืองเป็นครั้งแรกคือพรรคโซเชียล เดโมแครติคโดยอัตโนมัติเนื่องจากเขาเป็นสมาชิกสหภาพช่างเหล็ก ซึ่งภายหลังผนวกเข้าเป็นพรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวีย อันที่จริงโยซิปประสงค์จะทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมเช่นเดียวกับเด็กหนุ่มทั่วไปที่มีระดับการศึกษาไม่สูง ต้องกล่าวว่าการทำงานเป็นกรรมกรเป็นการนำเขามาสู่การเป็นคอมมูนิสต์ และด้วยศิลปะในการเข้าสังคมที่ดีของเขาทำให้เขาขยับขึ้นมาเป็นแกนของพรรคอมมูนิสต์ในเวลาต่อมา.....ในเดือนมิถุนายน ๑๙๒๐ พรรคโซเชียล เดโมแครติค (Social Democratic Party) ซึ่งโยซิป โบรซ เป็นสมาชิกโดยอัตโนมัติเพราะเขาเป็นสมาชิกของสหภาพช่างเหล็ก ได้ผนวกเข้าไปในพรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวีย. ดังนี้แม้ตนเองมิได้จงใจ โยซิป โบรซ ก็กลายมาเป็นคอมมูนิสต์.....(ต ๑๘) การดำเนินชีวิตการงานและการเมืองของโยซิปเป็นไปอย่างราบเรียบ จนเมื่อซาบิชซึ่งเป็นเสนาธิการในกองทัพแดงและสมาชิกพรรคคอมมูนิสต์ในรัสเซียทำหน้าที่ในคอมินเทอร์นได้มาที่เมืองเวลิโก ทรอยชตะโว ได้พบกับโยซิปและชักชวนโยซิปทำงานกับเขา ซึ่งถือเป็นก้าวเดินเข้าสู่อุดมการแบบคอมมูนิสต์แม้ว่าเขาจะรู้จักอุดมการณ์นี้อย่างไม่ลึกซึ้งนักมาก่อนหน้า โยซิปได้เข้ามาช่วยงานพรรคในหน้าที่แจกใบปลิวให้กับพรรคซึ่งถือว่าเป็นพรรคที่ผิดกฎหมาย งานของเขาจึงเป็นงานใต้ดินซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นการเมืองอย่างแท้จริงในวัย ๓๑ ปี และนำเขาไปสู่ชีวิตของคนคุกในระยะเวลาต่อมา.....เขาเลื่อนหน้าที่จากการ

แจกใบปลิวและการทำงานในสหภาพแรงงานที่ผิดกฎหมาย มาเป็นสมาชิกคณะกรรมการพรรคคอมมูนิสต์ใต้ดินของท้องที่ในปี ๑๙๒๔. ไม่นานเขาก็ถูกจับกุม เพราะได้ไปพูดปลุกปั่นในโอกาสงานศพของสหายคนหนึ่ง.....(ต ๒๑) วิถีชีวิตของโยซิปเริ่มมีสีสันมากขึ้นเมื่อเขาทำงานเป็นกรรมกรในอู่ต่อเรือบนชายฝั่งทะเลแอดริแอติคกับงานปลุกระดมกรรมกรให้ประท้วงนายจ้างก่อนที่จะย้ายงานเพราะถูกไล่ออก และมาอยู่ที่โรงเหล็กใกล้กรุงเบลเกรด ที่นี่เขาขึ้นสู่ตำแหน่งเลขาธิการของสหภาพกรรมกรช่างเหล็กและหนังแห่งซาเกร็บ อันทำให้เขาเป็นผู้นำกรรมกรในการก่อการต่างๆจนไม่ได้มีฐานะเป็นกรรมกรธรรมดาๆอีกต่อไป เพราะแทบในเวลาไล่เลี่ยกันเขาก็ได้เป็นเลขาธิการของคณะกรรมการพรรคคอมมูนิสต์ใต้ดินแห่งซาเกร็บ ซึ่งต้องทำงานการเมืองอย่างเต็มที่ อาจกล่าวได้ว่าเป็นปีแห่งการเปลี่ยนแปลงในชีวิตการเมืองอย่างมากของเขา เพราะจากนั้นไม่กี่ปีเขาก็ก่อหวอดทั้งในศาลด้วยกาอดอาหารประท้วง การประท้วงต่อคอมินเทอร์น และการปลุกระดมในวันกรรมกร เป็นต้น การก่อการของเขาทำให้เขารู้ตัวดีว่าไม่สามารถอยู่ในยูโกสลาเวียได้อีกต่อไปหากจะดำเนินกิจกรรมพรรคคอมมูนิสต์ ทางออกของโยซิปก็คือการไปทำงานที่สำนักงานคณะกรรมการกลางแห่งพรรคยูโกสลาเวียซึ่งขณะนั้นไปตั้งสำนักงานใหญ่ภายนอกประเทศที่เวียนนาเนื่องจากเป็นพรรคที่ผิดกฎหมาย โดยสำนักงานใหญ่นี้ทำงานภายใต้คำสั่งของคอมินเทอร์น โยซิปทำงานกับกอร์กิชเลขาธิการพรรคซึ่งภายหลังถูกกวาดล้างจากสตาลิน การไปประจำที่สำนักงานใหญ่เท่ากับเป็นการประกาศตัวอย่างเปิดเผยในการเดินหน้างานทางการเมืองฝ่ายซ้ายจัด เนื่องจากเป็นงานการเมืองที่ผิดกฎหมายเขาจึงใช้นามแฝงหลายชื่อ แต่ชื่อซึ่งเป็นที่ยอมรับและจดจำคือติโต อาจกล่าวได้ว่าชื่อนี้มีกำเนิดขึ้นที่เวียนนา หน้าที่ของเขาเป็นนักจัดการประชุมลับย่อยๆในสโลเวเนีย อันทำให้เขาเริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้นในพรรคคอมมูนิสต์.....ในไม่ช้า เขารู้ตัวว่าการอยู่ในยูโกสลาเวียนั้นอันตรายเกินไปหากหมายที่จะทำกิจการพรรคต่อไป เขาได้โอกาสทองเมื่อได้รับมอบหมายให้ไปที่กรรมการกลางพรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวียที่เวียนนา โดยทำงานจากนอกประเทศ และตามคำสั่งของคอมินเทอร์จากมอสโคว์. เขาไปรายงานตัวต่อ มีลาน กอร์กิช (Milan Gorkic) เลขาธิการพรรคยูโกสลาฟ. แต่บัดนั้นไป โบรซไม่มีวันถอยกลับอีกแล้ว. เขาได้รับนามแฝงหลายชื่อตลอดเวลาที่ทำงานคอมมูนิสต์อันผิดกฎหมาย แต่นามที่ได้รับที่เวียนนาตอนนั้น คือ ติโต อันเป็นชื่อที่เขาเกิดชื่อเกิดเสียง.....(ต ๒๖)

หลังจากที่เขาเดินทางไปประจำที่เวียนนาในปีพ.ศ.๒๔๗๗ ก็เกิดความวุ่นวายในกลุ่มประเทศบริวารของรัสเซีย เมื่อสตาลินกวาดล้างผู้ต่อต้านอย่างขนานใหญ่ ทำให้คนส่วนใหญ่ติดร่างแหตายไปโดยไม่รู้ต้นสายปลายเหตุ กอร์กิชเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวียก็หลีกไม่พ้นรับชะตากรรมไม่แตกต่างไปจากผู้นำคนอื่นๆที่หายตัวอย่างไม่ชัดเจน การสร้างผลงานที่แหวกแนวของติโตในอดีตกลายเป็นที่จดจำและนำให้เขาขึ้นเป็นเลขาธิการพรรคอย่างรวดเร็วในปีพ.ศ.๒๔๘๑ จากจุดเริ่มต้นที่เข้าทำงานที่สำนักใหญ่เพียง ๔ ปี และก่อนเริ่มต้นสงครามโลกครั้งที่สองเพียงเล็กน้อย ซึ่งเขาก็เร่งสร้างผลงานโดยเฉพาะการระดมสมาชิกซึ่งมีอยู่ไม่มากนักให้เพิ่มปริมาณอย่างรวดเร็ว และติโตก็สามารถระดมประชาชนเข้ามาเป็นสมาชิกมากขึ้นเกือบหกเท่าตัว.....ในที่สุดเมื่อปี ๑๙๓๘ ติโตก็ได้รับแต่งตั้งเป็นทางการ ในตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวีย สืบต่อจากกอร์กิช

ผู้เคราะห์ร้าย. ถึงเดือนพฤษภาคมปีต่อไป พรรคมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น ๓,๐๐๐ คน. ถึงปี ๑๙๔๐ พรรคอวดได้ว่ามีสมาชิก ๑๒,๐๐๐ คน ๑๗,๐๐๐ กว่าคนในองค์การเยาวชนของพรรค. การขยายตัวดังนี้เป็นผลงานของติโตเองเป็นส่วนใหญ่.....(ต ๓๑) ซึ่งติโตกลับมาสร้างผลงานแดนเกิดของตนเอง เนื่องจากออสเตรียถูกผนวกเข้ากับเยอรมันในปีพ.ศ.๒๔๘๐ ประเทศที่รายล้อมยูโกสลาเวียไม่ว่า เชคโกสโลวาเกีย ฮังแกรี รูเมเนีย และบัลกาเรีย ล้วนถูกบีบคั้นจากเยอรมัน ทั้งนี้รวมถึงยูโกสลเวีย อันเป็นเหตุให้ติโตต้องพึ่งรัสเซีย อังกฤษ และสหรัฐเพื่อถ่วงดุลกับเยอรมันนี อันที่จริงการก้าวขึ้นมาสู่ตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์ของติโต ไม่ใช่เรื่องที่เปิดทางสะดวกมากนัก เพราะเป็นตำแหน่งซึ่งเป็นที่ปรารถนาของคนอีกหลายคนเพราะแม้จะเป็นตำแหน่งที่อันตราย แต่ก็เป็นตำแหน่งที่มีอำนาจ ชื่อเสียง และเงินทอง เมื่อติโตรักษาการในตำแหน่งนี้หลังจากที่กอร์กิชหายตัวไป ติโตก็เป็นคนรุ่นใหม่ไม่ใช่ผู้อาวุโสในพรรค และถูกสตาลินหมายปองชีวิตด้วยเช่นกัน เพราะรัสเซียเรียกตัวติโตให้เดินทางไปมอสโคว์ แต่ติโตเลือกที่จะปฏิเสธการเดินทางไปในทันที แต่หาทางเลี่ยงไปในปีถัดมาซึ่งสถานการณ์ได้ผ่อนคลายมากขึ้น และเมื่อขึ้นครองตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์แล้ว หลายคนก็พยายามกำจัดและถอดถอนติโตให้ออกจากตำแหน่งโดยเฉพาะข้อกล่าวหาว่านิยมทรอทสกี้และการจับผิดจากตำรวจลับรัสเซีย.....หลังจากที่กอร์กิชถูกกำจัดในปี ๑๙๓๗ มีคนอื่นจำนวนหนึ่งที่หวังตำแหน่งเลขาธิการพรรคยูโกสลาเวีย. แม้ต้องเสี่ยงและมีภัยอันตราย ตำแหน่งนี้ก็มีผู้แอบหมายมั่นกันมาก เพราะในสมัยนั้นถือว่าเป็นตำแหน่งที่มีเกียรติยศชื่อเสียง มีอำนาจ และมีรายได้เป็นล่ำเป็นสันจากคอมินเทอร์น.....(ต ๓๓)

หลังจากนั้นยูโกสลาเวียได้เข้าสู่สงครามโลกครั้งที่สอง ไม่แตกต่างจากประเทศในยุโรปเป็นส่วนใหญ่ เมื่อฮิตเลอร์เตรียมพร้อมที่จะบุกกรีซซึ่งเป็นที่ตั้งกองบัญชาการใหญ่ของอังกฤษและบุกยูโกสลาเวียและยุโรปตะวันออกเพื่อโอบเข้าสู่รัสเซีย ในขณะเดียวกันพรรคคอมมูนิสต์โดยติโตไม่ยอมรับรัฐบาลกลางและกองกำลังเช็ตนิก ทำให้เกิดสงครามกลางเมืองไปพร้อมกัน แต่การประชุมสภา AVNOJ ครั้งที่สองที่เมืองยัยเซในบอสเนียปลายปีพ.ศ.๒๔๘๖ ได้มีการประกาศจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวเหนืออธิปไตยของยูโกสลาเวีย โดยมอบหมายให้ติโตเป็นผู้บัญชาการสูงสุดของกองทัพปาร์ติซานสามารถเกณฑ์ทหารในเขตยึดครอง และปราบปรามกองกำลังของฝ่ายเช็ตนิกในเซอร์เบีย ในขณะเดียวกันต้องต่อสู้กับกองทัพเยอรมันเพื่อผลักดันให้กองกำลังปาร์ติซานออกจากฐานที่ตั้งในบอสเนีย ซึ่งในปีถัดมาติโตก็ต้องสูญเสียบอสเนียให้กับฝ่ายเยอรมัน.....บรรยากาศเต็มไปด้วยความร่าเริงเมื่อติโตเรียกประชุมสภา AVNOJ ครั้งที่สอง ณ เมืองยัยเซ (Jajce) ในบอสเนีย ในวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน. ณ ที่นี้ เขาตั้งรัฐบาลชั่วคราว ซึ่งแผ่อธิปไตยเหนือดินแดนยูโกสลาเวียทั้งหมด และได้มีการประกาศเป็นทางการต่อโลกว่าติโตเป็นผู้บัญชาการสูงสุดของกองทัพปาร์ติซาน. ต่อจากนี้ ได้มีการประกาศเกณฑ์ทหารในหมู่ชายฉกรรจ์ที่พำนักในดินแดนที่ฝ่ายปาร์ติซานยึดอยู่.....(ต ๘๔-๘๕) ห้วงเวลาแห่งการทำสงครามทั้งสงครามกลางเมืองและสงครามโลกทำให้ติโตให้ความสำคัญทางทหารควบคู่ไปกับความสำคัญทางการเมือง อันที่จริงติโตให้ความสำคัญกับทางการทหารก่อนการเมือง เพราะเขายอมรับถึงความสำคัญในตำแหน่งผู้บัญชาการสูงสุดของกองทัพ การยึดพื้นที่เป็นเป้าหมาย

สำคัญเหนืออื่นใด หากไม่ชนะสงครามยึดพื้นที่ได้ก่อนแล้วความสำคัญทางการเมืองก็ไม่มีความหมายแต่อย่างใด การเอาชนะทางการทหารจึงมาก่อนการปฏิวัติทางการเมือง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าติโตไม่ได้เติบโตมาจากสายอุดมการณ์และอุดมการณ์คอมมูนิสต์เป็นเพียงเครื่องมือที่จะให้ผู้ยากไร้มีความสำคัญมากขึ้น ไม่ได้มองอุดมการณ์คอมมูนิสต์เป็นเป้าหมายสูงสุดเหนืออื่นใด และการก้าวเข้าสู่ความคิดแบบคอมมูนิสต์ของติโตเป็นไปโดยความบังเอิญเพราะเขาต้องการก้าวเข้าไปสู่ขบวนการแรงงานมากกว่า แต่เผอิญขบวนการแรงงานในขณะนั้นมีความแนบแน่นกับลัทธิคอมมูนิสต์อย่างแยกไม่ออก.....ตั้งแต่เริ่มแรกที่ฝ่ายปาร์ติซานออกโรงจับศึก ติโตได้รับบทผู้นำทางทหารและทางการเมืองคู่กันไป. ข้อนี้ไม่เคยเกิดปัญหาขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ เพราะเขามีความเห็นว่าทั้งสองตำแหน่งมีเป้าหมายสุดท้ายอันเดียวกัน. ตราบใดที่สงครามยังดำเนินอยู่เป็นที่แน่ชัดว่าตำแหน่งผู้บัญชาการสูงสุดของกองทัพเป็นตำแหน่งสำคัญกว่า และว่าการพิชิตข้าศึกทั้งหมดที่มายึดครองดินแดนยูโกสลาเวียเป็นเป้าหมายเอกของเขา. เขาจะไม่ดำเนินมาตรการใดเพื่อปฏิวัติทางการเมืองอย่างเปิดเผยจนกว่าการสู้รบจะยุติลง. ติโตเชื่อมั่นว่าชัยชนะทางทหารเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมาก่อนการปฏิวัติทางการเมือง.....(ต ๘๙)

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าความสำเร็จของติโตเป็นเพราะเขามีความสามารถในตำแหน่งผู้บัญชาการสูงสุดมากกว่าอย่างอื่นเพราะในห้วงที่มีการแข่งขันในพรรคคอมมูนิสต์ มีผู้ที่จะครอบครองตำแหน่งเลขาธิการพรรคจำนวนมาก แต่เพราะเขาสามารถกุมอำนาจทางการทหารไว้ได้ทำให้เขากุมอำนาจทางการเมืองไว้ในมือได้ตามมา.....ในปี ๑๙๔๑ ยังอาจมีบุคคลอื่นในพรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวีย ที่จะได้รับความสนับสนุนจากคอมินเทอร์นมาแทนติโต ถ้าเขามีท่าจะพลาดพลั้งในการงาน. เขาตั้งตัวอย่างมีความสามารถยิ่งในตำแหน่งผู้บัญชาการสูงสุด จึงหมดปัญหาที่ใครจะมาชิงตำแหน่งได้.....(ต ๑๑๘)

โดยสรุป ติโตเป็นผู้นำที่ก้าวเข้าสู่ตำแหน่งต่างๆได้อย่างรวดเร็ว ทั้งการก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งด้วยความบังเอิญและการกุมอำนาจทางการทหารไว้ในมือ ติโตเป็นสมาชิกพรรคคอมมูนิสต์โดยความบังเอิญเนื่องจากเขาสนใจในขบวนการแรงงาน การทำงานกรรมกรชักนำให้เขาเข้าสู่พรรคคอมมูนิสต์ตามมาเนื่องจากขบวนการแรงงานและขบวนการคอมมูนิสต์มีความแนบแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังนั้นติโตจึงไม่ใช่คอมมูนิสต์ที่เติบโตจากการมีอุดมการณ์คอมมูนิสต์โดยตรงและเป็นเบื้องแรก แม้แต่ภายหลังเขาก็ให้ผู้อื่นซึ่งเป็นผู้รู้เป็นผู้จัดการเกี่ยวกับการปลูกฝังอุดมการณ์คอมมูนิสต์ เขาได้ให้ความสำคัญกับอำนาจทางทหาร และเชื่อมั่นว่าการกุมอำนาจทางการทหารสามารถกุมเขตพื้นที่ได้เมื่อกุมพื้นที่แล้วก็มีความสะดวกในการปฏิวัติทางการเมืองต่อไป

พ.ศ.	**เหตุการณ์การก้าวขึ้นสู่ตำแหน่ง**
๒๔๓๖	กำเนิด
๒๔๔๘	เริ่มทำงาน

พ.ศ.	เหตุการณ์การก้าวขึ้นสู่ตำแหน่ง
๒๔๕๔	สมรส
๒๔๕๗	เกิดสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง
๒๔๖๓	สมาชิกสหภาพช่างเหล็กและสมาชิกพรรคโซเชียล เดโมแครติค
๒๔๖๗	สมาชิกพรรคคอมมูนิสต์ใต้ดิน, เลขาธิการของสหภาพกรรมกรช่างเหล็กและหนังแห่งซาเกร็บ, เลขาธิการของคณะกรรมการพรรคคอมมูนิสต์ใต้ดินแห่งซาเกร็บ
๒๔๗๗	ทำงานที่พรรคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวีย เวียนนา ได้ชื่อว่าติโต
๒๔๘๑	เลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวีย
๒๔๘๒	เกิดสงครามโลกครั้งที่สอง
๒๔๘๖	ผู้บัญชาการสูงสุดของกองทัพปาร์ติซาน

เวทีระหว่างประเทศ

เวทีระหว่างประเทศหมายถึง บทบาทของติโตในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยเฉพาะต่อฝ่ายสัมพันธมิตรและฝ่ายอักษะ ดังที่เซอร์แม็คลีนได้กล่าวชื่นชมติโตที่ว่าติโตสามารถดำรงตนอย่างผู้มีเกียรติ ยิ่งเมื่อสตาลินเสียชีวิตแล้ว ติโตสามารถปฏิบัติตัวด้วยความทัดเทียมกับฝ่ายรัสเซียซึ่งกลายเป็นอภิมหาอำนาจไปแล้ว.....เมื่อสตาลินถึงแก่กรรม เขาได้สถาปนาความสัมพันธ์อันดีกับฝ่ายตะวันตกที่แน่นแฟ้นพอที่เจรจากับผู้ที่สืบทอดอำนาจจากสตาลิน โดยไม่ต้องง้องอนจนเกินควร. และต่อไป เมื่อได้สถาปนาความสัมพันธ์ตามปกติระหว่างสหภาพโซเวียตกับยูโกสลาเวียแล้ว ฝ่ายยูโกสลาเวียก็สามารถเป็นฝ่ายตั้งข้อตกลง.....(ต ๓) ผลจากบทบาทของติโตซึ่งท้าทายสตาลินและสามารถเอาตัวรอดจากการท้าทายดังกล่าว มีส่วนทำให้คอมินเทอร์นซึ่งเป็นเครื่องมือที่ทำให้รัสเซียสามารถกวาดล้างผู้นำในเครือข่ายที่ไม่พึงประสงค์และบงการประเทศที่อยู่ในเครือข่ายของตนต้องหมดอิทธิพลลงไปด้วย ดังตัวอย่างการไม่สามารถชี้ชะตากรรมของติโตผู้นำยูโกสลาเวีย ดังนั้นหลังจากพ.ศ.๒๔๙๑ ซึ่งสิ้นสงครามโลกไปไม่นานรัสเซียพร้อมกับคอมมูนิสต์สากลก็หมดสภาพไปมากแล้ว.....เหตุการณ์ในปี ๑๙๔๘ และผลที่ตามมาเป็นระนาวเป็นจุดหัวเลี้ยวหัวต่อในประวัติศาสตร์ของโลก. ยูโกสลาเวียจะมีชะตากรรมอย่างไรในอนาคตก็ตาม แต่ขบวนการคอมมูนิสต์สากลก็จะไม่มีวันมีสภาพเหมือนเดิมอีกแล้ว โดยมีติโตเป็นตัวจักรสำคัญ.....(ต ๓)

สงครามกลางเมืองในยูโกสลาเวียระหว่างมิไฮโลวิชฝ่ายรัฐบาล (ซึ่งเป็นรัฐบาลพลัดถิ่นอันเป็นผลจากการที่นาซีทำลายเบลเกรดราบเป็นหน้ากลอง) ในฐานะผู้นำกองกำลังเซ็ตนิกกับติโตฝ่ายล้มล้างรัฐบาลในฐานะผู้นำฝ่ายปาร์ติซานได้ลากเอามหาอำนาจเข้ามามีส่วนร่วมในภูมิภาคด้วย

นอกเหนือจากเยอรมันที่ต้องการใช้ยูโกสลาเวียเป็นสะพานเชื่อมโยงในการบุกรัสเซีย ในขณะเดียวกันรัสเซียก็มีอิทธิพลเหนือประเทศในเครือข่ายคอมมูนิสต์ซึ่งแทบทั้งหมดเป็นดินแดนในยุโรปตะวันออก รวมทั้งยูโกสลาเวีย ทั้งมิไฮโบวิชและติโตมีอายุใกล้เคียงกัน แต่ชื่อเสียงของมิไฮโลวิชเป็นที่รู้จักในวงการระหว่างประเทศเพราะเป็นกองกำลังของฝ่ายรัฐบาลซึ่งตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในอังกฤษ จึงได้รับการเหลียวแลจากฝ่ายสัมพันธมิตรซึ่งรวมทั้งรัสเซียที่มองมิไฮโลวิชเป็นตัวแทนที่มีความรับผิดชอบในการต่อต้านกองทัพเยอรมัน ในขณะที่ติโตยังไม่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป แม้แต่มิไฮโลวิชในครั้งแรกๆ ยังคิดว่าติโตเป็นชาวรัสเซีย ทั้งสองเคยพบปะกันมาแล้ว การพบปะในครั้งที่สองมิไฮโลวิชก็ยังเป็นต่อติโตในมุมมองความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเนื่องจากมิไฮโลวิชถูกมองว่าเป็นผู้นำประเทศที่ถูกนาซียึดครอง ความสัมพันธ์ระหว่างกองทัพทั้งสองคือเซ็ตนิกและปาร์ติซานซึ่งไม่มีท่าทีที่จะดีขึ้นเนื่องจากมิไฮโลวิชมองว่ากองทัพของตนได้เปรียบเนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายสัมพันธมิตรโดยตรง.....เขาทราบดีว่าชื่อเสียงของเขาในฐานะ “ผู้นำการต่อต้านคนแรกในยุโรปที่ถูกยึดครอง” ได้รับการยกย่องอย่างกว้างขวางในหมู่พันธมิตรตะวันตกและในรัสเซีย. ทั้งนี้หมายความว่าเขาได้เปรียบคู่แข่งอย่างมาก.....(ต ๖๐) แต่โชคเข้าข้างติโตเมื่อฝ่ายสัมพันธมิตรพยายามส่งผู้แทนเข้ามาติดต่อกับติโต โดยเฉพาะการที่อังกฤษส่งคณะผู้แทนที่มีพลจัตวา แมคลีน ซึ่งขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีเชอร์ชิลล์ การพบปะกันทำให้อังกฤษได้รับข่าวสารจากติโตมากขึ้น แต่เหตผุลสำคัญอยู่ตรงที่ว่ากองกำลังปาร์ติซานทำงานใต้ดินอย่างเต็มที่ในการก่อวินาศกรรมกองทัพเยอรมันเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนกองทัพฝ่ายสัมพันธมิตร ในขณะที่กองกำลังเซ็ตนิกไม่ได้ให้การสนับสนุนการก่อวินาศกรรมให้แก่ฝ่ายสัมพันธมิตรเลย ท่าทีการสนับสนุนของฝ่ายสัมพันธมิตรจึงเปลี่ยนไปโดยเฉพาะการประชุมที่เทหรานที่มีมติให้การสนับสนุนฝ่ายปาร์ติซานเพียงหน่วยเดียว และตัดความช่วยเหลือกองกำลังเซ็ตนิก นอกเหนือไปจากนั้นยังเรียกร้องให้รัฐบาลพลัดถิ่นปลดมิไฮโลวิชออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการประทรวงกลาโหมอีกด้วย ฐานะของติโตจึงกับได้รับการยอมรับโดยปริยาย.....ติโตได้การรับรองเป็นทางการจากฝ่ายสัมพันธมิตรโดยปริยาย ตามมติที่ประชุมที่เทหราน (Teheran) เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๑๙๔๓ “ให้สนับสนุนฝ่ายปาร์ติซานของยูโกสลาเวียด้วยเสบียงและอุปกรณ์มากที่สุดที่จะกระทำได้ และด้วยปฏิบัติการจู่โจมด้วย”. ไม่มีการกล่าวถึงการช่วยเหลือมิไฮโลวิช.....(ต ๗๐)

ท่าทีดังกล่าวน่าจะสร้างโอกาสให้ติโตเป็นอย่างมาก แต่การณ์กลับตรงข้าม ในช่วงกลางสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งเป็นการรบที่วิกฤต ติโตกลับไม่ได้รับความช่วยเหลือใดๆทั้งจากฝ่ายอังกฤษและรัสเซีย เขาต้องหันไปยึดโฟซาเมืองเล็กๆในบอสเนียเมื่อฤดูหนาว พ.ศ.๒๔๘๕ การถอยทัพครั้งนี้ทำให้เขามีเวลาจัดการกับกองทัพเพื่อให้เป็นกองทัพประจำ และใช้เวลาหันมาปราบเสี้ยนหนามศัตรูเพื่อเปิดโอกาสให้เขาสามารถปฏิบัติการในกิจการระหว่างประเทศได้คล่องแคล่วมากยิ่งขึ้นและเตรียมพร้อมกับการเป็นประมุขของประเทศในอนาคต แม้ว่าเขาจะเป็นผู้กุมบังเหียนเพียงกองทัพเล็กๆที่ยังเป็นกองโจรอยู่ก็ตาม ทั้งนี้เพราะเขาใช้เวลาช่วงนี้ในการติดต่อกับคอมินเทอร์นทางวิทยุสื่อสารเพื่อให้ทางรัสเซียเห็นว่าเขาเป็นผู้นำที่มีความสามารถ นอกเหนือจากเขาได้ติดต่อกับเครือข่าย

ผู้นำคอมมูนิสต์ในประเทศต่างๆ อย่างไรก็ดีงานที่สำคัญของเขากลับเป็นการร่างคำสั่งต่างๆเพื่อให้กองทัพที่เขามีอยู่ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้โดยเฉพาะการโฆษณาแนวความคิดคอมมูนิสต์ออกไป และการจัดตั้งรัฐบาลพลเรือนเพื่อให้สามารถติดต่อกับเยอรมันในฐานะตัวแทนยูโกสลาเวียในการแลกเปลี่ยนตัวเชลยสงคราม ทั้นี้เพราะผู้นำชาวโครแอตและภรรยาลับของติโต (เฮอร์ตา ฮาส) ที่ไม่ได้แต่งงานด้วยถูกเยอรมันจับตัวได้....ส่วนติโตเองนั้นรับผิดชอบในการชี้ขาดในปฏิบัติการทางทหารที่สำคัญทั้งหมด รวมทั้งกิจการที่ในระหว่างสงครามถือว่าเป็นการต่างประเทศ. ถึงแม้เขายังเป็นเพียงผู้นำสงครามกองโจรผู้หนึ่งเท่านั้น เขาก็เริ่มสร้างรากฐานเพื่อเป็นประมุขของประเทศในอนาคตแล้ว. เขามีความสัมพันธ์กับฝ่ายรัสเซียแล้วโดยผ่านการติดต่อสื่อสารทางวิทยุกับคอมินเทอร์น. เขาได้เริ่มติดต่อกับฝ่ายคอมมูนิสต์แห่งอัลเบเนีย และบัลแกเรียแล้ว เพื่อขอการสนับสนุนสำหรับขบวนการของตน. เขาให้ความเห็นชอบและแนะแนวในร่างประกาศคำสั่งต่างๆ จำนวนมากหลาย ที่ออกมาจากกองบัญชาการที่โฟชา เพื่อจัดตั้งองค์การทหารสำหรับโฆษณาคอมมูนิสต์ และจัดตั้งรัฐบาลพลเรือน. เมื่อถึงการตัดสินปัญหาสำคัญ เช่น การที่จะเจรจากับเยอรมัน เรื่องการแลกเปลี่ยนเชลยศึกหรือไม่นั้น ติโตเป็นผู้ตัดสินทั้งสิ้น.....(ต ๗๗)

เขาไม่สามารถตั้งหลักปักฐานที่โฟซาเนื่องจากกองทัพนาซีโจมตีจนกองทัพปาร์ติซานสิ้นสภาพ ทำให้เขาต้องเดินทางไกลหนีไปที่บีฮัช ที่เมืองบีฮัชกลายเป็นเมืองสำคัญในประวัติศาสตร์ทันทีเมื่อติโตจัดให้มีการประชุมสภาต่อต้านฟาสซิสต์เพื่อเอกราชแห่งชาติของยูโกสลาเวีย (AVNOJ) พร้อมกับการประกาศจัดให้มีการรวมชาติเพื่อสถาปนาชาติยูโกสลาเวียอย่างเป็นหลักเป็นฐานทางการเมือง ทั้งนี้เพื่อให้ฝ่ายสัมพันธมิตรยอมรับในบทบาทของเขาซึ่งได้ชื่อว่าเป็นศูนย์กลางในการสร้างชาติ งานเร่งด่วนของเขาคือการระดมคนในชาติให้เข้ามาเป็นพลพรรคและพลรบไปด้วย จนเป็นกองทัพระดับใหญ่ที่มีทหารประจำการถึงแสนห้าหมื่นคนซึ่งเป็นกำลังหลักในการสร้างชาติต่อมา แม้จะเป็นที่รับรู้ของฝ่ายสัมพันธมิตร แต่ในทางกลับกันก็สร้างความขัดเคืองให้นาซีที่เตรียมแผนปฏิบัติการไวสเพื่อจะทำลายกองทัพปาร์ติซาน.....ระหว่างที่อยู่ที่บีฮัช ติโตได้มีโอกาสเรียกประชุม “AVNOJ” (AVNOJ = Antifascisticko Vigece Narodnoj Oslobodjenda Jugoslavije สภาต่อต้านฟาสซิสต์เพื่อเอกราชแห่งชาติของยูโกสลาเวีย) ซึ่งมีจุดหมายทางการเมืองเพื่อชี้ให้ชัดแจ้งแก่ประชาชนชาวยูโกสลาเวียตลอดจนแก่พวกสัมพันธมิตรว่า ขบวนการมีลักษณะรวมยูโกสลาเวีย และเริ่มตั้งหลักเพื่อปกครองทางการเมือง. จำนวนพลของกองทัพเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ.....(ต ๘๑) การบุกทลวงของเยอรมันทำให้กองทัพปาร์ติซานของติโตต้องถอยไปตั้งทัพที่เมืองยัยเซ ในบอสเนีย เขาถือโอกาสประกาศจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวขึ้นที่นี่ซึ่งตรงกับปีพ.ศ.๒๔๘๖ การดำเนินสงครามพร้อมการจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวเป็นที่รับรู้โดยคณะผู้แทนของอังกฤษซึ่งตรงข้ามกับฝ่ายเซ็ตนิกที่ไม่ดำเนินการใดๆ รอแต่ความช่วยเหลือจนทำให้ฝ่ายสัมพันธมิตรตัดความช่วยเหลือมิไฮโลวิชพร้อมกับกองกำลังเซ็ตนิกลงอย่างสิ้นเชิง ซึ่งทำให้ฮิตเลอร์ใช้แผนเรอเซิลชพรุงเพื่อกวาดล้างกองทัพปาร์ติซานและประกาศจับตัวติโตซึ่งเขาก็เกือบถูกจับเป็น เขาต้องหนีหัวซุกหัวซุนด้วยการช่วยเหลือของอังกฤษ พอดีกับกองทัพแดงของรัสเซียถูกส่งเข้ามาที่ยุโรปตะวันออกรวมถึงยูโกสลาเวียด้วยเพื่อต่อต้านการรุกรานของเยอรมัน แม้ติโตแทบจะ

หมดสภาพแต่เขาก็กลัวว่า หากกองทัพแดงของรัสเซียเข้ามาแล้วก็จะทำให้ยูโกสลาเวียตกอยู่ภายใต้การบงการของรัสเซียเฉกเช่นเดียวกับประเทศในยุโรปตะวันออกอื่นพร้อมทั้งอาจยกเลิกระบบการปกครองที่ติโตได้จัดการไว้ เขารีบลักลอบไปเจรจากับสตาลินเพื่อขอให้ใช้กองกำลังของปาร์ติซาน ซึ่งเผอิญโชคก็อำนวยให้เพราะสตาลินมีงานที่เร่งด่วนมากกว่า จึงใช้ทหารปาร์ติซานร่วมรบกับกองทัพแดง สามารถปลดปล่อยเซอร์เบียซึ่งเยอรมันยึดครองได้และรุกเข้าเบลเกรดได้ชัยชนะเหนือเยอรมันนี เมื่อช่วงปลายสงครามในเดือนตุลาคม ๒๔๘๗ ทำให้ฐานะของติโตและกองกำลังของเขาอยู่ในฐานะผู้ได้ร่วมได้รับชัยชนะเหนือเยอรมันซึ่งฝ่ายสัมพันธมิตรก็พอใจผลงานของเขาไปด้วย.....เมื่อกองทัพแดงซึ่งกำลังโยธาทัพจากสตาลินกราด (Stalingrad) มุ่งหน้ามาทางยุโรปตะวันออก เข้ามาในแดนของยูโกสลาเวีย. ติโตเกรงว่าถึงคราวนั้น พวกรัสเซียอาจจะยึดการบังคับบัญชากองทัพของเขาทั้งสามกลุ่ม และนำทหารรัสเซียมายึดครองแดนปลดปล่อย แทนที่จะใช้ระบบการปกครองที่เขาได้จัดไว้. เพื่อป้องกันมิให้เป็นเช่นนี้ เขาลอบออกจากวิสอย่างลับๆ ในเดือนกันยายน ปี ๑๙๔๔ เพื่อไปพบสตาลินเป็นครั้งแรก. ติโตโชคดี เพราะสตาลินมีภาระทางทหารและการเมืองที่เร่งด่วนกว่านี้ในระยะนั้น จึงพร้อมที่จะใช้กองกำลังของพวกปาร์ติซาน โดยยินยอมให้ติโตยังคงเป็นผู้บัญชาการสูงสุด และให้ทำหน้าที่ยึดครองพื้นที่. กองกำลังปาร์ติซานสามารถร่วมกับกองทัพแดงขณะที่เคลื่อนสู่แดนยูโกสลาเวียจากรูเมเนียและบัลแกเรีย และได้ร่วมปลดปล่อยเซอร์เบีย และได้เข้าเมืองเบลเกรดพร้อมกันในวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๑๙๔๔.....(ต ๘๕-๘๖)

การสถาปนารัฐชาติและการจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวที่ยัยเซ สะท้อนให้เห็นความสามารถของติโตเป็นอย่างยิ่งด้วยเหตุผล ๓ ประการ คือ ได้รับการรับรองเป็นรัฐนิตินัย สามารถแปลงขบวนการปาร์ติซานที่มีวินัยเป็นอย่างดีให้กลายเป็นรัฐคอมมูนิสต์ที่มีคุณภาพ และติโตกลายเป็นผู้นำชาติใหม่ที่มีชื่อเสียงรับรู้ไปทั่วโลกโดยได้พบปะกับทั้งเชอร์ชิลล์และสตาลิน.....ติโตยังแสดงความสามารถอย่างยอดเยี่ยม ในการเป็นผู้นำในยามสงครามทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. ถ้าไม่มีความสำเร็จในด้านนี้ เขาคงไม่สามารถแปลงขบวนการปาร์ติซานคอมมูนิสต์ให้มาเป็นรัฐคอมมูนิสต์ที่ได้การรับรองทางนิตินัยจากนานาชาติ. หลังจากการประชุมที่ยัยเซ เขากลายเป็นผู้นำของชาติซึ่งมีชื่อดังขึ้นทั่วโลก เป็นประมุขของรัฐบาลชั่วคราว เป็นผู้บัญชาการของกองทัพที่มีวินัยดี และเป็นผู้ได้พบกับเชอร์ชิลล์และสตาลิน.....(ต ๙๙) แม้ว่าติโตกับยูโกสลาเวียจะอยู่ในสภาพการณ์ที่ดีขึ้น แต่ก็ยังไม่เป็นที่น่าไว้วางใจ เพราะพระเจ้าปีเตอร์เยาวกษัตริย์หนีไปตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในเกาะอังกฤษเนื่องจากเจ้าชายปอลผู้สำเร็จราชการแผ่นดินทรยศ อันทำให้อังกฤษไม่สามารถตัดพระองค์ทิ้งไปได้ แม้ว่าเชอร์ชิลล์จะให้การสนับสนุนติโตก็ตาม และประธานาธิบดีรูสเวลต์กับฝ่ายทหารของสหรัฐอเมริกาเริ่มไม่สบายใจต่อท่าทีของอังกฤษที่พยายามสร้างฐานอำนาจเหนือคาบสมุทรบัลคานส์ ทั้งสหรัฐอเมริกาไม่ยอมรับอุดมการณ์คอมมูนิสต์ของยูโกสลาเวีย.....การที่อังกฤษได้หันมาช่วยติโตและต่อมาได้ตัดการหนุนมิไฮโลวิช ทำให้ประธานาธิบดีรูสเวลต์ และฝ่ายทหารของสหรัฐอเมริกาไม่พอใจ ส่วนหนึ่งเพราะไม่ไว้ใจพวกคอมมูนิสต์ อีกส่วนหนึ่งเพราะฝ่ายผู้นำสหรัฐกังขาอย่างยิ่งในการกระทำที่อาจจะมองไปในแง่ว่า อังกฤษกำลังพยายามที่จะแสวงหา “ฐานะพิเศษ” ในภูมิภาคบัลคานส์ (Balkans)

ด้วย.....(ต ๑๐๑) ทั้งตัวติโตก็เริ่มหวาดระแวงเพราะรัฐบาลพลัดถิ่นของพระเจ้าปีเตอร์มีมิไฮโลวิชเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและนำทัพเซ็ตนิกที่เป็นใจให้กับฝ่ายเยอรมันเนื่องจากมิไฮโลวิชไม่ทำอะไรที่เป็นการต่อต้านเยอรมันเลย ติโตกลัวว่าแม้เขาจะได้รับชัยชนะทางการทหารในการบุกเบลเกรดแต่อาจไม่บรรลุเป้าหมายทางการเมือง เนื่องจากแต่ละฝ่ายดังเช่นอังกฤษก็พยายามตีสองหน้า ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวจะตกผลึกและทราบทิศทางที่ชัดเจนก็ต่อเมื่อสงครามโลกได้ยุติลงและมหาอำนาจจะเจรจาตกลงเรื่องต่างๆ ดังนั้นในห้วงเวลาก่อนที่สถานการณ์จะตกผลึก ติโตก็ได้แต่อ้างให้เห็นว่าขบวนการปาร์ติซานเป็นตัวแทนเดียวเท่านั้นที่ถูกต้องของประชาชนทั้งหมดของยูโกสลาเวีย ไม่ใช่รัฐบาลพลัดถิ่นที่อยู่ในอังกฤษแต่อย่างใด.....ติโตชักเห็นภาพว่า แม้จะได้มีชัยทางการทหาร เขาก็อาจจะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายทางการเมือง สืบเนื่องจากสิ่งที่เขาเข้าใจว่าเป็นการตีสองหน้าของฝ่ายสัมพันธมิตร. การตกลงทางการเมืองเรื่องอธิปไตยของประเทศต่างๆ ในยุโรปจะต้องรอคอยจนกระทั่งศึกสงครามยุติลงและก่อนที่สัมพันธมิตรจะหันมาเจรจาตกลงกันในเรื่องต่างๆ นี้ - ติโตก็ประกาศออกมาว่าเขาถือว่าขบวนการปาร์ติซานเป็นตัวแทนที่ถูกต้องของประชาชนทั้งมวลของประเทศยูโกสลาเวีย ไม่ใช่รัฐบาลหลวงพลัดถิ่น.....(ต ๑๐๒) และเชอร์ชิลก็ได้แสดงท่าทีนี้ออกมาต่ออนาคตของยูโกสลาเวีย ด้วยการอ้างการเป็นลัทธิคอมมูนิสต์ของยูโกสลาเวียจะทำให้ประสบปัญหาเช่นเดียวกับในรัสเซียที่สตาลินทำให้ชาวนาต้องประสบกับความทุกข์ยากในการทำนารวม แต่ติโตอ้างว่าแม้ยูโกสลาเวียจะเป็นรัฐคอมมูนิสต์แต่จะไม่นำระบบนารวมมาใช้บังคับ ซึ่งภายหลังการรวมชาติเสร็จสิ้นแล้วติโตก็แสดงอุดมการณ์ที่เป็นกลางๆโดยไม่ได้นำระบบนารวมมาใช้อย่างที่เขาพูด ทั้งนี้เพื่อให้มหาอำนาจที่อยู่ในค่ายเสรีประชาธิปไตยยอมรับตัวเขาและประเทศยูโกสลาเวีย....เชอร์ชิลล์หันมาพิจารณาอย่างกว้างๆ ในเรื่องการปกครองยูโกสลาเวียหลังสงคราม และแสดงให้เห็นว่าเขาไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่เขาได้เรียกในโอกาสอื่นว่า “การทำให้เป็นคอมมูนิสต์” (communisation) ของยูโกสลาเวีย. เขาอ้างถึงความทุกข์ยากของชาวนารัสเซียตอนระบบนารวมของสตาลิน ติโตโต้ตอบว่า “เราไม่มีแผนที่จะนำระบบดังนั้นมาใช้บังคับ. ข้าพเจ้าได้เคยประกาศเช่นนี้หลายครั้งแล้ว”. ข้อนี้เป็นความจริงปาร์ติซานไม่มีนโยบายนี้ และติโตไม่เคยเสนอกฎหมายนารวมเลย.....(ต ๑๐๗) ชัยชนะของติโตร่วมกับรัสเซียในการขับไล่เยอรมันออกจากเบลเกรดทำให้สตาลินพอใจในผลงานของติโตเพราะการขับไล่เยอรมันออกไปเท่ากับช่วยประคับประคองรัสเซียด้วย ติโตเองก็กลับไว้วางใจสตาลินมากขึ้น และเล็งเห็นว่าการอยู่ข้างรัสเซียเป็นผลดีต่อเขามากกว่าฝ่ายสัมพันธมิตร ทั้งนี้เพราะเชอร์ชิลล์ได้แจ้งต่อติโตที่ต้องการให้ยูโกสลาเวียภายหลังสงครามโลกเป็นรัฐบาลผสมที่มาจากแนวร่วมหลายฝ่ายโดยเฉพาะขบวนการเซ็ตนิก ดังนั้นหากเข้ากับรัสเซียสถานภาพของขบวนการปาร์ติซานจะดีกว่าเพียงแต่ติโตต้องไม่ทำให้รัสเซียเข้าใจว่าต้องการความเป็นอิสระ ขอแต่เพียงการปกครองของยูโกสลาเวียจะอยู่ภายใต้การควบคุมของติโตโดยตรง ซึ่งสตาลินก็พลอยหลงคารมของติโตไปด้วย..... ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่พบสตาลิน ผู้ต้อนรับเขาอย่างดีมากและชมเชยยกย่องพวกปาร์ติซานในความสำเร็จ. ติโตต้องการที่จะพิสูจน์ว่ากองทัพปาร์ติซานของเขามีขีดความสามารถในการปกครองยูโกสลาเวียตอนเยอรมันล่าถอยออกไป. เขาต้องการความเห็นชอบของสตาลินในการที่จะให้ติโตคง

ควบคุมการปกครองแบบทหาร - พลเรือนในมือของตน. เขาทราบดีว่าพูดอย่างนี้จะเหมาะกว่าพูดว่าต้องการความเป็นอิสระ.....(ต ๑๐๘)

การขับไล่กองทัพเยอรมันออกจากกรุงเบลเกรดโดยกองทัพปาร์ติซานและกองทัพแดงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่าติโตกับสตาลินแนบแน่นมากยิ่งขึ้น ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่าติโตกับอังกฤษและสหรัฐเหินห่างกันมากยิ่งขึ้น เพราะติโตไม่ไว้วางใจอังกฤษ และสตาลินก็ตอกย้ำถึงความเจ้าเล่ห์ของเชอร์ชิลล์ในการเอาเปรียบกับพันธมิตร เพราะรัสเซียก็ประสบมาก่อนหน้าที่ต้องการให้อังกฤษบุกเยอรมันทางทิศตะวันตกของเยอรมันแต่อังกฤษก็ไม่สนองต่อท่าทีของรัสเซียเลย ยังคงดำเนินไปตามแผนที่ตนเองวางไว้ การร่วมมือกันระหว่างรัสเซียกับยูโกสลาเวียในการยึดกรุงเบลเกรดคืนทำให้ทั้งสองประเทศมีความรู้สึกร่วมกันผูกพันกันมากยิ่งขึ้น ก่อนที่ความสัมพันธ์จะไม่ราบรื่น ในห้วงระยะเวลาสั้นๆติโตเคยคิดว่ารัสเซียอาจหักหลังตนในการจะแบ่งยูโกสาเวียออกเป็นสองส่วนให้กับอังกฤษและรัสเซียเท่าๆกัน.....ต้นเดือนตุลาคม กองทัพแดงพร้อมที่จะบุกเข้าในดินแดนยูโกสลาเวียหลังจากได้รุกมุ่งมาทางตะวันตกอย่างหนัก. ฝ่ายปาร์ติซานตั้งกำลังพร้อมที่จะร่วมกับรัสเซียที่กำลังรุกมาทางเบลเกรด. ในวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๑๙๔๔ เขานั่งรถยนต์เข้าเบลเกรดอย่างมีชัยพร้อมกันกับที่หน่วยกองทัพแดงและหน่วยปาร์ติซานเข้ายึดกรุง.....(ต ๑๐๙) สถานการณ์ที่กองทัพแดงกับกองทัพปาร์ติซานได้รับชัยชนะทำให้สถานภาพของมิไฮโลวิชแย่ลงในทางกลับกัน เพราะเท่ากับกองกำลังเช็ตนิกกลายเป็นผู้แพ้ไปด้วย ต้องหลบซ่อนตามที่ต่างๆ จำนวนสมาชิกก็ลดน้อยถอยลง สหรัฐเสนอความช่วยเหลือให้มิไฮโลวิชบินหนีออกไปอย่างปลอดภัย แต่ระหว่างนั้นก็ถูกกองทัพปาร์ติซานตามล่าตัวและถูกจับกุมได้ในที่สุด แต่ก็ไม่ใช่เรื่องง่ายๆที่จะจับตัวมิไฮโลวิชเพราะเขาก็ยังมีผู้สนับสนุนจำนวนไม่น้อยเช่นกัน หลังจากขึ้นศาลเขาก็ถูกตัดสินประหารชีวิต (พ.ศ.๒๔๙๐) ซึ่งเป็นช่วงหลังสงครามโลกซึ่งยูโกสลาเวียเริ่มก่อตั้งประเทศใหม่ได้ระยะหนึ่ง หลังจากติโตควบคุมทั้งประเทศได้หมดสิ้นแล้ว (พ.ศ.๒๔๘๘)....ส่วนมิไฮโลวิชปฏิเสธความช่วยเหลือจากอเมริกันที่ได้เสนอให้บินหนีออกไป คงอยู่ในยูโกสลาเวียโดยต้องหลบซ่อนพร้อมกับพวกที่ยังภักดีจำนวนหนึ่งที่นับวันเหลือน้อยลงทุกที. เขาถูกกำลังฝ่ายรักษาความปลอดภัยของติโตล่าตัวในแดนกันดารในเขตต่อระหว่างเซอร์เบียและบอสเนีย. เป็นเวลากว่าปีหนึ่งเขาถึงถูกจับกุม อันหมายความว่าเขาคงต้องมีผู้สนับสนุนไม่น้อยในท้องที่. เขาถูกขึ้นศาลฐานเป็นผู้ทรยศต่อชาติและช่วยเหลือศัตรูในยามสงคราม และถูกยิงเป้าในวันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๑๙๔๗.....(ต ๑๑๑)

การควบคุมประเทศกับการได้รับการรับรองสถานะของประเทศเป็นคนละประเด็นกัน แม้ติโตจะควบคุมทั้งประเทศได้แล้ว เขาก็ต้องเร่งให้นานาประเทศรับรองสถานะของรัฐโดยเร็ว การจะทำเช่นนั้นได้ติโตต้องสามารถรักษาอิทธิพลทางการเมืองและการทหารได้ทั่วประเทศ ประการสำคัญของการรักษาอิทธิพลคือการที่ประชาชนทุกภาคส่วนต้องให้การยอมรับรัฐบาลของเขาด้วยโดยผ่านประชามติ.....การปฏิวัติที่ติโตได้หมายมั่นไว้ยังจะสัมฤทธิ์ผลครบถ้วนสมบูรณ์ไม่ได้ หากยังไม่สามารถแผ่อิทธิพลทางการเมืองและทางการทหารไปได้ทั่วประเทศ ทั้งจะต้องได้รับความเห็นชอบที่แท้ให้ปกครองโดยประชามติของประชาชนจากทุกภาคที่ประกอบเป็นประเทศยูโกสลาเวียก่อน

สงครามด้วย. ถ้าไม่บรรลุทั้งสองประการนี้ ติโตย่อมยากที่จะได้รับการรับรองจากนานาชาติ.....(ต ๑๑๓) ด้วยเหตุนี้ติโตต้องเปลี่ยนสภาพจากการเป็นรัฐบาลชั่วคราวมาเป็นรัฐบาลที่ถูกต้อง มิใช่เป็นรัฐบาลในยามสงคราม การที่มหาอำนาจทั้งหลายต้องมีการตกลงและจัดสรรผลประโยชน์ภายหลังสงครามเพิ่งเสร็จสิ้นมาใหม่ๆ อีกทั้งรัสเซียต้องจัดการกับประเทศในยุโรปตะวันออกเฉียงใต้อยู่ ย่อมเป็นการเปิดโอกาสให้ติโตจัดการกับบทบาทของพรรคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียในการขึ้นมาสู่อำนาจรัฐอย่างแท้จริง ความสาละวนอยู่กับปัญหาของตนเองทำให้รัสเซียซึ่งเกรงใจอังกฤษถึงกับยอมให้พระเจ้าปีเตอร์เสด็จนิวัติยังยูโกสลาเวีย แล้วแนะนำติโตว่า "ให้กลับมาแค่ชั่วคราว แล้วต่อไปจะเอามีดปักหลังในเวลาอันสมควรก็ได้".....ในปี ๑๙๔๕ เป้าหมายของติโตคือให้เปลี่ยนสภาพการปกครองจากรัฐบาลชั่วคราวมาเป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมายในยามสงบ โดยไม่ให้พรรคคอมมูนิสต์ต้องเสียบทบาทเป็นผู้นำและไม่ให้เสื่อมอำนาจลง. การที่ทหารโซเวียตมีภาระอยู่ในยุโรปตะวันออก และที่มหาอำนาจต้องหมกมุ่นกับปัญหาสำคัญทางการเมืองและทางยุทธศาสตร์เพื่อการแบ่งอำนาจในโลกหลังสงคราม ทำให้ติโตยังคงมีอิสระในการกระทำพอสมควรแม้ในระยะนี้ ด้วยเหตุว่ายุโรปตะวันออกเฉียงใต้ยังมีความสำคัญขั้นรองสำหรับมหาอำนาจ.....(ต ๑๑๓)

การขึ้นมาของติโตพร้อมกับยูโกสลาเวียอาจสรุปได้จากถ้อยความที่ว่า "ติโตอิซึ่ม" (Titoism) จึงแข็งแกร่งจนสามารถผ่านการปะทะกับสหภาพโซเวียตในภายหลังได้ (ต ๑๒๑)

โดยสรุป จุดเปลี่ยนของชีวิตติโตมาจากความลงตัวของเวทีการเมืองระหว่างประเทศที่ต้องการความสมดุลระหว่างมหาอำนาจ ซึ่งติโตสามารถใช้ความสามารถของตนเองเข้าไปในรอยต่อสมดุลแห่งอำนาจนี้ เพราะอังกฤษและสหรัฐต้องการให้ติโตก่อวินาศกรรมทำลายกองทัพของเยอรมันนีในขณะที่กองกำลังของมิไฮโลวิชคู่แข่งของติโตไม่สามารถทำได้ รัสเซียก็มีปัญหาของตัวเองและมักคิดเสมอว่าติโตเป็นเพียงมดแต่ก็ช่วยรัสเซียในการชะลอกองทัพเยอรมัน และคิดว่าตนเองสามารถจัดการกับติโตเมื่อไรก็ได้ ส่วนเยอรมันแม้จะบุกยูโกสลาเวียราบเป็นหน้ากลอง แต่กองทัพเยอรมันก็สามารถเอาชนะสงครามแต่ในรูปแบบ เมื่อเจอกับสงครามกองโจรจึงไม่สามารถขจัดกองทัพปาร์ติซานได้อย่างถาวาร

การใช้ชีวิต

จุดเปลี่ยนของชีวิตที่อาจมีความสำคัญน้อยกว่าจุดเปลี่ยนใน ๓ ประเภทแรกของหัวข้อที่ผ่านมา (การทำงาน การก้าวขึ้นสู่ตำแหน่ง และเวทีระหว่างประเทศ) คือ การใช้ชีวิตเนื่องจากมีการกล่าวถึงไม่มากนักและไม่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ เซอร์แมคลีนถึงกับกล่าวชื่นชมติโตว่าเป็นบุคคลแห่งศตวรรษ เนื่องจากติโตมีคุณลักษณะที่แตกต่างไปจากคนอื่นๆท่ามกลางผู้มีอิทธิพลของโลกแต่เขาก็สามารถให้คนเหล่านั้นกลายเป็นผู้สนับสนุนเขาโดยไม่ทันรู้ตัว แม้ดูเหมือนว่าติโตต้องต่อสู้กับคนเหล่านั้นในการไต่เต้าขึ้นมาถึงจุดสูงสุดของชีวิต แต่หากพิจารณาแล้วผู้นำของโลกในครั้งนั้นส่งเสริมความโดดเด่นของติโตให้อยู่เหนือผู้นำเหล่านั้นโดยคนเหล่านั้นกลายเป็นเหยื่อในการสร้างความก้าวหน้าให้กับติโตเหนือกว่าผู้นำของโลกในยุคนั้น.....บุคคลและศตวรรษ. ในทางหนึ่ง บุคคล

เป็นสัญลักษณ์ของศตวรรษ. ความจริงข้อนี้ก็เป็นสิ่งที่น่าชื่นชม เพราะติโตเป็นผู้แหวกแนวอย่างสำคัญ และถ้ามาพิจารณาดีๆ การมีผู้แหวกแนวในสมัยที่มีแต่กลุ่มอำนาจใหญ่และระบบการปกครองแบบปึกแผ่นเช่นในสมัยนี้นั้น เป็นสิ่งที่ดีแน่.....(ต ๒)

ชีวิตของติโตเข้าไปเกี่ยวพันกับสงครามตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง แม้เขาจะมีความเป็นผู้นำเหนือกว่าทหารในรุ่นเดียวกัน แต่เพราะความเป็นผู้นำของเขาก็ทำให้เขาถูกแทงที่หน้าอกและถูกจับไปเป็นเชลย เขาสามารถหลบหนีออกมาได้ด้วยการสนับสนุนจากเพื่อนซึ่งครอบครัวของเพื่อนสนับสนุนกองทัพแดง แต่ติโตซึ่งถูกรัสเซียขาวจับกุมได้อีกครั้ง ครั้งหลังนี้เขาหลบหนีได้จากความชุลมุน และหนีไปอยู่ที่เมืองอมซ์ก จากการช่วยเหลือของพวกบอลเชวิค ซึ่งเป็นที่มาในฉากรักของเขา เพราะลูกสาวของครอบครัวบอลเชวิตที่ช่วยเขาได้กลายเป็นภรรยาคนแรกของเขา ในขณะนั้นโยซิปมีอายุได้เพียง ๑๘ ปีเท่านั้น ซึ่งเป็นชีวิตสมรสที่ร่วมทุกข์ร่วมสุข และทำให้เขาตัดสินใจกลับไปชีวิตที่บ้านเกิดเมืองนอนในโครแอต อันเป็นที่ที่เขาได้เริ่มต้นต่อสู้กับชีวิตอีกครั้ง.....ทั้งนี้รวมหมายถึงพวกเชลยศึกที่เคยช่วยดูแลสายรถไฟด้วย มีโทษถึงจะถูกยิงเป้า. โยซิป โบรซ หลบหนีไปในชนบทนอกเมืองอมซก์ และพวกที่สนับสนุนบอลเชวิคช่วยให้เขาอาศัยหลบซ่อน. ในตอนหนึ่ง ครอบครัวหนึ่งที่ได้ช่วยเหลือเขามีลูกสาวสวยชื่อ เปลาเจีย เบลูโซวา (Pelagea Belousova) ซึ่งภายหลังได้มาเป็นภริยาคนแรกของเขา.....(ต ๑๒) การกลับมาสู่โครแอตเป็นช่วงปีพ.ศ.๒๔๖๓ หลังสงครามโลกเพียง ๒ ปี แต่เหตุการณ์ของสังคมการเมืองเปลี่ยนแปลงไปมาก เพราะจักรวรรดิออสโตร-ฮังแกรีสิ้นสลายไปพร้อมกับชีวิตของแม่ของเขา ถึงขนาดทำให้เขาตัดใจจากบ้านเกิด กอปรกับมีการปฏิรูปที่ดินให้กับเกษตรกร แต่เขากลับไม่ได้เลือกทางเดินนี้เพราะเมื่อสิ้นแม่ที่มีความใกล้ชิดมากที่สุดไป ก็ทำให้เขาตัดใจจากอาชีพดั้งเดิมไปสู่การเป็นกรรมกรใช้แรงงานแทนที่ซาเกร็บเมืองหลวงของโครแอเชียซึ่งเป็นศูนย์กลางอุตสหกรรมที่สำคัญแห่งหนึ่ง.....โยซิปคงจะขอรับที่ดินได้ เพราะเป็นการจัดสรรให้พวกชาวนา แต่เขาไม่ได้ถือว่าตัวเป็นชาวนาเสียแล้ว เขาเป็นคนงานที่ฝึกมาแล้ว และมีความเชี่ยวชาญพอสำหรับทำงานที่สำคัญกว่าการทำนา.....(ต ๑๗-๑๘)

ที่เมืองซาเกร็บกลายเป็นจุดเริ่มต้นในการต่อสู้ทางการเมืองอันเนื่องจากสำนึกของติโตจากจุดเริ่มต้นในการต่อสู้ทางชนชั้นซึ่งเขามองตนเองว่าเป็นผู้ใช้แรงงาน การต่อสู้ทางชนชั้นในสายของติโตถือว่าเป็นเรื่องรุนแรงที่เขาไม่ยอมลดราวาศอกให้กับนายทุนและรัฐทุนนิยม นอกจากนี้เขาต้องการตกเป็นเป้าสายตาจากการมองของพรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียและคอมินเทอร์นเพื่อให้เขาดูโดดเด่นมากกว่าที่ควรเป็น เช่นการนำเขาเข้าสู่คุก ซึ่งติโตไม่ได้มองการติดคุกเป็นเรื่องเสียหาย แต่มองเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตนเอง และฉวยโอกาสจากการติดคุกศึกษาเล่าเรียนทางการเมืองโดยเฉพาะลัทธิและอุดมการณ์แบบคอมมูนิสต์ ซึ่งเขายังไม่เคยได้ศึกษาลัทธิมาร์กซิสต์มาก่อนเลย.....อย่างน้อยในคุก โบรซก็มีกิน และเมื่อเคยชินกับการอยู่ในคุก ก็มีโอกาสดีที่จะขะมักเขม้นศึกษาเรียนรู้การเมืองซึ่งจำเป็นในการฝึกแบบคอมมูนิสต์. จนถึงบัดนั้นเขายังไม่ได้มีเวลาที่จะศึกษาหลักสำคัญของการเป็นมาร์กซิสต์.....(ต ๒๕) ชีวิตของติโตเป็นที่รับรู้โดยผู้นำของพรรคคอมมูนิสต์และคอมินเทอร์นทำให้เขาเติบโตในตำแหน่งหน้าที่ทางการเมืองโดยเร็ว ในปีพ.ศ.๒๔๗๘ ติโตถูกส่งไปฝึกอบรมที่มอสโคว์ เขา

ได้ทำหน้าที่เป็นล่ามให้กับคณะผู้แทนที่เดินทางไปเยี่ยมที่ต่างๆในรัสเซีย ที่รัสเซียภรรยาและลูกของเขาได้อยู่ที่นั่นมาโดยตลอด เพราะเมื่อติโตต้องติดคุกในยูโกสลาเวียในปีพ.ศ.๒๔๗๑ ทางพรรคคอมมูนิสต์ได้ให้ความช่วยเหลือเปลาเจียภรรยาและซาร์โกลูกชายให้มาอยู่ที่มอสโคว์เนื่องจากติโตติดคุกจากการทำงานการเมืองให้กับพรรคคอมมูนิสต์ แต่เขาได้สูญเสียทั้งภรรยาและลูกชายเพราะติโตไม่ได้ดูแลคนทั้งสองอย่างที่ควรเป็น ทำให้ชีวิตครอบครัวกับภรรยาคนแรกต้องสิ้นสุดลง.....เปลาเจียภริยาชาวรัสเซียของเขา และซาร์โก ลูกชายเขา ก็อยู่ในมอสโคว์เหมือนกัน ทั้งสองคนนี้ ทางพรรคได้นำมามอสโคว์เมื่อติโตต้องติดคุกในปี ๑๙๒๘. แต่เปลาเจียก็ได้ไปมีสัมพันธ์อื่นแล้ว และแม้ติโตพบลูกเขาเป็นครั้งคราว ซาร์โก ก็อยู่กับครอบครัวอื่น.....(ต ๒๘) ติโตต้องเดินทางเข้าออกระหว่างยูโกสลาเวียกับรัสเซียหลายรอบ ชีวิตในรัสเซียต้องทนทุกข์ทรมานเนื่องจากความตึงเครียดจากการปกครองของสตาลิน แต่น่าแปลกใจที่ว่าเมื่อภารกิจเสร็จสิ้นลงแล้ว รางวัลที่ได้จากการทำงานในรัสเซียที่ลำบากยากเย็นปางตาย เขากลับใช้เงินรางวัลที่ได้ไปซื้อแหวนเพชรที่เขาสวมใส่อยู่ตลอดเวลา อันสะท้อนให้เห็นถึงการแสดงออกของติโตในการอวดตัวและชอบแต่งตัวตลอดชีวิต แม้แต่เชอร์ชิลล์ก็ยังรู้จักนิสัยบ้าแต่งตัวเกินพอดีของติโต ในทำนองเดียวกันติโตทำงานและแสดงตนอย่างผู้ปิดทองหน้าพระอันแตกต่างไปจากนายอินทร์อย่างสิ้นเชิงที่ปกปิดฐานะของตัวเองโดยตลอด.....เพราะทราบดีว่าการทำให้ภารกิจลุล่วงโดยดีเป็นทางเดียวที่จะหลบกลับไปประเทศของตนซึ่งปลอดภัยกว่าได้. เมื่อเสร็จงานแล้ว เขาได้รับเงินเป็นรางวัล ซึ่งเขาได้ซื้อแหวนเพชรที่เขายังสวมอยู่ทุกวันนี้.....(ต ๓๕)

โดยสรุป ติโตเป็นคนทำงานที่จริงจังและติดนิสัยที่จะแสดงออก ชีวิตส่วนตัวของติโตจึงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะเขาดูแลครอบครัวน้อยมากไม่แตกต่างไปจากบิดาของเขา เพียงแต่บิดาของเขาเป็นคนไม่เอาการเอางาน

การรับรู้

การดำรงรักษาเอกลักษณ์ในการเป็นเอกบุรุษของติโตนอกเหนือจากจะมาจากอุปนิสัย และจุดเปลี่ยนของชีวิต แล้วยังเนื่องมาจากการรับรู้ต่อสิ่งต่างๆของติโตในการน้อมนำมาปรับตนเองจนกลายเป็นผู้นำ การรับรู้เหล่านี้ได้แก่ อุดมการณ์คอมมูนิสต์ บทบาทของคอมินเทอร์น ความรุนแรง สงครามกลางเมือง และสงครามโลก

อุดมการณ์คอมมูนิสต์

โยซิปได้ร่วมรับใช้ชาติโดยการเข้าเป็นทหารในการรบเมื่อสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ในครั้งนั้นเขายังเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิออสโตร-ฮังแกรี ต้องเดินทางออกไปยังสนามรบในไซบีเรียของรัสเซียซึ่งครั้งกระนั้นยังเป็นฝ่ายตรงข้ามกับจักรวรรดิ เขาไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตการรบเพราะต้องตกเป็นเชลยอยู่ในค่ายกักกัน แต่เขากลับประสบความสำเร็จในการใช้ชีวิตเพราะนอกจากจะเห็นแววในการเป็นผู้นำของเขาแล้ว เขายังได้ฝึกฝนภาษารัสเซียจนสามารถพูดและเขียนได้เป็นอย่างดี

เพราะเขาเคยทำหน้าที่เป็นล่ามและแปลหนังสือในภายหลัง ห้วงเวลาที่เขาอยู่ในรัสเซียเป็นเวลาเดียวกับที่รัสเซียมีสงครามกลางเมืองและกำลังเปลี่ยนจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบสาธารณรัฐภายใต้ลัทธิคอมมูนิสต์ เมื่อเขาหนีค่ายกักกันเขาได้ไปพบกับกองทัพแดงโดยบังเอิญซึ่งปล่อยตัวเขาและทำให้เขาเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกองทัพแดงและยอมรับนับถือในอุดมการณ์คอมมูนิสต์ ต่อมาโดยที่เขาไม่ได้ลึกซึ้งในอุดมการณ์นี้นอกจากคิดว่าจะทำให้วิถีชีวิตของคนยากไร้เช่นในยูโกสลาเวียมีอำนาจและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเหมือนผู้ยากไร้ในรัสเซียที่สามารถปฏิวัติการปกครองสำเร็จ หลายปีผ่านมาที่ติโตได้เข้าทำงานกับพรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวีย ติโตได้เป็นที่รู้จักพอสมควร เนื่องจากเขาเป็นคนทำงานปิดทองหน้าพระตีฆ้องร้องเป่าให้คนทั่วไปรู้จัก เผอิญในช่วงปีพ.ศ.๒๔๘๐ อยู่ในทศวรรษที่สตาลินกำลังกวาดล้างศัตรูทางการเมืองซึ่งทำให้เลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวียและผู้นำบางคนหายตัวไป ทำให้ติโตกลายเป็นเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์คนใหม่ซึ่งเป็นการก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งในระยะเวลาที่รวดเร็ว.....สงครามโลกครั้งที่หนึ่งนำเขาไปสู่รัสเซีย ณ ที่นั้น การปฏิวัติบอลเชวิคทำให้เขากลายเป็นคอมมูนิสต์.....ในปี ๑๙๓๗ ได้ทำลายสหายของเขาหลายคน จึงทำให้เขาได้เป็นเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวีย.....(ต ๒)

การไม่ประสีประสากับความเป็นคอมมูนิสต์ของติโตปรากฏในประวัติของเขาที่เขามาเป็นคอมมูนิสต์โดยความบังเอิญเพราะการที่เขาเป็นสมาชิกของสหภาพช่างเหล็กทำให้เขาได้รับการผนวกเข้าเป็นสมาชิกพรรคคอมมูนิสต์โดยอัตโนมัติ ซึ่งระยะนั้นเริ่มมีการชุมนุมประท้วงก่อหวอดของแรงงานที่จุดเชื้อโดยพรรคคอมมูนิสต์ในเมืองซาเกร็บอันเป็นเขตพื้นที่อุตสาหกรรม เหตุการณ์เช่นนี้ทำให้ราชอาณาจักรยูโกสลาเวียซึ่งเพิ่งถือกำเนิดขึ้นหลังสงครามโลกกังวลใจ ทั้งนี้เพราะราชอาณาจักรใหม่นี้มีกษัตริย์ที่มาจากแคว้นเซอร์บซึ่งแคว้นอื่นๆยังไม่ค่อยยอมรับโดยเฉพาะพวกโครแอต ประการสำคัญการก่อหวอดเพื่อการปฏิวัติทางการเมืองโดยพวกคอมมูนิสต์ที่ใช้การแสดงออกทางการเมืองที่ชัดเจนและรุนแรงย่อมทำให้ผู้นำประเทศใหม่ที่นำโดยชาวเซอร์บกลัวว่าประเทศจะไปไม่รอด ประกอบกับในฮังแกรีได้มีการปฏิวัติโดยเบลา คูนเป็นผลสำเร็จ จึงยิ่งสร้างความกังวลใจให้กับรัฐบาลของราชอาณาจักรใหม่ที่กำลังจะเพลี่ยงพล้ำ.....สิ่งที่รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรใหม่เกรงกลัวที่สุด คือการจับอาวุธขึ้นก่อการร้าย ที่จะนำมาซึ่งการปฏิวัติทางการเมือง และอาจจะทำให้ประเทศใหม่ล่มก่อนที่จะตั้งตัวได้. การปฏิวัติคอมมูนิสต์จวนจะได้มีชัยในฮังแกรีที่อยู่ใกล้เคียง. และดูจะเกิดขึ้นได้เหมือนกันในยูโกสลาเวีย.....(ต ๑๘) ด้วยเหตุนี้พรรคคอมมูนิสต์จึงไม่ได้รับการรับรองว่าเป็นพรรคที่ถูกกฎหมาย และยิ่งกว่านั้นยังถูกกำจัดตอนที่ตั้งพรรคขึ้นมาใหม่ๆ ตั้งแต่ปีพ.ศ.๒๔๖๔ สาเหตุเพราะพรรคคอมมูนิสต์ได้รับคะแนนเสียงส่วนใหญ่ในสภาท้องถิ่น และได้รับที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรเป็นลำดับที่สามในการเลือกตั้งครั้งแรกเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรทำหน้าที่เป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งต่อไปจะเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ การมีตัวแทนของพรรคคอมมูนิสต์เป็นจำนวนพอสมควร ทำให้รัฐบาลไม่สบายใจเพราะจะทำให้พรรคคอมมูนิสต์ซึ่งเป็นพรรคไม่พึงประสงค์ในสายตาของรัฐบาลสามารถกำหนดแนวทางในรัฐธรรมนูญที่เอื้อต่อพรรคคอมมูนิสต์ ดังนั้นรัฐมนตรีมหาดไทยจึงออกกฎกระทรวงอบซะนานาเพื่อทำให้พรรคคอมมูนิสต์เป็นพรรคที่ผิดกฎหมาย ซึ่งในปี

ถัดมารัฐมนตรีมหาดไทยก็ถูกลอบสังหาร เป็นชนวนทำให้เกิดความวุ่นวายในสภา อันส่งผลให้สมาชิกสภาที่มาจากพรรคอมมูนิสต์ถูกถอดออกจากตำแหน่ง และเริ่มมีการกวาดล้างสมาชิกและผู้ก่อหวอดในการประท้วง สมาชิกพรรคคอมมูนิสต์ต้องดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างระมัดระวัง....พรรคคอมมูนิสต์เป็นพรรคที่ผิดกฎหมายตลอดมาถึงสงครามโลกครั้งที่สอง. การที่ถูกกำจัดตอนเมื่อมีราษฎรสนับสนุนเป็นครั้งแรก ทำให้พวกคอมมูนิสต์รู้สึกขมขื่นที่สุด เลยแก้แค้นด้วยใช้ความรุนแรง. รัฐมนตรีผู้เป็นต้นเหตุของ “อบซะนานา” ถูกลอบสังหารเมื่อฤดูร้อนปี ๑๙๒๑. จากเหตุการณ์นี้สมาชิกสภาที่เป็นคอมมูนิสต์ถูกถอดจากตำแหน่ง และตำรวจเริ่มกวาดล้างสมาชิกพรรคและผู้สนับสนุน. ผู้ใดที่จะเตรียมจัดการหยุดงานประท้วงและปลุกระดมก็ต้องระวังภัย.....(ต ๑๙) แม้ว่าจะมีการรวมตัวชาวนาและกรรมกรเพื่อประท้วงอบซะนานา แต่ก็มีผู้ประท้วงจำนวนไม่มาก พรรคคอมมูนิสต์จึงต้องหันมาดำเนินกิจกรรมใต้ดิน กิจกรรมทางการเมืองที่พอทำได้คือการแจกใบปลิวหรือการประท้วงหยุดงาน แต่ก็ถูกขัดขวางและถูกจับกุมโดยตำรวจ ขบวนการแรงงานโดยติโตต้องหันมาเร่งดำเนินการให้หนักข้อมากขึ้นแต่ก็ต้องพยายามหลีกเลี่ยงการถูกจับกุมเช่นเลี่ยงเป็นการประท้วงทางการเมืองมาเป็นการประท้วงในเรื่องค่าแรงงานแทน แต่ในที่สุดก็ต้องเลิกการประท้วงเพราะตัวติโตเผชิญกับปัญหาส่วนตัวเนื่องจากมีบุตรถึง ๔ คน และต้องล้มตายไปถึงสามคน....ตอนนี้ พรรคคอมมูนิสต์ที่ผิดกฎหมายเลยพยายามฟื้นฟูขึ้นหลังจากกระเจิงเพราะ “อบซะนานา” และสามารถรวมทั้งกรรมกรและชาวนาที่ไม่พอใจ มาตั้งองค์การใต้ดิน. แต่จำนวนสมาชิกก็ยังคงมีน้อย และกิจกรรมคือการแจกใบปลิวหรือการชักชวนให้หยุดงาน ถูกตำรวจที่หูตาไวขัดขวาง และเสี่ยงอันตรายที่มีอยู่รอบด้านว่าจะถูกจับกุมเมื่อใดก็ได้.....(ต ๒๐)

ฐานะของติโตทางการเมืองขึ้นๆลงๆจนแม้ได้เป็นเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวียแล้ว เขาก็ต้องเผชิญกับการกดดันจากคอมินเทอร์นโดยเฉพาะในระยะแรกของการดำรงตำแหน่ง ซึ่งเยอรมันต้องการจะบุกยูโกสลาเวีย แต่รัสเซียไม่มีความพร้อม จึงพยายามนิ่งเฉยและพยายามโน้มน้าวให้เห็นว่าสงครามโลกเป็นสงครามระหว่างประเทศนายทุนด้วยกัน แต่ติโตทำอะไรไม่ได้มากนักเพราะถูกเรียกเข้าไปประจำการในมอสโคว์ เขาได้เดินทางกลับมายูโกสลาเวียอย่างที่เขาก็ไม่คาดคิดว่าตัวเขาจะรอดพ้นจากน้ำมือของสตาลิน เมื่อกลับมายูโกสลาเวียในปีพ.ศ.๒๔๘๓ อันเป็นปีสุดท้ายของการกวาดล้างศัตรูทางการเมืองของสตาลินและเป็นระยะสงครามโลกกำลังหนักหน่วงเนื่องจากกองทัพนาซีกำลังมีชัยในสงคราม ทำให้สตาลินวางมือจากการกวาดล้างหันมาระมัดระวังกองทัพเยอรมันแทน ในปีนั้นจึงทำให้ติโตปรารถนาที่จะใช้สถานการณ์ของสงครามโลกที่มหาอำนาจกำลังต่อสู้กัน มาทำการปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองจากราชอาณาจักรมาเป็นระบอบการปกครองแบบคอมมูนิสต์ ซึ่งจำเป็นต้องพึ่งความช่วยเหลือจากรัสเซียทั้งๆที่รัสเซียเห็นประเทศเล็กๆอย่างยูโกสลาเวียเป็นเพียงเบี้ยที่ไม่มีความสำคัญเท่าไร.....โดยฉวยโอกาสอันดีที่มีสถานการณ์สงครามเพื่อเป้าหมายสำคัญ คือการทำลายรัฐบาลที่มีอยู่ในเวลานั้น และให้รัฐบาลปฏิวัติคอมมูนิสต์ยึดอำนาจการปกครอง. ในปี ๑๙๔๐ การที่พวกคอมมูนิสต์จะสามารถปฏิวัติสำเร็จ โดยไม่ได้รับความช่วยเหลือโดยตรงจากรัสเซีย ดูจะเป็นสิ่งสุดวิสัยที่จะกระทำได้.....(ต ๓๗) ที่เป็นเช่นนี้เพราะติโตเห็นแบบอย่าง

การปฏิวัติของบอลเชวิคในรัสเซียเมื่อปลายสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง หากเขานำรูปแบบการปฏิวัติของรัสเซียมาใช้เช่นการจัดตั้งสภาโซเวียตในท้องที่อย่างที่บอลเชวิคกระทำการ รัสเซียก็อาจช่วยเหลือติโตในฐานะเพื่อนร่วมอุดมการณ์ทางการปกครองและเป็นการขยายเครือข่ายความคิดแบบคอมมูนิสต์ของรัสเซียออกไป.....เป้าหมายสุดยอดของเขา คือการปฏิวัติให้ยูโกสลาเวียเป็นคอมมูนิสต์.[๑๗] ตอนนั้น เขาคงพิจารณาว่าจะได้ช่องทางในรูปเดียวกับสถานการณ์ดังที่เขาเคยเห็นในรัสเซียตอนปลายสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง และนำมาใช้เป็นประโยชน์ในแบบเดียวกัน. เขาเชื่อว่าถ้าคอมมูนิสต์ชาวยูโกสลาเวีย ใต้การนำของเขา พร้อมสรรพที่จะต่อสู้และที่จะตั้งโซเวียตท้องที่ (สภาท้องที่ local soviets) แบบที่พวกบอลเชวิคได้กระทำในรัสเซีย เขาคงจะได้รับความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตเป็นแน่ เพราะเหตุว่าการขยายการปฏิวัติเป็นเป้าหมายอันหนึ่งของคอมมูนิสต์สากลมิใช่หรือ?.....(ต ๔๑)

---

[๑๗] ตลอดชีวิตของติโตทุ่มเทให้กับการทำให้แคว้นต่างๆที่แตกแยกให้อยู่ภายใต้ระบอบเดียวกันคือคอมมูนิสต์เพื่อให้คนยากไร้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น “วันนี้ขอเพิ่มเติมแก่ท่านทั้งหลายว่า อุดมคติหรือการปฏิบัติดำเนินการใดๆ ก็ตามจำเป็นต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง เป็นระเบียบ และสุจริตเป็นพื้นฐาน มิฉะนั้นจะไม่มีวันที่จะทำไปได้ หรือเป็นไปได้ อย่างที่คิดเลย” (พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๑๖

ภาพ ๑๒ แผนที่มาเซโดเนีย

การปฏิวัติคอมมูนิสต์ของติโตจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อการทำให้แคว้นต่างๆเข้ามาอยู่ภายใต้รัฐเดียวกันอย่างเป็นเอกภาพทั้งโครแอเชีย สโลเวเนีย เซอร์เบีย บอสนีย เฮอร์เซโกวีนา มอนเตเนโกร และมาเซโดเนีย แต่ดินแดนที่ประสบความยุ่งยากมากที่สุดในการรวมชาติในขณะนั้นคือแคว้นมาเซโดเนีย เพราะมีแนวความคิดที่แตกต่างกัน ๓ แนวคิด กล่าวคือ ให้มาเซโดเนียเป็นของยูโกสลาเวีย หรือให้มาเซโดเนียเป็นอิสระ หรือให้มาเซโดเนียรวมตัวกับบัลกาเรีย ทั้งนี้เพราะประวัติศาสตร์ของมาเซโดเนียเคยมีลักษณะทั้งสามมาก่อนหน้า กล่าวคือ มาเซโดเนียเป็นดินแดนที่เก่าแก่เคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรโรมัน ถูกยึดครองโดยบัลแกเรียในยุคกลางก่อนที่จะตกเป็นส่วนหนึ่งหนึ่งของจักรวรรดิออตโตมานจนถึงปีพ.ศ.๒๔๕๕ ในปีพ.ศ.๒๔๖๖ ถูกผนวกเข้าในเซอร์เบียและกลายเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรยูโกสลาเวีย (เซอร์บ โครแอต สโลวีนส์) เมื่อสิ้นสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ที่นาซีมีชัยเหนือยูโกสลาเวีย ได้ยกมาเซโดเนียไปให้ประเทศบัลแกเรีย เมื่อสิ้นสงครามโลกครั้งที่สอง จึงกลับคืนมาเป็นส่วนหนึ่งของสาธารณรัฐยูโกสลาเวีย

ตามเดิม (การประกาศเอกราชของโครแอเชียและสโลเวเนีย ทำให้มาเซโดเนียกลัวพวกเซอร์บจึงรีบประกาศเอกราชในปีพ.ศ. ๒๕๓๔) ซึ่งในที่สุดติโตก็สามารถดึงมาเซโดเนียให้เป็นส่วนหนึ่งของยูโกสลาเวียจนสำเร็จ.....แต่เขามีอุปสรรคมากในการปกครองชาวมาเซโดเนียบางพวก ทั้งก่อนและระหว่างสงคราม บางพวกต้องการที่จะมีพรรคคอมมูนิสต์มาเซโดเนียเป็นเอกเทศ และบางพวกเห็นว่าจะดีกว่าถ้าพรรคคอมมูนิสต์มาเซโดเนียไปสมทบกับพรรคคอมมูนิสต์แห่งบัลแกเรีย.....(ต ๔๓) ความพยายามของติโตสะท้อนให้เห็นได้จากการประชุมของพรรคคอมมูนิสต์ในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ ที่มีผู้แทนจากทั่วประเทศเข้ามาประชุมอย่างพร้อมเพรียงกัน ในการนี้ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการพรรคขึ้นใหม่ เพื่อความเป็นเอกภาพ ติโตเห็นว่าจำเป็นต้องกวาดล้างพวกที่ไว้ใจไม่ได้ และพร้อมกับต้องสนับสนุนคนรุ่นหนุ่มเพื่อเป็นรากฐานไปสู่อนาคตที่ไม่ได้จมอยู่กับประวัติศาสตร์ในอดีต หากคำนึงถึงอดีตการรวมชาติก็ไม่มีทางเกิดขึ้นได้เนื่องจากแต่ละแคว้นต่างก็มีประวัติศาสตร์เป็นของตัวเองทั้งสิ้น.....เขากล่าวอย่างสั้นๆ ถึงกลุ่มบุคคล “ที่ไว้ใจไม่ได้” ที่ต้องกวาดล้างไป - อันนี้เป็นเรื่องที่ล่อแหลม-และกล่าวต่อไปอย่างยืดยาวกว่าและหนักแน่นกว่า ว่าต้องเร่งรัดให้มีคนหนุ่มที่คึกคักเข้าพรรค เพื่อเป็นรากฐานที่ไว้ใจได้สำหรับเป็นกำลังหลัก. ความสำคัญที่ต้องมองสู่อนาคตไม่ใช่ที่อดีต....(ต ๔๔) ในทางปฏิบัติติโตได้กำหนดกฎเกณฑ์ในการรวมชาติไว้ดังนี้ ประการแรก พรรคคอมมูนิสต์จำเป็นต้องต่อสู้กับการรุกรานใดๆจากต่างประเทศ ประการที่สอง มีการจัดตั้งกลุ่มเล็กๆเป็นเครือข่ายกระจายอยู่ทั่วไปในทุกพื้นที่ ประการถัดไป เครือข่ายดังกล่าวต้องสามารถปฏิบัติการได้ทันทีหากพรรคคอมมูนิสต์ส่วนกลางสั่งการลงไป ประการที่สี่ ต้องทำหน้าที่เป็นกองโจรได้คือฝึกการใช้อาวุธและสะสมอาวุธ ประการที่ห้า ฝึกการปฐมพยาบาลเพื่อรักษาทหารและพลเรือนที่บาดเจ็บจากการสงคราม ประการที่หก มีการชี้แจงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปกครองในระบบใหม่ และประการสุดท้ายต้องวางกำลังรักษาพื้นที่ให้ได้ การที่ติโตวางหลักเกณฑ์เช่นนี้เพราะเขาทราบข่าวลับว่าฮิตเลอร์เตรียมบุกรัสเซีย เขาจึงมีแผนการนี้เพื่อรองรับความอยู่รอด แต่เป็นที่เข้าใจของรัสเซียว่าติโตช่วยสกัดกั้นการบุกของนาซีเพื่อชลอกองทัพนาซีในการเข้าถึงรัสเซียโดยเร็ว.....มีความเห็นว่าความสำเร็จของฝ่ายคอมมูนิสต์ขึ้นอยู่กับการต่อต้านการบุกรุกจากต่างประเทศไม่ว่าจากที่ใด. วิธีที่เป็นแบบฉบับของติโตโดยแท้ คือการส่งคำสั่งที่ปฏิบัติได้ทันทีให้พวกคอมมูนิสต์ทั่วประเทศ. พวกคอมมูนิสต์ที่กระจัดกระจายทั่วไปตามภูมิลำเนาของตน ได้รับคำสั่งให้ตั้งกลุ่มเล็กๆ ในทุกเมืองทุกหมู่บ้าน ให้สะสมอาวุธและฝึกใช้อาวุธเหล่านั้น ให้เปิดหลักสูตรพยาบาลและปฐมพยาบาลและรวบรวมข่าวสารเรื่องระบบการปกครองใหม่ และการวางกำลังรักษาดินแดนและทหารในพื้นที่. ....(ต ๕๒)

การให้ความร่วมมือต่อสตาลินเพื่อเอาใจรัสเซียเป็นท่าทีที่ติโตกระทำและรัสเซียก็เข้าใจเช่นนั้น กองทัพปาร์ติซานทำหน้าที่สนองความต้องการของสตาลิน ในขณะที่มิไฮโลวิชอยู่ฝ่ายสัมพันธมิตรอย่างเต็มตัว ทำให้ติโตคาดหวังว่าตนจะได้รับความช่วยเหลืออย่างเต็มที่จากรัสเซียเช่นกัน ติโตได้แถลงการณ์เพื่อให้ชาวโลกรับรู้ว่าติโตต่อต้านกองทัพนาซีโดยการนำของคอมมูนิสต์ที่มีความใกล้ชิดและเชื่อฟังคำสั่งจากรัสเซียเพื่อให้รัสเซียมีความพอใจยูโกสลาเวีย และหวังว่ารัสเซียจะส่ง

อาวุธยุทโธปกรณ์มาช่วยเหลือ แต่ในที่สุดมันก็ไม่ได้เป็นความจริงอย่างติโตคาดการณ์ไว้ จนติโตต้องหันไปแข่งกับมิไฮโลวิชเพื่อให้ฝ่ายสัมพันธมิตรหันมาช่วยเหลือติโตจากการที่ติโตเร่งก่อวินาศกรรมกองทัพนาซีเพื่อให้อังกฤษและสหรัฐเห็นในขณะที่มิไฮโลวิชกลับวางเฉยต่อการทำสงครามกองโจรต่อฝ่ายเยอรมัน.....และคำที่กล่าวถึงการนำของฝ่ายคอมมูนิสต์และความร่วมมือโดยใกล้ชิดกับ สหภาพโซเวียตอันติโตถือว่าสำคัญนัก ก็ถูกตัดออกหมด. เห็นได้ชัดว่าเวลานั้นติโตทำทุกอย่างที่จะทำได้เพื่อให้พวกรัสเซียพอใจ ด้วยความหวังว่าการยอมเชื่อฟังโดยราบคาบจะทำให้ได้รับความช่วยเหลือในที่สุด.....(ต ๖๕) ในท้ายสงครามโลกครั้งที่สอง ติโตมองไปไกลกว่าเดิมที่ไม่ได้ติดอยู่ในความสัมพันธ์กับมหาอำนาจเท่านั้น แต่เขากลับมองว่ายูโกสลาเวียจะไปรอดขึ้นอยู่กับประเทศเพื่อนบ้านด้วย เขาเชื่อมั่นว่าหากประเทศเพื่อนบ้านเป็นคอมมูนิสต์ทั้งหมดหรือคอมมูนิสต์มีพลังอำนาจก็จะพลอยทำให้ยูโกสลาเวียสามารถปฏิวัติการปกครองภายใต้อุดมการณ์แบบคอมมูนิสต์สำเร็จตามไปด้วยเช่นเดียวกับโดมิโน ดังนั้นเขาจึงติดต่อกับคอมมูนิสต์ในอัลบาเนีย กรีซ และบัลแกเรียด้วย.....ติโตมีความเชื่อมั่น ในทำนองเดียวกับผู้นำฝ่ายรัสเซียเมื่อคราวปี ๑๙๑๘ ว่าการยึดอำนาจในยูโกสลาเวียจะง่ายขึ้น หากพรรคคอมมูนิสต์ในประเทศใกล้เคียงมีกำลังแรง หรือจะยิ่งดีกว่าอีกถ้าครองอำนาจอยู่.....(ต ๑๑๑) การติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีอุดมการณ์แบบคอมมูนิสต์ด้วยกันอาจพัฒนาไปสู่ความร่วมมือและพัฒนาไปเป็นสมาพันธรัฐบัลคานส์ซึ่งติโตมีความคิดเช่นนี้มาก่อนตลาดร่วมยุโรป แต่แนวความคิดดังกล่าวไม่อาจสำเร็จลงได้ เพราะรัสเซียไม่ประสงค์จะให้การยอมรับความใฝ่สูงของติโตซึ่งถูกมองว่าเป็นคอมมูนิสต์นอกคอกในสายตาของสตาลิน จึงทำให้ติโตต้องหันไปสร้างกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดขึ้นมาแทนที่ในระยะต่อมาเพื่อให้ตนเองรอดพ้นจากอิทธิพลมืดของสตาลิน.....ความฝันของติโตที่จะเป็นผู้นำของสมาพันธรัฐบัลคานส์ไม่ได้เป็นจริงขึ้นเลย. สตาลินเป็นผู้ปลุกให้ตื่นจากฝันในปี ๑๙๔๗ เมื่อเห็นว่าความคิดเป็นอิสระและคอมมูนิสต์ที่นอกคอกของติโตเป็นปฏิปักษ์ต่อผลประโยชน์ของโซเวียต.....(ต ๑๑๒)

โดยสรุป ติโตไม่ได้มีอุดมการณ์คอมมูนิสต์แต่แรกเริ่มหรือด้วยความเข้าใจถึงมันอย่างถ่องแท้ เขาเป็นเพียงกรรมกรที่ต้องการให้ความเป็นอยู่ของกรรมกรดีขึ้นโดยเฉพาะในทางเศรษฐกิจและการปกครอง แต่เขาเป็นคอมมูนิสต์เพราะมีคนชักจูงและการทำงานให้กับขบวนการแรงงานทำให้เขากลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบคอมมูนิสต์ ในยะหลังเขาเริ่มเห็นว่าสิ่งที่จะทำให้ยูโกสลาเวียอยู่รอดก็ด้วยการอาศัยอุดมการณ์คอมมูนิสต์เป็นตัวผลักดันโดยเฉพาะจากรัสเซียและประเทศเพื่อนบ้านซึ่งเป็นอุดมการณ์ที่เหมาะสมกับประเทศยูโกสลาเวียของเขาที่เต็มไปด้วยชาวนาและกรรมกรผู้ยากไร้

บทบาทของคอมินเทอร์น

คอมินเทอร์นตั้งโดยสมาชิกกลุ่มผู้นำของพรรคคอมมูนิสต์ในปีพ.ศ.๒๔๖๒ มีชื่อเต็มว่าองค์การคอมมูนิสต์สากล (Communist Internatinal- Comintern) กำหนดเป้าหมายในการต่อสู้ทุกวิถีทางรวมทั้งการใช้กำลังเพื่อโค่นล้มชนชั้นกฎุมพีทั่วโลกและทำให้รัสเซียเป็นสาธารณรัฐที่มีทิศทางผ่านไปสู่การล้มเลิกรัฐโดยสมบูรณ์ ในการนี้จึงมีการปลุกระดมชวนเชื่อให้เกิดเผด็จการชนชั้น

กรรมาชีพก่อนที่อำนาจจะไปอยู่ในมือของมวลชน และขจัดหรือล้มล้างผู้อยู่ในอำนาจหลักของสถาบันประชาธิปไตยก่อนหน้า สตาลินเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์โซเวียตรัสเซียเคยนั่งในตำแหน่งประธานของคอมินเทอร์นโดยการกวาดล้างผู้อยู่ในตำแหน่งเดิมด้วยข้อกล่าวหาที่สนับสนุนทรอทสกี้ ดังนั้นคอมินเทอร์นจึงเป็นองค์การที่ทรงอิทธิพลทั้งในแง่การรับรองสนับสนุนพรรคคอมมูนิสต์ในประเทศอื่นๆและกวาดล้างหากมีทัศนคติที่เชื่อว่าเป็นศัตรูกับมอสโคว์ซึ่งหมายถึงสตาลินโดยเฉพาะ คอมินเทอร์นไม่ได้ให้การยอมรับพรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียเพราะถือว่ายูโกสลาเวียเป็นผลผลิตจากข้อตกลงของประเทศจักรวรรดิทุนนิยมที่ชนะในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เพื่อพิสูจน์ผลงานของพรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวีย คอมินเทอร์นจึงส่งเสริมให้คอมมูนิสต์ในยูโกสลาเวียสะสมอาวุธและดำเนินการล้มล้างรัฐบาลของราชอาณาจักรยูโกสลาเวียที่มาจากการสนับสนุนของจักรวรรดิทุนนิยม.....ในเวลานั้น คอมินเทอร์นมิได้ยอมรับรองฐานะของยูโกสลาเวียว่าเป็นประเทศเพราะถือว่าเป็นผลิตผลของทุนนิยม ตามข้อตกลงในสนธิสัญญาหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง. คอมินเทอร์นยั่วยุคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียให้สะสมอาวุธ และให้เตรียมการลุกฮือล้มรัฐบาลของราชอาณาจักร.....(ต ๒๓)

ความเจริญก้าวหน้าของติโตจะต้องได้รับการยอมรับจากคอมินเทอร์นก่อน ซึ่งในปีพ.ศ. ๒๔๗๘ ติโตจึงถูกส่งไปฝึกอบรมในมอสโคว์ซึ่งทั้งภรรยาและบุตรของเขาก็อยู่ที่นั่น หน้าที่ของเขาเป็นเรื่องเอกสารและการบันทึกการประชุม ซึ่งไม่ใช่งานที่มากมายเขาจึงมีเวลาว่างที่จะทุ่มเทในการศึกษางานทางการเมืองและการพบปะผู้คนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมภารกิจของเขาในระยะต่อมา แต่ชีวิตที่มอสโคว์ก็ไม่ได้ทำให้เขามีความสุขเพราะเป็นทศวรรษแห่งการกวาดล้างของสตาลิน ทำให้ติโตมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อคอมินเทอร์นรวมไปถึงรัสเซียภายใต้การปกครองของสตาลินที่เขาพยายากหลีกห่างให้ไกลออกไป ความจริงการเมืองในรัสเซียเต็มไปด้วยความขัดแย้งและระบบสายลับที่หนาแน่นภายใต้ระบอบสตาลิน ทำให้เขาอึดอัดและทำให้เข้าใจบทบาทของคอมินเทอร์นที่พยายามครอบงำพรรคคอมมูนิสต์ในประเทศที่ด้อยกว่าโดยเฉพาะในยุโรปตะวันออกอันเนื่องมาจากความไม่ไว้วางใจผู้ใดของสตาลิน ทั้งๆที่ควรเป็นงานที่สนับสนุนให้ประเทศที่อ่อนแอเหล่านั้นเข้มแข็งมากขึ้น แต่กลับทำให้อ่อนแอหนักขึ้นไปอีกเพื่อการครอบงำอย่างสุดขั้ว ความรู้สึกของติโตต้องทนต่อไปเมื่อเขาต้องอยู่ในรัสเซียนานมากขึ้นแต่ก็ทำให้เขารู้จักคอมินเทอร์นลึกซึ้งมากขึ้นเช่นกัน .....แต่มีเหตุผลหลายประการ รวมทั้งสถานการณ์ที่กำลังเสื่อมลง สำหรับคอมมูนิสต์ในยูโกสลาเวีย รวมทั้งความยืดยาดของงานในองค์การคอมินเทอร์นด้วย เมื่อถึงวาระที่จะต้องกลับ เขาจึงได้พำนักอยู่ในกรุงมอสโคว์ต่อเป็นเวลาถึงยี่สิบเอ็ดเดือน . นี่คือการเริ่มต้นการเกี่ยวพันของติโตกับคอมินเทอร์น จนกระทั่งองค์การนี้เลิกล้มไปตอนระยะกลางของสงครามโลกครั้งที่สอง.....(ต ๒๗) .....หลังจากที่มามอสโคว์ไม่นานนักเขาก็ทราบแล้วว่าคอมินเทอร์นเต็มไปด้วยความขัดแย้งส่วนตัวและเล่ห์กระเท่ห์ต่างๆ นานา ทั้งมีสายลับทุกหนทุกแห่ง ที่พร้อมจะรายงานความผิดแก่นายงานชาวรัสเซีย ซึ่งปกครองคอมินเทอร์นอย่างดูถูกและกวดขันสมาชิกพรรคของประเทศด้อยกว่า ซึ่งคอมินเทอร์นควรจะมีหน้าที่ช่วย.....(ต ๒๘)

เมื่อเขาได้มีโอกาสกลับมาทำงานทางการเมืองในยูโกสลาเวีย ก็ไม่ได้อยู่ในยูโกสลาเวีย แต่กลับต้องไปทำงานรับใช้คณะกรรมการกลางของพรรคที่มีสำนักงานใหญ่ในเวียนนา ที่นี่มีดีมีทรอฟ และ มานูอิลสกี้ เป็นหัวหน้าคอมินเทอร์นซึ่งเป็นชาวรัสเซียมาประจำอยู่ที่สำนักงานใหญ่ในเวียนนา แต่คนทั้งสองแตกต่างจากคอมินเทอร์นในรัสเซียที่มีจิตใจกว้างขวาง ให้เขาสามารถดำเนินกิจกรรมตามแผนที่เขาต้องการ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าพรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวียมีอาการร่อแร่ ประกอบติโตกำลังปลุกสภาพปางตายของพรรคคอมมูนิสต์ให้ฟื้นตัวโดยเร็ววันด้วยแผนการเร่งหาสมาชิกใหม่เพื่อตั้งเป็นกองกำลังไปช่วยรบฝ่ายซ้ายในสงครามกลางเมืองสเปน ซึ่งเป็นผลงานที่สร้างชื่อเสียงให้กับติโตทั้งยังกลายเป็นกองกำลังใกล้ชิดและไว้ใจได้ให้กับติโตในการทำสงครามกลางเมืองในยูโกสลาเวียในเวลาต่อมา.....เขาได้ขอให้ดีมีทรอฟ และ มานูอิลสกี้ (Manuilski) หัวหน้าคอมินเทอร์นชาวรัสเซีย มอบให้เขาดูแลงานที่อิสระพอประมาณ. หน้าที่ของเขาคือการจัดระบบงานทางการเมืองของพรรคในยูโกสลาเวีย เพื่อพยายามให้ฟื้นจากสภาพที่ร่อแร่ปางตาย. อีกหน้าที่คือการสรรหาอาสาสมัคร เพื่อตั้งกองพลน้อยนานาชาติที่จะไปรบในสงครามกลางเมืองในประเทศสเปน.....(ต ๒๙)

แม้ผลงานของติโตจะปรากฏชัดเจน แต่การดำเนินงานก็ไม่ได้ราบรื่นอย่างที่เขาคิด และเริ่มปรากฏอย่างชัดเจนเมื่อมีการสรรหาบุคคลที่ดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวียแทนที่กอร์กิชซึ่งหายตัวไป อันที่จริงติโตยังไม่ได้มีตำแหน่งที่ใหญ่โตเหมาะสมต่อตำแหน่งเลขาธิการพรรค เพียงแต่เคยทำงานให้กับสหภาพแรงงานในโครแอตและเคยไปอยู่มอสโคว์เท่านั้น คนที่เป็นตัวเต็งในตำแหน่งเลขาธิการพรรคคือ เปเตอร์ มีเลติช ชาวมอนเตเนโกร ซึ่งกำลังติดคุกในยูโกสลาเวีย ต้องไม่ลืมว่าการติดคุกด้วยข้อหาการต่อสู้ทางการเมืองถือเป็นแต้มทางการเมืองที่สำคัญในการต่อสู้ของชาวคอมมูนิสต์ซึ่งเขาได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากเพื่อนนักโทษและโดยเฉพาะได้รับการสนับสนุนจากคอมินเทอร์นสายชาวบัลแกเรีย แต่ด้วยนิสัยที่ติโตเป็นคนชอบคบผู้คน ทำให้เขารอดพ้นจากการถูกป้ายสีว่าเป็นผู้สนับสนุนทรอทสกี้ เพราะประธานกรรมการสอบสวนชาวเยอรมันที่ชื่อว่าวิลเฮล์ม ปีก และดีมีทรอฟ ผู้ทรงอิทธิพลชาวบัลแกเรีย และมานูอิลสกี้ ชาวอูเครนต่างก็สนับสนุนเขา.....ชาวมอนเตเนโกรชื่อ เปเตอร์ มีเลติช (Peter Miletic) ซึ่งเวลานั้นกำลังติดคุกในยูโกสลาเวียด้วยข้อหาทางการเมือง ได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากเพื่อนนักโทษ และที่มีน้ำหนักมากกว่า คือได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกชาวบัลแกเรียบางคนในคอมินเทอร์น.....(ต ๓๓)

เมื่อติโตได้รับตำแหน่งเลขาธิการพรรคแล้ว ได้กระจายสมาชิกออกเก็บคะแนนนิยมจากการก่อหวอดประท้วงในที่ต่างๆ ซึ่งในขณะนั้นกองทัพนาซีได้บุกเข้าเยอรมัน ติโตต้องการให้พวกคอมมูนิสต์สมัครเข้ารบในกองทัพรัฐบาลยูโกสลาเวียซึ่งเขาไม่เคยยอมผูกพันภักดีด้วย เพียงเพื่อหวังคนของเขาจะได้อาวุธมาต่อสู้กับเยอรมันในฐานะผู้รุกราน แต่การดำเนินงานก็ถูกปฏิเสธจากฝ่ายกองทัพ ไม่นานเบลเกรดและยูโกสลาเวียก็ย่อยยับจากกองทัพนาซี ราชอาณาจักรยูโกสลาเวียก็ล่มสลายไปพร้อมกัน แม้เยอรมันเตรียมบุกรัสเซีย แต่รัสเซียก็ต้องปลอบใจตนเองว่ามีสนธิสัญญากับเยอรมันอยู่ ในขณะเดียวกันก็ลักลอบติดต่ออังกฤษเพื่อเร่งให้อังกฤษยกพลขึ้นบกให้เร็วขึ้นเพื่อให้เยอรมันต้องเผชิญศึกสองด้าน การพ่ายแพ้ของยูโกสลาเวียเป็นสิ่งที่ติโตไม่สามารถช่วยอะไรได้

สถานะของพรรคก็ไม่ชัดเจนเนื่องจากต้องฟังคำสั่งจากมอสโคว์ซึ่งก็ยังขาดความชัดเจนดังที่กล่าวมา การบุกทำลายล้างเบลเกรดของนาซีเป็นสิ่งที่รัสเซียต้องยอมรับว่าทำอะไรไม่ได้ ติโตต้องแก้ไขปัญหาด้วยตนเองไม่สามารถพึ่งคอมินเทอร์นได้อย่างที่ควรเป็น ซึ่งติโตต้องหันไปพึ่งพิงฝ่ายสัมพันธมิตรในกาลต่อมา.....ฐานะที่ยังกำกวมของพรรคคอมมูนิสต์ ซึ่งถูกผูกมัดเพราะจำต้องยอมรับรู้สนธิสัญญาระหว่างโซเวียตกับนาซี ไม่เคยเห็นได้ชัดเท่ากับในขณะนี้. พรรคยังต้องรับคำสั่งจากคอมินเทอร์นและไม่สามารถเรียกร้องอย่างเปิดเผยให้ผู้รักชาติลุกขึ้นทำการต่อต้านผู้รุกรานด้วยอาวุธ. สภาพของพรรคยิ่งย่ำแย่ขึ้นอีกเมื่อรัฐบาลโซเวียตยอมรับการที่เยอรมันได้ทำลายยูโกสลาเวียว่าเป็นสิ่งเลยตามเลย.....(ต ๕๑)

โดยสรุป คอมินเทอร์นเป็นองค์การที่รัสเซียจัดตั้งขึ้นเพื่อใช้ควบคุมคอมมูนิสต์ในประเทศอื่นโดยเฉพาะในยุโรปตะวันออก การควบคุมใช้วิธีการรุนแรงด้วยกวาดล้างบุคคลที่คิดว่าจะเป็นภัยต่อสตาลิน ในขณะเดียวกันเมื่อเกิดสงครามโลก รัสเซียก็รู้สึกว่าตัวเองไม่ปลอดภัยจากกองทัพนาซี สตาลินอาจข่มขู่ประเทศเล็กๆ แต่กับเยอรมัน สตาลินกลับมีความหวาดหวั่น เมื่อนาซีบุกยูโกสลาเวีย คอมินเทอร์นและรัสเซียก็ไม่สามารถปกป้องยูโกสลาเวียได้แม้แต่เล็กน้อย

ความรุนแรง

ติโตเป็นบุคคลที่ผ่านประสบการณ์ความรุนแรงในชีวิตใหญ่ๆหลายครั้งทั้งสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ที่ส่งผลให้สิ้นจักรวรรดิออสโตร-ฮังแกรี สงครามกลางเมือง และสงครามโลกครั้งที่สอง ที่ทำให้สิ้นราชอาณาจักรยูโกสลาเวีย ก่อให้เกิดระบบสาธารณรัฐที่ยึดถือลัทธิคอมมูนิสต์เป็นอุดมการณ์ท่ามกลางอิทธิพลของสตาลินที่เหนือคาบสมุทรบัลคานส์ แต่ในสายตาของติโตความรุนแรงที่ผ่านประสบการณ์ชีวิตของเขาโดยตรงคือการที่เขาอยู่ในเหตุการณ์สงครามโลกทั้งสองครั้ง การปฏิวัติในรัสเซีย สงครามกลางเมืองในสเปน อำนาจของฮิตเลอร์และมุสโสลินี การกวาดล้างฝ่ายตรงข้ามของสตาลิน การลอบสังหารอาร์คดยุคเฟอร์ดินาน มกุฎราชกุมารแห่งจักรวรรดิโตร-ฮังการี ที่ซาราเยโว อันเป็นชนวนทำให้เกิดสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง การลอบสังหารพระเจ้าอเลซานเดอร์ที่หนึ่ง กษัตริย์แห่งยูโกสลาเวีย ที่มาร์เซลย์ เหตุการณ์รุนแรงดังกล่าวกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิตของติโตเป็นอย่างมาก.....สงครามโลกสองครั้ง การปฏิวัติในรัสเซีย สงครามกลางเมืองในสเปน การขึ้นและตกของฮิตเลอร์และมุสโสลินี การกวาดล้างขนานหนักของโซเวียตในช่วงปี ๑๙๓๐ - ๑๙๔๐ การลอบสังหารบุคคลสำคัญที่ ซาราเยโว (Sarajevo) มาร์เซลย์ (Marseilles) และแดลลัส (Dallas) - ล้วนได้มีส่วนในการสร้างบุคลิกลักษณะของเขา และมีอิทธิพลโดยตรงต่อชีวิตของเขา.....(ต ๒) ดังความรู้สึกของติโตที่มีต่อการสิ้นสุดของจักรวรรดิออสโตร-ฮังแกรีที่ก่อนหน้าเป็นจ้าวอาณานิคมที่รีดนาทาเร้นชาวยูโกสลาเวียด้วยข้อความที่ว่า “ปราสาทนี้ร้างมานานแล้ว และไม่มีจ้าวเหนือหัวอยู่ที่กุมโรเวคแล้ว แต่ปราสาทก็ยังคงเป็นสัญลักษณ์การบีบคั้นในอดีต และยังอยู่ตำตาเตือนใจเขาตลอดเวลา.” ซึ่งมีส่วนทำให้ติโตไม่หวนกลับไปใช้ชีวิตชาวนาซึ่งมีสภาพเหมือนไพร่ติดที่ ดังนั้นเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นติโตจึงเข้าทำงานเป็นกรรมกรรับการฝึกหัดอยู่กับครูในอู่รถที่เมืองสิสักในแคว้นโครแอต ที่นี่ได้เปิดหูเปิดตาโย

ซิปให้เข้าร่วมกับขบวนการแรงงานในการเดินขบวนประท้วงในวันกรรมกรซึ่งสหภาพได้ให้ความคุ้มครองในทางกลับกัน.....เขาได้สัมผัสการเมืองชนชั้นกรรมกรเป็นครั้งแรก และรับทราบว่าเมื่อฝึกสำเร็จแล้ว เขาจะต้องอาศัยความคุ้มครองจากสหภาพแรงงานอันหนึ่งอันใดที่ได้รับอนุญาตให้ตั้งขึ้นในโครแอเชีย (Croatia). เขาทำงานและเล่นสนุกกับกลุ่มผู้ฝึกงาน และร่วมเดินขบวนวันกรรมกร (May Day).....(๓ ๙)

โยซิปอายุยังน้อยเมื่อต้องไปเป็นทหารที่ไซบีเรีย เขาจึงเผชิญชะตากรรมนักรบตั้งแต่วัยรุ่น จึงไม่แปลกที่เขาจะเป็นผู้ใหญ่เร็วกว่าคนทั่วไป เขาแต่งงานเมื่ออายุเพียง ๑๘ ปี และเดินทางกลับไปใช้ชีวิตที่โครแอเชียบ้านเกิด ผ่านเวียนนา ไปซาเกร็บ การที่ติโตเป็นเชลยศึกอยู่ในรัสเซีย จึงมักทำให้คนตั้งข้อสังเกตว่าเขาเป็นพวกบอลเชวิค หัวรุนแรง ซึ่งเป็นศัตรูทางความคิดกับราชอาณาจักรใหม่แห่งยูโกสลาเวีย ทำให้เขาต้องขจัดภาพที่เคยอยู่ในรัสเซียออกไป การกลับมาที่บ้านเดิมทำให้เขาพบกับความเจ็บปวดที่สภาพครอบครัวมีลักษณะบ้านแตกสาแหรกขาด แม่เสียชีวิต พ่อย้ายไปอยู่ที่อื่น บ้านที่เคยอยู่เป็นของคนอื่น สังคมรอบด้านมีแต่ความยากไร้ ภรรยาเขาก็ตั้งครรภ์ทำให้เขาต้องเผชิญกับความโหดร้ายของชีวิตเมื่อเทียบกับวัยเพียง ๑๘ ปี.....โยซิป โบรซ ไม่เสี่ยง เลยเอาดาวแดงออกจากหมวกแก๊ปแต่รอยดาวก็ยังเห็นได้ชัดอยู่. ที่กุมโรเวค เขาทราบว่ามารดาได้ถึงแก่กรรมไปแล้วสองปีก่อน ที่และบ้านก็ได้ตกเป็นของญาติอื่น และว่าบิดาได้ย้ายไปหมู่บ้านอื่น. สภาพเศรษฐกิจก็ทรุดโทรม งานไม่มีทำ มีอาหารจำกัด และคนจำนวนพันไม่มีงานทำ. ภริยาเขาก็กำลังตั้งครรภ์ เป็นการกลับบ้านที่แสนจะสลดหดหู่.....(๓ ๑๓) เขาได้งานทำที่ซาเกร็บ แต่อยู่นอกเมืองที่เวลิโก ทรอยซตะโว เขาทำงานเป็นกรรมกรในโรงสี และเป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน มิใช่เป็นสมาชิกแต่เพียงในนาม แต่เขามีส่วนร่วมในขบวนการแรงงานในการประท้วงเรียกร้องสวัสดิการของคนงาน การที่เขามีใจรักและมีส่วนร่วมทำให้ถูกตามรังควานจากตำรวจ แต่ก็ทำอะไรเขาไม่ได้มากนักเนื่องจากเขาไม่ได้มีตำแหน่งในสหภาพและในพรรคคอมมูนิสต์ การถูกรังควานจากตำรวจเป็นเพราะเขามีประวัติเคยอยู่ในรัสเซียและอาจมีความคิดไปในทางอุดมการณ์คอมมูนิสต์ที่มักมีหัวรุนแรงในการปฏิวัติระบอบการปกครอง ซึ่งยูโกสลาเวียยังอ่อนแอเนื่องจากเป็นประเทศที่เพิ่งเกิดใหม่....เขามิได้เป็นเจ้าหน้าที่ของพรรคหรือของสหภาพ และตำรวจก็ไม่มีข้อหาที่จะจับกุมเขา. สำหรับเจ้าหน้าที่รัฐบาล เขาเพียงมีชื่ออยู่ในรายชื่อบุคคลที่เคยเป็นเชลยศึกในรัสเซีย และอาจเป็นที่สงสัยว่าถูก “ย้อม” ด้วยความคิดที่จะปฏิวัติ.....(๓ ๑๙)

การทำงานให้สหภาพกรรมกรในฐานะเป็นเลขาธิการของสหภาพช่างเหล็กและหนังแห่งซาเกร็บ และการเป็นเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์แห่งซาเกร็บทำให้ติโตต้องแสดงผลงานให้เป็นที่ปรากฏแก่มวลสมาชิก ดังนั้นติโตมักจะก่อความรุนแรงเสมอเพื่อให้เป็นเป้าสายของสมาชิกพรรคดังเช่น การประท้วงอดอาหารเพื่อให้มีการพิจารณาคดีที่ศาลละเลยไม่ยอมตัดสินคดีที่เขาเป็นผู้เผยแพร่เอกสารคอมมูนิสต์ตอนที่ทำงานที่อู่เรือ เมื่อเขาเร่งให้ศาลพิจารณาคดีแล้ว เขากลับหลบหนีไประหว่างศาลให้ประกันตัวจากการอุทธรณ์จำคุกถึงเจ็ดเดือน .....คดีตัดสินในวันที่ ๒๘ ตุลาคมโดยโบรซถูกพิพากษาให้จำคุกเจ็ดเดือน โบรซได้รับอนุญาตให้ประกันตัวในระหว่าง อุทธรณ์ และเลยหายตัวไป ตามตัวมา

ลงโทษไม่ได้.....(ต ๒๒) หลังจากการหลบหนีเขาก็ยังก่อการประท้วงไม่หยุดยั้งเพื่อให้คอมินเทอร์นได้รับทราบผลงานของเขาจนเขาต้องใช้ชีวิตในสังคมด้วยการปลอมตัว เปลี่ยนที่พัก และพกปืนติดตัว เพราะเขาเริ่มเชื่อว่าการต่อสู้การจับกุมดีกว่าการยอมรับในอำนาจของรัฐ เพราะสถานการณ์รอบข้างทำให้ติโตต้องเชื่อว่าการต่อสู้ดีกว่าการยอมให้จับกุมเพราะอาจถูกยิงทิ้งได้ดังกรณีสเตียปัน ราดิช ฝ่ายค้านถูกสังหารกลางเมืองหลวง ตัวติโตเองก็ถูกสายลับสะกดรอยตามทุกฝีก้าว การต่อสู้ขัดขืนด้วยความรุนแรงจึงกลายเป็นเป้าหมายของติโตไป.....เมื่อออกจากบ้านเขาต้องปลอมตัวเสมอ. เขาเปลี่ยนที่พักทุกสองสามวันและมีปืนพกติดกระเป๋า โดยตั้งใจจะสู้ดีกว่าถูกจับกุมอีกครั้ง. สถานการณ์เลวร้ายขึ้นตอนปลายเดือนมิถุนายน เมื่อสเตียปัน ราดิช ผู้นำชาวโครแอตฝ่ายค้านรัฐบาลกลาง ถูกสังหารกลางสภาในกรุงเบลเกรด. เพราะเกรงผลสะท้อนที่จะเกิดขึ้นในโครเอเชียกำลังตำรวจยิ่งปฏิบัติการอย่างเข้มงวดขึ้น เพื่อปราบพวกที่บ่อนทำลายทางการเมืองในเมืองซาเกร็บ. สายลับแจ้งให้ตำรวจทราบที่อยู่ของโบรซ.....(ต ๒๓) ในที่สุดติโตต้องออกไปทำงานให้กรรมการพรรคในกรุงเวียนนา แต่เหตุการณ์บ้านเมืองก็ยังไม่คลี่คลายไปในทางสันติเนื่องจากพระเจ้าอาเล็กซานเดอร์แห่งยูโกสลาเวีย ถูกลอบปลงพระชนม์ที่เมืองมาร์เซล์ย ซึ่งเชื่อว่าเป็นฝีมือของพวกอุสตาชิ แต่พรรคคอมมูนิสต์ก็ถูกพลอยฟ้าพลอยฝนไปด้วยเพราะได้รับแรงกดดันจากรัฐบาลด้วยกลัวว่าพรรคคอมมูนิสต์จะฉวยโอกาสก่อการซ้ำเนื่องจากพระเจ้าปีเตอร์กษัตริย์พระองค์ใหม่มีพระชนมายุเพียง ๑๑ พรรษา มีเจ้าชายปอล พระปิตุลาเป็นผู้สำเร็จราชการ และเจ้าชายปอลก็ไม่ใช่ผู้จงรักภักดีต่อราชบัลลังก์อย่างที่คาดหวังไว้ ตัวติโตเองก็ยิ่งตกอยู่ในท่ามกลางอันตรายจากการจับกุมเช่นกัน สมกับที่เขาพยายามสร้างความเด่นดังด้วยการท้าทายอำนาจรัฐในช่วงเวลาที่ผ่านๆมา.....หลังจากการปลงพระชนม์พระราชาธิบดีอาเล็กซานเดอร์แห่งยูโกสลาเวีย ในเมืองมาร์เซล์ย ในเดือนตุลาคมที่ผ่านมา. การปลงพระชนม์เป็นผลงานของฆาตกร ที่องค์การชาตินิยมโครแอต คือ “อุสตาชิ” (Ustasi) ได้ว่าจ้าง แต่พวกคอมมูนิสต์ก็พลอยถูกกดดันมากขึ้นทันที โดยกลัวเกรงกันว่าฝ่ายคอมมูนิสต์อาจฉวยโอกาสในสถานการณ์ตึงเครียดและไม่มั่นคงที่เกิดขึ้นหลังจากเหตุฆาตกรรม. พระราชโอรส ปีเตอร์ ซึ่งมีพระชนม์เพียง ๑๑ พรรษา ได้สืบสันตติวงศ์. โดยที่ยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะ พระปิตุลา คือ เจ้าชายปอล จึงเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์. ในสภาวการณ์ดังนี้ แม้แต่ติโตเองก็รู้สึกว่าจะไม่รอดพ้นจากการถูกจับกุมไปได้นานนัก.....(ต ๒๗)

สถานการณ์ภายในเต็มไปด้วยเหตุการณ์รุนแรงไม่ได้แตกต่างไปจากสถานการณ์ภายนอกซึ่งเป็นทศวรรษแห่งการกวาดล้างของสตาลิน อันทำให้โลกคอมมูนิสต์โดยเฉพาะประเทศเล็กประเทศน้อยตกอยู่ในภาวการณ์ที่หวาดหวั่น แม้จะมีการขึ้นศาลแต่ก็พื่อเป็นการหลอกลวงเพราะไปสู่ความตายไม่แตกต่างไปจากผู้นำประเทศหลายคนที่หายตัวไปอย่างลึกลับ ตัวอย่างเช่น ซิโนเวียฟ (Gregory Zinoviev) หนึ่งในสามผู้ยิ่งใหญ่ในอดีตที่ประกอบด้วยเลนิน ทรอทสกี้ และตัวเขา ซึ่งถูกจับกุมโดยสตาลินในข้อหาร่วมมือกับทรอทสกี้ลอบสังหารสตาลิน ถูกสั่งจำคุกและประหารชีวิตในปี พ.ศ.๒๔๗๙ ด้วยแผนการของสตาลิน เช่นเดียวกับคาเมเนฟ (Lev Kamenev) ก้าวขึ้นมาสู่จุดสูงสุดพร้อมกับสตาลินและซิโนเวียฟ ที่ถูกสตาลินกวาดตกเวทีในข้อกล่าวหาและชะตากรรมเดียวกับซิโน

เวียฟ.....ในเดือนตุลาคมปี ๑๙๓๖ การกวาดล้างครั้งใหญ่ของสตาลินได้เริ่มทำให้โลกของคอมมูนิสต์มืดมัวด้วยความหวาดกลัว. ปรปักษ์เก่าๆ ของสตาลินเริ่มถูกจับกุม และการขึ้นศาลอย่างตบตากันเล่นก็ได้เริ่มต้นขึ้น ในที่สุดซิโนเวียฟ (Zinoviev) คาเมเนฟ และอีกหลายคนก็ถูกประหารชีวิต. พวกคอมมูนิสต์ที่ไม่เป็นชาวรัสเซียก็เริ่มถูกจับกุม.....(ต ๒๙) แม้ติโตจะเป็นเพียงเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวียซึ่งเป็นเพียงตัวเล็กๆหากเทียบกับผู้นำรัสเซียสองคนที่ผ่านมา แต่ชะตากรรมของคูน ผู้นำของฮังแกรี และกอร์กิชอดีตเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียก็ประสบชะตากรรมไม่แตกต่างกับสองผู้นำที่ยิ่งใหญ่แห่งรัสเซีย อันทำให้ติโตไม่สบายใจหลังจากที่ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งเลขาธิการพรรคในปีพ.ศ. ๒๔๘๐ เพราะในปีเดียวกันเขาก็ถูกสตาลินตามตัวให้ไปมอสโคว์ ซึ่งเขาพยายามบ่ายเบี่ยงการไปมอสโคว์ แต่เดินทางไปในปีถัดมาเพื่อให้สถานการณ์ผ่อนคลายมากขึ้น แต่กระนั้นเขาก็เผชิญกับการถูกสอบสวนเช่นเดียวกัน แต่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้มีอิทธิพลเช่นดีมีทรอฟ ปีก และมานูเอลสกี้ ทำให้เขารอดพ้นมาได้อย่างหวุดหวิด[๑๘].....ในปี ๑๙๓๗ เมื่อเริ่มทำหน้าที่รั้งตำแหน่งเลขาธิการหลังจากที่กอร์กิชหายตัวไป ติโตทราบดีว่าชีวิตเขาตกอยู่ในอันตรายเพราะสตาลินกำลังกวาดล้างคอมมูนิสต์ต่างประเทศอย่างบ้าเลือด. เขาปฏิเสธ (อาจเป็นโดยที่ดีมีทรอฟเตือนเอาไว้) ไม่ไปมอสโคว์เมื่อถูกเรียกตัวในฤดูใบไม้ร่วงปีนั้น แต่กลับไปในปีต่อไป เมื่อเขาเห็นว่าสถานการณ์ในมอสโคว์เพลาอันตรายลงบ้าง.....(ต ๓๒)

---

[๑๘] ชีวิตของคนมีขึ้นมีลง แต่ทั้งนี้ต้องมีการจัดระเบียบของชีวิตตนเอง ดังพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา : ๔ ธันวาคม ๒๕๑๙ “คนที่อยู่ข้างใน ก็อาจจะอยากไปอยู่ข้างนอกได้ คนที่อยู่ข้างหน้าก็อาจอยากไปอยู่ข้างหลัง คนที่อยู่ข้างหลังก็อาจอยากไปอยู่ข้างหน้า ไม่มีความพอใจสักนิดเดียว แต่ก็ต้องจัดระเบียบอะไรอย่างหนึ่ง อย่างใด เพื่อให้ความปรารถนาของแต่ละคนได้ผลพอสมควร ถึงจัดอย่างนี้ ”

ภาพ ๑๓ แผนที่แสดงเบลเกรด

ตัวอย่างของความรุนแรงไม่แตกต่างไปจากความโหดร้ายที่นาซีกระทำต่อชาวยิว คือปาเวลิช ผู้นำแห่งซาเกร็บ อยู่ในขบวนการของอุสตาซี ที่มีแนวคิดป่าเถื่อนที่ต้องการให้แคว้นโครแอเชียเป็นของชาวโครแอเชียและทำให้แคว้นนี้เป็นรัฐคาทอลิค ดังนั้นชนส่วนน้อยที่เป็นชาวเซอร์บซึ่งมีถึงหนึ่งในสามและนับถือศาสนาออร์ธอดอกซ์ซึ่งแม้จะเป็นชาวคริสต์ด้วยกันแต่ก็ถูกกำจัดหรือขับไล่ให้ไปอยู่ในแคว้นเซอร์เบีย หากอยู่ในโครแอเชียต้องเปลี่ยนศาสนาตามนิกายของคนส่วนใหญ่ มิฉะนั้นต้องถูกสังหาร อุสตาซีฆ่าฟันทำลายล้างทั้งชาวเซอร์บ ชาวยิว ชาวยิปซี และชาวโครแอตที่ต่อต้านอุสตาซีไม่แตกต่างจากนาซีที่ล้างเผ่าพันธุ์ยิว การทำลายล้างอย่างป่าเถื่อนได้รับผลตรงข้าม คือผู้คนหันมาให้การสนับสนุนติโตเป็นจำนวนมาก ยิ่งในขณะนั้นติโตได้ย้ายมาประจำอยู่ที่เบลเกรด เมืองหลวงของเซอร์เบีย และตั้งกองบัญชาการของพรรคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวียไว้ที่นี่ การต่อต้านอุสตาซีจึงได้รับคะแนนนิยมจากชาวเซอร์บมากขึ้น อย่างไรก็ตามหลังจากย้ายกองบัญชาการมาอยู่ที่เบลเกรดไม่นานกองทัพเยอรมันก็บุกเข้ามาทำลายล้างเบลเกรดราบเป็นหน้ากลอง แต่ติโตก็สามารถสร้างเครือข่ายให้กับพรรคทั่วยูโกสลาเวียแล้ว.....ปาเวลิช ผู้นำหุ่นแห่งซาเกร็บ ได้เริ่มแล้วที่จะดำเนินนโยบายอันโหดร้ายป่าเถื่อนเหลือที่จะทนได้ จนทำให้คนหลายหมื่นคนกลายเป็นปรปักษ์ต่อรัฐบาล และข้อนี้กลับ

ทำให้มีผู้มาสนับสนุนขบวนการของติโตในแคว้นโครแอเชีย และบอสเนีย-เฮอร์เซโกวีนาเร็วกว่าที่คาดไว้. แนวความคิดของขบวนการอุสตาซี ซึ่งปาเวลิชตั้งใจจะบังคับใช้อย่างเคร่งครัด คือ โครแอเชียต้องเป็นรัฐคาธอลิค และให้ชาวโครแอตอยู่เท่านั้น. ชาวเซอร์บในโครแอเชีย ซึ่งถือศาสนาออร์ธอดอกซ์และมีจำนวนเกือบสองล้านคน (ประมาณหนึ่งในสามของประชากรทั้งหมด) จะต้องถูกกำจัด โดยไล่ออกไปอยู่เซอร์เบีย หรือให้เปลี่ยนศาสนาหรือโดนฆ่าเอาดื้อๆ. ทหารฝ่ายอุสตาซี ได้รับมอบให้ปฏิบัติการแบบสงครามศาสนา. พวกนี้ออกอาละวาดทั่วทั้งแคว้น ทำการเผาผลาญและฆ่าฟันด้วยความโหดร้ายเยี่ยงสัตว์ป่าทุกชนิดที่จะบรรยายได้ จนกระทั่งชนิดที่จะหาคำบรรยายไม่ได้. มีหลักฐานยืนยันว่าชาวเซอร์บ ชาวยิว ชาวยิปซี และชาวโครแอตที่ต่อต้านอุสตาซีถูกฆ่านับพันๆ. ความโหดร้ายดำเนินไปเกือบตลอดปี ๑๙๔๑ และในฤดูหนาวปี ๑๙๔๒ จนกระทั่งผู้นำฝ่ายคาธอลิค ทั้งนอกทั้งในโครแอเชีย เริ่มทุเรศในสิ่งที่ทำในนามของศาสนาคาธอลิค และแม้แต่พวกเยอรมันผู้เคยชินกับการปฏิวัติที่โหดร้ายต่อชาวสลาฟ ก็เริ่มเกรงว่าจะมีผลร้ายอย่างมหันต์. ในปีต่อมา ติโตก็เริ่มได้รับการสนับสนุนอย่างมากในเขตเหล่านี้.....(ต ๕๒-๕๓)

โดยสรุป ชีวิตของติโตต้องเผชิญปัญหากับความรุนแรงนับตั้งแต่วัยเด็กที่ยูโกสลาเวียเป็นดินแดนในจักรวรรดิออสโตร-ฮังแกรี เมื่อโตขึ้นเขามีนิสัยหัวรุนแรงในการต่อต้านราชอาณาจักรยูโกสลาเวีย เนื่องจากชีวิตของเขาเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการกรรมกรและพรรคคอมมูนิสต์ เขาประสบกับการใช้ความรุนแรงในการประท้วงอำนาจรัฐจนเป็นที่รู้จักของคอมินเทอร์น เมื่อเป็นผู้นำเขาต้องรวบรวมกองกำลังเพื่อต่อสู้กับความรุนแรงไม่ว่าจากการกวาดล้างของสตาลิน กองทัพนาซี ขบวนการอุสตาซี แต่เขาก็รอดพ้นมาได้พร้อมกับการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้ตัวเขามากยิ่งขึ้น

สงครามกลางเมือง

การก่อตั้งราชอาณาจักรยูโกสลาเวียเมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง มีศูนย์กลางการปกครองจากชาวเซอร์บเนื่องจากพระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขมาจากแคว้นนี้ ซึ่งได้วางกติการัฐธรรมนูญไว้ด้วย อันเป็นสาเหตุให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากชนกลุ่มน้อยหรือแคว้นอื่นๆ ค่ำรัฐธรรมนูญของราชอาณาจักร แคว้นที่มีผู้นำที่แข็งแกร่งเช่นโครแอตเรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเองด้วยการต่อสู้ทุกรูปแบบ.....พวกโครแอต พวกคอมมูนิสต์และสมาชิกฝ่ายค้านอื่นๆ ได้งดลงคะแนนเสียงตอนวาระสุดท้าย. รัฐบาลที่ตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญใหม่นี้ ประกอบด้วยพวกเซอร์บเป็นส่วนใหญ่ จึงต้องเผชิญกับการต่อต้านของพวกโครแอตอย่างหนัก. ผู้นำโครแอตที่เด่นที่สุดคือ สเตียปัน ราดิช (Stjepan Radic) ไม่ยอมร่วมมือจนกระทั่งจะได้รับผลสำเร็จในการเรียกร้องความอิสระในการปกครองตนเอง ผู้นี้ใช้ยุทธวิธีการเมืองต่างๆ โดยเรียกร้องการปกครองแบบสาธารณรัฐ หรือโดยงดออกเสียงในสภา แม้จนกระทั่งโดยร้องขอความสนับสนุนจากนอกประเทศ.....(ต ๒๐) การต่อต้านจากแคว้นต่างๆเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนทำให้ราชอาณาจักรแห่งใหม่ไม่มีเอกภาพและความมั่นคง จนถึงการลอบปลงประชนม์พระเจ้าอาเล็กซานเดอร์ และก่อให้เกิดสงครามกลางเมืองอันทำให้ประชาชนทุกข์ยากตามมา ประกอบกับมีความยุ่งยากจากการรุกรานของเยอรมันในสงครามโลกครั้ง

ที่สอง กองกำลังที่แข็งแกร่งมาจากขบวนการปาร์ติซานของติโตและขบวนการเช็ตนิกของมิไฮโลวิชที่ต้องต่อสู้ระหว่างกันตลอดห้วงสงครามโลกเช่นกัน[๑๙]....พระเจ้าแผ่นดินชาวเซอร์บ และที่ปรึกษาของพระองค์ไม่ยอมรับเจรจาปรองดอง. สถานการณ์เป็นไปเช่นนี้ แม้หลังพระเจ้าอาเล็กซานเดอร์สวรรคตแล้ว จนกระทั่งวันที่สงครามโลกครั้งที่สองอุบัติขึ้น. แผ่นดินชาวเซอร์บ และที่ปรึกษาของพระองค์ไม่ยอมรับเจรจาปรองดอง.....(ต ๒๐)

โดยเฉพาะกองกำลังปาร์ติซานที่ติโตได้มาจากการที่เคยเป็นผู้จัดส่งกองกำลังไปช่วยฝ่ายซ้ายในสงครามกลางเมืองสเปน ซึ่งคนเหล่านี้ชำนาญในการสงครามได้กลับมาช่วยเหลือติโตในการต่อต้านกองทัพเยอรมันและต่อสู้ในสงครามกลางเมือง โดยเป็นทหารที่มีความสามารถในการจู่โจมซึ่งถือเป็นกำลังหลักในการทำสงครามใต้ดิน.....อย่างไรก็ตาม พวกที่สามารถไปถึงสเปน และรอดกลับมายูโกสลาเวีย (มีจำนวนประมาณ ๗๐๐ คนที่ถูกฆ่าหรือตาย) ได้มาเป็นผู้สนับสนุนที่มีประโยชน์ที่สุดสำหรับติโตตอนสงครามโลก. โดยที่มีประสบการณ์ทางสงครามกองโจร พวกนี้ได้มาเป็นแกนสำหรับกองทหารจู่โจม ซึ่งเป็นกำลังยอดเยี่ยมของกองทัพใต้ดิน.....(ต ๓๐) อย่างไรก็ตามการที่ติโตสามารถก่อตั้งกองกำลังและระบบงานที่มีประสิทธิภาพเนื่องจากเขาสามารถสร้างข่ายงานใต้ดินทั่วประเทศในการต่อต้านกองทัพนาซี ซึ่งข่ายงานและกองกำลังที่จัดตั้งขึ้นมิใช่มีไว้ต่อต้านกองทัพนาซีเท่านั้น แต่ยังช่วยติโตในการต่อสู้กับกองกำลังต่างๆที่จัดตั้งของแคว้นต่างๆในครั้งนั้นไม่ว่า กองกำลังของพรรคประชาธิปไตยเซอร์บ ของพรรคศาสนิกสโลวีน ของพรรคชาวนาโครแอต และพวกหัวรุนแรงชาวโครแอต เป็นต้น พวกนี้ทำงานเพื่อความเป็นอิสระของแคว้นและเพื่อแบ่งแยกดินแดน แต่กองกำลังของเขามีอุดมการณ์เพื่อการปลดปล่อยให้กับคนทั่วประเทศ.....ในที่สุดพรรคเริ่มแสดงว่ามีการจัดระบบงานที่มีประสิทธิภาพ และมีข่ายหน่วยงานใต้ดินทั่วทั้งประเทศ. พรรคนี้เป็นพรรคการเมืองเดียงที่ตั้งบนรากฐานเพื่อชาติยูโกสลาเวียแท้ๆ พรรคอื่นๆ ทั้งหลายตั้งอยู่บนรากฐานของความต้องการของแคว้น และมีนโยบายที่รับการสนับสนุนเป็นท้องที่.....(ต ๓๑-๓๒).....เช่นพรรคประชาธิปไตยเซอร์บ (Serbian Democrat Party) พรรคศาสนิกสโลวีน (Slovene Clerical Party) พรรคชาวนาโครแอต (Croatian Peasant Party). และยังมีพวกหัวรุนแรงจัดในหมู่ชาวโครแอต ซึ่งเชื่อว่าจะได้รับเสรีภาพและอิสระภาพในการปกครองตนเองสำหรับแคว้นของตนมากกว่า ถ้าทำข้อตกลงกับฝ่าย

---

[๑๙] ความไม่ผูกพันปรองดองต่อกัน ย่อมส่งผลกระทบต่อความเอกราชอธิปไตยและความสุขสมบูรณ์ " บรรพชนไทย เป็นนักต่อสู้ ผู้มีชีวิตจิตใจผูกพันปรองดอง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สามัคคีพร้อมเพรียงกันทุกเมื่อ ไม่ว่าจะทำการสิ่งใด บ้านเมืองไทยจึงมีเอกราชอธิปไตย และมีความสุขความสมบูรณ์ทุกอย่างมาจนกระทั่งทุกวันนี้ " (พระบรมราโชวาท ในพิธีสวนสนามของทหารรักษาพระองค์ 3 ธ.ค.2522 ณ ลานพระราชวังดุสิต)

อักษะ ซึ่งมีสายลับทำงานอย่างขะมักเขม้น.ในการโฆษณาชวนเชื่อให้แบ่งแยกดินแดนออกไป.....(ต ๓๒) การเป็นราชอาณาจักรที่มีเจ้าชายปอลเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินเพราะพระมหากษัตริย์ยังทรงพระเยาว์ก็มิได้ช่วยให้สถานการณ์ทางการปกครองดีขึ้นเพราะเจ้าชายปอลมิได้แก้ไขรัฐธรรมนูญในสิ่งที่ชาวโครแอตไม่พอใจพวกเซอร์บเป็นทุนอยู่แล้ว เนื่องจากชาวโครแอตเป็นคู่แข่งกับชาวเซอร์บมาโดยตลอด การปรับปรุงแก้ไขใหม่ไม่เป็นไปอย่างที่ชาวโครแอตคาดหวังแม้แต่น้อย หากการแก้ไขรัฐธรรมนูญในสิ่งที่เจ้าชายปอลทรงต้องการเองมากกว่า.....นับแต่ปี ๑๙๓๔ ระหว่างที่เจ้าชายปอลเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์มิได้มีการแก้ไขที่สำคัญ ๆในรัฐธรรมนูญยูโกสลาเวีย เพื่อสนองความต้องการของพวกโครแอตกับพวกอื่นที่ไม่พอใจอำนาจของรัฐบาลกลาง ซึ่งพระเจ้าอาเล็กซานเดอร์ทรงตั้งขึ้น. เจ้าชายปอลได้ทรงทำการแก้ไขเล็ก ๆ น้อย ๆ ในการปกครอง และได้ฟื้นฟูการปกครองแบบมีรัฐสภาที่มีอำนาจจำกัดและอยู่ภายใต้การควบคุมของพระองค์ แต่ว่ามิได้ทรงยินยอมประการใดเลยแก่พวกโครแอต.....(ต ๓๒) ถึงแม้ในช่วงต่อมาเจ้าชายปอลได้ลงนามในข้อตกลงทางการเมืองแทนการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้วลาโด มาเซ็ก ผู้นำฝ่ายโครแอตเข้าร่วมรัฐบาลโดยเป็นรองนายกรัฐมนตรีและให้แคว้นโครแอตเป็นอิสระมากขึ้นในทางปฏิบัติ แต่สถานการณ์ดังกล่าวก็สายเกินกว่าที่จะแก้ไขความแตกแยกระหว่างชาวเซอร์บซึ่งเป็นฝ่ายปกครองโดยสถาปนาพระราชวงศ์ของชาวเซอร์บขึ้นเป็นกษัตริย์กับชาวโครแอตซึ่งไม่พอใจที่มีเจ้านายของพวกเซอร์บขึ้นมาปกครองเพราะแคว้นโครแอตยิ่งใหญ่และสำคัญไม่น้อยไปกว่าแคว้นเซอร์บ เหตุการณ์ดังกล่าวยืดเยื้อไปตลอดห้วงสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อมิไฮโลวิชชาวเซอร์บผู้นำของรัฐบาลกลางมีกองกำลังของพวกเช็ตนิกคอยปราบปรามกองกำลังปาร์ติซานซึ่งมีติโตและเป็นชาวโครแอตเป็นผู้นำ.....ในวันที่ ๒๖ สิงหาคม ปี ๑๙๓๙ ได้มีการลงนามในข้อตกลงที่มีชื่อว่า “สปอราซุม” (Sporazum) โดยมี วลาโด มาเซ็ก (Vlado Macek) ผู้นำฝ่ายโครแอตลงนามร่วม. ข้อตกลงนี้ ยอมให้โครแอเชียมีอิสระบ้างในการปกครองตนเอง และมาเซ็กก็ได้เข้าร่วมในรัฐบาลยูโกสลาเวียโดยเป็นรองนายกรัฐมนตรี. แต่ก็สายเกินไปแล้วที่จะชนะใจของชาวโครแอตส่วนใหญ่. ความแตกแยกระหว่างพวกเซอร์บกับพวกโครแอต ซึ่งได้ทำให้สถานการณ์การเมืองร้าวฉานตลอดห้วงเวลาระหว่างสงครามโลกทั้งสอง.....(ต ๓๒) การที่ติโตเคยเป็นทหารสู้รบในรัสเซีย และเคยไปทำงานในรัสเซียในหลายคราโดยเฉพาะการทำงานกับคอมินเทอร์น ทำให้เขารู้ว่าจะปฏิบัติตัวอย่างไรต่อรัสเซียทั้งสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำเพราะคนอย่างสตาลินไม่ได้เห็นความสำคัญของผู้นำในประเทศเล็กประเทศน้อยที่อยู่ภายใต้เครือข่ายของคอมินเทอร์น..... ถึงปี ๑๙๔๐ เขาเห็นชัดเจนมากขึ้นมากในสิ่งควรทำและไม่ควรทำในปฏิบัติการลับ.....(ต ๓๘)

ภาพ ๑๔ แผนที่แสดงยูโกสลาเวียและอิตาลี

ภายใต้การนำของติโต เขาเล็งเห็นว่าพรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวียไม่มีทางที่จะเติบโตได้หากพลพรรคคอมมูนิสต์ที่ไม่มีวินัยและประสานสามัคคีระหว่างกัน ติโตคิดว่าน่าจะหาทางออกด้วยการจัดประชุมใหญ่ของพรรคที่เมืองซาเกร็บซึ่งเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรม[๒๐] โดยพรรคคอมมูนิสต์ได้ชื่อว่าเป็นพรรคที่ผิดกฎหมายแม้ว่าจะล่วงเข้าถึงปีพ.ศ.๒๔๘๔ แล้วก็ตาม สิ่งที่ติโตเสนอ

[๒๐] การรู้รักสามัคคีต้องบังเกิดขึ้นโดยอาศัยหมู่คณะเช่นเดียวกับที่ติโตหาทางออกด้วยการจัดประชุมของพรรคเพื่อหาทางออกของความสามัคคี “ คนเราจะเอาแต่ได้ไม่ได้ คนเราจะต้องรับและจะต้องให้ หมายความว่าต่อไป และเดี๋ยวนี้ด้วยเมื่อรับสิ่งของใดมา ก็จะต้องพยายามให้ ในการให้นั้น ให้ได้โดยพยายามที่จะสร้างความสามัคคีให้หมู่คณะและในชาติ ทำให้หมู่คณะและชาติประชาชนทั้งหลายมีความไว้ใจซึ่งกันและกันได้ ช่วยที่ไหนได้ก็ช่วย ด้วยจิตใจที่เผื่อแผ่โดยแท้ ” พระบรมราโชวาท พระราชทานแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น วันที่ 20 เมษายน 2521

ในที่ประชุมคือ ปฏิบัติการลับใต้ดินซึ่งเป็นสิ่งที่ยุ่งยากต้องทำงานสอดรับด้วยความกลมเกลียวกันจึงจะไปรอด ซึ่งติโตสามารถทำได้เป็นตัวอย่างที่ไม่ทำให้ผู้หนึ่งผู้ใดถูกจับกุมเลย..... “คอนสปิราซียา” (conspiracija) หมายถึงปฏิบัติการลับใต้ดิน. ไม่มีสักคนที่ถูกจับ เพราะติโตได้ระมัดระวังอย่างที่สุดเป็นสำคัญ....(ต ๔๕) ความกลมเกลียวกันคือต่อต้านความคิดแบบเผด็จการโดยเฉพาะจากฝ่ายนาซี ซึ่งอุสตาซีผู้ปกครองของแคว้นโครแอตใช้กองกำลังทำลายเผ่าพันธุ์ชนกลุ่มน้อยในลักษณะเดียวกันกับที่นาซีกระทำการ ชนชาติเซอร์บและมอนเตเนโกรเคยชินกับการต่อต้านเผด็จการในสมัยที่พวกเติร์กเข้ายึดครอง ในระยะหลังพวกสโลเวเนีย (เคยขึ้นกับเวนิสของอิตาลี ก่อนที่จะมาเป็นของออสโตร-ฮังแกรี และมารวมตัวกับโครแอตกับเซอร์บเพื่อก่อตั้งเป็นราชอาณาจักรยูโกสลาเวีย) สลาโวเนีย (คือโครแอเชียภาคตะวันออก) ดาลเมเชีย (Dalmatia เป็นส่วนหนึ่งของโครแอเชียภาคตะวันตกจรดทะเลอาดริแอติค) และพวกอื่นๆเริ่มเริ่มตระหนักในความชั่วร้ายของอุสตาซีที่รับนโยบายของนาซีเข้ามาใช้ แต่ติโตต่อต้านฝ่ายอักษะและต้องการให้แคว้นเหล่านี้รวมตัวกันเป็นอิสระภายใต้ธงยูโกสลาเวีย....พวกเซอร์บและพวกมอนเตเนกรินเคยต่อสู้ผู้เข้ายึดครองจนเป็นประเพณีในสมัยที่พวกเตอร์กยึดครอง. ชาวโครแอเชีย เริ่มรู้ตัวแล้วว่ารัฐบาลอุสตาซีเป็นอย่างไร. ในสโลเวเนีย สลาโวเนีย ดาลเมเชีย และส่วนอื่นๆ ของยูโกสลาเวีย ก็มีคนจำนวนมากที่เห็นว่าเป็นหน้าที่ต่อประเทศ ที่จะต่อต้านการยึดครองของฝ่ายอักษะโดยทุกวิถีทาง. ติโตตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะมาเป็นผู้นำที่จะทำให้พลังทั้งหมดนี้มารวมกัน และกระตุ้นให้เกิดมีปฏิบัติการ.....(ต ๕๓) ด้วยเหตุนี้เป้าหมายของพรรคคอมมูนิสต์ภายใต้การนำของติโตจึงมีรากฐานอยู่ที่การยอมรับขบวนการของประชาชนเพื่อเอกราช ติโตได้ส่งคนเหล่านี้ออกไปทั่วประเทศเพื่อทำความเข้าใจในเป้าหมายและแนวทางการต่อสู้ ขบวนการนี้รับรู้กันในนามของขบวนการปาร์ติซาน.....การบริหารของพรรคเปลี่ยนแปลงมาเป็นกองอำนวยการของขบวนการของประชาชนเพื่อเอกราช โดยมีโยซิป โบรซ - ติโต - เป็นผู้นำ. กองอำนวยการส่งสมาชิกพรรคและผู้ช่วยที่ไว้ใจได้ออกไปทุกภาคของประเทศ เพื่อจัดปฏิบัติการกองโจรหลังแนวของข้าศึก. ผู้ปฏิบัติการเหล่านั้น ต่อมาได้รับขนานนามว่าปาร์ติซาน.....(ต ๕๔) ซึ่งขบวนการปาร์ติซานจะเป็นขบวนการของชาติไม่ใช่ของแคว้นใดแคว้นหนึ่งซึ่งมีพรรคคอมมูนิสต์เป็นหัวขบวนนำไป โดยให้ประชาชนทั่วไปยอมรับภายใต้ขบวนการและหัวขบวนนี้ ขบวนการปาร์ติซานไม่ได้รับการยอมรับจากฝ่ายรัฐบาลและมีเป้าหมายเพื่อต่อต้านนาซีจึงจำเป็นต้องใช้ยุทธวิธีแบบสงครามกองโจรในการยึดพื้นที่ให้มาอยู่ภายใต้ขบวนการเดียวกัน.....คือสงครามกองโจรโดยใช้พวกปาร์ติซานซึ่งเป็นขบวนการแห่งชาติที่แผ่ไปทั่วประเทศ โดยมีฝ่ายคอมมูนิสต์เป็นผู้นำ แต่รวมคนอื่นที่ต้องการสู้ข้าศึกและยอมรับการนำของพวกปาร์ติซาน กับการตั้งเขตปฏิบัติการที่พวกปาร์ติซานควบคุมอีกอย่างหนึ่ง.....(ต ๕๔)

มิไฮโลวิช

เมื่อรัสเซียถูกกองทัพเยอรมันบุกพลอยทำให้ยูโกสลาเวียประสบปัญหามากยิ่งขึ้นหลังจากที่มีปัญหาจากการถูกเยอรมันบุกเบลเกรด ติโตต้องจัดการกับปัญหาภายในอย่างเร่งด่วน ติโต้ต้องเร่งจัดหาอาวุธเพื่อจัดการกับกลุ่มต่อต้านต่างๆให้อยู่ภายใต้อำนาจของพรรคคอมมูนิสต์ แม้แต่ภายในพรรคคคอมมูนิสต์เองก็ต้องขจัดความแตกแยกจากกลุ่มย่อยๆ ไม่รวมถึงกลุ่มอื่นๆที่อยู่ภายนอกพรรคซึ่งแก้ปัญหาได้ยากกว่าโดยเฉพาะกลุ่มต่างๆในเซอร์เบีย เนื่องจากภายในเซอร์เบียจะมีกองทัพหลวงแห่งราชอาณาจักรประจำการอยู่ซึ่งเป็นกลุ่มที่แข็งแกร่งที่สุดในสายตาของติโต หัวหน้ากลุ่มคือพันเอก ดราจา มิไฮโลวิช (Draža Mihailović) ที่มีกองกำลังเช็ตนิกเป็นของตัวเอง กองกำลังนี้แข็งแกร่งเพราะเคยผ่านสนามรบในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ไม่แตกต่างไปจากกองกำลังปาร์ติซานที่ผ่านการรบในสงครามกลางเมืองสเปน กลุ่มทั้งสองจึงเป็นกองกำลังที่มีความสามารทัดเทียมกันในการก่อสงครามกลางเมืองในยูโกสลาเวีย.....ติโตต้องเผชิญกับปัญหาหลายเรื่อง ที่เร่งด่วนที่สุดมีสองปัญหา คือ การจัดกลุ่มต่อต้านต่างๆ ภายใต้การบังคับบัญชาที่ประสานกันดี และการหาอาวุธ. มีการก่อวินาศกรรมในหลายส่วนของประเทศ ในเซอร์เบียมีมากที่สุด โดยผู้ดำเนินการเป็นกลุ่มเอกเทศใต้การนำของบุคคลที่มีจุดหมายต่างๆ กัน. ติโตมั่นใจว่าจะสามารถทำให้กลุ่มที่มีพวกคอมมูนิสต์หรือพวกที่หนุนคอมมูนิสต์เป็นหัวหน้ามาอยู่ภายใต้การนำร่วมได้. ปัญหาเรื่องกลุ่มอื่นแก้ไขยากกว่า.....(ต ๕๗) อันที่จริงขบวนการปาร์ติซานและขบวนการเช็ตนิกเคยร่วมมือกันโดยการสนับสนุนของฝ่ายสัมพันธมิตรในการต่อต้ากองทัพนาซี แต่ความสัมพันธ์ของขบวนการทั้งสองกลุ่มได้เสื่อมทรามลงหลังจากที่พวกปาร์ติซานได้ยึดเมืองอูซิเชด้วยเหตุผลที่ว่าเมืองนี้เป็นสถานที่ตั้งของโรงงานผลิตอาวุธและธนาคารอันมีความจำเป็นต่อขบวนการปาร์ติซาน ซึ่งฝ่ายเช็ตนิกก็เล็งเห็นถึงความสำคัญของเมืองนี้เช่นเดียวกัน ดังนั้นในวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๘๔ ฝ่ายเช็ตนิกก็โจมตีเมืองอูซิเช หลังจากขบวนการทั้งสองมีความสัมพันธ์ในระยะสั้นๆไม่ถึงขวบปี ซึ่งฝ่ายปาร์ติซานได้ตอบโต้กลับมา และถือว่าเป็นจุดตั้งต้นของสงครามกลางเมืองซึ่งดำเนินไปพร้อมกับสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งหากฝ่ายใดเพลี่ยงพล้ำก็ถือว่าต้องสูญเสียอำนาจรัฐไปด้วย ในระยะแรกขบวนการปาร์ติซานได้รับความเสียหายมากกว่าเพราะฝ่ายเช็ตนิกถือว่าเป็นกองทัพของราชอาณาจักรด้วย และมิไฮโลวิชได้ดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีกลาโหมของรัฐบาลพลัดถิ่นหลังจากกรุงเบลเกรดแตก แต่ภายหลังเป็นฝ่ายเสียเปรียบแก่ทหารปาร์ติซานซึ่งได้รับการยอมรับทั้งจากรัสเซียและฝ่ายสัมพันธมิตรคืออังกฤษและอเมริกา.....ฝ่ายเช็ตนิกโจมตีเมืองอูซิเชในคืนวันที่ ๑ พฤศจิกายน แต่ถูกตีโต้กลับออกมา. นับเป็นจุดเริ่มต้นของสงครามกลางเมือง

ระหว่างเช็ตนิกกับปาร์ติซาน สงครามนี้ดำเนินควบคู่กันไปกับการปฏิบัติการรบกับฝ่ายเยอรมันและอิตาเลียน และบางทีก็ปะปนกันกับปฏิบัติการดังกล่าวตลอดจนสิ้นสงคราม. ผู้นำทั้งสองคนทราบดีว่าผลการต่อสู้นี้เป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับการชิงอำนาจปกครองในยูโกสลาเวียหลังสงคราม.....(ต ๖๐-๖๑)

เมื่อนาซีรุกยูโกสลาเวียอย่างหนัก รัสเซียก็ไม่สามารถช่วยเหลือติโตได้อย่างที่เขาคาดคิดไว้ กองทัพปาร์ติซานจึงต้องต่อสู้กับนาซีโดยลำพัง ทำให้กองทัพปาร์ติซานจำเป็นต้องต่อสู้ไปวันๆ โดยไม่รู้ชะตากรรมหรือสภาพความเป็นไปของสภาวะสงครามโลก ติโตจำเป็นต้องหันไปพึ่งฝ่ายสัมพันธมิตรทั้งๆที่ไม่มีสถานะใดๆที่รองรับกองทัพปาร์ติซาน เขาหาสัมพันธมิตรโดยเฉพาะอังกฤษซึ่งเขาพยายามติดต่อนายทหารอังกฤษถึง ๓ คนต่างเวลากัน แต่ละคนอยู่ข้างมิไฮโลวิชทั้งสิ้น คนแรกคือร้อยเอก บิล ฮัดซัน แต่ก็ถูกมิไฮโลวิชกันท่าไม่ให้พบตัวแม้ว่าติโตจะอยู่ในที่ประชุมเดียวกับมิไฮโลวิช ซึ่งตอนนั้นฮัดซันเริ่มได้รับคำสั่งให้สืบถึงสถานะของขบวนการปาร์ติซานและเช็ตนิก ครั้งที่สองพันตรี เทเรนว์ แอเธอร์ตัน นายทหารคนนี้ได้ไปถึงเมืองโฟซาซึ่งติโตได้ต้อนรับด้วยตนเอง แต่เขามาตายจากการถูกปล้นทองคำเมื่อกลับออกมา ทำให้ข้อมูลข่าวสารไปไม่ถึงอังกฤษ ครั้งที่สามคือพันเอก เอ็ส. ดับบลิว. เบลีย์ ซึ่งมาที่ฐานทัพของฝ่ายเช็ตนิก แต่ไม่ได้มาถึงฐานที่ตั้งของฝ่ายติโต อย่างไรก็ตามเขาได้พบความจริงว่าขบวนการเช็ตนิกเฉื่อยชาไม่ได้ก่อวินาศกรรมเพื่อช่วยกองทัพฝ่ายสัมพันธมิตร เอาแต่ต่อต้านติโตอันแตกต่างไปจากขบวนการปาร์ติซาน ซึ่งทำให้ฐานะของฝ่ายปาร์ติซานเริ่มดีขึ้นเมื่อรัฐบาลอังกฤษได้ทราบความเป็นจริง.....ถึงปลายปี ๑๙๔๒ ติโตและพวกปาร์ติซานยังคงต่อสู้ตามลำพังโดยไม่มีใครรับรู้ โดยไม่มีฐานะเป็นผู้ร่วมสงคราม และโดยไม่มีใครช่วยเหลือแต่อย่างใด. ติโตหมกมุ่นจดจ่ออยู่กับงานเพื่อรักษาความอยู่รอดเป็นวันๆ ของขบวนการของเขามาก และไม่มีทางทราบเลยว่ามีการตกลงอะไรบ้างในการดำเนินสงครามใหญ่ภายนอก.....(ต ๖๘) การได้ติดต่อกับฝ่ายสัมพันธมิตรและการเป็นพันธมิตรกับรัสเซีย ทำให้ยิ่งนานวันติโตก็สามารถรบเคียงบ่าเคียงไหล่กับฝ่ายรัสเซียและฝ่ายสัมพันธมิตร ซึ่งมีส่วนทำให้ติโตจำเป็นต้องจัดระเบียบกองทัพ แต่เขาก็ทำได้ไม่ยากเนื่องจากติโตเป็นทั้งเลขาธิการพรรคและเป็นผู้บัญชากองทัพแม้ว่าจะมีขนาดไม่ใหญ่มากนักและทหารส่วนใหญ่ก็ไม่ได้สังกัดพรรคคอมมูนิสต์ หากการจัดระเบียบกองทัพที่ดีก็จะทำให้ติโตเป็นต่อเหนือฝ่ายเช็ตนิก ปัญหาสงครามกลางเมืองทำให้ติโตต้องหนักใจไม่ใช่แต่กองทัพเยอรมันแต่กับฝ่ายเช็ตนิกด้วย และในที่สุดฝ่ายที่สนับสนุนติโตแม้จะรวมตัวกันแต่ก็ยังไม่เป็นเอกภาพทั้งจากเซอร์เบีย โครแอเชีย สโลเวเนีย และบอสเนีย - เฮอร์เซโกวีนา ยิ่งกว่านั้นมอนเตเนโกรก็ต้องทำสงครามกับอิตาลีที่ยกกองทัพเข้ามาในแคว้น และมาเซโดเนียก็แบ่งออกเป็น ๒ พวก พวกหนึ่งอยากรวมกับบัลกาเรีย อีกพวกหนึ่งอยากรวมกับยูโกสลาเวีย.....ติโตคงทราบดีว่าในการเจรจากับฝ่ายเช็ตนิก ตนจะเป็นต่อทางยุทธวิธีถ้าหน่วยทหารของตนมีการจัดระเบียบอย่างดี. ที่เมืองสโตลิเช ติโตว่าการสองตำแหน่ง คือ เลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์ และผู้บัญชาการกองทัพอันประกอบด้วยอาสาสมัครสองสามพันคน ซึ่งส่วนมากมิได้เป็นสมาชิกพรรค. มีการจัดตั้งคณะมนตรีทหารในแบบคณะรัฐบาลฉุกเฉินประกอบด้วยผู้นำทางทหาร และสมาชิกพรรคจากเซอร์เบีย โครแอเชีย สโลเวเนีย และบอสเนีย - เฮอร์เซโกวีนา. ในเวลานั้น ฝ่ายมอนเตเนโกรกำลังเผชิญศึกหนักกับพวกอิตาเลียนในแคว้นของตน

และฝ่ายมาเซโดเนียไม่มาประชุม เพราะสมาชิกพรรคแคว้นนั้นกำลังมีความขัดแย้งกันเองในระหว่างพวกที่อยากจะร่วมกับฝ่ายพรรคแห่งบัลแกเรีย และพวกที่อยากจะร่วมกับขบวนการยูโกสลาเวียของติโต.....(ต ๗๔) แม้แต่ทหารของขบวนการปาร์ติซานที่ติโตสามารถขยายกำลังพลมากขึ้น แต่ทหารเหล่านี้ก็เป็นเพียงทหารจากการอาสาสมัคร ไม่ใช่ทหารเกณฑ์จึงไม่สามารถเรียกเต็มปากได้ว่าเป็นทหารประจำการซึ่งติโตยังไม่มีอำนาจรัฐอยู่ในมืออันแตกต่างไปจากกองกำลังของเช็ตนิก แต่การดำเนินนโยบายของเช็ตนิกที่ภายหลังเข้าร่วมกับฝ่ายอักษะเป็นการดำเนินนโยบายที่ผิดพลาดเพราะเมื่อฝ่ายอักษะพ่ายแพ้สงครามก็พลอยทำให้ขบวนการเช็ตนิกถูกประนามว่าอยู่ฝ่ายศัตรู.....คณะของติโตคะเนว่ามีทหาร ๘๐,๐๐๐ คนใต้บังคับบัญชา แต่ทหารเหล่านี้ขาดทั้งอาวุธและอุปกรณ์. ภายหลังติโตได้กล่าว : “จะเรียกว่าเป็นกองทัพประจำการไม่ได้ ถ้าไม่มีการเกณฑ์ทหาร. พวกนี้ล้วนเป็นอาสาสมัคร”.....(ต ๗๔)

แต่ก่อนที่ขบวนการเช็ตนิกจะเพลี่ยงพล้ำตกเป็นฝ่ายพ่ายแพ้เพราะสนับสนุนเยอรมัน ขบวนการปาร์ติซานก็พยายามกีดกันมิให้ประชาชนเข้าร่วมกับกองทัพของเช็ตนิก เพราะกองทัพปาร์ติซานต้องถอยออกจากเมืองโฟซาเมื่อเข้ารบกับเยอรมัน บางส่วนของปาร์ติซานถือโอกาสทำทารุณกรรมต่อประชาชนเพื่อให้ประชาชนกลัวที่จะเข้าร่วมกับเช็ตนิกซึ่งมีภาษีดีกว่าเพราะเยอรมันกำลังได้เปรียบในสงคราม ติโตต้องรีบยับยั้งการทำเช่นนั้นเพราะการทำสงครามกองโจรต้องได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในพื้นที่เพราะประชาชนในท้องที่เป็นที่มาของเสบียง ที่พัก และข่าวสาร การเข้าหาประชาชนกลายเป็นนโยบายที่สำคัญของติโตในระยะต่อมา ทำให้เขาได้รับเสียงจากประชาชนทุกส่วนมากยิ่งขึ้น ประชาชนกลายเป็นหัวใจสำคัญสำหรับระบอบใหม่ที่จะจัดขึ้นในอนาคตโดยเฉพาะอย่างยิ่งยูโกสลาเวียไม่ได้เป็นชนชาติที่มีเอกภาพทางด้านเชื้อชาติและสังคม.....ฝ่ายปาร์ติซานบางกลุ่มได้พยายามกีดกันประชาชนในท้องถิ่นมิให้สนับสนุนฝ่ายเช็ตนิก โดยดำเนินวิธีการอย่างทารุณเพื่อให้กลัวลาน แต่วิธีการดังนี้กลับเป็นผลเสียแก่ฝ่ายปาร์ติซานและได้ทำให้ฐานะของตนอ่อนกำลังลงมาก เพราะเสียการสนับสนุนทางทหารและเศรษฐกิจจากประชาชนในท้องที่นั้นๆ. ติโตวางมาตรการเด็ดขาดเพื่อยุติยุทธวิธีอย่างทารุณนี้ เพราะเขาทราบตระหนักว่า การที่จะให้คนธรรมดาสามัญทั่วไปยอมรับนับถือนั้น สำคัญมากสำหรับความอยู่รอดของขบวนการ. ถ้าไม่ได้รับการสนับสนุนนี้ เป้าหมายระยะยาวที่จะปฏิวัติของเขาไม่มีทางสัมฤทธิ์ผล และในระยะสั้น กองทัพกองโจรในแบบที่ติโตมีก็ต้องพึ่งประชาชนในท้องที่ เพื่อได้มาซึ่งเสบียง ที่พักพิง และข่าวสารเป็นสำคัญ.....(ต ๗๙) โดยเฉพาะเมื่อขบวนการปาร์ติซานต้องเดินทางไกลยิ่งต้องอาศัยการสนับสนุนจากประชาชนร่วมขบวนและช่วยเหลือเมื่อผ่านทาง เป็นการช่วยเหลือในหมู่ประชาชนด้วยกันที่ทำให้ชาติรอดพ้น

จากหายนะ[๒๑] กองทัพปาร์ติซานประสบปัญหาหนักที่ต้องเดินทางไกลไปพร้อมกับคนเจ็บ แต่ติโตก็ไม่ได้ทิ้งคนเจ็บให้หลบซ่อนอยู่ตามทางที่ผ่านไป ในสโลเวเนียที่ไม่ได้ประสบปัญหากับการสู้รบแบบเคลื่อนที่ ก็สามารถตั้งโรงพยาบาลใต้ดินหลบซ่อนในป่าลึก หรือการหลบตามป่าเขาในบอสเนียก็สามารถแก้ปัญหาผู้บาดเจ็บได้เนื่องจากได้พักฟื้นจากการหลบซ่อนอยู่เป็นเวลานาน.....โดยเฉพาะในสโลเวเนีย - ที่ไม่ต้องเผชิญกับปัญหาการรบแบบเคลื่อนที่บ่อย แต่ปฏิบัติการจากฐานกองโจรที่อยู่กับที่ ได้แก่ปัญหาด้วยวิธีคนละแบบ. พวกนี้ได้ตั้งโรงพยาบาลใต้ดินหรือหลบซ่อนไว้ในป่าลึก โดยมีการพรางและมีการรักษาความลับจนเกือบไม่เคยถูกค้นพบ. มีหลายแห่งที่ตั้งอยู่ในภูเขาที่มีป่าไม้แห่งบอสเนีย สามารถอยู่ได้เป็นเวลานานๆ ก่อนจะต้องเคลื่อนย้าย. ในที่สุดก็แก้ปัญหาผู้บาดเจ็บจำนวนมากนี่ได้ส่วนหนึ่ง.....(ต ๘๐-๘๑)

สถานการณ์ของสงครามกลางเมืองทำท่าจะดีขึ้นเมื่อเยอรมันพ่ายแพ้สงคราม และอังกฤษยุติการช่วยเหลือมิไฮโลวิชซึ่งตีสองหน้าในการทำสงครามโดยเอาใจฝ่ายอักษะแทนที่ฝ่ายสัมพันธมิตร ดังนั้นอังกฤษได้ยุติการช่วยเหลือและปรับปรุงรัฐบาลพลัดถิ่นเปลี่ยนตัวนายกรัฐมนตรีเป็นอีวาน ซูบาจิช รวมทั้งปลดมิไฮโลวิชจากผู้บัญชาการกองทัพ แม้กษัตริย์แห่งยูโกสลาเวียซึ่งอาศัยอยู่ในอังกฤษจะคัดค้านอย่างไรก็ตาม ในขณะเดียวกันอังกฤษก็บีบติโตให้ประนีประนอมกับรัฐบาลหลวงซูบาจิช จนติโตต้องทำข้อตกลงกับซูบาจิชเมื่อพ.ศ.๒๔๘๗ แต่ทั้งนี้ติโตก็สงวนท่าทีในเรื่องหลายเรื่องเช่น ต้องยอมรับกองกำลังปาร์ติซานเป็นกองกำลังแห่งชาติซึ่งจะทำให้ฐานะของติโตมั่นคงมากขึ้น ส่วนสถานภาพของพระราชาธิบดี และรูปแบบถาวรของการปกครองในเขตปลดปล่อยจะเจรจากันในภายหลังเมื่อปราศจากสงครามจริงๆ.....เขาวางข้อกำหนดว่ารัฐบาลร่วมใดๆ ที่จะตั้งขึ้น จะต้องรับรองขบวนการปาร์ติซาน และยอมรับว่ากองทัพเพื่อเอกราชแห่งชาติใต้บังคับบัญชาของติโตเอง เป็นกองกำลังรบแห่งชาติ. เรื่องการให้พระราชาธิบดีเสด็จกลับสู่ประเทศและเรื่องราชบัลลังก์จะเจรจากันทีหลังต่อเมื่อการรบยุติลง. ในส่วนติโตเองสัญญาว่าจะร่วมมือกับรัฐบาลของ ดร.ซูบาจิช และจะไม่เรียกร้องเรื่องรูปแบบถาวรของการปกครองใน “เขตปลดปล่อยแห่งยูโกสลาเวีย” ขึ้นมาถกจนกระทั่งเมื่อสงครามยุติลง. ในวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๑๙๔๔ ติโตและซูบาจิชลงนามในข้อกำหนดเหล่านี้ ซึ่งได้มีชื่อภายหลังว่าข้อตกลงติโต – ซูบาจิช (Tito - Subašic Agreement).....(ต ๑๐๕) แต่สิ่งที่สำคัญกว่านั้นคือความประสงค์ของติโตที่ต้องการเจรจาโดยตรงกับเชอร์ชิลล์ ผู้นำอังกฤษ ซึ่งเขาก็ได้เจรจาเป็นการ

---

[๒๑] ความเมตตาช่วยเหลือกันเป็นความดีงามที่นำไปสู่ความมั่นคงของชาติ และความสุขของประชาชน พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา : ๔ ธันวาคม ๒๕๑๙ “ถ้ามีความคิดอย่างนี้ว่า คนอื่นเขาก็สร้างเหมือนกัน คนอื่นเขาก็ทำเหมือนกัน แล้วก็เมตตาซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักรักกัน รู้จักว่าตรงไหนเป็นความดี และนึกถึงว่าประเทศไทย ของเราเต็มไปด้วยความดี ประเทศไทยของเราจะมีความมั่นคง และพวกเราในที่สุดก็มี ความสุข ความสบาย มีเกียรติ สามารถมีชีวิต ที่รุ่งเรือง ”

ภายในถึงสองครั้ง อังกฤษปรารถนาที่จะเห็นอนาคตของยูโกสลาเวียไม่อยู่ภายใต้ระบอบคอมมูนิสต์ ในขณะที่ติโตได้แสดงท่าทีอยู่ฝ่ายเดียวกับอังกฤษในเรื่องการต่อต้านนาซี และการสู้รบกับขบวนการเช็ตนิกในกรณีที่จำเป็น เพราะติโตเองก็ไม่เห็นด้วยกับการทำสงครามกลางเมือง ทั้งนี้เพราะมิไฮโลวิชก็มีฐานคะแนนเสียงมากเช่นกันโดยติโตไม่ได้ต้องการเป็นศัตรูกับรัฐบาลหลวงในการต่อสู้กับมิไฮโลวิช แต่ติโตจำเป็นต้องแสดงละครออกไปเพื่อให้อังกฤษยอมรับในขบวนการปาร์ติซานทั้งที่ในใจของติโตเองรับไม่ได้กับข้อเสนอของอังกฤษและตัวมิไฮโลวิช “เราไม่เห็นด้วยกับสงครามกลางเมืองมาโดยตลอด. และเราถือว่าพวกเยอรมันเป็นศัตรูอันดับหนึ่งของเรา. เราสู้รบกับพวกเช็ตนิกก็ต่อเมื่อเลี่ยงไม่ได้เท่านั้น. ถ้าเราถือว่ามิไฮโลวิชเป็นศัตรูอันดับหนึ่ง ฝ่ายปาร์ติซานคงไม่ได้รับความนิยมมากจากประชาชนในประเทศเราดังที่เป็นมา” (ต ๑๐๖-๑๐๗) แม้แต่ข้อตกลงติโต-ซูบาจิช ที่ฝ่ายรัฐบาลหลวงเห็นว่าจะทำให้ฐานะของรัฐบาลหลวงทัดเทียมกับติโต ในขณะนั้นติโตได้กุมกองกำลังไว้ในมือและประชาชนก็เห็นพ้องในความความสามารถของติโต ซึ่งติโตเห็นว่าข้อตกลงดังกล่าวเป็นกระบวนการในห้วงของสงคราม ซึ่งเป็นคนละส่วนกับเหตุการณ์ภายหลังสงครามซึ่งเป็นเรื่องของการเลือกตั้งทั่วไปที่ติโตถือว่าตนเองมีภาษีดีกว่า.....นักการเมืองเก่าเคยเชื่อว่าข้อตกลง ติโต-ซูบาจิช หมายความว่าตนจะมีอำนาจทัดเทียมกับติโต. แต่ติโตตีความว่าพวกนี้จะเพียงแต่ทำหน้าที่ร่วมขบวนการซึ่งเกิดในยูโกสลาเวียตอนสงคราม ดังนั้นการตระเตรียมการเลือกตั้งทั่วไปกระทำโดยพวกนี้ไม่เกี่ยวเลย..... (ต ๑๑๖)

โดยสรุป สงครามกลางเมืองในยูโกสลาเวียเกิดขึ้นพร้อมไปกับสงครามโลกครั้งที่สอง ติโตผู้นำของขบวนการปาร์ติซานประสบปัญหาในระยะแรกๆเนื่องจากไม่มีสถานภาพที่เป็นทางการ แต่ทั้งนี้ในใจของติโตเห็นถึงความสำคัญของกองกำลัง และเขาสามารถจัดระเบียบของกองกำลังได้อย่างประสบความสำเร็จ นอกเหนือจากเขาเลือกหนทางในการต่อต้านกองทัพนาซีอย่างจริงจัง ในขณะที่รัฐบาลหลวงซึ่งภายหลังเป็นรัฐบาลพลัดถิ่นอยู่ในอังกฤษกลับตีสองหน้า โดยหน้าที่แสร้งวางเฉยกับการรบเพื่อสนับสนุนกองทัพนาซีโดยทางอ้อม ซึ่งทำให้ภาพของติดโตได้รับการยอมรับในฐานะผู้นำกองกำลังที่สำคัญ ติโตให้ความสำคัญกับกองทัพควบคู่ไปกับสงครามชิงประชาชน เมื่อสิ้นสงครามการมีกองทัพไว้ในมือและประชาชนให้การยอมรับทำให้เขาประสบชัยชนะจากการเข้าร่วมสงครามกลางเมือง

สงครามโลก

ก่อนสงครามโลกไม่นาน ติโตได้ก้าวขึ้นมาเป็นเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์ ในระยะนั้นยังมีสมาชิกพรรคจำนวนน้อยมากแต่ก็มีจำนวนมากกว่าก่อนหน้าที่ติโตจะเข้ารับตำแหน่ง เมื่อติโตขึ้นรับตำแหน่งเขาต้องรับศึกสองด้านคือการเอาตัวรอดจากการกวาดล้างของสตาลิน และการบีบคั้นจากกองทัพนาซีซึ่งเริ่มรุกรานประเทศรอบบ้านของยูโกสลาเวียไม่ว่าฮังแกรี รูมาเนีย และบัลกาเรียให้เข้าร่วมกับฝ่ายอักษะ ราชอาณาจักรยูโกสลเวียก็ไม่แตกต่างจากประเทศอื่น แต่กระแสของแคว้นต่างๆ แม้จะไม่ชื่นชอบราชอาณาจักรยูโกสลาเวียแต่ก็รังเกียจกองทัพนาซีมากกว่าเพราะมีผลต่อเอกราช

ของชาติ เมื่อเริ่มเข้าสู่สงครามโลกยูโกสลาเวียจึงมีทีท่าไม่ยอมรับเยอรมัน และติโตกับขบวนการของเขาแสดงออกถึงการต่อต้านเยอรมันอย่างชัดเจนที่สุด อันทำให้ผู้คนเริ่มหันมาสนับสนุนพรรคคอมมูนิสต์มากขึ้นตามลำดับแม้จะเป็นพรรคที่ไม่ได้ยอมรับว่าถูกต้องตามกฎหมายก็ตาม.....ตอนนี้ฮิตเลอร์ก็บีบคั้นประเทศฮังแกรี รูเมเนีย และบัลแกเรียมากขึ้นทุกที. ดังนี้ ยูโกสลาเวียจึงเกือบจะถูกล้อมด้วยกำลังพลของฝ่ายนาซีและถูกบีบอย่างหนักที่จะให้เข้ากับฝ่ายอักษะ (Axis = สนธิสัญญาระหว่างเยอรมันกับอิตาลี) ซึ่งหมายความว่าจะเสียเอกราช อันเป็นสิ่งที่หลายคนไม่ยินยอม โดยเฉพาะพวกเซอร์บ พวกเสรีนิยม และพวกที่ปรารถนาที่จะรักษายูโกสลาเวียได้อย่างเดิม. การคุกคามของพวกนาซีที่จะมาเหยียบย่ำนี้เองทำให้ชาวยูโกสลาเวียจำนวนมากขึ้นทุกทีมาสนับสนุนพรรคคอมมูนิสต์ที่ยังผิดกฎหมาย.....(ต ๓๑) แต่เมื่อสงครามโลกเริ่มขึ้นจริงๆ พรรคคอมมูนิสต์ของเขาต้องได้รับความเจ็บปวด เมื่อรัสเซียผู้นำของโลกคอมมูนิสต์และผู้นำชะตากรรมของเขากลับเห็นการลงนามของสตาลินในฐานะตัวแทนของรัสเซียและริบเบนทรอปในฐานะตัวแทนของเยอรมันลงนามในสนธิสัญญาเป็นพันธมิตรกันระหว่างรัสเซียกับเยอรมัน เพราะชาวยูโกลสลาเวียโดยพื้นฐานไม่อาจยอมรับความคิดของฟาสซิสต์ได้ (ในอดีตฟาสซิสต์ของอิตาลีรุกรานยูโกสลาเวียเสมอ).....เขาต้องพยายามอย่างหนักหน่วงเพื่อให้พรรคยอมรับรู้สนธิสัญญาระหว่างพวกนาซีกับโซเวียต ซึ่งสตาลินและ ริบเบนทรอป (Ribbentrop) ลงนามกันในเดือนสิงหาคม ๑๙๓๙ อันเป็นสนธิสัญญาซึ่งไม่เป็นที่พอใจของประชาชน-และสำหรับพวกคอมมูนิสต์ ซึ่งได้รับการสั่งสอนให้เกลียดฟาสซิสต์ เป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้.....(ต ๓๔) และนาซีของเยอรมันก็คุกคามทางเศรษฐกิจเกือบทั้งสิ้นเชิงต่อชาวยูโกสลาเวียแล้ว.....แต่ในฐานะเป็นชาวยูโกสลาเวีย เขาก็เห็นได้ชัดเจนว่าประเทศของตนถูกคุกคามจากพวกนาซีซึ่งตอนสงครามเกิดขึ้นในปี ๑๙๓๙ ควบคุมเศรษฐกิจของประเทศเกือบหมดโดยสิ้นเชิงอยู่แล้ว.....(ต ๓๔)

การที่นาซีเกลียดชังอยากบุกทำลายยูโกสลาเวีย เพราะฮิตเลอร์เห็นยูโกสลาเวียเป็นของแสลง เนื่องจากยูโกสลาเวียเป็นผลิตผลของการเกิดประเทศจากสนธิสัญญาแวร์ซายส์ซึ่งเป็นสนธิสัญญาเดียวกันกับที่ทำลายล้างเยอรมัน ดังนั้นเซอร์บซึ่งขึ้นมาปกครองราชอาณาจักรยูโกสลาเวียจึงเป็นที่เกลียดชังของเยอรมันด้วยซึ่งยูโกสลาเวียจะต้องถูกลบล้างออกจากแผนที่ แต่ก่อนการบุกยูโกสลาเวียต้องทำให้ราชอาณาจักรแห่งนี้แตกแยกกันโดยแบ่งยูโกสลาเวียออกเป็นส่วนๆ เช่น ตั้งรัฐบาลหุ่นโครแอเชีย แบ่งสโลเวเนียอกเป็นสองส่วน เยอรมันและอิตาลีครองคนละส่วน อิตาลีได้ครองดาลเมเชียมอนเตเนโกร บางส่วนของมาเซโดเนีย และนี่เป็นเหตุผลที่ดินแดนส่วนใหญ่อยู่ในมืออิตาลีที่ทำให้ชาวยูโกสลาเวียรังเกียจฟาสซิสต์ ส่วนที่เหลือของมาเซโดเนียแบ่งให้บัลกาเรียไปครอง ทางภาคเหนือให้ฮังแกรีอดีตพันธมิตรเยอรมันครอบครอง ดังนั้นบัลกาเรียและฮังแกรีได้ส่วนแบ่งไปไม่มากจึงเก็บความเคืองใจไว้ เซอร์เบียมีรัฐบาลหุ่นที่ชักใยโดยเยอรมัน ซึ่งแม้จะมีพื้นที่น้อยแต่เป็นหัวใจของประเทศ วิธีการแบ่งแยกเพื่อปกครองให้อยู่ กลายเป็นผลเสียต่อเยอรมันเองเพราะทำให้การปกครองขาดเอกภาพในการดูแล และทำให้ติโตอาศัยช่องว่างนี้เข้ามาเพื่อกุมจิตใจของประชาชนที่อยากเห็นอัศวินม้าขาวมาสร้างเอกภาพให้แก่ประเทศชาติ ในขณะที่พวกฝ่ายอักษะก็ถกเถียงถึงส่วนแบ่งที่ไม่ลง

ตัว ก้าวก่ายกันไปมา ติโตจึงอาศัยความสะดวกในการเข้ามาอุดช่องว่างในส่วนนี้.....ซึ่งติโตกับฝ่ายคอมมูนิสต์สามารถนำมาใช้เพื่อปลุกระดมประชาชน จากทุกส่วนของประเทศให้มาร่วมกันต่อสู้ตอนสงครามดำเนินอยู่. แม้แต่ในหมู่ฝ่ายที่มีชัยมาครองเมือง ก็ไม่มีใครพอใจในวิธีแบ่งดินแดนที่ได้กระทำไป. บรรดาผู้นำหุ่นของรัฐอิสระแห่งโครแอเชียรู้สึกโกรธแค้นอย่างยิ่ง ที่ดินแดนชายฝั่งส่วนใหญ่ของตนตกเป็นของอิตาลี. ส่วนฝ่ายบัลแกเรียและฮังแกรีก็ไม่พอใจที่ได้ผลประโยชน์ด้อยกว่าเยอรมัน. ฝ่ายเยอรมันและฝ่ายอิตาลีมีข้อพิพาทที่ไม่มีสิ้นสุดในเรื่องเขตยึดครอง บ่อยครั้ง ตรงบริเวณชายแดน มีการพิพาททุ่มเถียงกันในเรื่องพื้นที่รับผิดชอบในการรักษาความปลอดภัย. ปรากฏว่ามีเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายข่าวกรอง และฝ่ายพลเรือนต่างๆ กัน ที่ปฏิบัติการในพื้นที่ที่เคยเป็นประเทศยูโกสลาเวีย และมีจำนวนมากที่มีการก้าวก่ายงานกันและไม่ปรองดองกัน. ดังนั้น ต่อมาในสงคราม ติโตจึงสามารถใช้ความสับสนที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์นี้ให้เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตนในหลายโอกาส.....(ต ๕๐) อันเต ปาเวลิช ผู้นำหุ่นของฝ่ายอักษะในการครองโครแอเชียซึ่งเป็นที่ตั้งของกองบัญชาการพรรคคอมมูนิสต์ในซาเกร็บซึ่งเป็นเมืองหลวงของโครแอเชีย อันเป็นที่ปลอดภัยสำหรับพรรคคอมมูนิสต์เนื่องจากรัฐบาลหุ่นโครแอเชียอ่อนแอในขณะที่เบลเกรดรัฐบาลหลวงยังแข็งแกร่งมากกว่า แต่บางครั้งติโตก็มาอยู่เบลเกรดอันเป็นนครหลวงซึ่งเป็นศูนย์กลางของสรรพสิ่ง ติโตทราบข่าวการบุกรัสเซียของเยอรมันและอาศัยซาเกร็บซึ่งเป็นศูนย์กลางส่งข่าวสารต่อไปยังคอมินเทอร์นในมอสโคว์ ซึ่งติโตก็เฝ้ารอคอยคอมินเทอร์นจะสั่งการลงมาในการต่อต้านนาซีซึ่งเป็นลัทธิที่ติโตไม่ชอบมากที่สุด.....ติโตมาอยู่ที่เบลเกรดสองอาทิตย์กว่าๆ ก็ได้รับข่าวลับว่าฮิตเลอร์เตรียมบุกรัสเซีย. เขาส่งข่าวไปซาเกร็บทางนำสาร เพื่อส่งต่อไปให้คอมินเทอร์นทางวิทยุลับ ซึ่งยังตั้งสถานีอยู่ที่ซาเกร็บ. ในตอนนี้ เขาสามารถวางแผนเพื่อก่อการต่อต้านโดยใช้อาวุธอย่างจริงจังได้แล้ว. เมื่อฝ่ายนาซีเริ่มบุกรัสเซียในวันที่ ๒๒ มิถุนายน ติโตได้รับคำสั่งจากมอสโคว์ให้ปฏิบัติการอย่างสุดกำลัง เพื่อช่วยสหภาพโซเวียตต่อสู้เยอรมันและพรรคพวก. อันนี้เป็นคำสั่งที่ติโตรอคอยอยู่.....(ต ๕๓)

ติโตเป็นคนที่เห็นการณ์ไกลอันแตกต่างไปจากมิไฮโลวิช เขาเห็นว่าทางเดียวที่ยูโกสลาเวียจะไปรอดคือต้องต่อสู้ให้เห็นถึงสัจจะในการสร้างชาติซึ่งเป็นเอกภาพที่ประกอบด้วยชาวยูโกสลาเวียล้วนๆ ดังนั้นจึงต้องร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตรเพื่อต่อต้านเยอรมันอย่างจริงจังเพราะเยอรมันหวังเข้ามาครอบครองทางกายภาพด้วย ดังนั้นติโตต้องทำทุกวิถีทางที่จะให้ฝ่ายสัมพันธมิตรและรัสเซียประสบชัยชนะ นอกเหนือจากนาซีมีอุดมการณ์ในการต่อต้านบอลเชวิคซึ่งติโตยอมรับบอลเชวิคซึ่งสนับสนุนอุดมการณ์แบบคอมมูนิสต์ มิไฮโลวิชซึ่งเคยสนับสนุนและได้รับการสนับสนุนเล็งเห็นประโยชน์เฉพาะหน้าที่เห็นกองทัพนาซีแข็งแกร่งและเข้าร่วมรบกับฝ่ายนาซี จึงเป็นการสะท้อนในการ

ดำเนินนโยบายที่ผิดพลาดของมิไฮโลวิชซึ่งในมุมกลับก็เป็นผลดีต่อติโต[๒๒].....ติโตทราบตระหนักว่างานของตนจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อฝ่ายเยอรมันต้องพ่ายแพ้ และฝ่ายสัมพันธมิตรตะวันตกและโซเวียตรัสเซียต้องชนะ. ฉะนั้นไม่มีทางประนีประนอมกับฝ่ายเยอรมัน ซึ่งก็ต่อต้านบอลเชวิค และมุ่งมั่นที่จะทำลายฝ่ายคอมมูนิสต์ให้สิ้นซาก. มิไฮโลวิชทำงานร่วมกับฝ่ายเยอรมันเพื่อเอาชนะติโต รวมทั้งผู้สนับสนุนคอมมูนิสต์ อันเป็นนโยบายไม่เห็นการไกลซึ่งล้มเหลวและนำผลร้ายมาสู่ตน. ส่วนติโตไม่มีความคิดล่อใจดังนี้. เขาเห็นอย่างชัดแจ้งว่าต้องให้พวกเยอรมันพ่ายแพ้จึงจะทำให้เป้าหมายในการปฏิวัติยูโกสลาเวียเป็นผลสำเร็จ.....(ต ๖๓) ติโตพยายามเอาใจรัสเซียเพื่อให้รัสเซียส่งความช่วยเหลือมาให้กองทัพปาร์ติซาน ติโตถึงกับส่ง โมซา ปิยาเด ผู้นำคอมมูนิสต์รุ่นเก่าไปเจรจาขอความช่วยเหลือจากรัสเซีย และติโตเองก็ขอความช่วยเหลือผ่านดีมีทรอฟ แต่ถึงอย่างไรรัสเซียก็ไม่ได้ส่งสิ่งใดมาช่วยเหลือ ทั้งนี้เพราะรัสเซียหวังจะให้อังกฤษเข้าช่วยรบเพื่อกดดันกองทัพนาซี รัสเซียเข้าใจว่ารัฐบาลหลวงของยูโกสลาเวียซึ่งมีความสัมพันธ์อันดีกับอังกฤษสนับสนุนกองกำลังเช็ตนิกซึ่งมีมิไฮโลวิชเป็นผู้บัญชาการ แต่จะไม่พอใจกองทัพปาร์ติซานซึ่งมีอุดมการณ์ตรงกันข้ามกับฝ่ายอังกฤษ ติโตในตอนนั้นไม่เข้าใจว่าทำไมรัสเซียจึงไม่ให้ความช่วยเหลือกองทัพของติโตทั้ง ๆที่ติโตยอมที่จะทำตามทุกอย่างที่ฝ่ายรัสเซียต้องการ เขามาเข้าใจภายหลังว่ารัสเซียกลัวอังกฤษเคืองที่ไปสนับสนุนกองกำลังปาร์ติซานในการต่อสู้กับฝ่ายเช็ตนิกซึ่งเป็นกองทัพของรัฐบาลหลวง.....เขาไม่ทราบว่าข้อขัดข้องทางวิชาการมีอะไรบ้าง และสงสัยว่าเหตุผลที่แท้เป็นเพราะรัฐบาลโซเวียตไม่ประสงค์จะทำให้ฝ่ายพันธมิตรตะวันตกข้องใจ โดยสนับสนุนให้คอมมูนิสต์ต่อต้านรัฐบาลหลวงแห่งราชอาณาจักรยูโกสลาเวีย.....(ต ๖๕) ถึงตรงนี้ติโตได้รับความบอบช้ำจากการรอคอยกับความฝันลม ๆแล้ง ๆจากฝ่ายรัสเซีย ทำให้เขาต้องหันไปพึ่งฝ่ายสัมพันธมิตรด้วยการทำให้ฝ่ายสัมพันธมิตรยอมรับในผลงานก่อการร้ายของขบวนการปาร์ติซานที่มีต่อกองทัพนาซีซึ่งอังกฤษก็ตระหนักเช่นนั้นในเวลาต่อมา โดยหันมาให้การสนับสนุนแทนกองกำลังเช็ตนิกซึ่งเปลี่ยนไปสนับสนุนฝ่ายอักษะแทน.....ฝ่ายติโตได้รับการสั่งสอนให้ถือว่าสหภาพโซเวียตเป็นผู้บันดาลทุกสิ่งทุกอย่างได้. ความผิดหวังอย่างรุนแรงที่ถูกทอดทิ้งในยามวิกฤตนี้ โดยเฉพาะเมื่อเขารู้สึกว่าได้สามารถตั้งขบวนการซึ่งน่าจะเป็นชัยชนะสำหรับ

---

[๒๒] มิไฮโลวิชแตกต่างจากติโต มิไฮโลวิชมักมองผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์เฉพาะหน้า ในขณะที่ติโตจะมองว่าการสร้างชาติต้องมาก่อน ดังพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา *:* ๔ ธันวาคม ๒๕๑๙ ความว่า “ใช่แล้ว ต้องทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ก็เพราะเหตุว่าประโยชน์ส่วนรวมนี้ เป็นประโยชน์ส่วนตัวแต่ละคนต้องการให้ ประโยชน์ส่วนตัวสำเร็จ คือมีความพอใจนี้เอง แต่ว่าถ้าไม่คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม ก็ไม่ได้ประโยชน์ส่วนตัว เพราะว่า ถ้าส่วนรวมไม่ได้รับประโยชน์ส่วนตัวพังแน่ ..... นี่เป็นข้อสำคัญ ฉะนั้นความรู้สึกหรือข้อสังเกตอันนี้เป็นจุดสำคัญมาก ที่จะต้องทำความเข้าใจกับตัวเอง ว่าประโยชน์ส่วนตัวนั้น คือประโยชน์ส่วนรวม หรือจะว่าประโยชน์ส่วนรวมนั้น คือประโยชน์ส่วนตัว พูดกลับกันได้ คำพูดบางคำกลับกันไม่ได้ แต่คำพูดนี้กลับได้ ประโยชน์ส่วนรวมคือประโยชน์ส่วนตัว ประโยชน์ ส่วนตัวคือประโยชน์ส่วนรวม ข้อนี้ก็เป็นข้อสังเกตอย่างหนึ่ง”

คอมมูนิสต์ด้วยความยากลำบากยิ่งนั้น เป็นประสบการณ์ที่ชอกช้ำใจซึ่งเขาไม่เคยลืม. อย่างไรก็ตาม ติโตเป็นคนที่มองโลกตามความเป็นจริง แล้วทราบดีว่าขบวนการของตนจะไปไม่รอด ถ้าไม่ได้รับการสนับสนุนจากสัมพันธมิตร.....(ต ๖๕) ติโตพยายามเอาใจร้อยเอก บิล ฮัดซัน ซึ่งอังกฤษส่งเข้ามาเพื่อสอบหาข้อเท็จจริงถึงขบวนการต่อต้านทุกขบวนการในยูโกสลาเวีย ซึ่งฮัดซันเห็นว่าอังกฤษจะสนับสนุนขบวนการต่อต้านในยูโกสลาเวียได้ก็ต่อเมื่อติโตกับไฮโลวิชต้องร่วมมือกัน แต่ฮัดซันก็ไม่ได้ทำอังกฤษเข้าใจในสถานการณ์ต่างๆได้ดีขึ้น และติโตก็หวังพึ่งฮัดซันไม่ได้ เพราะปรากฏว่าเขาหายตัวไปเฉยๆ....ติโตเคยพูดกับฮัดซันผู้ได้รับคำสั่งให้สืบหาข้อมูลเรื่องขบวนการต่อต้านทุกขบวนการในยูโกสลาเวีย. ติโตคงเดาข้อความสำคัญในรายงานแรกของฮัดซันถึงผู้บังคับบัญชา ในกองอำนวยการกิจการพิเศษของอังกฤษ (Special Operations Executive - S. O. E.) ว่ารัฐบาลอังกฤษไม่ควรส่งความช่วยเหลือให้มิไฮโลวิช จนกระทั่งขบวนการของมิไฮโลวิช และของติโตจะได้ตกลงปฏิบัติการร่วมกัน.....(ต ๖๖)

ติโตและกองทัพปาร์ติซานยังคงรบพุ่งอยู่กับเยอรมันตามลำพัง ในขณะที่เยอรมันก็บุกยูโกสลาเวียอย่างหนัก การรบกับทหารเยอรมันที่มีระเบียบวินัยทำให้ติโตเห็นว่าควรจัดการกับกองทัพปาร์ติซานของตนให้เป็นไปตามแบบแผนเสียก่อน ติโตเคลื่อนกองทัพออกจากมอนเตเนโกรเพื่อเข้าไปยังบอสเนีย และสามารถยึดพื้นที่ในบอสเนียให้เป็นเขตปลดปล่อย ติโตพะวักพะวงกับการไม่รู้ความเคลื่อนไหวของโลกภายนอกนอกจากการรับฟังวิทยุยูโกสลาเวียเสรีภายใต้การควบคุมจากรัสเซียเท่านั้น....ในฤดูร้อนปี ๑๙๔๒ ก็ถูกเยอรมันบุกหนัก และก็ติดงานสร้างเสริมกองทัพปาร์ติซานโดยจัดให้เป็นกองกำลังทหารตามแบบ และด้วยการสนับสนุนจากส่วนต่างๆ ของประเทศ. ในฤดูร้อนเขาเคลื่อนกองทัพหลักจากมอนเตเนโกรเป็นระยะทาง ๒๐๐ ไมล์ เข้าไปในบอสเนีย ณ ที่นั้นเขาสามารถยึดพื้นที่ขนาดใหญ่พอสมควรให้เป็นเขตปลดปล่อย.....(ต ๖๗) สถานการณ์ของติโตเริ่มดีขึ้นเมื่อกองทัพสัมพันธมิตรเริ่มบุกแอฟริกาเหนือตามแผนปฏิบัติการทอร์ช มีผลต่อคาบสมุทรบัลตานส์ เพราะเยอรมันรุกยูโกสลาเวียเพื่อควบคุมเส้นทางของคาบสมุทร อันทำให้ติโตได้รับความช่วยเหลือจากฝ่ายสัมพันธมิตรมากขึ้นเพราะฝ่ายสัมพันธมิตรเล็งเห็นความสำคัญในการต่อต้านกองทัพนาซีด้วยการส่งผู้แทนคือร้อยเอกสจวร์ต และตามมาด้วยร้อยเอกดีกิน ซึ่งทำให้อังกฤษหันมาสนับสนุนติโตแทนกองกำลังเช็ตริกซึ่งอังกฤษเริ่มรู้ว่าตีสองหน้า.....การที่อเมริกันได้ยกพลขึ้นบกในแอฟริกาเหนือและชัยชนะของอังกฤษในอียิปต์ ได้เปิดทางให้เริ่มการยุทธใหม่ อันอาจจะเกี่ยวข้องกับภูมิภาคบัลคานส์โดยตรงหรือโดยทางอ้อม. เป็นครั้งแรกที่ขบวนการต่อต้านของติโตจะมีความสำคัญโดยตรงต่อฝ่ายสัมพันธมิตร เพราะเหตุว่า อาณาเขตของยูโกสลาเวียคร่อมทางคมนาคมของฝ่ายเยอรมันที่ผ่ายภูมิภาคบัลคานส์ และสำคัญในการควบคุมฝั่งตะวันออกของทะเลแอดริแอติก.....(ต ๖๘) ติโตให้ความสำคัญกับการต่อสู้ของสงครามโลกไม่น้อยไปกว่าสงครามกลางเมือง เขาเชื่อมั่นว่าการปฏิวัติคอมมูนิสต์ของเขาจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อเขาต้องใช้สภาพของสงครามโลกให้เป็นประโยชน์โดยต้องทำการรบต่อต้านกองทัพนาซีอย่างแข็งขันร่วมกับรัสเซียและฝ่ายสัมพันธมิตรเพราะเมื่อกองทัพเยอรมันที่เข้าครอบครองดินแดนยูโกสลาเวียพ่ายแพ้อย่างราบคาบแล้วเท่านั้น เขาและ

กองทัพปาร์ติซานจึงจะมีหวังครอบครองดินแดนแทนที่เยอรมัน เพราะต้องยอมรับว่าดินแดนยูโกสลาเวียถูกฝ่ายอักษะโดยเฉพาะเยอรมันเข้าครอบครองพื้นที่และจุดยุทธศาสตร์ของประเทศไว้ได้ทั้งหมด.....เขาได้พิจารณาอย่างรอบคอบและแจ่มแจ้งว่าจะใช้ยุทธวิธีใดเพื่อให้เป้าหมายสูงสุดของตนสัมฤทธิ์ผล โดยใช้ภาวะสงครามเป็นเครื่องมือ เพื่อให้ได้มาซึ่งการปฏิวัติคอมมูนิสต์ในยูโกสลาเวีย. เพื่อให้ได้สมความประสงค์นี้ ขบวนการปาร์ติซานจะต้องสู้รบเคียงบ่าเคียงไหล่กับฝ่ายสหภาพโซเวียตและพันธมิตร ในอันที่จะเอาชนะพวกเยอรมันก่อน. ต่อเมื่อกองกำลังที่มายึดครองประเทศถูกทำลายหมดแล้วเท่านั้น ฝ่ายคอมมูนิสต์จึงจะมีหวังเป็นใหญ่ได้.....(ต ๗๓) การที่ติโตฝันถึงพรรคคอมมูนิสต์จะเป็นใหญ่ได้สำเร็จเนื่องจากเขาเห็นบทเรียนการปฏิวัติของบอลเชวิคที่สามารถใช้กองทัพแดงยึดครองประเทศ แล้วบริหาร และรักษาการปฏิวัติให้ดำรงอยู่ ยูโกสลาเวียก็มีพรรคคอมมูนิต์ชี้นำและมีกองทัพปาร์ติซานเป็นเครื่องมือที่สามารถกระทำการได้อย่างที่บอลเชวิคและกองทัพแดงเคยปฏิวัติมาแล้ว เพียงแต่ต้องขับไล่เยอรมันออกไปก่อน จึงจะสามารถปฏิวัติภายในสำเร็จได้ง่าย..... ประสบการณ์ของติโตในรัสเซียตอนปีหลังๆ ของสงครามโลกครั้งที่หนึ่งได้ทำให้เขาเห็นว่า กองทัพแดงของพวกบอลเชวิคได้มีบทบาทชี้ขาดในการบริหารและป้องกันรักษาการปฏิวัติ. เขาคะเนว่าฝ่ายคอมมูนิสต์ในยูโกสลาเวียก็จะต้องมีกลไกแห่งอำนาจเช่นเดียวกันนั้น เมื่อพวกนาซีปราชัย.....(ต ๗๓) เนื่องจากนาซีมีแผนปฏิบัติการครั้งใหญ่ในการทำลายล้างทั้งปาร์ติซานของติโตและเช็ตนิกของมิไฮโลวิชเพื่อเข้าครอบครองดินแดนยูโกสลาเวียโดยสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะขบวนการทั้งสองไม่ได้มีความแข็งแกร่งในสายตาของนาซีโดยเฉพาะทหารของติโตยังขาดอาวุธและอุปกรณ์และทหารของเช็ตนิกก็ไร้ประสิทธิภาพแต่ถึงกระนั้นเช็ตนิกก็สามารถบุกฐานปาร์ติซานที่อูซิเช ฝ่ายเช็ตนิกกำลังมีชัยหากเยอรมันกำจัดเช็ตนิกได้ในช่วงนั้นก็เท่ากับการกำจัดขบวนการปาร์ติซานไปด้วยในคราวเดียวกัน.... พวกเยอรมันก็เริ่มปฏิบัติการทางทหารขนานใหญ่ ครั้งแรกเพื่อกวาดล้างพวกต่อต้าน. ตอนแรกปฏิบัติการนี้ ซึ่งฝ่ายปาร์ติซานเรียกภายหลังว่า “การรุกครั้งที่หนึ่ง” มีเป้าหมายทำลายทั้งปาร์ติซานทั้งเช็ตนิกในเซอร์เบีย และมีการยุทธเพื่อยึดกองบัญชาการทั้งของติโตทั้งของมิไฮโลวิช.....(ต ๗๔-๗๕)

ภาพ ๑๕ แผนที่แสดงพื้นที่ที่ติโตปราถนาแย่งคืนมาจากอิตาลี

เมื่อติโตได้เรียกประชุมสภาต่อต้านฟาสซิสต์เพื่อเอกราชแห่งชาติยูโกสลาเวีย (AVNOJ) ที่เมืองบีฮัช อันเป็นการแสดงถึงจุดยืนของติโต เยอรมันและขบวนการเช็ตนิกซึ่งแปรพักตร์มาเข้าข้างนาซีได้รวมตัวกันกับกองกำลังบัลแกเรียและโครแอเชียเพื่อทำลายกองทัพปาร์ติซานให้สิ้นซาก จนกองกำลังปาร์ติซานต้องถอยร่นข้ามแม่น้ำเนเรตวาเข้าไปในเฮอร์เซโกวีนาและมอนเตเนโกร ไปตั้งหลักได้ในภายหลัง เพื่อหาโอกาสโจมตีกองทหารเช็ตนิกและอิตาลีซึ่งถือว่าอ่อนแอกว่ากองทัพของนาซี.....ในการปฏิบัติการ “ไวส” ซึ่งเริ่มต้นวันที่ ๒๐ มกราคม ฝ่ายเยอรมันมีกำลังพลสามสิบเจ็ดกองพล (สิบแปดของอิตาลี เจ็ดของเยอรมัน ห้าของบัลแกเรีย และเจ็ดของโครแอเชีย) รวมกับกองพลน้อยอิสระสิบเอ็ดกอง หกกองพัน และ ๑๒๐ กองร้อย นอกจากนี้มีเช็ตนิก สนับสนุนอีกประมาณ ๒๐,๐๐๐ คน. มีจำนวนเหนือฝ่ายปาร์ติซานของติโตกว่าหกเท่าตัว.....(ต ๘๒) ยังไม่ทันที่กองทัพปาร์ติซานจะตั้งตัวได้อย่างเต็มที่ เยอรมันร่วมกับบัลแกเรียและอิตาลีเริ่มแผนปฏิบัติการใหม่ ชวาร์ซเพื่อล้อมและบีบกองทัพปาร์ติซานในมอนเตเนโกร ซึ่งติโตได้ตีฝ่าจุดที่อ่อนแอที่สุดคือปลายช่องแคบของแม่น้ำสุตเยสกาออกมาได้ เพื่อไปหาคณะผู้แทนอังกฤษ แต่ก็ถูกไล่ตามจนต้องหลบหนีออกไปซึ่งผู้แทนอังกฤษบางส่วนถูกยิงเสียชีวิต แต่ติโตก็ได้ประโยชน์ในการหลบหนีครั้งนี้เพราะทำให้อังกฤษไว้เนื้อเชื่อใจติโตและกดดันมิไฮโลวิชแทนที่ จนในที่สุดมิไฮโลวิชและขบวนการของเขาหันไปสนับสนุนนาซี.....พวกของติโตเกือบไม่ทันมีเวลาหายใจพักฟื้นจากปฏิบัติการ “ไวส” พวกเยอรมันร่วมกับทหารบัลแกเรียและอิตาลีชุดใหม่ ก็เริ่มรุกต่อด้วยปฏิบัติการอันมีชื่อรหัสว่า “ชวาร์ซ” (Schwarz = ดำ) ซึ่งฝ่ายปาร์ติซานเรียกว่า “การรุกครั้งที่ห้า”. คือล้อมและทำลายล้างกองกำลังของติโตและทหารของนายพล ฟอนเลิห์รบุกเป็นวงล้อมแคบลงทุกที จนทำให้ฝ่ายปาร์ติซานถูกล้อมในพื้นที่ระหว่างแม่น้ำทาราและปีวา (Tara, Piva) และเทือกเขาดูร์มิเตอร์ ที่ตั้งทะมึนในมอนเตเนโกร.....(ต ๘๓).....คราวนี้ทางหนีออกผ่านตอนปลายของช่องแคบของแม่น้ำสุตเยสกาในบอสเนีย ติโตได้ตั้งหน่วยปาร์ติซานตรงนั้นเพื่อคุ้มกันให้กองทัพหลักผ่านไปได้.....(ต ๘๓) เมื่อใกล้สิ้นสุดของสงคราม ติโตรีบเคลื่อนพลยึดเขตอิสเตรีย

(Istria) และตริเอสเต (Trieste) เพราะกลัวฝ่ายสัมพันธมิตรจะคืนให้อิตาลีซึ่งอิตาลีเป็นชาติที่ยึดครองดินแดนชนเผ่าสลาฟอย่างกว้างขวางตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง แต่การยึดครองครั้งนี้ก็ถูกฝ่ายสัมพันธมิตรให้ติโตถอนทหารออกไปเพื่อใช้เขตแดนทั้งสองเป็นฐานส่งกำลังบำรุง ซึ่งติโตก็ต้องยอมตาม ซึ่งในปัจจุบันดินแดนอิสเตรียยังอยู่ในเขตอำนาจของทั้งอิตาลี โครแอเชีย และสโลเวเนีย ในขณะที่ตริเอสเต เป็นเขตปกครองอิสระ .....แต่ภาระทางทหารที่สำคัญที่สุดสำหรับติโตในระยะปลายสงครามเกี่ยวข้องกับเขตอิสเตรีย (Istria) และตริเอสเต (Trieste) ซึ่งเขามุ่งมั่นจะให้ยูโกสลาเวียได้คืนมา. ภาระนี้มีปัญหาที่ละเอียดอ่อนทั้งทางทหาร ทั้งทางการเมือง เพราะติโตไม่ค่อยไว้ใจในเจตนาของฝ่ายสัมพันธมิตรเกี่ยวกับแดนเหล่านี้ ด้วยเกรงว่าพวกนี้อาจจะคืนให้แก่อิตาลี ซึ่งได้ครองแดนอันมีประชากรเชื้อชาติสลาฟเป็นส่วนใหญ่มานับแต่สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง. แม้การตกลงกันเรื่องการปรับปรุงเขตแดนจะต้องกระทำกันในการเจรจาทำสนธิสัญญา ติโตก็หวังจะบังคับการตกลงด้วยการเข้ายึดครองโดยพฤตินัยด้วยกำลังทหาร.....(ต ๘๖)

ในห้วงท้ายของสงครามโลก ติโตฉวยโอกาสจัดประชุมสภา AVNOJ ที่เมืองยัยเซ ในปีพ.ศ. ๒๔๘๖ ซึ่งเคยเป็นสภาต่อต้านฟาสซิสต์ให้ทำหน้าที่เหมือนรัฐสภาในยามสงครามของยูโกสลาเวีย การเป็นรัฐสภาทำให้สภาแห่งนี้หน้าที่เป็นสภานิติบัญญัติและบริหารสูงสุดของยูโกสลาเวียซึ่งได้ประกาศนโยบายที่สำคัญคือการปฏิเสธรัฐบาลพลัดถิ่นของพระเจ้าปีเตอร์เป็นรัฐบาลที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย สนธิสัญญาทั้งปวงต้องได้รับการยอมรับโดยสภาแห่งนี้ และประการสำคัญคือประกาศยกเลิกการแบ่งแยกประเทศเมื่อสองปีที่แล้วที่กระทำโดยพรรคนาซีและฟาสซิสต์ ให้ยูโกสลาเวียกลับมาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การประกาศนโยบายดังกล่าวส่งผลให้ติโตไม่ยอมรับอำนาจของคอมินเทอร์นซึ่งหมายถึงติโตจะดำเนินการทางการปกครองที่เป็นอิสระไม่ขึ้นกับรัสเซียอีกต่อไป แม้การประกาศเช่นนี้จะทำให้สตาลินโกรธจัดแต่ก็ไม่สามารถทำอะไรติโตได้เมื่อมหาอำนาจฝ่ายสัมพันธมิตรโดยเฉพาะเชอร์ชิลล์ซึ่งได้รับผลกระทบจากการที่ติโตหักหน้าไม่ยอมรับรัฐบาลพลัดถิ่นซึ่งมีที่ทำการอยู่ในลอนดอนก็ไม่ได้แสดงท่าทีอย่างไรต่อติโต ทำให้สตาลินต้องปล่อยเลยตามเลย.....ติโตหมดพันธะที่จะต้องรายงานแผนของตนต่อคอมินเทอร์นซึ่งเลิกล้มไปแล้ว แต่เมื่อสตาลินเห็นว่าผู้นำฝ่ายสัมพันธมิตรอื่นๆ คือเชอร์ชิลล์ และแม้แต่รูสเวลต์ ไม่สะทกสะท้านในข้อเรียกร้องของAVNOJ สตาลินจึงไม่ทำอะไรต่อไป. ดังนี้ มติต่างๆ ของ AVNOJ จึงไม่มีใครคัดค้านนอกจากรัฐบาลหลวง ซึ่งไม่มีอิทธิพลเลยถ้าไม่มีสัมพันธมิตรสนับสนุน.....(ต ๑๐๓) แต่ไม่นานเมื่อสงครามเสร็จสิ้นลง เชอรร์ชิลล์มีเวลาเพียงพอที่จะบีบติดโต โดยอังกฤษสนับสนุนซูบาจิช เป็นนายกรัฐมนตรีของรัฐบาลพลัดถิ่น และบีบให้ติโตเจรจากับซูมาจิชที่จะให้ความร่วมมือกับรัฐบาลพลัดถิ่นโดยเฉพาะจะไม่เรียกร้องรูปแบบถาวรของการปกครองในเขตปลดปล่อยแห่งยูโกสลาเวียที่อยู่ภายใต้อำนาจของติโต ซึ่งติโตต้องยอมตกลงเพื่อให้ฝ่ายสัมพันธมิตรซึ่งได้รับชัยชนะให้การรับรองสถานการณ์ใหม่ในยูโกสลาเวีย ซึ่งติโตเชื่อว่าเขาสามารถชิงประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศให้หันมานิยมในตัวเขาได้ และคิดว่าพลังประชาชนจะลงคะแนนเสียงให้เขาต่อไปในอนาคตซึ่งก็เป็นไปตามความคาดหมายของติโตเมื่อเปิดให้มีการลงคะแนนเสียงในการกำหนดชะตากรรมของยูโกสลาเวีย..... “เราต้องยอมตกลงก็เพราะเป็นเงื่อนไข

ของฝ่ายสัมพันธมิตรในอันที่จะรับรองสถานการณ์ใหม่ในยูโกสลาเวีย....เราจึงตกลงยอมรับเงื่อนไข เพราะเราตระหนักว่าเรามีกำลัง เพราเราทราบว่าส่วนใหญ่ของประชาชนจะหนุนเราถ้าเราต้องการ. นอกจากนี้ เราก็มีกำลังรบที่ศัตรูใดๆ ของเราคาดไม่ถึง.... ดังนั้นเราไม่ต้องกลัวอะไรเลย เราจึงยอมรับข้อตกลงที่ไม่มีทางเสียหาย มีแต่เป็นประโยชน์ - ถ้าเราปฏิบัติการอย่างถูกต้อง".....(ต ๑๐๕) ยิ่งกว่านั้นอังกฤษได้พยายามบีบติโตในเรื่องรูปแบบการปกครองซึ่งเคยกีดกันติโตไม่ให้มีความพยายามในส่วนนี้ โดยเสนอให้ยูโกสลาเวียต้องมีรูปแบบการปกครองแบบผสมที่ประกอบด้วยพรรคการเมืองก่อนสงครามทั้งหมดร่วมกับฝ่ายติโต ซึ่งเท่ากับหวนไปยอมรับพระเจ้าปีเตอร์ แม้จะได้ดินแดนบางส่วนกลับคืนมา.....เขายิ่งแน่ใจว่าฝ่ายสัมพันธมิตรจะประสงค์ให้การปกครองหลังสงครามเป็นรัฐบาลผสมแบบแนวร่วม ประกอบด้วยพรรคการเมืองก่อนสงครามฝ่ายที่ไม่ใช่คอมมูนิสต์กับพวกของติโต ถึงแม้จะไม่ติดใจการรับรองพระเจ้าปีเตอร์ - และว่าฝ่ายสัมพันธมิตรตั้งใจจะให้ทหารสัมพันธมิตร ไม่ใช่กำลังฝ่ายติโตยึดครองตรีเอสเตและดินแดนที่ติโตเรียกร้องทางเหนือ.....(ต ๑๐๘) แต่ข้อตกลงที่บีบโดยอังกฤษไม่คุ้มในสายตาของติโต ฉะนั้นติโตจึงหันไปพึ่งความช่วยเหลือจากฝ่ายรัสเซีย ซึ่งสตาลินก็ยินดีเพราะในใจของสตาลินคิดว่าจะจัดการกับติโตในภายหลังได้ และสตาลินต้องการลดบทบาทของอังกฤษลงในคาบสมุทรบัลคานส์ อย่างไรก็ตามติโตเข้าใจในท่าทีของสตาลิน ซึ่งได้พบยายามแก้ไขโดยยอมรับความช่วยเหลือจากรัสเซียแต่ยูโกสลาเวียต้องเป็นอิสระและไม่มีสตาลินคอยบงการ.....ติโตทราบดีว่าเขาจะหวังการสนับสนุนจากสัมพันธมิตรตะวันตกไม่ได้. เขาหวังว่าสตาลินจะช่วย แต่เขาประสงค์อย่างยิ่งที่จะได้การสนับสนุนโดยไม่ต้องให้รัสเซียมาเป็นนาย. เขาหมายที่จะต่อสู้เพื่อรักษาความเป็นอิสระ เพราะไม่มีใครรู้ดีเท่าตัวเขาเองในความหมายของการมีรัสเซียค้ำหัวอยู่.....(ต ๑๐๘)

ภาพ ๑๖ แผนที่แสดงชายฝั่งดาลเมเชีย

การเจรจาระหว่างติโตกับสตาลินไปได้ดี เนื่องจากสตาลินต้องการติโตไว้เป็นเครือข่ายพันธมิตร ในขณะเดียวกันก็หลอกติโตให้ตีตัวออกห่างและไม่ไว้ใจอังกฤษ เช่นชี้ให้เห็นว่าอังกฤษจะยกพลขึ้นบกที่ชายฝั่งดัลเมเชียของโครแอเชียเพื่อจะยึดพื้นที่ของขบวนการปาร์ติซานซึ่งอยู่หนาแน่นบริเวณนั้น และชี้ให้เห็นว่าคนอย่างเชอร์ชิลล์เป็นคนเห็นแก่ได้ไม่เว้นแม้จะเป็นสิ่งเล็กๆน้อยๆ แต่กระนั้นสตาลินก็ไม่อยากให้ยูโกสลาเวียขัดแย้งกับอังกฤษโดยเห็นว่าควรร่วมมือกับรัฐบาลซูบาจิชซึ่งเป็นรัฐบาลหลวง ซึ่งติโตก็ได้ปฏิบัติตามนั้น อย่างไรก็ตามติโตก็มีแต้มคูทางการเมืองที่เป็นของตนเองไม่ได้เชื่อสตาลินอย่างโงหัวไม่ขึ้น เพราะเขาก็ยังติดต่อขอความช่วยเหลือจากอังกฤษและอมริกาด้วย แม้ว่าจะมีความสัมพันธ์ไม่มากและราบรื่นเท่ากับทางมอสโคว์.....สตาลินได้เตือนติโตมิให้รับอังกฤษเป็นพันธมิตรที่ไว้ใจได้ และได้ยั่วโดยหลอกว่าฝ่ายอังกฤษได้ขึ้นบกที่ชายฝั่งดัลเมเชีย (Dalmation

coast) แล้ว - และยุแหย่ว่าอังกฤษคงตั้งใจจะยึดพื้นที่จากฝ่ายปาร์ติซาน.....เชอร์ชิลล์เป็นคนจำพวกที่จะล้วงกระเป๋าคนแม้แต่จะเป็นเพียงโกเป็ก (Kopeck สตางค์แดง) เดียวถ้าไม่ระวังตัว". สตาลินได้ส่งคำแนะนำในเรื่องความสัมพันธ์กับซูบาจิช และแนะให้พยายามประนีประนอมกับรัฐบาลหลวง.....(ต ๑๐๙) การที่ติโตไม่ได้รับฟังสตาลินอย่างเต็มที่ก็เพราะสตาลินไม่ได้แตกต่างไปจากสัมพันธมิตรที่ไม่ได้จริงใจต่อเขานอกจากผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายเป็นหลัก ติโตเริ่มรู้ระแคะระคายว่าทั้งสตาลินและเชอร์ชิลล์ตกลงกันที่จะแบ่งดินแดนของยูโกสลาเวียออกเป็นสองส่วนเพื่อเข้าครอบครองกันคนละครึ่งของพื้นที่ซึ่งเป็นข้อตกลงที่ทำขึ้นก่อนข้อตกลงสันติภาพภายหลังสงครามโลกสิ้นสุด ความเชื่อของติโตแต่เดิมที่เชื่อว่าตนเองเป็นที่พึ่งของตนเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่สุดในการต่อสู้ในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และติโตก็ได้ดำเนินการเช่นนั้นทันทีที่กองทัพนาซีเริ่มถ้อยทัพออกจากยูโกสลาเวีย ติโตได้ยกเลิกและทำลายระบบการปกครองท้องถิ่นที่หลงเหลือมาตั้งแต่ก่อนสงครามเพื่อให้นำระบบการปกครองปฏิวัติแบบใหม่เข้ามาแทนที่.....ตอนปลายปี (๑๙๔๔) เขาได้รับข่าวว่าเชอร์ชิลล์และสตาลินได้ทำข้อตกลง "ห้าสิบ - ห้าสิบ" ซึ่งทำให้ยูโกสลาเวียตกเป็นแดนผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างทั้งสองประเทศ - ที่จริงเป็นข้อตกลงชั่วคราวก่อนจะมีการตกลงสันติภาพ แต่ติโตเชื่อว่าเป็นข้อตกลงถาวร - ติโตรู้สึกว่าถูกหักหลัง และขมขื่นอย่างยิ่ง และครั้งนี้ก็ด้วยความตลบตะแลงของฝ่ายรัสเซียเลยเริ่มรู้สึกว่าขบวนการปาร์ติซานของตนจะต้องพึ่งแต่ตนเองอีกแล้วในการต่อสู้ทางการเมือง.....(ต ๑๑๐)

เมื่อสิ้นสงครามยูโกสลาเวียเสียหายอย่างหนัก จำนวนผู้คนซึ่งล้มตายถึง ๑,๗๐๐,๐๐๐ คน หรือเกือบร้อยละ ๑๑ ของประชากร โดยเป็นพลพรรคปาร์ติซานถึง ๓๐๕,๐๐๐ คน ไม่รวมถึงผู้บาดเจ็บนับแสนๆคนและสิ่งก่อสร้างจำนวนมาก ซึ่งติโตจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากสำนักงานช่วยเหลือและฟื้นฟูแห่งสหประชาชาติ (UNRRA) แต่การช่วยเหลือที่มีมาให้ของสหประชาชาติติโตก็กลัวว่าอังกฤษและอเมริกาจะฉวยโอกาสเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในของยูโกสลาเวีย ซึ่งติโตอยากให้เจ้าหน้าที่ทางรัสเซียมาทำหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะเจ้าหน้าที่ของ UNRRA เพราะติโตไม่ไว้ใจประเทศทั้งสองซึ่งต่างอุดมการณ์เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ยิ่งรับทราบมาว่าเจ้าหน้าที่ของสหรัฐในนามของรัฐบาลสหรัฐได้ติดต่อกับมิไฮโลวิชเพื่อมิให้ขบวนการเช็ตนิกยอมจำนนต่อติโตเพราะไม่ต้องการให้อิทธิพลของติโตมีมากขึ้นจนขาดสมดุลอำนาจ.....ติโตเกรงว่าฝ่ายสัมพันธมิตรจะเห็นว่าประเทศตกอยู่ในภาวะยากไร้อย่างสิ้นหวังต้องการความช่วยเหลือโดยด่วน และจะถือเป็นโอกาสนำทหารเข้ามา. เขาเจรจาอย่างดึงดันเหนียวแน่นจนได้รับคำมั่นว่าความช่วยเหลือจาก UNRRA ในยูโกสลาเวียจะกระทำผ่านเจ้าหน้าที่รัฐบาลยูโกสลาเวีย มิใช่ทหารฝ่ายสัมพันธมิตร. เมื่อตกลงกันได้แล้ว จึงให้นายทหารโซเวียต - ไม่ใช่อังกฤษ หรืออเมริกัน - มาเป็นหัวหน้าคณะเจ้าหน้าที่ของ UNRRA ในยูโกสลาเวีย. ในระยะนี้ติโตยังไว้ใจพวกรัสเซียมากกว่าพวกสัมพันธมิตรตะวันตก. เขาโกรธเคืองสหรัฐมาก โดยเฉพาะในการที่รัฐบาลสหรัฐได้ส่งพันเอก แมคโดเวิล (Colonel McDowell) มาติดต่อกับมิไฮโลวิชในเดือนกันยายน ๑๙๔๔ เพราะติโตเชื่อว่ามาด้วยจุดประสงค์ที่จะเกลี้ยกล่อมมิให้พวกเช็ตนิกยอมจำนนต่อพวกปาร์ติซาน.....(ต ๑๑๕)

โดยสรุป สงครามโลกครั้งที่สอง ทำให้ดินแดนของยูโกสลเวียถูกฉีกออกเป็นส่วนๆภายหลังที่กองทัพนาซีบุกเข้าทำลายยูโกสลาเวีย ดินแดนของยูโกสลาเวียตกเป็นของอิตาลีและเยอรมันเป็นส่วนใหญ่ อันทำให้ติโตไม่อาจยอมรับรัฐบาลนาซีและฟาสซิสต์ได้และเป็นจุดที่เขาตั้งตัวเป็นศัตรูอย่างรุนแรงต่อกองทัพเยอรมันที่ติโตมีปณิธานที่ต้องขจัดออกไป รวมทั้งการต่อต้านมิไฮโลวิชผู้นำขบวนการเช็ตนิกที่สนับสนุนกองทัพนาซี เพื่อความสำเร็จในการต่อต้านฝ่ายอักษะทำให้ติโตต้องใช้ศิลปะเข้าดึงรัสเซียซึ่งร่วมอุดมการณ์คอมมูนิสต์และฝ่ายสัมพันธมิตรโดยเฉพาะอังกฤษและอเมริกามาช่วยเหลือในการผลักดันกองทัพนาซีให้ถอยออกไป ติโตต้องใช้ความพยายามอย่างสูงในการรับความช่วยเหลือในขณะเดียวกันก็ไม่ยอมรับอิทธิพลของประเทศเหล่านั้นที่จะตามมาอยู่เหนืออธิปไตยของยูโกสลาเวีย

บทสรุป

นอกเหนือจากสภาพจิตวิทยาในวัยเด็กจะมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของติโตแล้ว อุปนิสัย จุดเปลี่ยนของชีวิต และการรับรู้ถึงสถานการณ์ต่างๆก็มีอิทธิพลในการสร้างตัวตนของติโตด้วย ติโตเป็นผู้มีอุปนิสัยในการเป็นผู้นำตลอดชีวิตโดยเปิดเผยถึงความต้องการดังกล่าวให้ผู้อื่นล่วงรู้ได้ แต่กระนั้นเขาก็รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและเข้ากับผู้อื่นได้เป็นอย่างดีเนื่องจากการเป็นนักพูดและการมีอารมณ์ขัน เขาเป็นคนที่มีอารมณ์อ่อนไหวกับบุคคลรอบข้างไม่ว่าเป็นผู้ใดด้วยเหตุที่เขาเป็นคนที่รับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นอยู่เสมอ ติโตเป็นคนทำงานที่จริงจังและติดนิสัยที่จะโอ้อวด อาจกล่าวได้ว่าเขาชอบปิดทองหน้าพระมากกว่าหลังพระ ในแง่ชีวิตส่วนตัวของติโตแล้วไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ถึงแม้เขาจะเห็นความสำคัญของครอบครัวแต่ด้วยภารกิจที่มีทำให้เขาดูแลครอบครัวน้อยมาก เมื่อเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่สอง พร้อมกันไปกับสงครามกลางเมือง เขาได้มีโอกาสแสดงความเป็นติโตอย่างเด่นชัด เนื่องจากดินแดนของยูโกสลาเวียถูกฉีกออกเป็นส่วนๆภายหลังที่กองทัพนาซีบุกเข้าทำลายดินแดนของยูโกสลาเวียถูกครอบครองโดยชาติอื่น ถึงแม้ว่ายูโกสลาเวียจะเป็นแคว้นเล็กแคว้นน้อยตลอดประวัติศาสตร์ที่เป็นมา ถึงกระนั้นติโตไม่อาจยอมรับรัฐบาลนาซีและฟาสซิสต์ได้ และกลายเป็นเหตุผลที่เขาตั้งตัวเป็นศัตรูอย่างรุนแรงต่อกองทัพเยอรมัน รวมทั้งการต่อต้านมิไฮโลวิชผู้นำขบวนการเช็ตนิกที่สนับสนุนกองทัพนาซี อันทำให้เขาต้องทำสงครามกลางเมืองควบคู่ไปกับสงครามขับไล่กองทัพนาซี ในการณ์นี้ทำให้ติโตต้องใช้ศิลปะดึงรัสเซียซึ่งร่วมอุดมการณ์คอมมูนิสต์กันมาและดึงฝ่ายสัมพันธมิตรโดยเฉพาะอังกฤษและอเมริกาเข้าช่วยเหลือในการผลักดันกองทัพนาซีให้ถอยออกไป ติโตต้องใช้ความพยายามอย่างสูงในการรับความช่วยเหลือจากรัสเซียและอังกฤษในขณะเดียวกันก็ไม่ยอมรับอิทธิพลของประเทศเหล่านั้นให้อยู่เหนืออธิปไตยของยูโกสลาเวียได้

บทที่ ๔

บริบทของการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ในบทนี้จะกล่าวถึงสถานการณ์ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตและบุคลิกภาพของติโต สถานการณ์ที่สำคัญในขณะนั้นที่สมควรกล่าวถึงคือ สภาพการสื่อสาร และสภาพความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยสภาพการสื่อสารช่วยกำหนดรูปแบบการดำรงชีวิต ในขณะที่สภาพความสัมพนธ์ระหว่างประเทศสามารถกำหนดวิธีคิดของติโต

สภาพการสื่อสาร

สภาพการสื่อสารที่พบในบทพระราชนิพนธ์ติโตที่สำคัญประกอบด้วย ๔ รูปแบบ กล่าวคือ การอาศัยสื่อบุคคลและการสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่ม องค์การ หรือสถาบัน การอาศัยสื่อสิ่งพิมพ์ และการอาศัยสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุคมนาคม

การอาศัยสื่อบุคคลและการสื่อสารระหว่างบุคคล

โยซิป โบรซ ถูกเกณฑ์เป็นทหารสองปี ซึ่งเผอิญในช่วงนั้นเป็นระยะของห้วงเวลาสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เขาต้องไปประจำที่แนวรบคาร์ปาเธียนในปีพ.ศ.๒๔๕๘ แนวรบคาร์ปาเธียนอยู่ในเขตกาลิเซีย (Galicia) ในอาณาจักรออสโตร-ฮังแกรี เขาต้องปฏิบัติการเป็นเอกเทศเนื่องจากการที่ต้องออกไปลาดตระเวณ ซึ่งเขาสามารถแสดงการเป็นผู้นำได้อย่างเด็ดเดียว จนวันหนึ่งที่กองทหารม้าเซอร์เกเซียน ซึ่งเป็นทหารที่มาจากทางเหนือของเทือกเขาคอเคซัสของรัสเซีย เป็นทหารม้าผู้ชำนาญการเคยรบกับกองทัพรัสเซีย ภายหลังส่วนหนึ่งไปขึ้นกับจักรวรรดิออตโตมาน และอีกส่วนหนึ่งขึ้นกับอาณาจักรรัสเซีย กองทหารม้านี้ได้บุกตะลุยแนวของออสเตรียเข้ามา ทำให้โบรซถูกแทงที่หน้าอกและถูกจับเป็นเชลย ไปอยู่ค่ายกักกัน ระหว่างนี้เขาได้ทำความรู้จักกับเพื่อนคนหนึ่งที่สนับสนุนการปฏิวัติของพวกบอลเชวิค เมื่อพรรคบอลเชวิคก่อการปฏิวัติที่เมืองเพโตรกราด เพื่อนคนนี้ได้ช่วยเขาหนีออกจากค่ายกักกัน โบรซได้หลบซ่อนโดยขบวนรถไฟจนไปถึงเพโตรกราด ที่เมืองนี้เขาได้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของพลพรรคบอลเชวิคซึ่งเป็นรัสเซียฝ่ายตรงข้ามรัสเซียขาวที่เป็นผู้จับกุมเขา โบรซเลยกลายเป็นอิสรชนไปสังกัดกับกองทัพแดงแต่นั้นมา.....เมื่อตอนต้นปี ๑๙๑๗ ข่าวลือเริ่มมาถึง ว่าพวกบอลเชวิคได้ก่อการปฏิวัติที่เมืองเพโตรกราด (Petrograd). โบรซได้ผูกมิตรกับชาวโปแลนด์ (Poland) คนหนึ่งที่มีบ้านอยู่ใกล้ค่ายกักกัน และมีลูกชายซึ่งสนับสนุนพวกบอลเชวิคในเพโตรกราด. ในเดือนเมษายน เพื่อนผู้นี้ช่วยเขาให้หลบหนีออกไปจากค่าย เขาหลบซ่อนไปในขบวนรถไฟสินค้า และไปถึงเพโตรกราดพอดีที่จะได้เห็นส่วนหนึ่งของการปลุกระดม....(ต ๑๑-๑๒) การหลบหนีของโบรซออกมาทางเมืองอมซก์ ไปพบเจอพวกกองทัพแดงโดยบังเอิญ โบรซยังไม่ทราบด้วยซ้ำว่ากองทัพแดงหมายความว่าอย่างไร และคิดว่าคงไม่ต่างไปจากกองทัพรัสเซียขาว เพราะเขาพาซื่อตอบไปว่าเป็น

เชลยศึก จนพวกกองทัพแดงซึ่งเป็นกองทัพปลดปล่อยได้แจ้งกลับไปว่าเขาไม่ได้มีฐานะเป็นเชลยศึกอีกต่อไปแต่เป็นสหายร่วมปฏิวัติ ทำให้เขาฝากตัวเขาทำงานรับใช้กองทัพแดงซึ่งเป็นประวัติในทางบวกต่อเขาเองเมื่อเขาร่วมอุดมการณ์กับรัสเซียในอนาคต เขายังคงแต่งกายแบบกองทัพแดงจนเข้ามาอยู่ที่ยูโกสลาเวียจำเป็นต้องสลัดการแต่งกายดังกล่าวออกไปเพราะลัทธิคอมมูนิสต์ยังเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายในยูโกสลาเวีย.....เมื่อเขาแจ้งพวกนี้ว่าเขาเป็นเชลยศึก พวกนี้ตอบว่า “ไม่ใช่, สหาย คุณเป็นอิสระ นี่คือการปฏิวัติ”. เขากลับไปที่ค่ายกักกัน และไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากเริ่มทำงานดูแลสายรถไฟอย่างเดิมพร้อมกับกับเชลยศึกอื่นๆ แต่คราวนี้เขาทำงานในฐานะกองย่อยของพวกเร็ด การ์ด บอลเชวิคและมีดาวแดงติดหมวกแก๊ป.....(ต ๑๒)

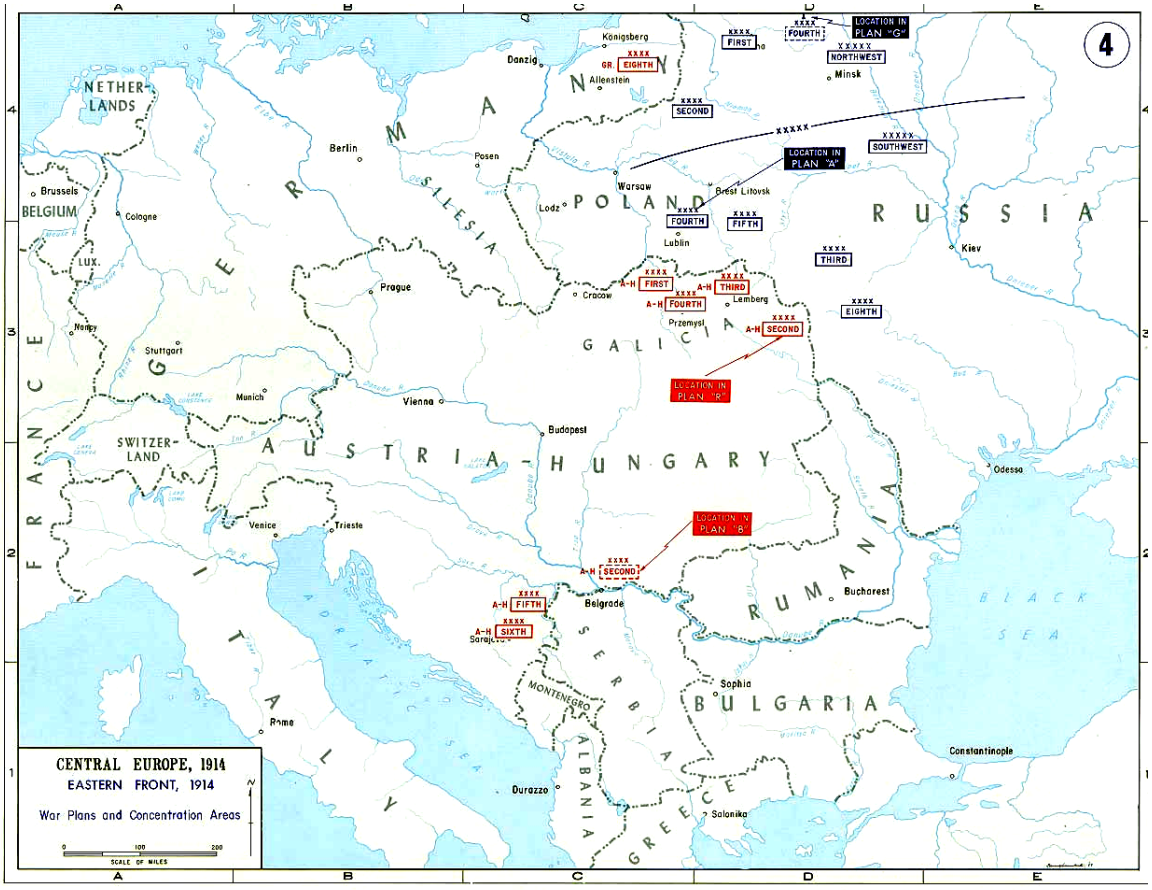

ภาพ ๑๗ แผนที่แสดงเขตกาลิเซีย

ประมาณ ๒๐ ปี ผ่านไปจากชีวิตวัยหนุ่ม ชีวิตของติโตก็เติบโตก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์แทนกอร์กิชซึ่งถูกกวาดล้างไปโดยสตาลิน การที่เขาขึ้นมาดำรงตำแหน่งตั้งแต่อายุยังน้อยในขณะที่ตำแหน่งนี้เป็นที่ปรารถนาของคนอีกหลายคน มีผู้คนพยายามกำจัดเขาเพื่อจะขึ้นดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคแทนที่ด้วยข้อหาเดิมๆคือกล่าวหาว่าเขาเป็นสมุนของทรอทส

กี้ศัตรูของสตาลิน และเรียกตัวเขาเข้าไปสอบสวนที่มอสโคว์ซึ่งแน่นอนเป็นช่วงชีวิตที่ไม่ปลอดภัยที่สุดของเขาเนื่องจากถูกรุกไล่จากตำรวจลับของสตาลิน แต่เขาก็เอาตัวรอดเนื่องจากเขาเป็นคนที่กว้างขวางรู้จักกันมาก จึงทำให้มีผู้ช่วยเหลือเขาให้พ้นผิด ผู้ช่วยเหลือเขามีหลายคน แต่ดีมีทรอฟชาวบัลแกเรียเป็นผู้มีคุณูปการต่อติโตตลอดชีวิต และเป็นเหตุผลหนึ่งที่ติโตพยายามหลีกเลี่ยงการเดินทางไปมอสโคว์แม้ว่าเขาต้องถูกบังคับให้เดินทางไปที่นั่นบ่อยครั้งก็ตาม.....เขาไม่มีทางที่จะแน่ใจได้เลยว่าจะต้องเผชิญกับ เอน.เค.วี.ดี. (N.K.V.D. -ตำรวจลับโซเวียต) เมื่อใดอีก. ภายหลังติโตเคยกล่าวว่า : “เมื่อข้าพเจ้าไปมอสโคว์ ข้าพเจ้าไม่มีทางทราบเลยว่าอาจต้องถูกปลุกกลางดึกและได้ยินเสียงเคาะประตูมรณะ”. เขากล่าวเสริมว่าเขาเตรียมกระเป๋าเสื้อผ้าพร้อมอยู่เสมอในกรณีที่เขาถูกจับ. แต่แล้ว โดยมีมิตรที่มีอิทธิพลช่วยเหลือ.....(ต ๓๓) เขาต้องติดอยู่ในมอสโคว์เกือบสองปี ฐานะของการเป็นเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวียที่ดูยิ่งใหญ่ไม่มีความหมายในขณะที่อยู่ในมอสโคว์เลยและที่นี่ก็มีสภาพตึงเครียดอยู่ทุกวัน เพราะเวลาส่วนใหญ่ของสตาลินหมดไปกับการกวาดล้างศัตรูทางการเมือง ท่ามกลางความวุ่นวายทางการเมืองในรัสเซีย ติโตได้เดินทางกลับยูโกสลาเวียเช่นเดียวกับสหายของเขาดีมีทรอฟซึ่งกลับไปเป็นหุ่นเชิดให้สตาลินในบัลแกเรีย การเดินทางกลับประเทศไม่ได้ง่ายอย่างที่คิด เพราะติโตไม่มีวีซาผ่านจากรัสเซียและประเทศต่าง ๆก่อนเข้าสู่ยูโกสลาเวีย เขาได้ติดต่อกลับมาทางยูโกสลาเวียเพื่อให้หนังสือเดินทางที่มีวีซ่าปลอมไปให้เขา แต่กว่าจะพอใจและแน่ใจว่าจะไม่ถูกจับกุมระหว่างทางก็ใช้เวลานานกว่าปกติ แต่ในที่สุดก็ถึงยูโกสลาเวีย เมื่อถึงที่หมายเขาก็เริ่มแผนการปฏิวัติล้มล้างรัฐบาลหลวงของยูโกสลาเวีย.....เขาต้องมีวีซ่าผ่าน (Transit Visa) สำหรับผ่านยูโกสลาเวียทางรถไฟ. ข้อนี้ไม่ได้ปรากฏในหนังสือเดินทาง และเขาไม่มีเครื่องมือสำหรับปลอมวีซ่าในห้องพักที่โรงแรม. เขามีความเห็นว่าจะไม่ปลอดภัยที่จะเข้าหาเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยโซเวียต ซึ่งคงต้องมีอยู่เป็นแน่ที่สถานทูตรัสเซีย ณ เมืองหลวงของตุรกี. การตัดสินใจดังนี้เป็นสัญลักษณ์ของการวางตัวแบบใหม่ของเขาให้เป็นอิสระจากเจ้าหน้าที่โซเวียต ซึ่งเขายึดถือปฏิบัติแต่บัดนั้นเป็นต้นมา.....(ต ๓๖) เขาได้จัดการประชุมพรรคคอมมูนิสต์เมื่อกลับมาถึงยูโกสลาเวียไม่นานในเมืองซาเกร็บซึ่งเป็นฐานการเมืองของเขา เขาเห็นบุคคลที่ไว้ใจไม่ได้ที่ต้องกวาดล้างออกไปเนื่องจากบุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลรุ่นเก่าที่ทำให้เขาต้องไปมอสโคว์เพื่อรับการสอบสวน ฉะนั้นเขาจึงมีเหตุผลอย่างเต็มที่ในการรับคนรุ่นหนุ่มเข้ามาแทนที่เพื่อเป็นกำลังหลักทดแทนคนรุ่นเก่าที่ไว้ใจไม่ได้และเคยช่วงชิงตำแหน่งกับเขา การจัดประชุมครั้งนี้นอกจากจะกวาดล้างบุคคลไม่พึงประสงค์แล้ว ยังมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับการปฏิวัติใต้ดินซึ่งจะเป็นแนวทางหลักในการดำเนินการต่อต้านกองทัพนาซีซึ่งได้แบ่งแยกและปกครองยูโกสลาเวียอยู่ในขณะนั้น แต่การประชุมก็มิได้ดำเนินไปอย่างง่ายดายเพราะพรรคคอมมูนิสต์ยังเป็นพรรคนอกกฎหมาย การจัดเตรียมที่ประชุม การตระเตรียมอาหาร และการเดินทางของผู้ร่วมประชุม ล้วนแล้วแต่ต้องมีการวางแผนอย่างรัดกุมต้องทยอยทำเพื่อมิให้เป็นที่สงสัยรวมทั้งต้องกำหนดรหัสลับในการเข้าร่วมประชุมด้วย.....เขาได้ระมัดระวังในการใช้แต่พวกคอมมูนิสต์ที่ไว้วางใจได้เพื่อเตรียมบ้านที่เป็นสถานที่ประชุม เสบียงอาหารก็นำเข้ามาเป็นจำนวนทีละน้อย. ผู้ร่วมประชุมได้รับคำสั่งให้เดินทางมาเป็นกลุ่มเล็กๆ และให้

มาในเวลาต่างกัน. เมื่อถึงซาเกร็บ มีเจ้าหน้าที่ติดต่อที่ไว้ใจได้มารับ และต้องแลกคำรหัสลับกับหัวหน้ากลุ่ม.....(ต ๔๕)

ในขณะที่ติโตต่อต้านกองทัพนาซีเพื่อใช้แนวทางชาตินิยมและความรักชาติในการรวมตัวกันของแคว้นต่างๆเพื่อต่อต้านการรุกรานของเยอรมัน ในขณะเดียวกันฮิตเลอร์ก็พยายามบีบบังคับให้เจ้าชายปอลผู้สำเร็จราชการในพระองค์ของพระเจ้าปีเตอร์ให้เข้าร่วมกับฝ่ายอักษะ ซึ่งแม้เจ้าชายปอลจะสนิทสนมกับอังกฤษ แต่ก็เห็นความจำเป็นในการเข้าร่วมกับเยอรมันเพื่อความอยู่รอด การตัดสินใจเข้าร่วมกับฝ่ายอักษะของเจ้าชายปอลจึงเสมือนแคว้นเซอร์เบียเข้าร่วมกับฝ่ายอักษะในขณะที่แคว้นอื่นๆโดยเฉพาะโครแอตคู่แข่งของเซอร์เบียไม่อาจจะยอมรับแนวความคิดดังกล่าวได้ ดังนั้นหากล้มล้างเจ้าชายปอลและให้แคว้นต่างๆร่วมมือกันก็อาจธำรงรักษาความเป็นกลางของยูโกสลาเวียได้ภายใต้การเจรจาข้อตกลงลับกับฝ่ายอังกฤษและอเมริกาให้สนับสนุน ซึ่งในระยะนั้นทุกแคว้นมีความหมายสำหรับฝ่ายสัมพันธมิตรในการต่อต้านเยอรมันยกเว้นพรรคคอมมูนิสต์เพราะยังไม่มีใครรู้จักติโตเลย .....หากล้มเจ้าชายปอลจากเป็นผู้สำเร็จราชการ และให้เยาวกษัตริย์ปีเตอร์ครองราชย์แม้ในวินาทีสุดท้ายก็อาจมีทางที่จะเลี่ยงการยึดครองของเยอรมัน และรักษาให้ยูโกสลาเวียเป็นกลางได้. ฝ่ายอังกฤษและอเมริกันได้ติดต่อลับๆ กับพวกเหล่านี้เอง.....(ต ๔๖) แต่ในที่สุดกองทัพนาซีก็บุกตะลุยยูโกสลาเวียอย่างหนักจนยูโกสลาเวียต้องเสียเมืองให้แก่ยอรมันซึ่งเยอรมันได้จัดสรรดินแดนเพื่อให้ฝ่ายอักษะเข้าครอบครองพื้นที่ ติโตคิดว่าจำเป็นต้องร่วมมือกับมิไฮโลวิชเพื่อต่อต้านกองทัพนาซี แต่มิไฮโลวิชชิงชังติโตเพราะเขาเชื่อว่าการที่ราชอาณาจักรยูโกสลาเวียต้องล่มสลายเสียเมืองให้แก่นาซีเพราะพวกโครแอตโดยอุสตาซีสนับสนุนเยอรมัน นอกเหนือจากมิไฮโลวิชเกลียดชังลัทธิคอมมูนิสต์ และตัวติโตเองก็เป็นชาวโครแอตซึ่งยังไม่มีชื่อเสียงที่มิไฮโลวิชจะให้การยอมรับ ติโตเป็นฝ่ายเริ่มต้นที่จะดึงให้มิไฮโลวิชร่วมมือ ในขณะที่มิไฮโลวิชยังไม่เห็นความสำคัญของติโตและขบวนการปาร์ติซานแต่อย่างใด การพบปะของคนทั้งสองในวันใกล้เคียงกันด้วยบุคลิกภาพที่ทัดเทียมกัน จึงทำให้การพบปะไม่มีข้อสรุปใดๆ และทั้งฝ่ายต่างก็ต้องตกเป็นฝ่ายตั้งรับเยอรมันตั้งแต่นั้นมา แต่ฐานะของมิไฮโลวิชดูดีกว่าเนื่องจากเป็นตัวแทนของรัฐบาลพลัดถิ่นในขณะที่ติโตไม่มีฐานะใดยิ่งกว่านั้นยังไม่เป็นรู้จักทั้งการเมืองภายในและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ.....ติโตและมิไฮโลวิชพบกันสองครั้ง และติดต่อกันทางโทรศัพท์อย่างน้อยหนึ่งครั้ง เพื่อเจรจากันเรื่องปฏิบัติการร่วม นอกจากนี้มีการติดต่อบ้างโดยผ่านทหารคนสนิท.....ผู้นำทั้งสองฝ่ายอายุใกล้จะห้าสิบ – ติโต เกิดปี ๑๘๙๒ มิไฮโลวิชเกิดปี ๑๘๙๓. ติโตตัวเตี้ย ดูหนุ่ม หนวดโกนเรียบร้อย ผมสีอ่อน ตาสีน้ำเงิน ท่าทางผึ่งผายองอาจ และมีลักษณะเป็นคนเงียบๆ แต่มีอำนาจ. ส่วนมิไฮโลวิชนั้นก็เตี้ยเหมือนกัน ผมและเคราเริ่มหงอก ตาสีน้ำเงิน กิริยาลวงตาว่านุ่มนวล จนกว่าจะถูกยั่วให้รุนแรง.....(ต ๕๙).....การพบปะเลิกรากันไปโดยไม่มีการตกลงใดๆ กันเลย และในไม่ช้า ทั้งสองฝ่ายก็ต้องเผชิญความรุนแรงของการรุกของฝ่ายเยอรมัน.....(ต ๕๙)

เนดิช

โชคชะตาเข้าข้างติโต เมื่อมิไฮโลวิชเปลี่ยนใจไปอยู่กับฝ่ายอักษะและต่อต้านโครแอตรวมถึงติโตอย่างรุนแรง และกระทำตัวเป็นสัญลักษณของระบบเก่า ทำให้ช่วยูโกสลาเวียสิ้นหวังในตัวเขา ยิ่งกว่านั้นมิไฮโลวิชยังมีความใกล้ชิดกับรัฐบาลหุ่นของเนดิช ซึ่งเนดิชเป็นชาวเซอร์เบียที่นิยมฟาสซิสต์ เขาเคยเป็นรัฐมนตรีในรัฐบาลหลวงของราชอาณาจักรยูโกสลาเวียซึ่งเป็นแหล่งชุมนุมของชาวเซอร์เบียผู้มีชื่อเสียง หลังจากกองทัพนาซีล้มล้างราชอาณาจักรยูโกสลาเวีย เนดิชก็ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของแคว้นเซอร์เบียซึ่งเป็นรัฐบาลหุ่นให้กับกองทัพนาซี หลังสงครามโลก เขาถูกจับกุมและกระทำอัตวินิบาตกรรม การที่มิไฮโลวิชและพรรคพวกเป็นชาวเซอร์เบียและร่วมรัฐบาลหลวงมาก่อน ทำให้เขาสนิทสนมและติดต่อกับเนดิช ซึ่งหมายถึงการสนิทสนมกับนาซีของมิไฮโลวิชด้วย ดังนั้นกองกำลังของมิไฮโลวิชจึงวางมือในการช่วยเหลือฝ่ายสัมพันธมิตรและหันไปเป็นใจกับนาซีร่วมโจมตีกองกำลังปาร์ติซาน กองกำลังเช็ตนิกจึงได้รับความคุ้มครองและร่วมรบจากกองทัพอักษะโดยเฉพาะกองทัพอิตาลีไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ทั้งๆที่ก่อนหน้าฮิตเลอร์เคยตั้งค่าหัวของมิไฮโลวิชมาก่อน.....นายทหารของมิไฮโลวิชมีการติดต่ออย่างใกล้ชิดกับรัฐบาลหุ่นของเนดิช (Nedić) ว่ามิไฮโลวิชเองก็ติดต่อกับทหารเยอรมันบางส่วนที่มายึดครองประเทศ. ว่าทหารของเขาได้ต่อสู้กับฝ่ายปาร์ติซานคู่กันไปกับปฏิบัติการของฝ่ายเยอรมัน ทั้งนี้เป็นไปบ่อยครั้ง และเห็นได้ชัดว่าโดยมีการนัดหมายล่วงหน้ากับฝ่ายเยอรมัน. นอกจากนี้ ยังมีรายงานว่าทหารฝ่ายเช็ตนิกได้รับการคุ้มครองจากฝ่ายอิตาลี และเคยปฏิบัติการรบครั้งสำคัญๆ เคียงบ่าเคียงไหล่กับทหารอิตาลี.....(ต ๖๒) เมื่อใกล้สิ้นสงครามโลก ติโตมีอำนาจมากขึ้นและเป็นผู้ตัดสินในกิจการต่างๆโดยเฉพาะการเจรจาแลกเปลี่ยนเชลยสงคราม เพราะคอมมูนิสต์คนสำคัญของยูโกสลาเวียรวมถึงเศอร์ตา ฮาส ภริยาลับของติโตก็ถูกนาซีจับกุม การเจรจาแลกเปลี่ยนเชลยศึกถูกกระทำตลอดระยะเวลาสงคราม ซึ่งติโตจะไม่เจรจาด้วยตนเองและส่งผู้แทนไปเจรจา ทั้งนี้เพราะติโตไม่ต้องการถูกแยกออกจากฝ่ายสัมพันธมิตรเพราะอาจทำให้ฝ่ายสัมพันธมิตรเข้าใจผิดได้ว่าติโตมีความสัมพันธ์อันดีกับเยอรมัน.....มีการเจรจาระยะหนึ่งและในที่สุด มีการแลกเชลยศึก. การแลกเปลี่ยนเชลยในทำนองนี้ได้กระทำกันอีกตลอดระยะสงครามบางครั้งกระทำในระดับท้องที่. ทุกครั้งติโตต้องให้ความเห็นชอบ แต่ไม่เคยเป็นผู้เจรจาด้วยตนเองและไม่เคยยอมรับการเจรจาอื่นๆ ซึ่งเยอรมันพยายามที่จะทำตอนระยะหลังของสงคราม เพื่อแยกติโตออกจากฝ่ายพันธมิตร.....(ต ๗๘) เมื่อการศึกสงครามมีความเข้มข้นมากขึ้น การสื่อสารยิ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ต้องอาศัยพลนำสารในการติดต่อระหว่างกัน สตรีมีความเหมาะสมในด้านนี้ ซึ่งติโต

จำเป็นต้องเข้มงวดต่อระเบียบวินัยของเหล่าทหารมากขึ้นโดยฉพาะการปฏิบัติต่อประชาชนและอาสาสมัครสุภาพสตรีจึงต้องเข้ามาช่วยกองทัพจำนวนมาก อาสาสมัครหญิงมีหน้าที่เป็นพลนำสารมากกว่ารบอันเหมาะสมกับความเป็นผู้หญิง ในการนี้จึงต้องเข้มงวดความสัมพันธ์ระหว่างทหารและพลนำสารที่เป็นสตรี.....กองทัพรับอาสาสมัครหญิงจำนวนมาก ซึ่งบางทีมีหน้าที่เป็นพลรบ แต่ส่วนมากทำประโยชน์ในด้านนำสาร ในด้านผู้ปฏิบัติการสื่อสารและส่งกำลังบำรุง. ความสัมพันธ์ระหว่างหญิงกับชายมีกฎบังคับที่เด็ดขาดให้เป็น “สหาย” เท่านั้น.....(ต ๗๘) ในระยะหลังๆพลนำสารมีความสำคัญในการตัดสินใจในการศึกสงครามมากขึ้น เนื่องจากมิวิทยุกระจายเสียงและวิทยุสื่อสารมากขึ้นแต่เครื่องมือเหล่านี้ยังมีไม่มากนัก นอกเหนือจากพลนำสารที่เป็นสตรีแล้ว ยังใช้พลนำสารที่เป็นบุรุษโดยเฉพาะการฝึกเด็กหนุ่มที่รู้ภาษาอังกฤษคอยรับฟังข่าวสารจากต่างประเทศโดยวิทยุกระจายเสียง บี.บี.ซี. ของอังกฤษ แล้วให้เด็กหนุ่มเหล่านี้คอยรับฟังแล้ววิ่งกลับมารายงานให้ผู้ใหญ่ทราบ ในระยะหลังผู้คนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกองทัพปาร์จติซานมากขึ้นตามลำดับซึ่งเป็นประโยชน์ในการทำหน้าที่เป็นใยประสาทให้กับกองกำลังปาร์ติซาน ซึ่งผู้คนเหล่านี้กลายเป็นรากฐานสำคัญในการสนับสนุนการครองเมืองของติโต.....ในยูโกสลาเวีย ผู้ที่ไม่เคยมีส่วนในงานของส่วนรวมก็มามีบทบาทในการแพร่ข่าวและหาข่าว และดังนี้ทุกคนก็ได้มีส่วนในการดำเนินสงครามของฝ่ายปาร์ติซาน. ข้อนี้มามีความสำคัญมากทางสังคมภายหลัง.....(ต ๙๓)

โดยสรุป จากเหตุการณ์ต่างๆพบว่า สื่อบุคคลที่มีความสำคัญต่อติโตมากที่สุดคือตัวติโตเอง ซึ่งเขามีศิลปะในการเป็นผู้นำและเข้าสังคมกับผู้อื่นและทำให้ผู้อื่นยอมรับในตัวเขา นอกเหนือจากตัวเขาเพื่อนของติโตนับว่ามีคุณูปการต่อติโตเพราะเป็นผู้ช่วยเหลือติโตในยามคับขันอันทำให้เขาปลอดภัย ในการสงครามติโตใช้ทั้งสตรีและคนหนุ่มเข้ามาช่วยเหลือกองกำลังปาร์ติซานในการการนำสารเพื่อให้กองทัพรู้ทันต่อเหตุการณ์ในการทำสงคราม

การสื่อสารกลุ่ม

การสื่อสารกลุ่มหมายถึงการสื่อสารต่อคนกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ องค์การ หรือสถาบัน ดังตัวอย่างเช่น บทบาทการทำงานของพรรคคอมมูนิสต์ เมื่อติโตเดินทางกลับจากมอสโคว์ถึงยูโกสลาเวียในปีพ.ศ.๒๔๘๓ เขาคิดว่าเป็นความจำเป็นที่ยูโกสลาเวียจะต้องมีการปฏิวัติการปกครองที่ไปใช้ระบอบคอมมูนิสต์เท่านั้นจึงจะแก้ปัญหาได้ เขาหวนระลึกถึงเมื่อครั้งเขาไปรบในรัสเซียเมื่อสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ที่รัสเซียปกครองด้วยระบอบกษัตริย์และสภาพบ้านเมืองเต็มไปด้วยความยากจนไม่แตกต่างไปจากยูโกสลาเวียที่จำเป็นต้องปฏิวัติในรูปแบบเดียวกับที่บอลเชวิคเคยกระทำคือการจัดตั้งโซเวียตท้องที่ทั่วยูโกสลาเวีย โซเวียตท้องที่เป็นสภาในท้องถิ่นต่างๆซึ่งเป็นสภารากหญ้า สภาเหล่านี้จะเป็นผู้เลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งจะไปทำหน้าที่ในสภาระดับชาติต่อไป แต่การดำเนินงานเช่นนั้นได้ต้องมีการปฏิรูปพรรคคอมมูนิสต์ให้มีระเบียบวินัย เชื่อฟังกรรมการบริหารพรรคซึ่งหมายถึงตัวเขาในการนำประเทศให้ก้าวต่อไปโดยมีคอมินเทอร์นของรัสเซียสนับสนุนการปฏิบัติงาน นอกเหนือจากการต้องวางเครือข่ายลับเพื่อใช้ในการสื่อสารลับให้แก่สมาชิก ยกเว้นบาง

คนที่อาจทำงานอย่างเปิดเผยในกรณีที่ไม่ใช่ความลับเช่นคนนำสารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเพื่อให้องค์การทำงานได้.....ติโตทราบตระหนักว่าเขาจะทำอะไรไม่สำเร็จ หากไม่มีพรรคที่มีความสามัคคีและมีวินัย มีความเชื่อฟังกรรมการบริหารซึ่งตัวเขาเป็นผู้นำในฐานะเป็นเลขาธิการ โดยมีคอมินเทอร์นหนุนหลัง. เขาต้องจัดให้ทุกภาคของประเทศมีกรรมการซึ่งตั้งขึ้นอย่างมีระเบียบ และประกอบด้วยสมาชิกที่แน่ใจว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งของกรรมการกลาง ทั้งจะต้องมีการสื่อสารลับที่ดี. หมายความว่าจะต้องวางข่ายสายลับอย่างซับซ้อน สายบางรายจำต้องปฏิบัติการอย่างปิดบัง บางรายที่สามารถอยู่ในสังคมอย่างเปิดเผยเพราะไม่ถูกสงสัยจะได้รับมอบให้ทำหน้าที่ผู้นำสาร และปฏิบัติงานต่างๆ มากมายเพื่อให้องค์การทำงานได้.....(ต ๔๑)

หลังจากที่ติโตปรารถนาจะเห็นยูโกสลาเวียเปลี่ยนจากระบอบกษัตริย์เป็นระบอบสาธารณรัฐที่ยึดแนวทางของคอมมูนิสต์ไม่นาน เพียงหนึ่งปีผ่านไปฮิตเลอร์ก็บีบบังคับราชอาณาจักรยูโกสลาเวียซึ่งปกครองโดยเจ้าชายปอลในฐานะผู้สำเร็จราชการในนามของพระเจ้าปีเตอร์ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะให้เข้าข้างฝ่ายอักษะอย่างเต็มตัวโดยเจ้าชายปอลต้องเดินทางไปรับนโยบายนี้จากฮิตเลอร์ในเยอรมัน ทั้งนี้เพราะฮิตเลอร์ต้องการให้ยูโกสลาเวียตกเป็นของเยอรมันโดยเร็วเพื่อว่ากองทัพนาซีจะได้บุกรัสเซียตามแผนบาร์บารสซาได้ตามกำหนด การเข้าทั้งฝ่ายอักษะก่อความไม่พอใจให้กับผู้นำบางกลุ่มจึงมีผู้ยึดอำนาจรัฐขับเจ้าชายปอลออกจากตำแหน่งและให้พระเจ้าปีเตอร์บริหารเองโดยตรง มีผู้สนับสนุนคณะปฏิวัติโดยออกมาร่วมชุมนุมในนครเบลเกรด และในหัวเมืองอีกหลายเมือง โดยเฉพาะการต่อต้านของชาวโครแอตซึ่งไม่พอใจผู้นำที่เป็นชาวเซอร์บในการรวบอำนาจในการปกครองประเทศ แต่กระนั้นพรรคคอมมูนิสต์ก็ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองแต่อย่างใด ความเหิมเกริมของคณะปฏิวัติที่มีต่อรัฐบาลที่ชักใยโดยนาซีเป็นไปอย่างไม่นาน ก็ถูกสงครามสายฟ้าแลบของกองกำลังนาซีทำลายเบลเกรดอย่างยับเยิน รัฐบาลของคณะปฏิวัติกลายเป็นรัฐบาลพลัดถิ่นที่ย้ายไปอยู่ในมหานครลอนดอน ส่วนในเบลเกรดนาซีได้ตั้งรัฐบาลหุ่นเชิด ปาเวลิช ขึ้นมาดูแล ซึ่งเป็นหน้าที่ของติโตต่อไปในการทำสงครามขับไล่นาซี การร่วมชุมนุมที่แสดงพลังการสื่อสารของกลุ่มประชาชนไร้ความหมายไปอย่างพริบตา.....เจ้าชายปอลถูกบังคับให้ออกจากผู้สำเร็จราชการ และรัฐบาลใหม่เข้ามาบริหารโดยพระราชโองการของพระเจ้าปีเตอร์ (ทรงพระราชสมภพ ปี ๑๙๒๓) ซึ่งมีประกาศให้ทรงบรรลุนิติภาวะ. ผู้นำในการยึดอำนาจครั้งนี้เป็นกลุ่มนายทหาร รวมทั้งนายพลจัตวา บอรา มิร์โกวิช (Bora Mirkovic) และพลเอก ดูซาน ซิโมวิช (Dusan Simovic) ผู้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนใหม่. การที่ประชาชนเห็นด้วยในการล้มเจ้าชาย ผู้สำเร็จราชการและรัฐบาลเดิมแสดงออกมาในการชุมนุมสนับสนุนในเบลเกรด ในลิวบลิยานา (Ljublijana) ในสปลิต (Split) และในเมืองอื่นๆ ยกเว้นแต่ในซาเกร็บ เพราะพวกโครแอตยังคงมีความรู้สึกไม่สนิทใจกับรัฐบาลใด ที่ส่วนใหญ่เป็นชาวเซอร์บ.....(ต ๔๗) การต่อสู้ของติโตเป็นไปอย่างหนักข้อมากขึ้นเมื่อรัสเซียผู้คุ้มครองประเทศคอมมูนิสต์ในยุโรปตะวันออกถูกบุกโดยกองทัพนาซี ติโตถึงกับออกแถลงการณ์ให้ประชาชนทุกกลุ่มทุกแคว้นทั้งจากเซอร์บ โครแอต สโลวีน มอนเตเนกริน มาเซโดเนียน และอื่นๆ ร่วมใจกันต่อต้านเยอรมันด้วยการก่อวินาศกรรม ซึ่งติโตเรียกกองกำลังของนาซีว่าผู้บุกรุก โดยนำมาซึ่งการ

ต่อต้านที่รุนแรงของติโตอันกล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของสงครามโลกในยูโกสลาเวียซึ่งมีขบวนการของประชาชนร่วมใจกันต่อต้านภายใต้การนำของติโต.....ทันใดที่สหภาพโซเวียตถูกบุก เขาออกประกาศแถลงการณ์หลายฉบับ ตอนแรกสำหรับพวกคอมมูนิสต์ ต่อมาสำหรับประชาชนทุกส่วนของยูโกสลาเวีย. “เซอร์บ โครแอต สโลวีน มอนเตเนกริน มาเซโดเนียน และอื่นๆ” ขอให้ “พร้อมใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ลุกขึ้นต่อต้านผู้บุกรุก”. พวกคอมมูนิสต์และพวกอื่นๆ ก็สนองตอบคำเรียกร้องและการก่อวินาศกรรม ซึ่งมีอยู่ในบางส่วนของประเทศแล้ว ก็เริ่มทวีขึ้นทุกหนแห่ง.....(ต ๕๔)

ส่วนรัฐบาลพลัดถิ่นซึ่งไม่พอใจนาซีที่รุกรานราชอาณาจักรยูโกสลาเวียจนทำให้ราชอาณาจักรต้องล่มสลายลง ได้ลักลอบสนับสนุนกองกำลังเช็ตนิกของมิไฮโลวิชให้ต่อต้านนาซี อันทำให้เป้าหมายของมิไฮโลวิชสอดคล้องกับแนวคิดในการต่อต้านนาซีของติโต ซึ่งขบวนการปาร์ติซานของติโตเริ่มแข็งแกร่งเนื่องจากยึดเมืองอูซิเช พร้อมคลังอาวุธและยึดธนาคาร ซึ่งติโตปรารถนาให้มิไฮโลวิชร่วมมือกับเขาอย่างเต็มที่ ติโตถึงกับเสนอตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด อาวุธ และเงินที่ได้จากธนาคาร แต่มิไฮโลวิชไม่ตอบสนองต่อติโต ทั้งยังให้ขบวนการเช็ตนิกลอบทำร้ายขบวนการปาร์ติซานและการโจมตีเมืองอูซิเช การที่มิไฮโลวิชไม่สนใจข้อเสนอของติโตก็เพราะว่าในช่วงนั้นขบวนการปาร์ติซานยังไม่ได้ยิ่งใหญ่อย่างในช่วงหลัง และมิไฮโลวิชก็ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดของรัฐบาลหลวงซึ่งเป็นรัฐบาลพลัดถิ่นอยู่แล้ว ขบวนการทั้งสองเป็นรูปแบบหนึ่งของการต่อสู้ในลักษณะกลุ่ม.....การพบปะครั้งที่สองนี้ก็ทำกันใกล้กองบัญชาการของมิไฮโลวิชเช่นเดียวกับครั้งแรก ที่หมู่บ้านบรายีซี (Brajici). แต่ครั้งนี้ ทั้งสองฝ่ายได้นำนายทหารอาวุโสขึ้นมาร่วมประชุมมากขึ้น และบรรยากาศก็เครียดกว่า. ติโตได้เสนอแผนในการปฏิบัติร่วมระหว่างเช็ตนิกและปาร์ติซาน ให้มีการบังคับบัญชาร่วมในท้องถิ่นรวมทั้งในการพิจารณาพิพากษากรณีพิพาทด้วย. นอกจากนี้ ติโตยังได้เสนอว่าจะยอมให้มิไฮโลวิชเป็นผู้บัญชาการสูงสุด. หลายปีภายหลัง ติโตได้กล่าวเมื่อระลึกถึงการประชุมนี้ว่า “ผมทราบดีอยู่แล้วว่าเขาจะไม่ยอมรับ”. เพื่อแสดงความเอื้อเฟื้อติโตถึงกับเสนอจะให้เงินที่ยึดได้จากธนาคารแก่พวกเช็ตนิก และจะให้อาวุธกับกระสุนบางส่วนจากโรงงานที่อูซิเช. แต่แล้วการประชุมก็ยุติลงโดยไม่มีการตกลงอะไรอีก เช่นกัน และคราวนี้บรรยากาศยิ่งเลวลงถึงกับรู้สึกเป็นศัตรูกัน. และพวกปาร์ติซานเข้าใจว่าพวกเช็ตนิกได้พยายามดักซุ่มโจมตีตอนที่พวกตนกำลังกลับที่ตั้งในวันรุ่งขึ้น.....(ต ๖๐)

การต่อสู้ของขบวนการทั้งสองเป็นไปอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง จนหนึ่งปีถัดไปการสู้รบของขบวนการทั้งสองก็มิได้มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เปรียบ ติโตเห็นว่าที่เป็นเช่นนั้นเพราะขบวนการเช็ตนิกได้รับแรงสนับสนุนจากฝ่ายสัมพันธมิตร ซึ่งติโตต้องการทำลายหน้ากากของมิไฮโลวิช ติโตโดยขบวนการปาร์ติซานต้องการติดต่อกับอังกฤษและอเมริกาเพื่อเปิดเผยความฉ้อฉลของมิไฮโลวิชผู้นำขบวนการเช็ตนิกว่าเป็นพวกนกสองหัวหลอกอังกฤษเพราะแท้ที่จริงแล้วขบวนการเช็ตนิกรับความช่วยเหลือจากอังกฤษแต่ไม่เคยก่อวินาศกรรมทำร้ายกองทัพนาซีแต่อย่างใด ความช่วยเหลือที่ได้กลับนำมาห้ำหั่นคนในชาติเดียวกันคือขบวนการปาร์ติซาน ซึ่งภายหลังอังกฤษได้ทราบความจริงว่าขบวนการปาร์ติซานเป็นผู้ต่อต้านการรุกรานของฝ่ายอักษะ และเริ่มเปลี่ยนความช่วยเหลือมายัง

ขบวนการปาร์ติซาน ในขณะเดียวกับขบวนการเซ็ตนิกก็เปิดเผยตัวตนในการร่วมมือกับเยอรมันอย่างชัดเจน.....ข่าวนี้ทำให้ข้อมูลที่ติโตได้ให้กับฝ่ายรัสเซียมีน้ำหนักยิ่งขึ้น. ภาพพจน์ก็เริ่มชัดเจนขึ้นว่าขบวนการต่อต้านของติโตมีผลในทางตรึงกองกำลังรบของเยอรมันและอิตาเลียน ในเมื่อฝ่ายเซ็ตนิกมีแต่ปฏิบัติการต่อต้านฝ่ายปาร์ติซาน.....(๓ ๖๘) ในภายหลังอังกฤษส่งผู้แทนคือพลจัตวาแมคลีนซึ่งภายหลังได้รับบรรดาศักดิ์เป็นเซอร์แมคลีนผู้เขียนบทนำในหนังสือเรื่องติโต ไปประจำตัวติโตคล้ายฐานะนักการทูต ซึ่งเซอร์แมคลีนได้ติดตามกองกำลังปาร์ติซานไปในสถานที่รบต่างๆ และได้รายงานกลับไปยังอังกฤษ ทำให้เชอร์ชิลล์ได้รับทราบความจริง ในช่วงหลังติโตจึงมีช่องทางอื่นๆในการส่งข่าวสารไปยังอังกฤษรวมทั้งผ่านสายลับของนายอินทร์ด้วย ทำให้อังกฤษตั้งฐานปฏิบัติการที่เมืองบารีในอิตาลีเพื่อคอยช่วยเหลือ และสนับสนุนขบวนการปาร์ติซานแต่นั้นมา.....พลจัตวา ฟิตซรอย แมคลีน (Brigadier Fitzroy Maclean) เป็นหัวหน้าขึ้นตรงต่อเชอร์ชิลล์ (นายกรัฐมนตรี Churchill) และได้รับมอบหมายให้บังคับบัญชานายทหารติดต่อที่ได้ส่งไปตามกองบังคับการท้องถิ่นของปาร์ติซานในเขตสำคัญๆ ของประเทศ. แต่บัดนั้นไป ข่าวสารเกี่ยวกับขบวนการปาร์ตซาน จึงมีช่องทางอื่นๆ ไปถึงรัฐบาลอังกฤษ นอกเหนือจากทางกองอำนวยการกิจการพิเศษ (S.O.E.). ได้มีการตั้งฐานปฏิบัติการสนับสนุนเสบียงและอุปกรณ์และการคุ้มกันด้วยเครื่องบินสำหรับปาร์ติซานที่เมืองบารี (Bari) ประเทศอิตาลี.....(๓ ๖๙) กองกำลังปาร์ติซานถือได้ว่าเป็นหัวใจในการปฏิวัติการเมืองและการค้ำจุนของติโต เนื่องจากขบวนการปาร์ติซานมีรากฐานจากมวลชน ปาร์ติซานจึงมีคุณประโยชน์ในแง่เข้าถึงประชาชนด้วยกันเองทำให้เสริมสร้างคะแนนนิยมให้กับติโต อีกทั้งกองกำลังนี้ใช้ในการต่อสู้กับขบวนการเซ็ตนิกในสงครามกลางเมือง และการต่อต้านนาซีในสงครามโลก รวมทั้งช่วยเขาในการต่อสู้กับสหภาพโซเวียตเพื่อทำให้เขาสามารถรักษาเอกราชไว้ได้.....เขาใช้กองทัพเป็นสื่อเพื่อหยั่งทราบความเห็นของประชาชน เพื่อเป็นเครื่องต้านศัตรูภายใน และเพื่อข่มศัตรูจากนอกประเทศ. ถึงแม้เขายังไม่รู้ตัวในเวลานั้น กองทัพจะกลายเป็นกำลังสำคัญที่สุดกำลังหนึ่งที่จะมาค้ำจุนเขาในการต่อสู้สหภาพโซเวียต เพื่อให้ยูโกสลาเวียรักษาเอกราชไว้ได้.....(๓ ๘๗)

ภาพ ๑๘ แผนที่แสดงที่ตั้งของเมืองบารี

แม้ว่าขบวนการปาร์ติซานจะมีสมาชิกมาจากการอาสาสมัครเกือบทั้งหมด น่าสังเกตที่ว่าคนเหล่านี้เข้ามาร่วมมือกับปาร์ติซานไม่ใช่ด้วยเหตุผลของอุดมการณ์ ส่วนใหญ่ที่เข้ามาเป็นสมาชิกก็เพราะความยากจน อย่างน้อยการเป็นสมาชิกปาร์ติซานก็ยังมีอะไรให้ตัวเองมีกินทุกมื้อ หรือบางคนมาด้วยเหตุผลที่กลัวการกดขี่ข่มเหงของรัฐบาลหุ่นเชิดจากนาซี และบางคนมาเป็นสมาชิกก็เพราะเห็นว่าขบวนการปาร์ติซานมีอิทธิพลในท้องถิ่นที่อาศัย แต่คนเหล่านี้ไม่เข้าใจอุดมการณ์ของขบวนการปาร์ติซานอย่างแท้จริง เป้าหมายเหนืออื่นใดของขบวนการปาร์ติซานคือการขับไล่กองทัพนาซีออกไปจากประเทศเพื่อให้ประเทศชาติกลับมามีเอกราชและเอกภาพเพราะติโตเชื่อมั่นว่าหากมีสองสิ่งนี้ก็จะมีสิ่งทั้งหลายตามมา แต่ก็เป็นผลพลอยได้ที่สมาชิกเหล่านั้นมีคุณสมบัติดังกล่าว ในระยะนั้นความรู้ในเรื่องแนวความคิดแบบคอมมูนิสต์ยังไม่กว้างขวางพอที่จะนำมาทำเป็นข้อเรียกร้องและเป้าหมายหลักได้ ดังนั้นจำเป็นต้องนำมาเผยแพร่ออกไป บางส่วนสามารถเผยแพร่ในรูปของสิ่งพิมพ์ได้ซึ่งมีข้อดีที่สามารถออกเผยแพร่ในโอกาสที่อำนวย แต่คนส่วนใหญ่ยังไม่รู้หนังสือ ซึ่งตอนนั้นยังต้องมีการสอนหนังสือให้กับสมาชิกเพื่อให้อ่านออกเขียนได้เป็นงานเร่งด้วน การสื่อสารกลุ่มไม่ว่าการปาฐกถาและการอภิปรายจึงยังเป็นสิ่งจำเป็นเนื่องจากสามารถอธิบายซ้ำและตอบข้อสงสัยได้..... ทั้งหมดนี้เป็นใจความหลักที่ได้แพร่ออกตั้งแต่ต้น โดยใช้วิธีปาฐกถา อภิปราย และสำหรับพวกที่อ่านหนังสือออกก็มีใบปลิวและหนังสือพิมพ์ซึ่งออกตีพิมพ์เมื่อโอกาสอำนวย และมีอุปกรณ์พร้อม(กระดาษและเครื่องพิมพ์).....(ต ๙๑) ผู้นำขอขบวนการปาร์ติซานหลายคนรวมทั้งติโตต้องหมั่นการแสดงปาฐกถาแก่ทหารและที่ประชุมของชาวบ้าน รูปแบบของปาฐกถาจะแฝงด้วยการปลุกระดมเนื่องจากผู้แสดงปาฐกถามักเป็นคนคล่องแคล่วและผู้รับสารก็เป็นคนชั้นล่างที่ชอบฟังปาฐกถาที่แสดงออกมาในรูปแบบที่ง่ายๆ.....เมื่อมีเวลาว่าง ผู้บังคับบัญชาชั้นสูงรวมทั้งติโต จีลัส และปิยาเด จะแสดงปาฐกถาแก่ทหาร และในที่ประชุมชาวบ้านในแดนปลดปล่อย. ผู้นำคอมมูนิสต์ เช่น โลลา ริบาร์ ผู้มีบุคลิกลักษณะคล่องแคล่วและมีความสามารถเร้าใจคน คาเดลย์ และราดลยุบ โกลาโกวิช (Radoljub Colacovic) ตลอดจนอีกหลายคนที่เดินทางบ่อย มักจะพูดปลุกระดมทุกแห่งที่ไป.....(ต ๙๑) ในชั้นเรียนที่อาศัยห้องเรียนในโรงเรียนประจำหมู่บ้านจะมีการแสดงปาฐกถาในเนื้อหาที่หลากหลายเช่น การอนามัย การฝึกวิชาทหาร และการปกครองพลเรือน มากกว่าการอบรมลัทธิคอมมูนิสต์อย่างตรงๆ แต่จะอธิบายเรื่องที่เห็นได้เช่นวิวัฒนาการของขบวนการชนชั้นกรรมาชีพ แม้ผู้อบรมเช่นโกลาโกวิชจะเป็นคอมมูนิสต์ชั้นนำที่ผ่านประสบการณ์มาอย่างยาวนานและเคยผ่านความยากลำบากในคุกในตารางมาแล้ว การอบรมอภิปรายเป็นไปอย่างจริงจังทั้งผู้สอนและผู้เรียน และเป็นไปโดยตลอดไม่มีการหยุดยั้งเพราะจำเป็นต้องมีการรณรงค์สมาชิกให้มีความรอบรู้เนื่องจากคนเหล่านี้ยังเป็นผู้ยากไร้

ขาดการศึกษาและไร้ทิศทางของอุดมการณ์ที่จะลงหลักปักฐานในอนาคตของดินแดนยูโกสลาเวีย[๒๓]..... “ห้องเรียนในโรงเรียนประจำหมู่บ้านเต็มเอี้ยด อากาศหน้าร้อนก็อบอ้าว วิชาเรียนก็หนัก นักเรียนเหงื่อไหลซก ครูเองก็เช่นเดียวกัน. แต่ถึงแม้อากาศในเดือนสิงหาคมจะมิได้ร้อนจัดเช่นนั้น ก็คงเป็นงานหนักอยู่แล้วที่จะอธิบายเรื่อง “วิวัฒนาการของขบวนการชนชั้นกรรมาชีพในยุโรป” ให้พวกเด็กหนุ่มสาวชาวนาที่ไม่รู้เรื่องเหล่านี้ฟัง. บางคนพยายามขยี้ตาสู้ความง่วง และแม้จะพยายามเต็มที่ก็ต้องผลอยหลับไปสองสามวินาที...” อย่างไรก็ตามการอบรมสั่งสอนของฝ่ายคอมมูนิสต์ก็ดำเนินไปอย่างไม่หยุดยั้ง.....(๓ ๙๑-๙๒)

นอกเหนือจากการปลุกฝังความรู้ในเนื้อหาดังกล่าวแล้ว ยังระดมการสอนในเรื่องภาษาต่างประเทศเช่นภาษาอังกฤษและภาษารัสเซีย รวมถึงการร้องรำทำเพลง ส่วนใหญ่เนื้อหาสะท้อนถึงการต่อสู้ของขบวนการปาร์ติซานที่นำโดยติโตเช่น เนเรตวาซึ่งนาซีบุกตะลุยจนปาร์ติซานจนต้องหนีเข้าเฮอร์เซโกวีนาและมอนเตเนโกร หรือข้ามแม่น้ำสุตเยสกาหนีนาซีในบอสเนีย ซึ่งเป็นเหตุการณ์ร่วมสมัยในครั้งกระนั้นที่ผู้คนสามารถรับรู้ความรู้สึกลึกๆนั้นได้ ทุกคนหัดเรียนรู้หัดแก้ไขปัญหาประจำวันของการปกครองทั้งเรื่องอาชีพการงาน การตั้งศาลแพ่ง การจัดหาอาหาร การจัดตั้งสถาบันวัฒนธรรม และอื่นๆ สภาพการเรียนการสอนสะท้อนได้จากข้อความดังต่อไปนี้....ในโครงการศึกษา มีบางด้านที่ได้ผลรวดเร็ว. ในกองทัพผู้ที่พอมีความสามารถในด้านใดก็ช่วยปฏิบัติด้านนั้น. ผู้ที่มีความรู้ภาษาต่างประเทศแม้แต่เล็กน้อยก็สอน ภาษาอังกฤษและภาษารัสเซียมีผู้นิยมเรียนมากที่สุด. หน่วยทหารหลายหน่วยมีกลุ่มเล่นละคร กลุ่มเต้นรำพื้นเมือง บางหน่วยมีแม้กระทั่งคณะระบำบัลเล่ต์ เช่นคณะที่ต้องหลบหนีการบุกของเยอรมันพร้อมกับติโตจากกองบัญชาการที่ดรวาร์. แม้การที่ชาวสลาฟภาคใต้รักการร้องรำทำเพลงก็เป็นประโยชน์. มีการแต่งเพลงโดยใช้ทำนองเก่าๆ เกี่ยวกับพวกปาร์ติซาน เกี่ยวกับติโต เกี่ยวกับปฏิบัติการรบ มีเรื่องทรชนและวีรชน เพลงเหล่านี้ใช้ร้องเป็นเพลงเดินบ้าง เป็นเพลงร้องรอบกองไฟในตอนค่ำบ้าง. ทหารติดต่อชาวต่างประเทศสังเกตว่าโศกนาฏกรรมและความทนทุกข์ทรมาน - เช่นการข้ามแม่น้ำเนเรตวา และการที่ผู้บาดเจ็บต้อง

---

[๒๓] ความรู้ทางวิชาการต้องเป็นไปอย่างรอบด้าน และต้องให้มีประโยชน์เกื้อกูลต่อประชาชนและประเทศชาติโดยตรง ..... เราจึงต้องการนักวิชาการทุกๆสาขา เพื่อที่จะมาวางโครงการ ที่รอบคอบและแก้ไขสิ่งที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายนั้น ช่วยกันให้ความรู้ความคิดที่ถูกต้องตามหลักวิชาแก่ราษฎร แนะนำวิธีการ ทำงานอาชีพ ให้รู้จักแก้ไขอุปสรรคขัดข้อง หรือเปลี่ยนการงานให้เหมาะสมเป็นประโยชน์ดีกว่าเก่า.....บำเพ็ญตนเป็นนักวิชาการ ที่ดี เป็นนักปฏิบัติที่สามารถ ใช้วิชาความรู้พร้อมทั้งความคิดสติปัญญา ให้ประโยชน์เกื้อกูลประชาชนและประเทศชาติโดยตรง..... *(*พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*:* ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๑๒*)*

เสียชีวิตจำนวนมากที่สุตเยสกา - เป็นที่นิยมนำมาแต่งเป็นเพลง โดยใช้ทำนองเพลงสลาฟภาคใต้เดิม.....(ต ๙๒)

นอกจากนี้ยังมีการสื่อสารของกลุ่มเช่นการสื่อสารของสถาบัน AVNOJ ที่เมืองบีฮัช ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากแคว้นต่างๆ เพื่อจัดให้มีการลงมติดำเนินการต่อต้านฝ่ายอักษะ รวมถึงความพยายามในการจัดตั้งรัฐบาลแข่งกับรัฐบาลหุ่นเชิดของนาซีและรัฐบาลหลวงซึ่งเป็นรัฐบาลพลัดถิ่น แต่ได้รับการยับยั้งจากดีมีทรอฟตัวแทนของคอมินเทอร์น แต่กระนั้นติโตก็จัดตั้งกรรมการบริหารประเทศในลักษณะเดียวกับกับการเป็นรัฐบาลโดยพฤตินัย อาจกล่าวได้ว่าการสื่อสารจาก AVNOJ เป็นการสื่อสารของสถาบันที่มีความสำคัญสูงสุดในการรองรับความชอบธรรมของติโตในระยะนั้น.....ในการประชุมที่บีฮัชเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๑๙๔๒ ซึ่งมีผู้แทนจากส่วนต่างๆ ของประเทศเกือบทุกส่วน (ผู้แทนจากสโลเวเนียไม่สามารถมาได้ เพราะการเดินทางผ่านแดนที่ข้าศึกครองอยู่มีอันตรายมาก) มีการลงมติให้ตั้งสภาต่อต้านฟาสซิสต์เพื่อเอกราชแห่งชาติ (Anti Fascist Council of National Liberation มีชื่อย่อว่า AVNOJ).....(ต ๙๔) อย่างไรก็ตามมีการประชุมสภา AVNOJ ในที่อื่นอีกเช่นที่เมืองยัยเซ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เข้าไปประชุมได้อย่างยากลำบาก แต่ก็เป็นประโยชนในการป้องกันกองกำลังจากฝ่ายอื่น มีตัวแทนเข้าร่วมประชุมในวงกว้างทุกระดับอายุ ทุกสาขาอาชีพ รวมทั้งนักบวชและผู้หญิง ผู้แทนเหล่านั้นเป็นพลเรือนแต่แต่งกายแบบทหารเพื่อความพร้อมในการรบ การประชุมที่เมืองยัยเซทำให้ติโตสามารถตั้งรัฐบาลอย่างเป็นทางการแม้จะเป็นรัฐบาลชั่วคราวของติโตก็ตาม รวมถึงการประชุมในครั้งนี้ได้มีการจัดตั้งกองบัญชาการสูงสุดก่อนหน้าเพียงสองสามสัปดาห์เพื่อรองรับการจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวซึ่งมีความหมายทำให้ติโตสามารถดำเนินกิจการในนามของรัฐได้..... “ผู้แทนที่มาประชุมสมัชชาครั้งที่สองเกือบทุกคนต้องเดินทางมายัยเซอย่างยากลำบาก โดยเดินเท้ามาแบบปาร์ติซาน คือ เดินเรียงเดี่ยว สะพานปืนบนไหล่ ผ่านแดนที่ข้าศึกครองอยู่. เป็นการพบปะกันที่มีลักษณะแปลก. ผู้ที่มามีทั้งผู้ใหญ่ผมหงอกและผู้เยาว์ที่ยังไม่มีหนวดเครา ทั้งกรรมกรและอาจารย์มหาวิทยาลัย ทั้งชาวนาและนักเขียน ทั้งนายทหารชั้นผู้ใหญ่และชั้นประทวนและพลทหาร ทั้งพระนิกายออร์โธดอกซ์ คาธอลิค และมุสลิม ทั้งผู้หญิงที่โพกหัวแบบชาวนา และผู้หญิงที่มีความรู้สูง..... “ผู้แทนที่มาประชุมสมัชชาครั้งที่สองเกือบทุกคนต้องเดินทางมายัยเซอย่างยากลำบาก โดยเดินเท้ามาแบบปาร์ติซาน คือ เดินเรียงเดี่ยว สะพายปืนบนไหล่ ผ่านแดนที่ข้าศึกครองอยู่. เป็นการพบปะกันที่มีลักษณะแปลก. ผู้ที่มามีทั้งผู้ใหญ่ผมหงอกและผู้เยาว์ที่ยังไม่มีหนวดเครา ทั้งกรรมกรและอาจารย์มหาวิทยาลัย ทั้งชาวนาและนักเขียน ทั้งนายทหารชั้นผู้ใหญ่และชั้นประทวนและพลทหาร ทั้งพระนิกายออร์โธดอกซ์ คาธอลิค และมุสลิม ทั้งผู้หญิงที่โพกหัวแบบชาวนา และผู้หญิงที่มีความรู้สูง.....(ต ๙๕) การจัดประชุมที่เมืองยัยเซเป็นเมืองในโครแอเชียซึ่งเป็นรัฐอิสระที่อยู่ในอารักขาของฮิตเลอร์ซึ่งฮิตเลอร์ให้ความสำคัญกับการอารักขาดินแดนส่วนนี้ ดังนั้นการประชุมที่เมืองยัยเซจึงเป็นสัญลักษณ์ในการท้าทายฮิตเลอร์ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ของติโตในการต่อต้านนาซี.....เมืองที่ประชุมเป็นส่วนของรัฐที่เรียกว่า “รัฐอิสระแห่งโครแอเชีย” ซึ่งตามทางการก็เป็นส่วนหนึ่งของที่เรียกว่า “ยุโรป-ป้อมปราการที่ไม่มีใครจะตีแตกได้” ของฮิตเลอร์”.....(ต ๙๕) นอกเหนือจากการจัดประชุมที่เป็นการท้าทายนาซี

ด้วยแล้ว การจัดตั้งรัฐบาลของติโตที่เมืองนี้ เป็นการประกาศโดยอ้อมว่ารัฐบาลของติโตไม่ยอมรับการรุกรานอธิปไตยของยูโกสลาเวียโดยเฉพาะการแบ่งแยกเพื่อการปกครองอันทำให้ยูโกสลาเวียเสียเอกราชและสูญเสียเอกภาพเนื่องจากการประทำของนาซีซึ่งติโตไม่อาจยอมรับได้.....เป้าหมายของการประชุมที่ยัยเซอยู่ที่จะตั้งรัฐบาลเป็นทางการ ที่อ้างได้ว่าเป็นผู้แทนของประชาชนชาวยูโกสลาเวียมากกว่ารัฐบาลหลวงพลัดถิ่น. ถ้าสามารถแสดงให้เห็นประจักษ์ในข้อนี้แล้วในยูโกสลาเวีย ติโตก็จะเร่งรัดให้นานาประเทศรับรองได้. ในกรณีนี้ การรับรองมาเร็วพอสมควร.....(ต ๙๖) ดังบทสรุปในบทพระราชนิพนธ์ถึงนโยบายของติโตในการรวมประเทศที่ว่า “การประชุมที่ยัยเซได้ตั้งรัฐบาลชั่วคราวสำหรับประเทศยูโกสลาเวียทั้งประเทศโดยหวังด้วยความมั่นใจว่าเยอรมันและพวกจะต้องปราชัย และยูโกสลาเวียจะต้องกลับมารวมเป็นประเทศสมบูรณ์. ประเทศจะกลับมาสถาปนาใหม่โดยมีหลักการปกครองใหม่และเหมาะสมกว่าเดิม โดยประชาชนของทุกภาคจะมีสิทธิ์ทัดเทียมกัน. เชื่อกันว่ารากฐานการปกครองดังนี้จะสามารถขจัดการขัดแย้งระหว่างภาคต่างๆ ซึ่งได้เป็นเหตุให้แตกแยกกันในประเทศก่อนสงครามโลก. เป็นครั้งแรกที่ชาวโครแอเชีย สโลเวเนีย มาเซโดเนีย และอื่นๆ ได้รับคำมั่นสัญญาว่าจะได้ปกครองตนเอง ซึ่งเคยถูกปฏิเสธมาตั้งแต่หลังปี ๑๙๑๘. เป็นโครงการที่ก่อให้เกิดศรัทธาอย่างแรงกล้า และช่วยให้ติโตได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางตอนปลายสงคราม.” (ต ๙๖)

โดยสรุป การสื่อสารกลุ่มหมายรวมถึงการสื่อสารผ่านกลุ่ม องค์การ หรือสถาบัน ซึ่งมีการสื่อสารที่ผ่านพรรคการเมืองเช่นพรรคคอมมูนิสต์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ คอมินเทอร์นในส่วนที่สัมพันธ์ระหว่างติโตกับมอสโคว์ ขบวนการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองกำลังโดยเฉพาะปาร์ติซานซึ่งเป็นเครื่องมือในทางการทหารของติโต กลุ่มผู้นำโดยเฉพาะในการทำหน้าที่แสดงปาฐกถาและการอบรมสมาชิกให้มีแนวความคิดที่เห็นพ้องกับการปฏิบัติการใดๆของติโต สภาเพื่อยืนยันมติใดๆของขบวนการปาร์ติซานซึ่งจะพัฒนาไปเป็นกองทัพแห่งชาติ และรัฐบาลซึ่งสถาปนาโดยสภาเพื่อให้ติโตสามารถดำเนินอย่างเท่าเทียมกันกับผู้นำของรัฐอื่นๆ

สื่อสิ่งพิมพ์

หมายถึงสื่อที่อยู่ในรูปของเอกสารหรือตัวพิมพ์เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ หรือจดหมาย เป็นต้น ในบทพระราชนิพนธ์ติโตได้สะท้อนถึงการสื่อสารโดยอาศัยสิ่งพิมพ์เป็นช่องทางการสื่อสารเช่นกัน โดยเฉพาะในห้วงระยะเวลานั้นซึ่งเป็นห้วงเวลาที่เริ่มต้นมีสื่อที่ออกอากาศเผยแพร่ จึงอาจกล่าวได้ว่าแทบไม่มีวิทยุกระจายเสียง หรือยังไม่ใช่ยุคเริ่มต้นของวิทยุโทรทัศน์ในเชิงพาณิชย์เลย ในครั้งนั้นเครื่องรับวิทยุกระจายเสียงก็ยังมีจำนวนน้อยมากต้องมีคนโดยเฉพาะคนหนุ่มมีกำลังไปฟังจากต่างที่ต่างถิ่นแล้ววิ่งกลับมาเล่าให้คนอื่นฟัง แม้แต่หนังสือพิมพ์ในห้วงเวลาสงครามก็หาได้ไม่ง่าย ถึงมีสื่อสิ่งพิมพ์ก็ยังมีคนอ่านหนังสือออกไม่มาก ในขบวนการปาร์ติซานจึงต้องมีกิจกรรมเร่งส่งเสริมการฝึกหัดการเขียนการอ่านหนังสือ สิ่งเดียวที่เป็นสื่อคือสื่อที่ใช้กันมาตั้งแต่มีมนุษย์คือการบอกเล่า ซึ่งกล่าวได้ว่าในขณะนั้นเทคโนโลยีทางการสื่อสารยังมีการพัฒนาไปไม่ไกล เรื่องเล่าก็มักเป็นเรื่องของความขม

ขึ้นในความทรงจำระหว่างจ้าวนายหรือผู้ปกครองกับทาสติดที่ดินของจ้าวนายเหล่านั้น.....อดีตช่างเหมือนอยู่ใกล้ปัจจุบันอย่างประหลาด. คือไม่มีเครื่องเล่นสำเร็จรูป ไม่มีวิทยุ ไม่มีโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ก็หายาก เพราะชาวชนบทน้อยคนนักที่จะรู้หนังสือ. จินตนาการของเขาเมื่อเด็กจึงหล่อหลอมจากเรื่องในอดีต - และอดีตที่ไม่เก่านัก คือการเป็นทาสของจ้าวนายที่ส่วนมากเคยกดขี่บีบคั้น.....(ต ๕-๖)

แม้จะมีคนอ่านหนังสือไม่ออกจำนวนมาก แต่การเผยแพร่แนวความคิดด้วยการแจกใบปลิวเถื่อนก็เป็นวิธีการที่นิยมในหมู่พวกคอมมูนิสต์ ตัวโจซิป เองเมื่อเริ่มต้นชีวิตในการทำกิจกรรมของพรรคคอมมูนิสต์ก็ไต่เต้าจากพนักงานแจกใบปลิวเถื่อน แต่เขาเป็นคนกล้าทำเพราะเชื่อมั่นในการแสดงออกของตนจะเป็นที่จับตาดูของผู้นำพรรค ติโตเองถึงกับไม่กลัวว่าจะถูกจับเนื่องจากการเผยแพร่เอกสารของพรรคคอมมูนิสต์ซึ่งเป็นพรรคนอกกฎหมาย จึงไม่น่าแปลกใจที่เขาจะถูกจับกุมด้วยข้อหานี้.....ในเดือนสิงหาคม ปี ๑๙๒๗ เขาถูกจับกุมด้วยข้อหาเก่าว่าแพร่เอกสารคอมมูนิสต์ตอนทำงานที่อยู่เรือ กราลเยวิกา เมื่อหนึ่งปีกว่าล่วงมาแล้ว.....(ต ๒๒) แม้เขาจะก้าวขึ้นมาเป็นเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์แล้ว การแจกใบปลิวเถื่อนก็ยังเป็นการสื่อสารที่ยังใช้ตลอดมา อาจกล่าวได้ว่าการแจกใบปลิวเถื่อนเป็นภารกิจสำคัญนอกเหนือไปจากการปลุกระดมมวลชนให้ร่วมกันต่อต้านอำนาจรัฐและสร้างอุดมการณ์คอมมูนิสต์ร่วมกัน ติโตเมื่อรับผิดชอบในตำแหน่งที่สูงขึ้นเขาได้กระตุ้นให้มีการขยายเครือข่ายออกไปอย่างกว้างขวางเพื่อดำเนินกิจกรรมใต้ดิน โดยตั้งกองบัญชาการไว้ที่เมืองซาเกร็บเพราะเป็นเมืองอุตสาหกรรมที่สามารถทำให้ขบวนการของชนชั้นกรรมาชีพมีความหมาย ทุกเครือข่ายในภาคต่างๆจะมีโรงพิมพ์ลับจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่กิจกรรมของพรรคคอมมูนิสต์ รวมทั้งแทรกซึมเข้าไปยังหน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะในหน่วยรักาความปลอดภัยเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของพรรครอดพ้นจากการถูกจับกุม.....เขาก็ยังเร่งรัดการตั้งการดำเนินงานใต้ดินของพรรคให้มั่นคงต่อไป และตั้งหน่วยคอมมูนิสต์ทั่วทั้งประเทศ โดยมีข่ายการติดต่อกับกองบัญชาการของพรรคที่ซาเกร็บ. ภารกิจมีการตั้งโรงพิมพ์ลับในภาคต่างๆ โดยมีเจ้าหน้าที่ที่ไว้วางใจได้เป็นผู้ดำเนินการ การให้ฝ่ายคอมมูนิสต์แทรกซึมตำแหน่งทางการของรัฐ โดยเฉพาะในวงการตำรวจและหน่วยรักษาความปลอดภัย.....(ต ๓๔-๓๕) ในการเป็นเลขาธิการพรรคของเขาไม่ได้ราบรื่นอย่างที่ควรเป็น เพราะในที่สุดเขาต้องเดินทางไปประจำที่มอสโคว์ตามคำสั่งของคอมินเทอร์น งานในมอสโคว์ที่เขาต้องทำหนีไม่พ้นเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับเอกสาร โดยเฉพาะการแปลประวัติของบอลเชวิคที่แต่งโดยสตาลินจากภาษารัสเซียเป็นภาษาเซอร์โบ-โครแอต ซึ่งทำให้เขารู้ซึ้งถึงบอลเชวิคและแนวคิดของสตาลิน เพราะการแปลต้องรักษาความถูกต้องของลัทธิคอมมูนิสต์และมาร์กซิสต์ นอกเหนือจากเขาจะเรียนรู้ถึงความคิดคอมมูนิสต์และของสตาลินแล้ว เขายังต้องเรียนรู้ถึงการเอาตัวรอดจากระบบสตาลินเพราะเพื่อนร่วมงานของเขาสองคนถูกกำจัด ทำให้ติโตใช้เป็นโอกาสในการทำงานคนเดียวเพื่อแสดงถึงความจงรักภักดีต่อสตาลิน และสิ่งนี้สอนใจให้ติโตต้องคอยหลบสตาลินหลังจากออกจากมอสโคว์เพื่อกลับยูโกสลาเวียภายหลังจากนั้น.....เขาได้รับมอบภาระร่วมกับอีกสองคนในการแปลเรื่องประวัติของพรรคคอมมูนิสต์ (บอลเชวิค) ซึ่งสตาลินเป็นผู้เขียน จากภาษารัสเซียเป็นภาษาเซอร์โบ - โครแอต ซึ่ง

เป็นภาษาที่ใช้ในยูโกสลาเวีย อันเป็นงานที่ลำบาก โดยเฉพาะการแปลต้องได้รับการตรวจทานเพื่อมิให้ปรากฏการผิดเพี้ยนคลาดเคลื่อนใดๆ ทางภาษา หรือมิให้มีการตีความที่เพี้ยนไปจากลัทธิแม้แต่เล็กน้อย หรือที่จะแสดงความเข้าใจผิดมาร์กซิสต์ตามยี่ห้อของสตาลิน. งานยิ่งลำบากมากขึ้นเมื่อเพื่อนร่วมงานทั้งสองคนถูกกำจัด และเขาต้องทำงานให้เสร็จแต่ลำพัง. พวกจ้าวนายรัสเซียของเขาอยากจะพิสูจน์ความภักดีของตนต่อสตาลิน จึงถือว่า งานนี้มีความสำคัญยิ่งกว่างานอื่นใดที่ติโตจะต้องทำในยูโกสลาเวีย.....(ต ๓๕)

สื่อที่สำคัญนอกเหนือจากสื่อบุคคลที่ใช้ปากเป็นเครื่องมือโดยเฉพาะในการปลุกระดมมวลชนก็คือ เอกสารใบปลิวที่ปลุกปั่นให้ผู้คนต่อต้านอำนาจรัฐที่เป็นของนายทุนในการกดขี่ผู้ยากไร้ ทั้งใบปลิวและการอาศัยสื่อบุคคลเป็นสิ่งที่ติโตดำเนินการต่อเนื่องจากอดีตที่เขาเคยเป็นผู้กระทำเอง เมื่อมาดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวีย เขาก็ยังสั่งให้เจ้าหน้าที่ลักลอบดำเนินการเช่นนี้ต่อไป แต่การดำเนินการเช่นนี้จะบรรลุเป้าหมายก็ต่อเมื่อพรรคคอมมูนิสต์ต้องแข็งแกร่งมีความรักใคร่สมานฉันท์ต่อกัน มิฉะนั้นจะทำงานที่อยู่นอกกฎหมายไม่ถนัดเพราะอาจมีหนอนบ่อนไส้ได้ ติโตได้เร่งปฏิรูปโครงสร้างของพรรคจากกรรมการระดับภาค ไปสู่กรรมการระดับเมือง และไปสู่ระดับกลุ่มย่อย หากมีการจัดประชุมก็จะมีการดึงระดับตัวแทนภาคเข้าร่วมด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการยอมรับในความรับผิดชอบร่วมกัน การพบปะจะเป็นการกระตุ้นให้กำลังใจซึ่งกันและกัน เพราะการใช้สื่อบุคคลและเอกสารใบปลิวเป็นกิจกรรมที่ต้องดำเนินการโดยลำพังจึงต้องได้รับการกระตุ้นในเรื่องจิตใจให้ฮึกเหิมอยู่เสมอ.....วิธีการกระตุ้นให้มีความสามัคคีในพรรคอีกอย่างหนึ่งคือการจัดประชุมใหญ่ โดยให้โอกาสผู้แทนจากทุกภาคของประเทศมาพบกัน และได้รับทราบนโยบายของพรรค ทั้งทำให้เกิดอุ่นใจเพราะเห็นความสมัครสมานและความสำเร็จ. การพบปะกันดังนี้เป็นเครื่องกระตุ้นกำลังใจอย่างดียิ่งในหมู่สมาชิกของพรรค ที่ส่วนใหญ่ต้องปฏิบัติการตามลำพังในงานล่อแหลม เสี่ยงเดินขบวน. ภัย เช่นการแจกใบปลิวเถื่อน หรือการยุแหย่ให้ผละงาน และหนุนการเดินขบวน.....(ต ๔๓-๔๔)

ไม่นานภายหลังจากนั้นยูโกสลาเวียก็ไม่เป็นปกติสุขเมื่อพระเจ้าแผ่นดินถูกลอบปลงพระชนม์ในฝรั่งเศส ทำให้ราชอาณาจักยูโกสลาเวียต้องถูกปกครองโดยผู้สำเร็จราชการคือ เจ้าชายปอล ส่วนยุโรปเริ่มต้นเข้าสู่ภาวะสงครามที่ก่อโดยฮิตเลอร์ นาซีพยายามบีบเจ้าชายปอลให้เข้าข้างฝ่ายอักษะ ส่วนอังกฤษก็เร่งรัดให้ยูโกสลาเวียยืนข้างอังกฤษ เพราะอังกฤษต้องการส่งกองกำลังไปช่วยกรีซซึ่งกำลังได้รับการรุกรานจากมุสโสลินี ในขณะนั้นติโตเป็นเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์แล้ว แต่ผู้นำของโลกในขณะนั้นไม่ได้มองติโตและพรรคคอมมูนิสต์ของติโตว่ามีความสำคัญแต่อย่างใด โดยเฉพาะตัวติโตยังไม่เป็นที่รู้จักในเวทีระหว่างประเทศ แม้ว่าพรรคคอมมูนิสต์ของติโตมีแนวโน้มที่จะเข้าข้างฝ่ายอักษะเพราะฮิตเลอร์ได้ทำสนธิสัญญาเป็นพันธมิตรกับรัสเซียเป็นลายลักษณ์อักษร พลอยทำให้พรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียจำเป็นต้องเป็นพันธมิตรกับเยอรมัน แต่นั่นก็ไม่ได้ทำให้สถานะของติโตกระเตื้องขึ้นเพราะตะวันตกก็ยังมิได้สนใจติโตอยู่ดี ฮิตเลอร์เองเป็นผู้ดำเนินนโยบายที่ผลักดันให้ติโตโดดเด่นขึ้นมา เมื่อนาซีบุกรัสเซียด้วยความไม่ไว้วางใจตามแผน บาร์บารสซา การบุกรัสเซีย

จำเป็นต้องรุกรานยูโกสลาเวียก่อน ทำให้การตัดสินใจของฮิตเลอร์ส่งผลกระทบที่รุนแรงสองประการ คือ นาซีเป็นศัตรูทั้งต่อรัสเซียและติโต สถานการณ์ในยูโกสลาเวียที่ทำท่าจะเลวร้าย จึงได้มีกองกำลังทหารปฏิวัติเจ้าชายปอลและตั้งรัฐบาลหลวงชุดใหม่ แต่ไม่ทันไรรัฐบาลหลวงชุดใหม่ต้องกลายเป็นรัฐบาลพลัดถิ่นเมื่อนาซีบุกยึดยูโกสลาเวียหลังจากนั้นไม่นาน.....แต่ก็ไม่เคยมีการติดต่อกับฝ่ายคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียเลย. ฝ่ายตะวันตกไม่รู้จักติโตเลย และไม่ถือว่าพรรคคอมมูนิสต์มีความสำคัญสำหรับการเมืองในยูโกสลาเวีย และอย่างไรก็ตาม ฝ่ายคอมมูนิสต์ก็มีทางจะเป็นศัตรูของฝ่ายตะวันตกได้ ถ้าคำนึงถึงพันธะซึ่งฝ่ายคอมมูนิสต์ต้องมีเพราะถูกบังคับให้ยอมรับรู้สนธิสัญญาระหว่างนาซีกับโซเวียต. แต่ก็ไม่เคยมีการติดต่อกับฝ่ายคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียเลย. ฝ่ายตะวันตกไม่รู้จักติโตเลย และไม่ถือว่าพรรคคอมมูนิสต์มีความสำคัญสำหรับการเมืองในยูโกสลาเวีย และอย่างไรก็ตาม ฝ่ายคอมมูนิสต์ก็มีทางจะเป็นศัตรูของฝ่ายตะวันตกได้ ถ้าคำนึงถึงพันธะซึ่งฝ่ายคอมมูนิสต์ต้องมีเพราะถูกบังคับให้ยอมรับรู้สนธิสัญญาระหว่างนาซีกับโซเวียต.....(ต ๔๖)

หลังจากที่ฮิตเลอร์ฉีกสนธิสัญญาที่ทำกับรัสเซียและบุกยึดยูโกสลาเวีย เปิดโอกาสให้สถานภาพของติโตเริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้นเมื่อติโตนำกองกำลังปาร์ติซานของเขาก่อวินาศกรรมและทำสงครามใต้ดินต่อกองกำลังของนาซี พร้อมไปกับการต่อต้านกองกำลังเช็ตนิกของรัฐบาลหลวงซึ่งเป็นรัฐบาลพลัดถิ่น ติโตได้พยายามเรียกร้องความสนใจจากฝ่ายสัมพันธมิตรโดยเฉพาะอังกฤษให้เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนกองกำลังปาร์ติซานแทนที่กองกำลังเช็ตนิกซึ่งติโตพยายามเปิดเผยความจริงให้อังกฤษรับรู้ว่าขบวนการใดกันแน่ที่ต่อต้านนาซีอย่างแท้จริง ในการนี้อังกฤษได้ส่งคนมาตรวจสอบเรื่องราวดังกล่าว แต่กว่าจะสำเร็จได้อังกฤษต้องส่งคนมาติดต่อฝ่ายปาร์ติซานหลายคน คนเหล่านั้นมักตายและหายสาบสูญไปจากการสงคราม หนึ่งในนั้นคือ พันตรีแอเธอร์ตัน ซึ่งเคยเป็นนักหนังสือพิมพ์และรู้จักยูโกสลาเวียเป็นอย่างดี แต่ก็ตายจากการถูกปล้นไม่สามารถทำให้ความฝันของติโตบรรลุผล ซ้ำร้ายทำให้รัฐบาลอังกฤษเข้าใจติโตอย่างผิดๆเมื่อสื่อหนังสือพิมพ์ของสหรัฐปล่อยข่าวลือออกไปว่าแอเธอร์ตันตายเพราะถูกลอบสังหารโดยฝ่ายปาร์ติซาน ซึ่งสื่อหนังสือพิมพ์ของสหรัฐได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตของติโตในเชิงลบในความพยายามทำให้อังกฤษไม่ยอมรับผู้นำยูโกสลาเวียที่มีอุดมการณ์แตกต่างจจากฝ่ายตะวันตก.....ติโตจึงพลาดโอกาสที่จะติดต่อกับฝ่ายอังกฤษโดยตรงเพื่อชักจูงให้มาตรวจดูขบวนการของเขาด้วยตนเอง. สถานการณ์ยิ่งซ้ำร้ายยิ่งขึ้นอีกเมื่อศัตรูทางการเมืองของเขาเริ่มแพร่ข่าวลือ ซึ่งนักหนังสือพิมพ์อเมริกันผู้มีชื่อคนหนึ่งได้รับฟังและแพร่ข่าวต่อไปว่าแอเธอร์ตันถูกฝ่ายปาร์ติซานสังหาร. ติโตเดือดดาลมาก และยังคงโกรธอยู่ปีหนึ่งภายหลัง.....(ต ๖๗)

นอกจากนี้แล้วสื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้ยังอยู่ในรูปของจดหมายที่มาจากการติดต่อของผู้นำต่างๆ โดยเฉพาะจดหมายของเชอร์ชิลล์ที่มีต่อติโตผ่านพลจัตวาแมคลีนซึ่งอังกฤษส่งมาประจำตัวติโต มีการใช้จดหมายเป็นสื่อกลางในการติดต่อระหว่างผู้นำทั้งสองโดยชี้ให้เห็นว่าเชอร์ชิลล์เปลี่ยนใจหันมาสนับสนุนกองกำลังปาร์ติซานแทนที่การสนับสนุนมิไฮโลวิช แม้ว่าอังกฤษต้องสนับสนุนรัฐบาลพลัดถิ่นที่ประจำอยู่ในลอนดอน เชอร์ชิลล์ต้องการบอกให้ติโตรู้ว่าการสนับสนุนขบวนการปาร์ติซานเป็นคนละประเด็นกับการรับรองทางการเมือง เพราะนโยบายของอังกฤษรับรองสถานภาพของรัฐบาล

พลัดถิ่นเช่นเดียวกับทางสหรัฐอเมริการหรือแม้แต่สหภาพโซเวียต ซึ่งติโตย่อมไม่สบายใจที่รัฐบาลหลวงยังคงได้รับการยอมรับอย่างแข็งแกร่งในสหรัฐตามที่เชอร์ชิลล์พูดในจดหมายถึงอิทธิพลของทูตสหรัฐ โฟติช ประจำยูโกสลาเวียที่ให้การยอมรับรัฐบาลหลวง ทั้งๆที่สหรัฐโดยโดโนแวนซึ่งเป็นเพื่อนนายอินทร์แถลงข่าวผ่านวิทยุกระจายเสียงในอังกฤษสนับสนุนติโตในการต่อต้านนาซี อันสะท้อนให้เห็นถึงความแข็งแกร่งของผู้นำเซอร์บในทางการปกครองซึ่งไม่เป็นที่ชื่นชอบของคนทั่วไปโดยเฉพาะติโตซึ่งเป็นชาวโครแอต และสหภาพโซเวียตก็ให้การรับรองรัฐบาลหลวงทั้งที่ขบวนการปาร์ติซานทำหน้าที่รับใช้สตาลิน อาจเป็นไปได้ในระยะเวลานั้นคือในปีพ.ศ.๒๔๘๘ ก่อนสงครามสิ้นสุดสองปียังเป็นการเร็วเกินไปต่อสถานภาพใดๆของติโตในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ.....จดหมายดังกล่าวนี้เป็นการบอกใบ้อย่างชัดแจ้งว่า การช่วยเหลือทางทหารไม่ได้หมายความถึงการรับรองทางการเมืองด้วย และว่านโยบายของรัฐบาลอังกฤษต้องสอดคล้องกับนโยบายของสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตรัสเซีย. ทั้งนี้ไม่ทำให้ติโตสบายใจนัก เพราะเขาทราบดีว่ารัฐบาลหลวงมีอิทธิพลมากในสหรัฐอเมริกา เพราะผลงานของเอกอัครราชทูตยูโกสลาเวีย คอนสตันตีน โฟติช (Constantine Fotic) และการหาเสียงอย่างแข็งขันของฝ่ายเซอร์เบียในวอชิงตัน (Washington). นอกจากนี้ ระยะนั้นติโตก็ไม่มั่นใจในการสนับสนุนของโซเวียตต่อเป้าหมายทางการเมืองของตน เพราะสหภาพโซเวียตยังรับรองรัฐบาลหลวงและยังดำเนินการอย่างเชื่องช้าในการเจรจาเรื่องส่งคณะผู้แทนมาประจำติโต.....(ต ๑๐๑)

โดยสรุป สื่อสิ่งพิมพ์เป็นอีกสื่อที่ใช้ในเหตุการณ์ที่ติโตเข้าเกี่ยวข้องอย่างน้อย ๓ รูปแบบ คือในรูปของเอกสารใบปลิวซึ่งพรรคคอมมูนิสต์ใช้ในการเผยแพร่อุดมการณ์ การทำสนธิสัญญาซึ่งใช้เป็นข้อตกลงอย่างเป็นทางการในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเช่นสนธิสัญญาระหว่างเยอรมันกับรัสเซีย และจดหมายโดยเฉพาะจดหมายในรูปการติดต่อระหว่างผู้นำเช่นเชอร์ชิลล์กับติโตเพื่อยืนยันความช่วยเหลือต่อติโตแทนมิไฮโลวิช

สื่อวิทยุ

สื่อวิทยุในที่นี้หมายรวมทั้งสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุคมนาคมหรือวิทยุสื่อสาร สื่อวิทยุจึงครอบคลุมทั้งสื่อมวลชนและสื่อสาธารณะ ก่อนหน้าการบุกยูโกสลาเวียของฮิตเลอร์เป็นที่รับรู้กันทั่วไปว่าจะมีสถานการณ์เช่นนั้นเกิดขึ้นในไม่ช้า ติโตเองก็คาดการณ์เช่นนั้นด้วย เขาจึงไม่ประจำอยู่ในนครเปลเกรดซึ่งเป็นเมืองหลวง แต่มาประจำที่ซาเกร็บซึ่งเป็นเมืองสำคัญที่สุดจนเสมือนเป็นเมืองหลวงของโครแอเชีย แม้ว่าโครแอเชียจะมีพวกหัวรุนแรงเช่นพวกอุสตาซีอยู่ก็ตาม แต่ชาวโครแอตซึ่งถือว่าเป็นแคว้นที่ยิ่งใหญ่ไม่แพ้แคว้นเซอร์บเบียมักไม่ชอบราชอาณาจักรยูโกสลาเวียเนื่องจากดูแลและปกครองโดยชาวเซอร์บ ก่อนเบลเกรดถูกทำลาย ติโตได้พึ่งวิทยุสื่อสารในการติดตามสถานการณ์สงครามและเป็นสื่อกลางระหว่างมอสโคว์กับติโตโดยมีคอมินเทอร์นเป็นช่องทาง ติโตได้รับทราบจากเจ้าหน้าวิทยุสื่อสารของตนในซาเกร็บว่า มอสโคว์กำลังลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพระหว่างสหภาพโซเวียตกับรัฐบาลหลวงของราชอาณาจักรยูโกสลาเวียเพื่อต้านทานการบุกของนาซี ซึ่งเป็นเรื่องที่ติ

โตยินดีแม้ว่าจะสะท้อนว่ารัฐบาลหลวงใกล้ชิดกับรัสเซียมากขึ้นหลังจากที่รัสเซียเคยรับรองรัฐบาลหลวงมาก่อนหน้าตั้งแต่ตอนแรกๆของสงคราม ทั้งนี้เท่ากับเปิดโอกาสให้ติโตต่อต้านนาซีได้อย่างชอบธรรม.....ถือกันว่าซาเกร็บ เมืองหลวงของโครเอเซีย ที่มีคนต่อต้านรัฐบาลกลางจำนวนมากปลอดภัยกว่าเบลเกรด เมืองหลวงของประเทศ. ในซาเกร็บ ติโตมีคฤหาสน์ส่วนตัวและคณะเจ้าหน้าที่สื่อสารที่สามารถติดต่อกับทุกส่วนของประเทศ. ณ ที่นั้น มีสถานีวิทยุสื่อสารลับ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ของคอมินเทอร์นรับคำสั่งจากมอสโคว์ และส่งรายงานของติโตให้คอมินเทอร์น. ในวันก่อนเยอรมันโจมตีเบลเกรดได้รับข่าวว่าได้มีการลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพระหว่างยูโกสลาเวียและสหภาพโซเวียตรัสเซีย. เป็นเหตุการณ์ที่ถือว่าน่ายินดีอย่างยิ่ง เพราะเหตุที่ไม่เคยมีความสัมพันธ์เป็นทางการเลยระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรยูโกสลาเวียและรัสเซียคอมมูนิสต์.....(๓ ๕๐)

หลังจากนั้นไม่นานนาซีได้บุกยูโกสลาเวียและทำลายเบลเกรดราบเป็นหน้ากลอง อันเป็นตัวเร่งให้ติโตต้องพบปะกับมิไฮโลวิชเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของประเทศ ในระยะแรกสถานะของติโตยังสู้มิไฮโลวิชไม่ได้เพราะมิไฮโลวิชเป็นตัวแทนของรัฐบาลหลวงซึ่งเป็นรัฐบาลที่เป็นทางการแม้ว่าจะเป็นรัฐบาลพลัดถิ่นไปแล้วก็ตาม ในขณะที่ติโตเป็นขบวนการนอกกฎหมายที่รับรู้โดยโซเวียตเท่านั้น มิไฮโลวิชได้ใช้วิทยุสื่อสารเช่นเดียวกันในการติดต่อกับโลกภายนอก การแข่งขันกันขอความช่วยเหลือและการยอมรับนับถือจากโลกภายนอกระหว่างมิไฮโลวิชกับติโตเป็นไปอย่างจริงจัง เมื่อติโตพบกับมิไฮโลวิชทำให้ติโตทราบว่าตนตกเป็นรองมิไฮโลวิชในด้านการสื่อสารกับฝ่ายสัมพันธมิตร มิไฮโลวิชจะประสบความสำเร็จในการติดต่อสื่อสารในช่วงแรกได้ดีกว่า เขาได้ใช้ทั้งคนนำสารประกอบกับวิทยุสื่อสารเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับอังกฤษ แต่น่าเสียดายที่เขาไม่ได้ต่อต้านนาซีอย่างที่ขบวนการปาร์ติซานกำลังเร่งดำเนินอยู่ซึ่งในภายหลังผลของการปฏิบัติอย่างแท้จริงได้รับการยอมรับมากกว่าการใช้วิธีการหว่านล้อมของมิไฮโลวิช.....มิไฮโลวิชประสบความสำเร็จในการติดต่อทางวิทยุสื่อสารกับรัฐบาลพลัดถิ่น (ซึ่งไปตั้งในประเทศอังกฤษ) ดังนั้น ตัวประกอบในการต่อสู้ชิงดีกันระหว่างผู้นำทั้งสองจึงได้เพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่ง คือการแข่งกันขอความช่วยเหลือ และความยอมรับนับถือจากโลกภายนอก. เมื่อผู้นำทั้งสองพบกันอีกในวันที่ ๒๗ ตุลาคม มิไฮโลวิชได้ก้าวหน้าไปมากในด้านนี้. เขาได้ส่งรายงานให้รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรยูโกสลาเวียแล้ว โดยใช้นำสารและวิทยุในเรื่องการที่ตนได้ปฏิบัติงานเป็นอย่างดีในเซอร์เบีย และไม่ได้กล่าวอะไรเลยถึงการต่อต้านที่ฝ่ายคอมมูนิสต์ปฏิบัติ.....(๓ ๕๙)

สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้ติโตและขบวนการปาร์ติซานอยู่ในภาวะที่ย่ำแย่ เพราะต้องพึ่งตนเองในการต่อสู้กับกองกำลังของนาซี เขาไม่ได้รับความช่วยเหลือจากโลกภายนอก ในขณะที่ต้องคอยรับคำสั่งจากคอมินเทอร์น ยิ่งในช่วงหลังติโตขาดอุปกรณ์วิทยุสื่อสารถึงกับขบวนการปาร์ติซานต้องไปยึดอุปกรณ์จากฝ่ายตรงข้ามมาให้ติโตได้ใช้ติดต่อกับทางมอสโคว์ สิ่งเหล่านี้เป็นสัญญาณเตือนให้ติโตต้องการเป็นผู้นำของประเทศอย่างเต็มตัวและเป็นอิสระในการดำเนินการ ในระยะหลังๆติโตพยายามติดต่อกับอังกฤษโดยตรงและขอให้อังกฤษส่งตัวแทนมาประจำในกองทัพปาร์ติซาน พร้อมกับการรุกคืบในการจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวในอนาคตเพื่อให้มีสถานภาพในความเป็นรัฐในการติดต่อกับ

โลกภายนอก.....ฐานะของพวกปาร์ติซานขณะนั้นอยู่ในภาวะจนตรอก และติโตต้องเริ่มการต่อสู้ดิ้นรนอันยาวนาน เพื่อให้ได้มาซึ่งความช่วยเหลือจากนอกประเทศ. ตามหลัก ในฐานะคอมมูนิสต์ เขายังต้องรับคำสั่งจากคอมินเทอร์น แต่ก็ยากที่จะปฏิบัติตามได้ในยุทธการประจำวัน ทั้งเขาก็มีความรู้สึกว่าตนควรมีสิทธิที่จะเป็นผู้นำอิสระแล้ว. การติดต่อสื่อสารกับรัสเซียถูกตัดขาดไป โดยสิ้นเชิงระยะหนึ่ง นับแต่การถอยออกจากเซอร์เบียเมื่อปลายปี ๑๙๔๑ และไม่ได้เริ่มใหม่จนกระทั่งเมื่อพวกปาร์ติซานสามารถยึดอุปกรณ์ให้ติโตใช้วิทยุสื่อสารติดต่อกับมอสโคว์ได้เมื่อต้นปี ๑๙๔๒.....(ต ๖๓) อันที่จริงติโตพยายามติดต่อกับมหาอำนาจทั้งปวงเพื่อให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนกองกำลังของเขาในการต่อสู้กับนาซี โดยเฉพาะแม้ว่าติโตจะเป็นคนหัวแข็งแต่ก็ยอมสิโรราบต่อสตาลินเพียงหวังให้รัสเซียส่งความช่วยเหลือมาให้ ติโตถึงกับใช้ถ้อยคำที่มีไปถึงมอสโคว์ในปีพ.ศ.๒๔๘๕ ว่า “ขอได้โปรดพยายามทำทุกอย่างเพื่อส่งอาวุธและยุทโธปกรณ์ให้เรา. ขอให้แจ้งว่าเราจะได้รับหรือไม่และเมื่อใด.” (ต ๖๕) แต่ก็ไม่เป็นผล ดีมีทรอฟตัวแทนคอมินเทอร์นกล่าวตอบอย่างไม่มีเยื่อใยต่อติโตแทบจะในทันทีทางวิทยุสื่อสารว่า “เสียใจอย่างยิ่ง ท่านอย่าหวังว่าเราจะสามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้ในเร็ววัน” (ต ๖๕) อันเป็นบีบบังคับให้ติโตต้องหันไปขอความช่วยเหลือจากฝ่ายสัมพันธมิตร และมีส่วนทำให้ติโตมีความใกล้ชิดสัมพันธมิตรในการถ่วงดุลกับรัสเซียในกาลต่อมา

อย่างไรก็ตามการต่อสู้โดยลำพังของติโตยังไปเป็นอยู่ระยะเวลาหนึ่ง การขาดสถานภาพของติโตทำให้กองทัพปาร์ติซานต้องรบไปวันหนึ่งๆอย่างขาดทิศทาง เนื่องจากไม่ได้มีส่วนร่วมใดๆในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อย่างดีที่สุดติโตก็ได้แต่ฟังข่าวสารจากวิทยุกระจายเสียงทั้งจากบี.บี.ซี. จากสหภาพโซเวียต และจากวิทยุยูโกสลาเวียวิทยุเสรีซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของโซเวียตอยู่ดี..... สำหรับข่าวจากโลกภายนอก เขาต้องพึ่งข่าววิทยุกระจายเสียง โดยเฉพาะจากสหภาพโซเวียตและจากสถานีชื่อยูโกสลาเวียเสรี ซึ่งออกอากาศภายใต้ความควบคุมของโซเวียตจากฐานในรัสเซีย. สำหรับข่าวจากโลกภายนอก เขาต้องพึ่งข่าววิทยุกระจายเสียง โดยเฉพาะจากสหภาพโซเวียตและจากสถานีชื่อยูโกสลาเวียเสรี ซึ่งออกอากาศภายใต้ความควบคุมของโซเวียตจากฐานในรัสเซีย.....(ต ๖๘) แต่เหมือนโชคชะตาเข้าข้างติโต ทำให้สถานการณ์ของติโตเริ่มดีขึ้นเมื่อทางอังกฤษได้ส่งพันเอก เอ็ส. ดับบลิว. เบลีย์ มาสืบการทำงานของมิไฮโลวิชและทำให้ทราบความจริง ในที่สุดอังกฤษได้หันมาให้การสนับสนุนติโตมากขึ้นเรื่อยๆ ท่ามกลางสงครามติโตได้ฝึกอบรมสมาชิกในสังกัดให้ทราบถึงเป้าหมายของสงครามคือการขับไล่เยอรมันและพรรคพวกในขณะที่ยึดมั่นในอุดมการณ์แบบคอมมูนิสต์ การมีอุดมการณ์แบบคอมมูนิสต์ทำให้ติโตยังต้องพึ่งพิงรัสเซียและสร้างผลงานให้รัสเซียพอใจ ทางหนึ่งที่ได้คือการเผยแพร่ข่าวไปสู่โลกภายนอกผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียง เพื่อผลงานดังกล่าวขบวนการปาร์ติซานจึงต้องเร่งยึดเครื่องวิทยุมากจากเยอรมัน เพื่อให้กระจายข่าวสารการสู้รบของพวกปาร์ติซานผ่านกองบัญชาการของติโตไปยังประชาชน ทั้งนี้โดยอาศัยสถานีวิทยุยูโกสลาเวียเสรีที่อุดหนุนโดยรัสเซีย รายการที่ออกไปจึงเป็นการเผยแพร่ผลงานของขบวนการปาร์ติซานและการเชิดชูสหภาพโซเวียตเป็นหลัก.....การแพร่ข่าวจากโลกภายนอก โดยเฉพาะข่าวที่เกี่ยวกับขบวนการปาร์ติซานเป็นหน้าที่ของหัวหน้าสาย (คอมมิซซาร์ - Commissar) - และของ

กรรมการประชาชนในท้องถิ่น. ตอนปีต้นๆ ของสงคราม - จนกระทั่งปี ๑๙๔๔ - ข่าวมักจะหายาก. ตอนปี ๑๙๔๓ หน่วยทหารเกือบทุกหน่วยและชุมนุมชนใหญ่ๆ ที่อยู่ในแดนปลดปล่อยวิทยุของตนโดยมากเป็นเครื่องที่ยึดมาจากพวกเยอรมัน. หลายแห่งจะรับฟังรายการของวิทยุยูโกสลาเวียเสรีได้สถานีนี้รัสเซียสนับสนุน และกระจายเสียงจากแดนรัสเซีย แพร่ข่าวการสู้รบของพวกปาร์ติซาน ซึ่งถ่ายทอดผ่านกองบัญชาการของติโต ตลอดจนข่าวทางการและใบปลิวเกี่ยวกับปฏิบัติการสงครามของฝ่ายรัสเซีย. โดยที่ฝ่ายคอมมูนิสต์ยกย่องสหภาพโซเวียตอย่างไม่มีติเตียนว่า เป็นเพื่อนและพันธมิตรที่ไว้ใจได้แต่ฝ่ายเดียว จึงให้ความสนใจแก่ความสำเร็จของโซเวียต มากกว่าของพันธมิตรอื่นๆ.....(๓ ๙๒) อย่างไรก็ตามในส่วนที่รับข่าวสารจากภายนอกกลับเป็นข่าวสารที่ได้จากรายการวิทยุของบี.บี.ซี.เป็นหลัก ซึ่งเป็นที่สนใจของพวกปาร์ติซานเนื่องจากสามารถรับรู้สถานการณ์สงครามโลกจากภายนอกได้ แต่การที่เครื่องรับวิทยุคลื่นสั้นมีจำนวนจำกัด ทำให้ต้องอาศัยเด็กหนุ่มที่เก่งภาษาอังกฤษและความจำดีออกไปรับฟังรายการบี.บี.ซี.เพื่อวิ่งกลับมาเล่าให้ผู้ใหญ่รับทราบ สามารถดึงผู้มีส่วนร่วมในการแพร่ข่าวและหาข่าวได้จำนวนมาก ซึ่งส่งผลถึงวิถีชีวิตของชาวยูโกสลาเวียในภายหลังสงครามสิ้นสุดลงแล้ว.....รายการวิทยุ บี.บี.ซี. (วิทยุอังกฤษ) ภาคต่างประเทศก็เป็นที่สนใจของพวกปาร์ติซานหลายกลุ่ม โดยเฉพาะในภาคตะวันตกของยูโกสลาเวีย และในตำบลที่อยู่โดดเดี่ยว เช่นที่แห่งหนึ่งในบอสเนีย เขาเลือกเด็กหนุ่มที่รู้ภาษาอังกฤษและมีความจำดีเยี่ยมให้เดินไปหมู่บ้านที่อยู่ห่างห้าไมล์ทุกวัน เพื่อไปฟังข่าว บี. บี. ซี. แล้ววิ่งกลับมารายงานให้ผู้ใหญ่ในบ้านทราบ.....(๓ ๙๓)

โดยสรุป สื่อวิทยุที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นทั้งวิทยุสื่อสารและวิทยุกระจายเสียง วิทยุสื่อสารถูกใช้เพื่อการติดต่อระหว่างผู้นำหรือองค์การโดยเฉพาะจะเป็นวิทยุสื่อสารลับในกรณีการทำงานของติโตและปาร์ติซาน ส่วนวิทยุกระจายเสียงถูกใช้เพื่อเผยแพร่ผลงานของขบวนการปาร์ติซานให้โลกภายนอกรับรู้ผ่านสถานีวิทยุยูโกสลาเวียเสรีที่ได้รับการสนับสนุนจากรัสเซีย นอกจากนี้ยังถูกใช้เพื่อรับข้อมูลข่าวสารจากภายนอกเช่นวิทยุบี.บี.ซี.เพื่อให้ผู้ใหญ่รับทราบถึงสถานการณ์สงครามโลกที่กำลังดำเนินอยู่

บทสรุป

สภาพการสื่อสารในห้วงเวลานั้น มีการใช้ทั้งสื่อบุคคล กลุ่ม สิ่งพิมพ์ และวิทยุโดยพบว่า ติโตถือว่าเป็นสื่อบุคคลที่มีความสำคัญมากที่สุดเนื่องจากเขามีศิลปะในการเป็นผู้นำสามารถเข้าสังคมกับผู้อื่นและทำให้ผู้อื่นยอมรับในตัวเขา นอกเหนือจากตัวเขาแล้ว เพื่อนของติโตนับว่ามีคุณูปการต่อติโตเพราะเป็นสื่อกลางที่ช่วยทำให้เขารอดพ้นจากอิทธิพลของสตาลิน นอกจากนี้สื่อบุคคลในการสงครามยังประกอบด้วยสตรีและคนหนุ่มในการทำหน้าที่นำสารต่างๆเพื่อให้กองทัพตามสถานการณ์ทันในการต่อสู้สงคราม สำหรับการสื่อสารกลุ่มหมายรวมถึงการสื่อสารผ่านกลุ่ม องค์การ หรือสถาบัน เช่น การสื่อสารผ่านพรรคคอมมูนิสต์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ การสื่อสารผ่านคอมินเทอร์นในความสัมพันธ์ระหว่างติโตกับมอสโคว์ การสื่อสารผ่านขบวนการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองกำลังโดยเฉพาะปาร์ติซานซึ่งเป็นเครื่องมือในทางการทหารของติโต การสื่อสารผ่านกลุ่มผู้นำโดยเฉพาะใน

การแสดงปาฐกถาและการอบรมสมาชิกให้มีแนวความคิดที่เห็นพ้องกับการปฏิบัติการใด ๆตามแนวทางที่ติโตกำหนด การสื่อสารผ่านสภาเพื่อยืนยันมติใด ๆของขบวนการปาร์ติซานซึ่งจะพัฒนาไปเป็นกองทัพแห่งชาติ และการสื่อสารผ่านรัฐบาลชั่วคราวซึ่งสถาปนาโดยสภาเพื่อให้ติโตสามารถดำเนินได้เท่าเทียมกันกับผู้นำของรัฐอื่น ๆ ส่วนการสื่อสารโดยอาศัยสื่อสิ่งพิมพ์ปรากฏใน ๓ รูปแบบ คือ ในรูปของเอกสารใบปลิวซึ่งพรรคคอมมูนิสต์ใช้ในการเผยแพร่อุดมการณ์ การทำสนธิสัญญาซึ่งใช้เป็นข้อตกลงอย่างเป็นทางการในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเช่นสนธิสัญญาระหว่างเยอรมันกับรัสเซีย และจดหมายโดยเฉพาะจดหมายในรูปของการติดต่อระหว่างผู้นำเช่นเชอร์ชิลล์กับติโตเพื่อยืนยันความช่วยเหลือติโตแทนมิไฮโลวิช และสุดท้ายคือ การสื่อสารผ่านสื่อวิทยุ วิทยุที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นทั้งวิทยุสื่อสารและวิทยุกระจายเสียง วิทยุสื่อสารถูกใช้เพื่อการติดต่อระหว่างผู้นำหรือองค์การโดยเฉพาะจะเป็นวิทยุสื่อสารลับในกรณีการทำงานของติโตและปาร์ติซาน ส่วนวิทยุกระจายเสียงถูกใช้เพื่อเผยแพร่ผลงานของขบวนการปาร์ติซานให้สังคมภายนอกรับรู้ผ่านสถานีวิทยุยูโกสลาเวียเสรีที่ได้รับการสนับสนุนจากรัสเซีย นอกจากนี้สื่อวิทยุกระจายเสียงยังใช้ในการรับข้อมูลข่าวสารจากภายนอกเช่นวิทยุบี.บี.ซี.เพื่อให้ผู้ใหญ่รับทราบถึงสถานการณ์สงครามโลกที่กำลังดำเนินอยู่

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นสภาพโดยรอบที่ติโตเข้าไปเกี่ยวข้องไม่โดยตรงก็โดยอ้อม ส่วนใหญ่เป็นความสัมพันธ์กับมหาอำนาจโดยเฉพาะฝ่ายสัมพันธมิตรที่ร่วมอุดมการณ์คือรัสเซีย และสัมพันธมิตรที่ต่างอุดมการณ์โดยเฉพาะอังกฤษ และฝ่ายอักษะซึ่งมีเยอรมันเป็นผู้นำ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะปรากฏในรูปของสงคราม สันติภาพ อำนาจ กฎหมายหรือข้อตกลง

สงคราม

หลังจากที่ติโตเดินทางออกจากมอสโคว์เพื่อกลับมายังยูโกสลาเวียเนื่องจากที่ถูกผู้นำรัสเซียไม่ไว้วางใจในการขึ้นสู่ตำแหน่งเลขาธิการด้วยวัยเพียงเล็กน้อย การกลับมาครั้งนี้ทำให้ติโตเห็นถึงความจำเป็นต้องมีการปรับปรุงพรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียทั้งในแง่โครงสร้างและหน้าที่ เช่นการปรับให้มีลำดับชั้นการบังคับบัญชาจากโปลิตบูโรหรือคณะกรรมการบริหาร ผ่านทางคณะกรรมการส่วนภูมิภาคเพื่อลงไปสู่กลุ่มย่อย รวมทั้งการควบคุมงานโดยสมาชิกของคณะกรรมการกลาง ซึ่งเขาจัดให้มีการประชุมพรรคโดยมีผู้แทนจากทั่วประเทศเข้าร่วมประชุมพรรคที่เมืองซาเกร็บในปีพ.ศ. ๒๔๘๓ ในการประชุมนี้ติโตได้กำหนดผู้ร่วมงาน กลุ่มบุคคลที่ไว้ใจไม่ได้ และการปฏิบัติการลับใต้ดินที่เรียกว่า คอนสปิราซียา ซึ่งมีผลทำให้ผู้นำของพรรคต้องเป็นผู้นำการต่อสู้กับกองทัพนาซีที่บุกตะลุยยูโกสลาเวียซึ่งฮิตเลอร์ได้ยึดยุโรปเกือบหมดแล้วก่อนหน้านี้ รวมทั้งอังกฤษก็แทบตั้งตัวไม่ติด นาซีมีแผนยึดยุโรปตะวันออกและมีแผนบีบบังคับยุโรปตะวันออกให้เข้าร่วมกับฝ่ายอักษะในสนธิสัญญาสามเส้าภายหลังยึดยุโรปตะวันตกเรียบร้อยแล้ว ทั้งยุโรปกลายเป็นสนามรบ.....ภายในปีนั้นเองผู้นำของพรรคจะกลับกลายมาเป็นผู้นำการต่อสู้เพื่ออิสรภาพกับพวกนาซีในยูโกสลาเวีย. ระยะเวลานั้นฮิต

เลอร์กำลังรุ่งโรจน์สุดขีด. โปแลนด์ นอรเวย์ และประเทศทางตะวันตก รวมทั้งฝรั่งเศส ถูกยึดครองแล้ว อังกฤษต้องล่าถอยทัพจากดันเคอร์ก (Dunkirk) และต้องอยู่เดียวดาย โดยไม่มีพันธมิตรเหลือเลย. กรุงลอนดอนต้องเผชิญกับการโจมตีทางอากาศอย่างหนักหน่วงจากเยอรมัน ซึ่งเริ่มต้นก่อนการประชุมใหญ่หนึ่งสัปดาห์.....(ต ๔๕) การบุกยุโรปตะวันออกของนาซีด้วยเหตุผลสองประการ คือ เพื่อใช้เป็นฐานในการบุกรัสเซียต่อไป และประการสำคัญเพื่อต้องการทรัพยากรที่อยู่ในดินแดนแถบนี้มาใช้เป็นยุทธปัจจัยให้แก่กองทัพนาซี เยอรมันบุกยึดแนวถนนเหนือใต้ของยูโกสลาเวีย ยึดถนนที่ผ่านแม่น้ำดานูบเพื่อควบคุมการขนส่งน้ำมันจากรูมานีย และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมสงครามของเยอรมัน เมื่อยึดได้แล้วก็ใช้ทหารหน่วยอื่นที่มีอายุมากกว่าเข้ารักษาการแทนในลักษณะแบ่งแยกเพื่อปกครองให้อยู่ อันกลายเป็นผลเสียต่อเยอรมันเพราะสร้างแรงเกลียดชังในหมู่คนยูโกสลาเวีย โดยเฉพาะศูนย์กลางการต่อต้านที่ตั้งอยู่ในซาเกร็บเมืองหลวงของโครแอเชีย และมีผลทำให้รัฐบาลพลัดถิ่นต้องหันมาจับมือกับสหภาพโซเวียตซึ่งไม่เคยมีความสัมพันธ์กันมาก่อนเลย.....ฝ่ายเยอรมันควบคุมถนนเหนือ-ใต้ ที่เป็นเส้นทางเอกในประเทศ. เข้าควบคุมถนนผ่านแม่น้ำดานูบ (Danube) ซึ่งสำคัญยิ่งสำหรับการส่งน้ำมันจากรูเมเนีย และได้รับเขตที่มีประโยชน์ยิ่ง เพราะมีทรัพยากรธรณี เช่น ถ่านหิน ทองแดง โครเมี่ยม และบอกไซต์ ซึ่งสำคัญนักสำหรับอุตสาหกรรมสงครามของเยอรมัน. ดูเหมือนจะเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่น่าพอใจมากสำหรับพวกนาซีเพื่อเตรียมการบุกสหภาพโซเวียต ที่กำหนดไว้ในเดือนมิถุนายนแทนเดือนพฤษภาคมที่กะไว้เดิม.....(ต ๔๙)

การต่อต้านจากชาวยูโกสลาเวียต่อนาซีจึงมีอยู่ทั่วไป การบดขยี้ด้วยความรุนแรงของนาซีและการแบ่งแยกเพื่อปกครองให้อยู่ตามนโยบายของฮิตเลอร์ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของชาวยูโกสลาเวียซึ่งไม่เคยมีเอกภาพให้กลับเข้ามามีเอกภาพโดยเฉพาะการจับมือกันระหว่างขบวนการปาร์ติซานและขบวนการเช็ตนิก ทำให้ฮิตเลอร์กังวลใจและต้องหันมาจัดการให้ยูโกสลาเวียราบคาบเพื่อให้เกิดมีสันติภาพในสายตาของฮิตเลอร์ ซึ่งฮิตเลอร์สั่งระดมกำลังจากฝรั่งเศส รัสเซีย และกรีซเข้ามาปราบปรามยูโกสลาเวียซึ่งเท่ากับเป็นตัวเร่งให้ขบวนการต่างๆในยูโกสลาเวียกลับมามีเอกภาพมากขึ้น โดยเฉพาะขบวนการปาร์ติซานที่ได้รับคำสั่งจากคอมินเทอร์นให้ต่อต้านนาซีโดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา และลัทธิการเมืองเพราะรัสเซียเองก็ต้องการหยุดยั้งกองทัพนาซีไว้ให้ห่างจากดินแดนของตนเอง.....ฝ่ายเยอรมันจึงเคลื่อนกองทหารจากฝรั่งเศส รัสเซีย และกรีซ มาปฏิบัติการยุทธที่รวบรัดรุนแรง เพื่อให้ประเทศยูโกสลาเวีย “กลับสู่สันติภาพ” โดยเด็ดขาดเสียที. ตอนนี้จึงสำคัญยิ่งสำหรับพวกคอมมูนิสต์กับพวกเช็ตนิก ที่จะหยุดแข่งกันแก่งแย่งการสนับสนุนจากพวกนักสู้เพื่ออิสรภาพที่มีตามท้องที่ต่างๆ และต้องคิดจัดขบวนการที่มีเอกภาพ. แต่ต้น ติโตได้รับคำสั่งจากคอมินเทอร์นอยู่แล้วให้จัดแนวร่วมนักสู้เพื่อต่อต้านข้าศึกแห่งชาติโดยไม่ให้คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา หรือลัทธิการเมือง.....(ต ๕๗-๕๘) แต่การร่วมมือกันอย่างเป็นเอกภาพระหว่างขบวนการต่างๆเป็นไปได้ไม่นานก็เกิดการแตกแยกกันภายในเมื่อมิไฮโลวิชเห็นว่าปาร์ติซานแย่งยึดเมืองอูซิเชซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงงานสร้างอาวุธและธนาคารขนาดใหญ่ตัดหน้าขบวนการเช็ตนิก แม้ฝ่ายเช็ตนิกพยายามตีเมืองนี้ก็

ไม่สำเร็จ ยิ่งเวลาผ่านไปขบวนการเช็ตนิกซึ่งบ้าคลั่งในเรื่องเชื้อชาติเซอร์บและต่อต้านโครแอตอย่างบ้าคลั่งทำให้เขาหันมาเล่นงานขบวนการปาร์ติซานโดยไม่สนใจการต่อต้านเยอรมัน การไม่ต่อต้านนาซีซึ่งแบ่งแยกเพื่อปกครองให้อยู่กับการโจมตีแต่ชาวโครแอตอย่างรุนแรง ทำให้เขามีสัญลักษณ์ของการเป็นคนในระบบเก่าซึ่งชาวยูโกสลาเวียส่วนใหญ่รับไม่ได้กับพฤติกรรมเช่นนั้น ในที่สุดติโตกลับได้รับความนิยมมากขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายสัมพันธมิตรซึ่งก่อนหน้าเคยทุ่มเทการช่วยเหลือใหเมิไฮโลวิชโดยตรง.....การที่เขาไม่ยอมสู้รบ โดยมุ่งที่จะประหยัดกำลังไว้สำหรับตอนปลายสงคราม ทำให้เขาไม่มีประโยชน์ในทางเป็นพันธมิตรแก่ฝ่ายอังกฤษตอนที่ต้องการให้มีการโจมตีเส้นทางคมนาคมในแถบบัลคานส์. การไม่ยอมสู้รบก็ยังทำให้เขาไม่ได้รับความนับถือเชื่อหน้าในฐานะเป็นผู้นำพวกเซอร์บที่พร้อมที่จะต่อสู้ และรู้สึกอับอายที่ไม่ได้รบในยามสงคราม. แม้มีพวกเช็ตนิกในส่วนอื่นของประเทศนอกเหนือจากในเซอร์เบียบ้างแต่ก็เป็นจำนวนน้อยมาก และการที่มิไฮโลวิชรู้สึกนิยมเซอร์เบียและต่อต้านโครแอตอย่างรุนแรงเกินไป ทำให้เขาไม่ได้รับความสนับสนุนที่กว้างขวางในทุกส่วนของประเทศ. นอกจากนี้ เขายังเป็นสัญลักษณ์ของ “ระบบเก่า” ซึ่งคนเป็นส่วนมากเห็นว่าล้มไปอย่างเด็ดขาดแล้วและไม่ควรจะให้กลับคืนมา. ชาวยูโกสลาเวีย โดยเฉพาะในชนบท ต้องการระบบใหม่ในอนาคต. นี่เป็นแนวโน้มที่รุนแรงเด็ดขาดซึ่งติโตสามารถกระตุ้นส่งเสริมได้.....(ต ๖๑)

แม้มิไฮโลวิชจะเปลี่ยนไปสนับสนุนนาซี แต่ฮิตเลอร์กลับไม่ไว้ใจมิไฮโลวิช เป็นไปได้ที่ฮิตเลอร์ไม่แตกต่างไปจากมิไฮโลวิชในเรื่องเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์นิยม ในขณะที่มิไฮโลวิชเป็นชาวเซอร์บที่รังเกียจชาวโครแอต ฮิตเลอร์ก็เป็นอารยันที่เกลียดชังชาวเซอร์บ ความเกลียดชังมีอคติทำให้ฮิตเลอร์มองมิไฮโลวิชเป็นคนไว้ใจไม่ได้เพราะสักวันหนึ่งมิไฮโลวิชก็จะต้องเปลี่ยนสีหันไปเข้าข้างอังกฤษหากสัมพันธมิตรบุกบัลคานส์ ไม่แตกต่างไปจากเมื่อฮิตเลอร์บุกยูโกสลาเวียก็ทำให้มิไฮโลวิชเปลี่ยนใจมาสนับสนุนฮิตเลอร์ เพราะรัฐบาลหลวงซึ่งเป็นนายของมิไฮโลวิชตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นอยู่ที่อังกฤษ .....ฮิตเลอร์ไม่เคยไว้ใจมิไฮโลวิชเลย - ขึ้นชื่อว่าเป็นเซอร์บเขาเกลียดชังหมดทั้งนั้น ฮิตเลอร์เชื่อมั่นว่าถ้าฝ่ายพันธมิตรบุกภูมิภาคบัลคานส์ - ซึ่งเขาคาดว่าจะเป็นในปี ๑๙๔๓-มิไฮโลวิชก็คงจะเปลี่ยนข้างไปเข้ากับฝ่ายพันธมิตร และจะใช้อาวุธเยอรมันต่อสู้กองทัพเยอรมัน. ข้อนี้เป็นสิ่งที่มิไฮโลวิชตั้งใจจะทำเป็นแน่ๆ เพราะเขาหมายจะพึ่งกองทัพอังกฤษให้ช่วยรัฐบาลหลวงกลับคืนสู่อำนาจให้ยูโกสลาเวีย.....(ต ๖๒) ในส่วนของติโตก็ประสบปัญหาในทำนองเดียวกัน คือรัสเซียยังไม่ได้ส่งความช่วยเหลือมาให้ติโต ปล่อยให้ติโตสู้รบไปตามลำพัง ติโตเตรียมพร้อมรับความช่วยเหลือจากรัสเซียแต่กองกำลังของรัสเซียก็ไม่เคยมาถึง ติโตได้แต่คิดว่าการที่รัสเซียไม่ได้ส่งความช่วยเหลือมายังกองกำลังปาร์ติซานเพราะรัสเซียได้ให้การรับรองแก่รัฐบาลหลวงพลัดถิ่น แต่แท้จริงความช่วยเหลือไม่อาจทำได้เนื่องมาจากปัญหาในทางเทคนิคและทางวิชาการเพราะเครื่องบินไม่สามารถบินไปกลับได้ระหว่างฐานทัพรัสเซียกับยูโกสลาเวีย ซึ่งทำให้ติโตต้องเปลี่ยนใจหันไปขอความช่วยเหลือจากอังกฤษซึ่งประสบความสำเร็จแต่ต้องอาศัยความพยายามที่หนักหน่วง.....ในเวลาเดียวกัน ก็มีปัญหาทางวิชาการจริงๆ. ปัญหาที่ชาวรัสเซียเผชิญอยู่คือการหาทางให้เครื่องบินไปจากฐานทัพโซเวียตที่ใกล้

ที่สุดถึงยูโกสลาเวียและกลับมา เป็นปัญหาที่ใหญ่มาก.....(ต ๖๕) การเปลี่ยนไปหาแหล่งสนับสนุนจากฝ่ายสัมพันธมิตรของติโต นอกจากแสดงให้ฝ่ายสัมพันธมิตรรับทราบในผลงานของขบวนการปาร์ติซานในการรับมือกับกองกำลังของเยอรมันเพื่อให้การควบคุมฝั่งตะวันออกของทะเลแอดริแอติกของเยอรมันดำเนินไปอย่างไม่สะดวกในการสอดรับกับการยกพลขึ้นบกในแอฟริกาของสหรัฐและชัยชนะของอังกฤษในอียิปต์ ในขณะเดียวกันต้องแสดงให้ฝ่ายสัมพันธมิตรเห็นในความเฉื่อยชาของขบวนการเช็ตนิกที่ไม่ดำเนินใดๆ ซึ่งภาพก็เริ่มชัดเจนมากขึ้นเมื่อขบวนการปาร์ติซานสามารถตรึงกองกำลังของเยอรมันและอิตาลี ในเวลาเดียวกันกับที่ฝ่ายเช็ตนิกเอาแต่ต่อต้านฝ่ายปาร์ติซาน.....และในไม่ช้าก็สามารถประเมินความจริงในเรื่องความเฉื่อยเฉยของพวกเช็ตนิกในการปฏิบัติการ ช่วยฝ่ายสัมพันธมิตร รวมทั้งการที่ฝ่ายเช็ตนิกหลายหน่วยร่วมมือกับทั้งฝ่ายเยอรมันทั้งฝ่ายอิตาเลียน. มีหลักฐานยืนยันในพฤติการณ์เหล่านี้.....(ต ๖๘) หลักฐานที่ชัดเจนประการหนึ่งก็คือเมื่อขบวนการปาร์ติซานได้ยึดเมืองโฟซาเรียบร้อยแล้ว ติโตพยายามจัดระเบียบภายในเมืองโฟซาเพื่อเป็นการเรียกขวัญและให้ประชาชนมีระยะแห่งความสุข แต่ไม่ทันใดพวกเช็ตนิกแทนที่จะเห็นนาซีซึ่งบ่อนทำลายประเทศชาติเป็นศัตรู กลับโหมกำลังเข้าบุกทำลายเมืองโฟซาทั้งปล้นและฆ่ามุสลิมที่อยู่ในเมือง เป็นการฆ่าล้างผลาญเพราะมุ่งประสงค์จะให้เหลือแต่เชื้อชาติเซอร์บเท่านั้น.....พวกปาร์ติซานต้องจัดความเรียบร้อยของเมืองโฟซา ทั้งต้องเรียกขวัญประชาชนที่ยังเหลืออยู่เสียก่อน. หลังจากพวกอิตาเลียนทิ้งเมือง พวกเช็ตนิกได้มาปล้นทำลาย และได้ฆ่าผลาญพวกมุสลิม โดยจงใจจะให้เหลือแต่ประชากรชาวเซอร์เบียล้วนๆ.....(ต ๗๕-๗๖)

ดังกรณีที่ฝ่ายเช็ตนิกบุกฐานปฏิบัติการของฝ่ายปาร์ติซานที่เมืองอูซิเชเพราะอยากได้โรงงานสร้างอาวุธและยึดธนาคารที่ฝ่ายปาร์ติซานชิงตัดหน้ายึดเมืองนี้ไปก่อน การตีเมืองอูซิเชของฝ่ายเช็ตนิกทำให้สงครามกลางเมืองมีความรุนแรงมากขึ้นเพราะทั้งสองฝ่ายตั้งใจจะทำลายล้างอีกฝ่ายหนึ่งถึงกับมิไฮโลวิชหันหน้าไปเข้าข้างเยอรมันเพื่อให้เยอรมันสนับสนุนตนเองในการสู้รบกับฝ่ายปาร์ติซาน หากเช็ตนิกสามารถทำลายล้างปาร์ติซานได้เช่นเดียวกับที่นาซีทำลายล้างกรุงเบลเกรด ก็จะทำให้มิไฮโลวิชสามารถกุมอำนาจรัฐได้เมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลง แต่การคาดการณ์ของมิไฮโลวิชผิดไปอย่างหน้ามือเป็นหลังมือ เพราะเยอรมันก็ขับไล่กองกำลังของเช็ตนิกออกจากเซอร์เบียด้วย เพราะเยอรมันต้องการทรัพยากรทั้งทางแร่ธาตุและทางเกษตรจากเซอร์เบียเพื่อใช้ในการสนับสนุนกองทัพของตน มิไฮโลวิชต้องย้ายฐานไปอยู่ที่แดนโนวี-ปาซาร์ ส่วนติโตย้ายกองกำลังไปตั้งกองบัญชาการที่เมืองโฟซา ที่เมืองโฟซาแม้เขายังเป็นผู้นำกองโจร แต่ก็ได้เริ่มวางรากฐานในการเป็นประมุขของประเทศในอนาคตโดยการวางแผนการเข้าครองอำนาจทางการปกครองหลังจากชนะสงครามแล้ว..... หลังจากที่ฝ่ายเช็ตนิกได้บุกฐานปาร์ติซานที่เมืองอูซิเช ฝ่ายปาร์ติซานจึงต้องสู้ศึกสองหน้า - สงครามกับฝ่ายเยอรมันและสงครามกลางเมืองกับพวกเช็ตนิก. สงครามกลางเมืองนี้เป็นการสู้รบอย่างดุเดือดโดยทั้งสองฝ่ายจงใจจะล้างผลาญคู่ปรับทางการเมือง ด้วยหมายจะได้ครองอำนาจในประเทศเมื่อสงครามสิ้นสุดลง. มิไฮโลวิช เลือกเข้ากับทหารฝ่ายอักษะ โดยเห็นว่าเป็นทางแน่นอนที่สุด ที่จะล้างผลาญพวกปาร์ติซาน.....(ต ๗๕)

เพื่อการทำลายล้างพวกปาร์ติซาน ฝ่ายอักษะวางแผนเพื่อจะบุกตะลุยกองทัพปาร์ติซาน ก่อนที่ปาร์ติซานจะประชุม AVNOJ เพื่อรับรองเอกราชและเอกภาพของยูโกสลาเวีย เยอรมันได้ส่งปฏิบัติการไวสซึ่งมีกำลังคนมากกว่าฝ่ายปาร์ติซานถึงหกเท่าตัว โดยแบ่งแผนเป็นสามระยะที่มีเป้าหมายเพื่อทำลายปาร์ติซานให้สิ้นซากไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงและเด็ก ติโตต้องถอยร่นโดยลวงถึงเส้นทางที่ล่าถอยเพื่อไปข้ามฝั่งที่แม่น้ำเนเรตวา แม้กองทัพปาร์ติซานจะประสบกับความเสียหายแต่ก็สามารถเอาตัวรอดได้ก่อนที่จะโดนแผนชวาร์ซของเยอรมันซ้ำสอง..... ได้มีการวางแผนยุทธการเพื่อการนี้ในการพบปะระหว่างเสนาธิการทหารอิตาเลียนกับเยอรมันในเดือนธันวาคม และตกลงเตรียมแผนยุทธการไวส (Weiss = ขาว) ซึ่งแบ่งเป็นปฏิบัติการสามระยะ. ในวันที่ ๑๖ ธันวาคม ฮิตเลอร์ออกคำสั่งแก่หน่วยเยอรมันที่ปฏิบัติการรบสู้กับพวกปาร์ติซานในสหภาพโซเวียตและในบัลคานส์ให้ใช้ “ทุกวิถีทางโดยไม่จำกัด เพื่อให้สามารถทำลายพวกปาร์ติซานโดยสิ้นเชิง ไม่เว้นแม้กระทั่งผู้หญิงและเด็ก”.....(ต ๘๑-๘๒) เมื่อใกล้สิ้นสงครามโลกคือในเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๔๘๗ ติโตได้พบกับเชอร์ชิลล์ โดยเจรจาถึงสภาพปัญหาของยูโกสลาเวียภายหลังสงคราม ซึ่งเชอร์ชิลล์แสดงความกังวลใจหากติโตรวบรวมประเทศภายใต้การนำอุดมการคอมมูนิสต์มาใช้ในการปกครองเพราะจะทำให้สังคมในยูโกสลาเวียเกิดความแตกแยก ติโตก็ไม่กล้านำเสนอความคิดอุดมการณ์คอมมูนิสต์ที่รุนแรงเช่นการไม่พูดหรือพาดพิงถึงการนำระบบนารวมมาใช้ และการยอมรับประชาธิปไตยและเสรีภาพส่วนบุคคล กระนั้นติโตก็แย้งเชอร์ชิลล์กลับว่ายูโกสลาเวียจะไม่มีทางเป็นสังคมที่แตกแยก ความแตกแยกจะเกิดได้ในกรณีเดียวที่หากมีการจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นที่หนุนหลังโดยฝ่ายสัมพันธมิตร ด้วยเหตุนี้สำหรับระยะสุดท้ายของการปฏิวัติ ติโตไม่หวังการสนับสนุนจากสัมพันธมิตรตะวันตก เขาเชื่อมั่นว่าสตาลินและรัสเซียจะช่วยเขาได้มากกว่า แต่ความช่วยเหลือต้องไม่ทำให้รัสเซียเข้ามาเป็นนายเหนือยูโกสลาเวีย.....คงไม่เกิดสงครามกลางเมืองขึ้น – นอกเสียจากว่าเริ่มจากภายนอกโดยรัฐบาลพลัดถิ่นก่อขึ้น และมีฝ่ายสัมพันธมิตรหนุนหลัง.....(ต ๑๐๗)

โดยสรุป ติโตเห็นว่ายูโกสลาเวียไม่อาจหลีกเลี่ยงสงครามกลางเมืองและสงครามโลกได้ เพราะยูโกสลาเวียเป็นดินแดนที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับเส้นทางของสงครามที่นาซีหวังจะบุกรัสเซีย และต้องใช้ฐานและทรัพยากรจากยูโกสลาเวีย ติโตเองต้องพายูโกสลาเวียให้รอดพ้นโดยยึดการต่อต้านนาซีเป็นหลักและคอยถ่วงดุลอำนาจระหว่างอังกฤษและรัสเซียในการสนับสนุนและช่วยเหลือกองกำลังปาร์ติซาน โดยพยายามเขี่ยฝ่ายเช็ตนิกออกไปจากความไว้วางใจของฝ่ายสัมพันธมิตรให้ได้

สันติภาพ

อันที่จริงในมหาสงครามโลกครั้งที่สองไม่มีช่วงเวลาใดเลยที่เป็นช่วงเวลาสันติภาพ สันติภาพเป็นเรื่องของชั่วคราวหรือปณิธานที่ต้องการให้สังคมไปสู่ความสงบร่มเย็น การกล่าวถึงสันติภาพจึงมีไม่บ่อยครั้งนัก ดังเช่น การช่วยเหลือจากมหาอำนาจต่อขบวนการปาร์ติซานของติโตไม่ค่อยเป็นไปตามความต้องเต็มร้อยอย่างที่เขาปรารถนา ความช่วยเหลือที่สำคัญและตรงที่สุดก็ต่อเมื่อเยอรมันใกล้จะแพ้แล้ว กองกำลังรัสเซียจึงเดินทัพเข้ามาเพื่อปลดปล่อยเบลเกรด นครหลวงของยูโสลาเวีย ซึ่ง

ตอนนั้นกองทัพเยอรมันก็ไม่เหลืออะไรให้ต้องต่อสู้แล้ว เพียงแต่กองกำลังปาร์ติซานได้เข้าร่วมกองทัพสหภาพโซเวียตในการเข้าร่วมศึกในครั้งนี้ด้วย ซึ่งถือว่าติโตเป็นส่วนหนึ่งของการปลดปล่อยยูโกสลาเวียจากเยอรมันอันเป็นสัญลักษณ์ของชัยชนะ กองทัพผสมนี้ได้บุกต่อไปยังฮังแกรีเพื่อปลดปล่อยยูโกสลาเวียทั้งประเทศรวมไปถึงคาบสมุทรบัลคานส์ด้วย.....รัสเซียได้ให้การสนับสนุนโดยตรงอย่างสำคัญที่สุดก็ตอนกองกำลังโซเวียตเดินทัพเข้าแดนยูโกสลาเวีย มาปลดปล่อยเมืองเบลเกรด - โดยทหารปาร์ติซานได้รับอนุญาตให้ร่วมด้วยในศึกนี้ - แล้วบุกต่อเข้าไปในประเทศฮังแกรีและเร่งนำความพ่ายแพ้มาสู่เยอรมันในยูโกสลาเวียทั้งประเทศ.....(ต ๗๐) ในเขตที่ปลดปล่อยแล้วติโตมีแนวนโยบายที่จะให้บุคคลทุกฝ่ายไม่ว่าเชื้อชาติใด ศาสนาใด หรือมีความคิดทางการเมืองอย่างใดมาก่อนค่อยๆปรับและยอมรับการนำของพวกคอมมูนิสต์ ในการประชุมที่เมืองสโตลิเช พ.ศ.๒๔๘๔ ติโตได้วางแผนเกี่ยวกับปกครองไว้แล้ว โดยให้พลเมืองทุกเพศทุกวัยในท้องถิ่นเป็นผู้รับมอบหมายในการปกครองท้องที่แต่ให้ติดต่อประสานงานกับฝ่ายปาร์ติซานที่อยู่ใกล้ที่สุด ทั้งนี้เพื่อแยกการปกครองของพลเรือนออกจากทหาร การทำเช่นนี้จะทำให้ประชาชนดีใจเมื่อมีชัย และเศร้าสลดหากปราชัยไม่สามารถเข้าปกครองในพื้นที่ได้ แต่ทั้งนี้ประชาชนต้องได้รับการศึกษาอบรมทั้งการเมืองและวัฒนธรรมตามแบบอย่างของอุดมการณ์คอมมูนิสต์ซึ่งติโตได้ทำแบบอย่างไว้ให้นานมาแล้วด้วยการจัดหาหนังสือเก็บไว้ในห้องสมุดและตัวเขาเองก็หมั่นศึกษาเป็นตัวอย่าง[๒๔]..... “จำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้ประชาชนรู้สึกใกล้ชิดและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับทหาร ให้ดีใจเมื่อมีชัย และเศร้าสลดอย่างลึกซึ้งเมื่อปราชัย และทั้งนี้จะบรรลุผลได้ก็ต่อเมื่อมีการดำเนินการศึกษาทางการเมืองและวัฒนธรรมอย่างไม่หยุดยั้ง”.....(ต ๙๐) ผู้คนเหล่านี้ทราบซึ้งกับความยากจนอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องให้การศึกษาในด้านนี้หากมุ่งเน้นถึงการสร้างชาติหลังจากการขับไล่เยอรมันออกจากประเทศ การสร้างชาติในความหมายติโตหมายถึง “แต่จำต้องแจ้งให้ทราบถึงความมุ่งหมายของปาร์ติซานที่จะให้ยูโกสลาเวีย เป็นประเทศที่เป็นปึกแผ่น และที่จะให้มีการปกครองที่ดีขึ้น ให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น และมีสังคมที่มีความเสมอภาคมากขึ้น.” (ต ๙๑) ดังถ้อยคำที่ติโตบอกกล่าวกับเชอร์ชิลล์เมื่อคราวได้พบกันว่า เขามีปณิธานต่อการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยโดยคำนึงถึงเสรีภาพของบุคคล เพียงแต่ยังไม่รู้ว่าจะเกิดขึ้นได้เมื่อใด ซึ่งอาจหมายถึง ทันทีที่เขาได้ครองประเทศซึ่งขณะนั้นยังไม่ทราบว่าเมื่อใด หรือไม่ต้องการให้คำมั่นสัญญาต่อเชอร์ชิลล์เพื่อเป็นการผูกมัดตนเอง เพราะติโตรู้ดีว่าแนวทางความสุขของประชาชนในแบบ

---

[๒๔] หนังสือเป็นแหล่งความรู้ที่ทำให้มนุษย์ก้าวหน้า แนวความคิดของติโตตรงกับพระบรมราโชวาทดังใจความที่ว่า “หนังสือเป็นการสะสมความรู้และทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ได้สร้างมา ทำมา คิดมา แต่โบราณกาลจนทุกวันนี้ หนังสือจึงเป็นสิ่งสำคัญ เป็นคล้ายๆ ธนาคารความรู้และเป็นออมสิน เป็นสิ่งที่จะทำให้ มนุษย์ก้าวหน้าได้โดยแท้” พระบรมราโชวาท พระราชทานแก่คณะสมาชิกห้องสมุดทั่วประเทศ ในโอกาสที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท วันที่ 25 พฤศจิกายน 2514

อังกฤษย่อมแตกต่างไปจากแบบของยูโกสลาเวีย ซึ่งเชอร์ชิลล์ไม่ควรคาดคั้นเอาจากติโต..... “นี่เป็นหลักขั้นพื้นฐานของเรา – ประชาธิไตยและเสรีภาพของบุคคล”. เขามิได้กล่าวว่าเป้าหมายนี้จะสัมฤทธิ์ผลเมื่อใด.....(ต ๑๐๗)

โดยสรุป สันติภาพไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นในห้วงเวลาสงคราม แต่สันติภาพเป็นภาพในใจของติโตที่ต้องการให้ยูโกสลาเวียมีสิทธิในการปกครองอย่างเป็นเอกราช อิสระ และเป็นเอกภาพตามแนวทางที่ติโตค้นพบ คือระบอบการปครองที่คำนึงความเป็นเอกภาพของประชาชน ความเท่าเทียมกับชาติอื่นๆ และความเป็นอยู่ที่ดีตามแบบอย่างของอุดมการณ์คอมมูนิสต์ที่ประชาชนเข้าใจและได้รับการศึกษาอบรมให้เข้าใจด้วยตัวเอง

อำนาจ

อำนาจเป็นหนทางและเป้าหมายในทางการปกครองซึ่งติโตก็อยู่ในวังวนของมันเช่นกัน เพื่อให้การปกครองภายใต้ติโตมีความมั่นคง ทันทีที่เขากลับยูโกสลาเวียหลังจากอยู่ในมอสโคว์ประมาณสองปีจากการที่ถูกไม่ไว้วางใจในการดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคคคอมมูนิสต์ที่เขาก้าวขึ้นมาอย่างรวดเร็ว ทำติโตเร่งปฏิรูปโครงสร้างของพรรคคอมมูนิสต์ขึ้นมาใหม่ เขาเห็นว่าจำเป็นต้องบังคับให้สมาชิกมีความสามัคคีและมีระเบียบเนื่องจากพรรคได้ชื่อว่ามีการชิงชังวิวาทกันในเรื่องส่วนตัว การแตกแยกระหว่างภาคและการขาดวินัย เขาได้จัดลำดับสายบังคับบัญชาขึ้นใหม่โดยอาศัยแบบอย่างพรรคคอมมูนิสต์ในรัสเซียที่เขาเคยประสบมา มีการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่โปลิตบูโรซึ่งเป็นแกนของคณะกรรมการบริหาร โดยมีสายการบังคับบัญชาตามลำดับดังนี้ กรรมการระดับภูมิภาค กรรมการระดับเมืองหรือเขต และกลุ่มย่อยๆซึ่งมีจำนวนไม่เกิน ๓ คน แต่ในการควบคุมแล้วติโตจะส่งคณะกรรมการพิเศษที่มาจากกรรมการกลางและคนวัยหนุ่มไปกำกับดูแลตามส่วนต่างๆของประเทศ การส่งคนหนุ่มไปเพื่อหวังกระตุ้นให้สมาชิกพรรคในท้องถิ่นกระฉับกระเฉงมากยิ่งขึ้น[๒๕].....ได้มีการตั้งลำดับชั้นการบังคับบัญชาจากโปลิตบูโร (Politburo) ซึ่งเป็นชื่อของแกนของคณะกรรมการบริหาร - ในซาเกร็บโดยผ่านทางพรรคส่วนภูมิภาค สำหรับโครแอเชีย และสโลเวเนีย และทางกรรมการส่วนภูมิภาคสำหรับเซอร์เบีย บอสเนีย เฮอร์เซโกวีนา มอนเตเนโกร และมาเซโดเนีย.....ลำดับรองลงมา

---

[๒๕] การพัฒนาประเทศต้องพัฒนามาจากรากฐานที่เริ่มต้นจากโครงสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่ง " การจะพัฒนาทุกสิ่งทุกอย่างให้เจริญนั้นจะต้องสร้างและเสริมขึ้นจากพื้นฐานเดิมที่มีอยู่ก่อนทั้งสิ้น ถ้าพื้นฐานไม่ดีหรือคลอนแคลนบกพร่องแล้ว ที่จะเพิ่มเติมเสริมต่อให้เจริญขึ้นไปอีกนั้น ยากนักที่จะทำได้ จึงควรจะเข้าใจให้แจ้งชัดว่า นอกจากจะมุ่งสร้างความเจริญแล้ว ยังต้องพยายามรักษาพื้นฐานให้มั่นคง ไม่บกพร่อง พร้อมๆกันไปด้วย " (พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ จุฬาฯ ๑๐ ก.ค. ๒๕๒๓)

จากกรรมการภาค คือกรรมการระดับเมืองหรือเขต และรองลงมาอีกพรรคก็แบ่งเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งตามปกติประกอบด้วยจำนวนคนไม่เกินสามคน และทำงานด้วยกันโดยรับคำสั่งจากสมาชิกเป็นผู้ติดต่อกับผู้บังคับบัญชาในระดับสูงถัดขึ้นไป.....วิธีการควบคุมงานของติโตยึดหลักในการส่งคณะพิเศษ ประกอบด้วยสมาชิกของกรรมการกลาง และสมาชิกหนุ่มๆ ที่ไว้ใจได้ ไปตามส่วนต่างๆ ของประเทศ เพื่อกระตุ้นความกระตือรือร้นในพรรคท้องถิ่นที่ท้อแท้หรือหมดกำลังใจ.....(ต ๔๓)

เมื่อฮิตเลอร์วางแผนในการบุกรัสเซีย เขาได้แสดงอำนาจในการบีบเจ้าชายปอลซึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการราชอาณาจักรยูโกสลาเวียให้เข้าข้างเยอรมัน ซึ่งเจ้าชายปอลมีเนวโน้มจะกระทำตามความต้องการของฮิตเลอร์ ทำให้ไม่เป็นที่พอใจของผู้นำทหาร และทหารได้เข้ายึดอำนาจรัฐจากเจ้าชายปอล แต่การทำเช่นนั้นก็เท่ากลับทำให้เยอรมันสิ้นชาติจากการบุกของนาซี ส่วนกรีซไม่สบายใจต่อการใช้อำนาจของฮิตเลอร์ได้ขอให้อังกฤษส่งกองทัพมาช่วยเพื่อต่อต้านการบุกของฝ่ายอักษะ รวมไปถึงอังกฤษได้วางแผนให้สายของตนเองให้ความร่วมมือกับพันธมิตรซึ่งมีผู้นำบางคนได้ทำการรัฐประหารดังกล่าว แต่ก็ทำให้ทั้งยูโกสลาเวียและกรีซตกเป็นของฝ่ายอักษะ อำนาจเป็นของรัฐที่มีความแข็งแกร่งมากกว่าซึ่งชนชาติในคาบสมุทรบอลคันส์ไม่สามารถพึ่งตนเองได้.....ฮิตเลอร์ได้บีบบังคับเร่งเร้าเจ้าชายปอลให้เข้าข้างอักษะแล้ว ส่วนอังกฤษได้สนองตอบคำร้องขอความช่วยเหลือของกรีซเพื่อต่อต้านการบุกของมุสโสลินี และได้สั่งให้สายในประเทศยูโกสลาเวียปฏิบัติการอย่างสุดกำลังเพื่อชักชวนให้ประเทศยูโกสลาเวียหันมาร่วมกับฝ่ายพันธมิตรตะวันตก.....(ต ๔๖) การที่ผู้นำบางคนได้ก่อการรัฐประหารเพื่อเอาใจอังกฤษ ทำให้ราชอาณาจักรยูโกสลาเวียไม่สนใจคำขอของฮิตเลอร์ และมีบางส่วนเข้าใจว่าพรรคคอมมูนิสต์เป็นผู้ก่อการรัฐประหาร เนื่องจากพรรคคอมมูนิสต์มีแนวทางการเมืองที่รุนแรงและในขณะนั้นพรรคคอมมูนิสต์มีปัญหากับอังกฤษซึ่งสนับสนุนพวกเซอร์บมากกว่ามีปัญหากับฝ่ายเยอรมัน อันที่จริงเยอรมันเป็นอีกภาษาหนึ่งที่ติโตพูดได้ แม้ว่าติโตไม่ได้สนับสนุนการรัฐประหารในครั้งนี้ แต่ก็มีสมาชิกพรรคบางคนให้การสนับสนุนเนื่องจากไม่ชอบอังกฤษซึ่งสนับสนุนชนชั้นปกครองที่เป็นพวกเซอร์บและมีอุดมการณ์แบบทุนนิยม การขับไล่เจ้าชายปอลซึ่งสมาชิกคอมมูนิสต์หลายคนไม่ชอบจึงกลายเป็นเรื่องสะใจ ส่วนคอมินเทอร์นก็ต้องว่าไปตามผู้นำของประเทศคือสตาลินที่ให้การรับรองรัฐบาลหลวงก็ไม่ได้สนับสนุนเจ้าชายปอลอย่างแท้จริง แต่ผลของการการต่อสู้ทางอำนาจระหว่างฝ่ายที่สนับสนุนอักษะกับฝ่ายที่สนับสนุนอังกฤษก็ทำให้ฝ่ายที่สนับสนุนอังกฤษได้รับชัยชนะ แต่เป็นชัยชนะในห้วงระยะเวลาสั้นๆก่อนที่ทั้งประเทศจะตกอยู่ในภาวะบ้านแตกสาแหรกขาดเนื่องจากฮิตเลอร์สั่งให้กองทัพนาซีบุกยูโกสลาเวียถือได้ว่าสิ้นสุดรัฐบาลที่นิยมอังกฤษ.....พรรคคอมมูนิสต์ไม่มีส่วนร่วมในการยึดอำนาจครั้งนี้ และอาจจะไม่ทราบล่วงหน้าเลยแต่มีคอมมูนิสต์จำนวนมากที่ร่วมแสดงการสนับสนุน. พวกนี้พอใจที่ได้เห็นผู้สำเร็จราชการฯ ผู้เคยเป็นศัตรูคู่อาฆาตมานานนัก ต้องสิ้นอำนาจลง และแม้จะเป็นนโยบายของคอมินเทอร์น พวกนี้ก็ไม่สนับสนุนฝ่ายอักษะอย่างใจจริง.....(ต ๔๗) การบุกของนาซีสร้างความเจ็บปวดให้กับชาวยูโกสลาเวียเป็นอย่างยิ่งเพราะฮิตเลอร์ใช้นโยบายแบ่งแยกเพื่อปกครองให้อยู่ อันมีส่วนทำให้ติโตซึ่งไม่ได้มีความรู้สึกอย่างไรกับเยอรมันกลับชิงชังเยอรมันเพราะนโยบายแบ่งแยกเพื่อปกครองให้อยู่ทำให้

ยูโกสลาเวียแตกแยกถูกฉีกเป็นชิ้นๆเพื่อให้ฝ่ายอักษะเข้าปกครองในแต่ละส่วน ซึ่งติโตรับไม่ได้กลับการที่ยูโกสลาเวียแตกออกเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยสิ้นความเป็นยูโกสลาเวียทำให้ติโตต้องหันกลับมาต่อสู้กับเยอรมัน และเป็นส่วนหนึ่งนำมาซึ่งความปราชัยให้กับกองทัพเยอรมัน.....นโยบาย “แบ่งแยกเพื่อปกครองให้อยู่” (“Divide and rule”) กลับทำให้เยอรมันเสียประโยชน์ในที่สุด.....(ต ๕๐)

เมื่อราชอาณาจักรยูโกสลาเวียล่มสลายเพราะถูกเยอรมันทำลาย ทำให้เกิดขบวนการต่อต้านนาซีคือขบวนการปาร์ติซานซึ่งยังไม่ได้รับการยอมรับและมีชื่อเสียงในระยะเวลานั้น ชื่อของติโตยังไม่เป็นที่รู้จักของคนอีกหลายคน แต่ขบวนการเช็ตนิกของพันเอกมิไฮโลวิชเป็นที่รู้จักกันแล้วทั้งนี้เพราะขบวนการเช็ตนิกเป็นชื่อของขบวนการที่เป็นนักต่อสู้เพื่ออิสรภาพหลังแนวข้าศึกในสมัยสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ขบวนการเช็ตนิกดำเนินการต่อสู้โดยลำพังเพราะคิดว่าเป็นหน้าที่ของตนเองเนื่องจากมิไฮโลวิชคิดว่าตนเป็นผู้แทนของราชอาณาจักรเดิม มีหน้าที่รักษาประเพณีของเซอร์เบียและพระมหากษัตริย์ เขาไม่รู้จักและไม่ยอมรับขบวนการปาร์ติซาน และรังเกียจความเป็นคนโครแอตของติโตเนื่องจากชาวเซอร์บล้มตายลงมากจากฝีมือของอุสตาซีซึ่งเป็นชาวโครแอต มิไฮโลวิชเชื่อมั่นว่าเซอร์เบียเท่านั้นมีหน้าที่สำคัญในการกอบกู้ยูโกสลาเวียซึ่งเป็นของชาวเซอร์เบีย.....มิไฮโลวิชเรียกขบวนการของตนว่า “หน่วยเช็ตนิกแห่งกองทัพยูโกสลาฟ” และถือว่าตนเป็นผู้แทนของราชอาณาจักรเดิม. จุดหมายหลักของเขาคือรักษาประเพณีของเซอร์เบียและของพระมหากษัตริย์. เขาชิงชังพวกโครแอตยิ่งนัก และเชื่อว่า พวกโครแอตเป็นเหตุที่ทำให้ราชอาณาจักรต้องล่มสลายลง.....(ต ๕๘) มิไฮโลวิชประทับใจกับผลของสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ที่ก่อให้เกิดรัฐชาติยูโกสลาเวียซึ่งก่อนหน้านั้นไม่เคยมีชื่อประเทศนี้ และชาวเซอร์เบียได้รับเกียรติในฐานะที่เป็นพระราชวงศ์ที่ได้ปกครองราชอาณาจักรยูโกสลาเวีย เขาจึงเห็นว่าสงครามโลกครั้งที่สอง ก็จะสร้างปาฏิหาริย์ได้เช่นเดียวกับสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ที่ฝ่ายสัมพันธมิตรจะกลับมากอบกู้ราชอาณาจักรยูโกสลาเวียเช่นเดิม ดังนั้นในระหว่างการรอคอยปาฏิหาริย์จึงเป็นหน้าที่ของเขาที่จะปกป้องยูโกสลาเวีย ซึ่งเซอร์เบียต้องรับหน้าที่ที่เป็นผู้นำของแคว้นต่างๆที่มารวมกันเข้าเป็นยูโกสลาเวียเช่นเดิม ในสายตาของมิไฮโลวิชจึงมองติโตด้วยความเดียดฉันท์และไม่มีทางที่จะเจรจากันได้ ในขณะที่ติโตซึ่งเป็นผู้มาใหม่คาดหวังว่าจะเจรจากับมิไฮโลวิชได้บ้าง.....เขาโทษว่าชาวโครแอตทุกคนต้องรับผิดชอบในทารุณกรรมของพวกอุสตาซี ที่ทำให้ชาวเซอร์บต้องล้มตายลงเป็นจำนวนมากในโครแอเชียและบอสเนียระหว่างฤดูร้อนนั้น. เขาถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องป้องกันชีวิตของชาวเซอร์บจนกระทั่งฝ่ายพันธมิตรจะมาช่วยเซอร์เบียได้ ดังที่เป็นไปอย่างปาฏิหาริย์ตอนสงครามโลกครั้งแรก. เขาเชื่ออย่างฝังจิตฝังใจว่าในอนาคต เซอร์เบียยังต้องมีบทบาทนำสำคัญที่สุดในประเทศยูโกสลาเวีย ไม่ว่าจะเป็นรูปใดก็ตาม. เขาจึงกลัวนักที่เซอร์เบียสูญเสียประชากรจำนวนมาก เพราะการเข่นฆ่าของฝ่ายอุสตาซี.....(ต ๕๘) นอกเหนือจากความรังเกียจที่ติโตเป็นชาวโครแอตแล้ว มิไฮโลวิชยังรังเกียจที่ติโตเป็นคอมมูนิสต์ซึ่งเป็นอุดมการณ์ที่มิไฮโลวิชไม่อาจจะยอมรับได้เลย มิไฮโลวิชมองว่าความเป็นคอมมูนิสต์เป็นศัตรูต่อแนวความคิดของความเป็นราชอาณาจักรซึ่งเขาถือว่าเป็นอุปสรรคต่อเขาในการรวบรวมชาติขึ้นมาใหม่ ซึ่งเซอร์เบียเท่านั้นที่จะเป็นแกนนำของราชอาณาจักรยูโกสลาเวีย.....นอกจากนี้ มิไฮโลวิช ยังเกลียดพวก

คอมมูนิสต์อย่างเข้ากระดูกดำ เขาถือว่าพวกคอมมูนิสต์เป็นอุปสรรคที่ใหญ่ที่สุดในการที่ตนจะได้เป็นผู้นำการต่อต้านแต่ผู้เดียวในระยะนั้น และที่เซอร์เบียจะได้เป็นแกนนำในยูโกสลาเวียต่อไปในอนาคต.....(ต ๕๘) นอกจากนั้นปฏิบัติทางการทหารของขบวนการปาร์ติซานสร้างความคับข้องใจให้แก่มิไฮโลวิช เมื่อติโตชิงตัดหน้ายึดเมืองอูซิเชซึ่งมิไฮโลวิชหมายปอง เนื่องจากเมืองนี้เป็นที่ตั้งของโรงงานสร้างอาวุธและธนาคารที่มีเงินตราเป็นจำนวนมาก ซึ่งฝ่ายเซ็ตนิกถึงกับตามไปยึดเมืองคืนในวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๔๘๔ ซึ่งการเข้าตีเมืองอูซิเชทำให้เกิดการต่อสู้ระหว่างขบวนการปาร์ติซานและขบวนการเซ็ตนิกซึ่งถือว่าเป็นจุดตั้งต้นของสงครามกลางเมืองอย่างเป็นทางการที่ควบคู่ไปกับสถานการณ์สงครามโลก.....โดยเฉพาะหลังจากที่พวกปาร์ติซานได้ยึดเมืองอูซิเช (Uzice) ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงงานสร้างอาวุธซึ่งยังพร้อมที่จะเดินเครื่องได้ และได้ยึดธนาคารซึ่งมีเงินเก็บไว้ประมาณ ๕๕,๐๐๐,๐๐๐ ดินาร์ (dinars). เป็นการยึดที่มีค่ามหาศาลสำหรับพวกกองโจร ซึ่งมีความจำเป็นที่จะมีอาวุธเป็นปัจจัยสำคัญ.....(ต ๖๐)

การที่ติโตต้องต่อสู้กับมิไฮโลวิชเป็นเรื่องที่ยุ่งยากในห้วงแรกๆของสงครามเพราะมิไฮโลวิชมีอำนาจอันสะท้อนได้จากสถานภาพเป็นผู้บัญชาการสูงสุดของกองกำลังในยูโกสลาเวียและได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีกลาโหมของรัฐบาลหลวงพลัดถิ่น ในขณะที่ติโตไม่ได้มีสถานภาพที่โดดเด่นเช่นเดียวกับมิไฮโลวิชนอกจากการดำรงตำแหน่งเถื่อนตามที่พรรคคอมมูนิสต์แต่งตั้งกันขึ้นมา ประการสำคัญฐานะของเขาได้รับการรับรองจากนานาชาติโดยเฉพาะอังกฤษซึ่งเป็นอภิมหาอำนาจในขณะนั้นและไม่เว้นแม้แต่รัสเซีย XE "รัสเซีย" ดังนั้นจึงมีนายทหารของอังกฤษทำหน้าที่คล้ายทูตติดตามการปฏิบัติงานของมิไฮโลวิชจึงทำให้เขาได้รับความช่วยเหลือจากฝ่ายสัมพันธมิตร XE "สัมพันธมิตร" เป็นจำนวนมากซึ่งแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับฐานะของติโต ซึ่งติโตได้รับความไว้วางใจมากขึ้นจากฝ่ายสัมพันธมิตรในระยะหลังก็เพราะมิไฮโลวิชทำตัวเองคือไม่สนับสนุนสงครามใต้ดินให้กับฝ่ายสัมพันธมิตร ยิ่งกว่านั้นกลับหันไปเทใจให้กับเยอรมัน XE "เยอรมัน" ในขณะที่ติโตพยายามแสดงให้เห็นว่าฝ่ายปาร์ติซานเท่านั้นที่ต่อกรอยู่กับนาซีอย่างจริงจัง.....มิไฮโลวิชมีท่าว่าได้เปรียบหลายประการ. ประชาชนชาวเซอร์เบียส่วนใหญ่ยังจงรักภักดีต่อพระราชาธิบดี แม้พระองค์เสด็จออกจากประเทศไปแล้ว. รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรก็สนับสนุนมิไฮโลวิชมาตั้งแต่ต้น โดยแต่งตั้งให้เขาเป็นผู้บัญชาการสูงสุดของกองกำลังในมาตุภูมิ (แต่วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๑๙๔๑) และต่อมาให้เป็นรัฐมนตรีกลาโหมของรัฐบาลพลัดถิ่น แม้เขายังอยู่ในยูโกสลาเวีย. มีนายทหารติดต่อของอังกฤษมาปฏิบัติร่วมกับเขาตั้งแต่ปี ๑๙๔๑ ถึงปี ๑๙๔๔ และหลังจากนั้น เขามีการติดต่อกับนายทหารอเมริกัน จนกระทั่งสงครามสิ้นสุดลง. แต่ปี ๑๙๔๑ เป็นต้นมา เขาได้รับความช่วยเหลือจากฝ่ายพันธมิตร ทั้งในด้านอาวุธ อุปกรณ์ เวชภัณฑ์ และทอง แม้จะเป็นจำนวนที่เขาเห็นว่าไม่เพียงพอ แต่ฝ่ายรัฐบาลอังกฤษส่งมากกว่านั้นไม่ได้ในตอนแรก และเห็นว่าไม่คุ้ม เพราะมิไฮโลวิช มักไม่ยอมปฏิบัติการก่อวินาศกรรมต่อต้านฝ่ายเยอรมันและอิตาเลียน.....(ต ๖๑) ดังนั้นในฝ่ายสัมพันธมิตรทั้งติโตและมิไฮโลวิชต่างก็แข่งขันที่จะเอาใจและของความช่วยเหลือจากฝ่ายอังกฤษ ซึ่งมิไฮโลวิชอาจเบื่อหน่ายที่ต้องมาแข่งกันเอง จึงหันไปสนับสนุนเยอรมัน ในขณะเดียวกันติโตก็เอาใจรัสเซียในฐานะที่

เป็นประเทศบริวารในเครือข่ายของคอมมูนิสต์ ติโตติดต่อกับคอมินเทอร์นมาโดยตลอดทั้งติดต่อโดยตรงและติดต่อผ่านโมชา ปิยาเด XE "โมชา ปิยาเด" คอมมูนิสต์รุ่นเก่าที่เขาส่งให้ประจำที่ดูรมิเตอร์เพื่อคอยประสานงานความช่วยเหลือจากรัสเซียแต่ไม่ก่อให้เกิดผลแต่อย่างใด ติโตมักติดต่อคอมินเทอร์นเพื่อรายงานความก้าวหน้าในการปฏิบัติด้วยลายดินสอในสมุดบันทึกเก่าๆประจำตัวของเขาซึ่งดีมีทรอฟเป็นผู้ประสานงานดูแล ติโตติดต่อไปอีกระยะเวลาหนึ่งหลังจากที่สตาลินสั่งยุบเลิกคอมินเทอร์นในปีพ.ศ.๒๔๘๖ เพื่อเอาใจฝ่ายสัมพันธมิตรและหวังว่าสัมพันธมิตรจะตอบแทนด้วยการเปิดแนวรบกดดันเยอรมัน.....องค์การคอมินเทอร์นถูกสตาลินยุบในเดือนพฤษภาคมปีนั้น เพราะเกรงว่าถ้าจะดำเนินกิจการอันมุ่งที่จะขยายอิทธิพลของคอมมูนิสต์สากลออกทั่วโลกต่อไป อาจทำให้สัมพันธมิตรฝ่ายตะวันตกข้องใจในขณะที่สตาลินกำลังเร่งรัดให้เปิดแนวรบที่สองโดยเร็ว.....(ต ๖๖)

อำนาจของมิไฮโลวิชลดน้อยลงเมื่ออังกฤษได้ส่งผู้แทนอังกฤษมาสืบสวนปฏิบัติการของฝ่ายเช็ตนิกและฝ่ายปาร์ติซาน อังกฤษได้ส่งผู้แทนมาหลายชุดจนถึงชุดของร้อยเอกวิลเลียม สจวร์ต และอีกชุดโดยโดยร้อยเอก ดับบลิว.เอ็ฟ.ดีกิน และชุดสุดท้ายเป็นผู้แทนประจำตัวติโตคือพลจัตวา ฟิตชรอย แมคลีน อันมีผลทำให้อังกฤษตัดสินใจยกเลิกความช่วยเหลือมิไฮโลวิช และหันมาสนับสนุนติโตแทนในปีพ.ศ.๒๔๘๗ แต่นั่นก็เป็นช่วงท้ายของสงครามโลกแล้ว พร้อมกับรัฐบาลหลวงซึ่งพลัดถิ่นอยู่ในอังกฤษถูกบีบให้ปลดมิไฮโลวิชออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมซึ่งหมายถึงมิไฮโลวิชได้หมดอำนาจลงอย่างเป็นทางการ ติโตโชคดีเพิ่มมากขึ้นเมื่อรัสเซียได้ให้ความช่วยเหลือต่อติโตแม้จะมีจำนวนน้อยกว่าฝ่ายสัมพันธมิตร โชคดีของติโตมาช้าเมื่อสงครามเกือบจะเลิกแล้ว.....ในที่สุดฝ่ายอังกฤษก็เลิกรับรองฝ่ายมิไฮโลวิชโดยสิ้นเชิงในเดือนมิถุนายน ปี ๑๙๔๔ เมื่อรัฐบาลหลวงยูโกสลาเวียถูกบีบให้ปลดมิไฮโลวิชออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีกลาโหม. โดยมีการตกลงระหว่างอังกฤษและอเมริกา.....(ต ๖๙-๗๐) อย่างไรก็ตามสหรัฐจะยังคงมีบางองค์การที่สนับสนุนมิไฮโลวิชต่อไป แต่สหรัฐก็หวังผลไว้ถ่วงดุลกับติโตการต้องมีการเจรจาถึงโครงสร้างอำนาจในยูโกสลาเวียภายหลังสงครามเลิกแล้ว.....ถึงแม้ว่าในระหว่างสงครามบางองค์การฝ่ายอเมริกายังคงรักษาความสัมพันธ์กับมิไฮโลวิช ทั้งนี้เป็นการเผื่อไว้สำหรับการเมืองหลังสงคราม.....(ต ๗๐)

ในระหว่างสงครามติโตได้ปรับโครงสร้างของพรรคคอมมูนิสต์เรียบร้อยแล้ว จึงหันมาปรับโครงสร้างของกองทัพเพื่อเสริมอำนาจของติโต โดยกรรมการกลางของพรรคมีฐานะเป็นเสนาธิการใหญ่ของกองทัพปลดเอกแห่งชาติ มีการจัดสายการบังคับบัญชาจากกองทัพ เป็นกองพลน้อย กองพัน กองร้อย และหน่วยพิเศษต่างๆ พร้อมทั้งการจัดหน่วยแพทย์และฝ่ายนิติกรทหาร กองบังคับการทหารที่จัดตั้งกระจายออกไปทุกเขตของประเทศ จัดให้มีการเกณฑ์อาสาสมัครเข้าในกองร้อยๆละห้าสิบคน และห้ากองร้อยรวมเป็นหนึ่งกองพัน โดยมีผู้นำกองทหารรับคำสั่งจากเสนาธิการใหญ่.....กรรมการกลางของพรรคได้ตั้งตนเป็นกองเสนาธิการใหญ่ของขบวนการปลดแอกแห่งชาติ. ได้มีการตั้งกองบังคับการทหารขั้นรองลงมาขึ้นในทุกเขตของประเทศ. ฝ่ายคอมมูนิสต์ได้รับมอบหมายให้เกณฑ์อาสาสมัคร และให้จัดเป็นกองร้อยกองละห้าสิบคน และรวมเป็นกองพันอันประกอบด้วยกองร้อยห้ากอง ทำหน้าที่ประสานงานโดยมีผู้นำผู้รับคำสั่งจากกองเสนาธิการใหญ่.....(ต ๗๓).....กฎ

บังคับอื่นๆ ของกองทัพเกี่ยวกับการแบ่งลำดับการบังคับบัญชาของกองทัพเป็นกองพลน้อย กองพัน กองร้อย และหน่วยพิเศษต่างๆ ที่เป็นส่วนของกองทัพ. ได้มีการจัดตั้งหน่วยแพทย์และโรงพยาบาล ทหาร และหน่วยนิติกรทหาร.....(ต ๗๘) กองทัพที่จัดตั้งขึ้นนี้จะทำการรบในรูปแบบกองโจรซึ่งไม่ยึดติดกับพื้นที่ สามารถสู้รบเพื่อถ่วงกองทัพของข้าศึก และเข้าควบคุมในเขตพื้นที่ที่ห่างไกลให้เป็นเขตปลดปล่อย ในขณะเดียวกันก็ละทิ้งได้หากถูกกองทัพข้าศึกไล่ล่า สงครามกองโจรจึงเป็นสงครามจรยุทธ์ด้วย.....กองทัพนี้จะไม่สู้รบตามแบบ แต่จะถือการถอยล่าและการทำสงครามกองโจรอย่างกว้างขวางเป็นแผนการรบ. เป้าหมายคือถ่วงบังคับให้ทหารข้าศึกจำนวนมากที่สุดต้องติดอยู่ในเขตยูโกสลาเวีย. และโดยที่กองทัพนี้จะไม่สามารถควบคุมยูโกสลาเวียทั้งประเทศตลอดเวลา จึงมีแผนที่จะพยายามควบคุมเขตต่างๆ ที่ห่างเส้นทางคมนาคมใหญ่ๆ และจัดเป็นแดนปลดปล่อย ซึ่งจะละทิ้งได้ถ้าฝ่ายข้าศึกปฏิบัติการกวาดล้าง. กองทัพนี้จะต้องเป็นกองทัพสำหรับยูโกสลาเวียทั้งประเทศ.....(ต ๗๔)

ความสามารถในการสงครามใต้ดินดังกล่าวสามารถก่อความสูญเสียให้กับกองทัพนาซี จนฮิตเลอร์ก็รำคาญใจตั้งใจที่จะกวาดล้างให้สิ้นซาก ในทางกลับกันสิ่งนี้ก็เป็นความยินดีของฝ่ายสัมพันธมิตรเพราะเป็นที่ประจักษ์ชัดต่อผู้แทนอังกฤษที่เข้ามาตรวจสอบและสืบสวน ซึ่งทำให้ฝ่ายสัมพันธมิตรเห็นความสำคัญของขบวนการปาร์ติซาน ในทางตรงข้ามคณะผู้แทนทางทหารของอังกฤษที่ไปประจำอยู่กับมิไฮโลวิชในขบวนการเช็ตนิกกลับมีทีท่าไม่พอใจเนื่องจากเห็นว่าขบวนการเช็ตนิกปฏิเสธการก่อวินาศกรรมฝ่ายเยอรมัน อันแตกต่างไปจากคณะผู้แทนอังกฤษที่ประจำขบวนการปาร์ติซาน อันเป็นเหตุให้อังกฤษถอนความช่วยเหลือมิไฮโลวิชไปในที่สุด.....การมาถึงของคณะผู้แทนอังกฤษทำให้ฐานะทางการทหารของติโตเปลี่ยนแปลงไปหมด เพราะฝ่ายอังกฤษได้รับรายงานที่เห็นประจักษ์ในความสามารถทางการสู้รบ และดังนี้ จึงทำให้ฝ่ายสัมพันธมิตรยอมรับรู้ขบวนการของเขาเป็นทางการในที่สุด. ในเวลาเดียวกัน คณะผู้แทนอังกฤษที่ประจำอยู่กับมิไฮโลวิช ต้องรายงานในเดือนธันวาคม ปี ๑๙๔๓ ว่า พวกเช็ตนิกปฏิเสธการก่อวินาศกรรมต่อต้านฝ่ายเยอรมัน อันเป็นสาเหตุให้ฝ่ายอังกฤษถอนคณะผู้แทน ทั้งยังเลิกช่วยเหลือพวกเช็ตนิกในเดือนพฤษภาคม ปี ๑๙๔๔.....(ต ๘๔) แม้ว่ากองทัพนาซีจะล่าถอยออกไปจากยูโกาลาเวีย แต่ขบวนการปาร์ติซานยังคงต้องสู้รบอย่างหนักหน่วงต่อไปกับนาซีขณะที่นาซีกำลังล่าถอยออกไป เพราะติโตต้องการครอบครองดินแดนที่นาซีถอนออกไปดังเช่นพื้นที่อิสเตรีย และตริเอสเตซึ่งเป็นดินแดนที่ชนเผ่าสลาฟอาศัยแต่ไม่ได้เป็นของยูโกสลาเวีย รวมถึงดินแดนอื่นๆที่ติโตต้องการให้กลับมารวมชาติดังเดิม อย่างไรก็ตามความพยายามของติโตในการขับไล่กองทหารเยอรมันออกไปก็ทำให้ขบวนการปาร์ติซานได้รับความชื่นชมจากฝ่ายสัมพันธมิตรซึ่งจะได้รับการส่งเสริมในเรื่องอื่นๆตามมาดังเช่นการได้ฝ่ายสัมพันธมิตรเป็นตัวช่วยถ่วงดุลกับสหภาพโซเวียตจนยูโกสลาเวียภายใต้การนำของติโตเป็นอิสระจากสตาลินได้ระดับหนึ่ง.....ความรู้สึกเสียสละอุทิศตนที่ปรากฏอย่างเด่นชัดในกองทัพปาร์ติซานตอนสงคราม ก็ได้รับการส่งเสริมต่อไปในทุกวิถีทาง เพื่อเป็นพลังในการปฏิวัติทางการเมืองภายในประเทศ.....(ต ๘๖-๘๗) ความล้มตายจากการต่อสู้กับเยอรมันทำให้ชาวยูโกสลาเวียผู้ได้รับชัยชนะจากการต่อสู้กลายเป็นวีรชน ซึ่ง

เท่ากับว่าผู้ต่อต้านขบวนการปาร์ติซานดังฝ่ายขบวนการเช็ตนิกกลายเป็นทรชน เช่นเดียวกับชะตากรรมของมิไฮโลวิชต้องจบคดีจากการถูกประหารชีวิต.....ผู้ที่ได้ล้มตายจำนวนหลายพันก็เป็นวีรชนของประชาชน. ผู้ที่ขัดขวางเป้าหมายของการปฏิวัติทางการเมืองและสังคม และเจตนารมณ์ของวีรชนที่ต้องเสียชีวิตนับพันๆ และต้องทนทุกข์ทรมานอันแสนสาหัส ถือกันว่าเป็นทรชน.....(ต ๘๗)

ในห้วงเวลาสงครามการรบทัพจับศึกมีความสำคัญมากกว่าอุดมการณ์คอมมูนิสต์เพราะต้องพาให้ประเทศชาติรอดพ้นจากภัยสงครามก่อน แม้ว่าติโตจะสวมหมวกสองใบคือเป็นทั้งผู้นำสูงสุดทางการทหารและผู้นำสูงสุดทางการเมือง ถึงแม้ตำแหน่งทั้งสองจะไม่สามารถแยกออกจากกันได้ แต่ติโตก็ยืนยันว่าผู้นำทางการทหารเป็นสิ่งจำเป็นในสถานการณ์เช่นนั้นเพราะชัยชนะทางการทหารสำคัญมากกว่าและมาก่อนชัยชนะการปฏิวัติทางการเมือง เพราะอย่างน้อยคนที่สนับสนุนติโตในยามนั้นมีทั้งคนที่เป็นคอมมูนิสต์และไม่ใช่คอมมูนิสต์ เขาไม่ต้องการให้คนที่ไม่ใช่คอมมูนิสต์ไม่สนับสนุนเขาเพียงเพราะเขาเห็นว่าการปฏิวัติทางการเมืองที่สุดโต่งมีความสำคัญกว่าชัยชนะทางการทหาร..... ความช่วยเหลือส่วนใหญ่ซึ่งสนับสนุนขบวนการปาร์ติซานได้มาจากผู้ที่ไม่ใช่คอมมูนิสต์ จึงเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะไม่ทำให้พวกนี้ตีห่างออกไปเพราะข้องใจความคิดรุนแรงอย่างสุดโต่งทางการเมือง.....(ต ๘๙) แต่ต้องเป็นหน้าที่ของฝ่ายติโตที่จะทำให้บุคคลที่มีความแตกต่างกันทางความคิดทางการเมือง หรือรวมทั้งเชื้อชาติ และศาสนาไม่เป็นเหตุผลที่จะทำให้คนเหล่านั้นแปลกแยกออกไป หากแต่ต้องค่อยๆปรับคนเหล่านี้ให้มีความเข้าใจและยอมรับในอุดมการณ์คอมมูนิสต์ต่อไป.....เพื่อให้บุคคลธรรมดาไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติใด ศาสนาใด หรือที่เคยมีความคิดทางการเมืองอย่างใดมาก่อนก็ตาม ได้ค่อยๆ ยอมรับการนำของพวกคอมมูนิสต์.....(ต ๘๙) ด้วยเหตุนี้แม้เมื่อติโตได้รับชัยชนะในการสงครามแล้ว เขาจะให้ความสำคัญกับบทบาททางการเมืองซึ่งเป็นหน้าที่ของพลเรือนมากขึ้น กล่าวคือ ในระบบการปกครอง เขาจะตั้งกรรมการที่เป็นพลเมืองท้องถิ่นไม่แบ่งแยกว่าเป็นใครให้มีหน้าที่ในการปกครองท้องที่แยกการทหารออกจากพลเรือนอย่างชัดเจนโดยมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดโดยเฉพาะกับกองทหารปาร์ติซานที่ตั้งอยู่ใกล้ที่สุด การแยกบทบาทกันแต่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็จะทำให้คนทั้งสองฝ่ายรู้สึกร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน.....ระบบการปกครองในยามสงครามสำหรับเขตที่กวาดล้างข้าศึกสำเร็จแล้วคือ พวกปาร์ติซานจะตั้งกรรมการ ประกอบด้วยพลเมืองในท้องถิ่นทุกเพศทุกวัย ซึ่งรับมอบหมายการปกครองทุกด้านในท้องที่ และเป็นผู้ติดต่อกับหน่วยปาร์ติซานที่ตั้งอยู่ใกล้ที่สุด. มีการแยกการปกครองทางทหารกับพลเรือนออกจากกันอย่างแจ่มชัด แต่ทั้งสองฝ่ายมีการประสานกันอย่างใกล้ชิด.....(ต ๙๐)

การที่ติโตให้ความสำคัญกับพลเรือนมากเป็นพิเศษเพราะเขาตระหนักดีว่าผู้ที่ร่วมงานกับเขาส่วนใหญ่เป็นอาสาสมัครที่เป็นชาวนาจนๆทำงานแต่ในหมู่บ้านไม่ได้มีความสัมพันธ์กับโลกภายนอกจึงเป็นคนใสซื่อ การมาร่วมขบวนการปาร์ติซานด้วยอุดมการณ์เดียวกับติโตไม่ใช่อุดมการณ์คอมมูนิสต์ แต่เพราะอุดมการณ์แห่งความยากไร้ ที่ถูกรัฐบาลกลั่นแกล้ง หรือแม้แต่จากอิทธิพลของปาร์ติซานในพื้นที่ จึงไม่มีเหตุผลอื่นใดที่จะสกัดกั้นบทบาทของคนเหล่านี้ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง ซึ่งติโตก็ไม่แตกต่างไปจากคนเหล่านี้ก่อนที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกพรรคคอมมูนิสต์อย่างไม่รู้

เนื้อรู้ตัวเช่นกัน.....ในระยะสองปีแรก สมาชิกของขบวนการอาสาสมัครทั้งสิ้น. ส่วนใหญ่เป็นชาวนาจนๆ ผู้เคยทำมาหากินอยู่แต่ในหมู่บ้านของตน และไม่ค่อยทราบเรื่องโลกภายนอกเว้นแต่ที่ได้ยินเขาเล่ากัน. มีหลายคนที่ได้เข้าขบวนการด้วยเหตุผลที่จะเรียกกันได้ว่า “เป็นเหตุผลทางลบ” - ความยากจน ความกลัวถูกรัฐบาลหุ่นรังแก หรือเพราะฝ่ายปาร์ติซานมีอิทธิพลในท้องที่ของตนเท่านั้น.....(ต ๙๓) ดังนั้นจึงไม่แปลกอันใดที่คนเหล่านั้นจะยังขาดประสบการณ์ในการปกครอง ติโตเห็นว่าต้องจัดตั้งกรรมการประชาชนเพื่อการปลดปล่อย (NOO) ซึ่งเป็นหน่วยใหม่ที่เป็นการจัดระเบียบทางการเมืองนอกกองทัพ โดยจัดตั้งหลายร้อยหน่วยทั่วประเทศในเขตปลดปล่อยซึ่งกรรมการจังหวัดประด้วยกรรมการอำเภอ กรรมการตำบล และกรรมการพื้นฐานประจำหมู่บ้าน กรรมการได้จากการเลือกตั้งหรือเลือกโดยสมาชิกเดิม กรรมการส่วนใหญ่มาจากหลากหลาย ทุกเพศ ทุกวัย แต่คนเหล่านี้ไม่เคยมีหน้าที่ในทางการปกครองมาก่อนเลย ทุกคนจึงเริ่มมาจากการฝึกหัดอย่างเท่าเทียมกัน คณะกรรมการระดับล่างต้องรายงานการทำงานต่อคณะกรรมการที่อยู่สูงกว่า.....สมาชิกกรรมการเหล่านี้ส่วนใหญ่จึงประกอบด้วยคนชราหรือผู้เยาว์ หรือผู้บาดเจ็บที่กลับมาภูมิลำเนาของตน. มีครูโรงเรียนประชาบาลและมีพระ แต่ส่วนมากเป็นคนที่ไม่เคยมีหน้าที่ทางปกครอง. มีการผิดพลาดบ่อยเพราะขาดประสบการณ์ แต่ก็มีความสำเร็จอย่างน่าชมหลายกรณี. ทุกคนหัดเรียนรู้ที่จะสนใจและรับผิดชอบในปัญหาประจำวันของการปกครอง. กรรมการแต่ละคณะต้องทำรายงานการปฏิบัติต่อกรรมการที่อยู่ระดับสูงกว่า.....(ต ๙๓-๙๔) ในส่วนของขบวนการปาร์ติซานซึ่งทำหน้าที่ในการรบก็จะมีการจัดตั้งกรรมการลับเพื่อการปลดปล่อยในเขตและในเมืองที่อยู่ใต้ปกครองของข้าศึก จำนวนกรรมการมีจำกัดแต่ต้องไม่มาจากการเลือกตั้งเพราะต้องการคนที่ไว้ใจได้เนื่องจากเป็นกรรมการลับทำงานใต้ดินโดยเฉพาะ.....ผู้สนับสนุนฝ่ายปาร์ติซานก็ได้ตั้งกรรมการลับเพื่อการปลดปล่อยในเขตและในเมืองที่อยู่ใต้ปกครองของข้าศึก. ภารกิจของกรรมการลับเหล่านี้ต้องจำกัดกว่า เพราะงานใต้ดินอันตรายกว่าและสมาชิกมักจะไม่ใช่สมาชิกเลือกตั้งดังที่เป็นไปในพื้นที่ปลดปล่อยแล้ว.....(ต ๙๔)

ในปีพ.ศ.๒๔๘๖ ช่วงท้ายของสงคราม อังกฤษเริ่มเห็นชัดเจนที่ช่วยเหลือฝ่ายติโตเพราะเห็นความชัดเจนจากการไม่ดำเนินการใดๆที่เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายสัมพันธมิตรของมิไฮโลวิชซึ่งเป็นเหตุการซ้ำซ้อนเหมือนกับที่อังกฤษถูกเจ้าชายปอลหักหลังไปเข้าข้างฝ่ายเยอรมัน แต่อังกฤษยังเกรงใจในรัฐบาลพลัดถิ่นของพระเจ้าปีเตอร์และสหรัฐอเมริกาที่ไม่ไว้วางใจติโตซึ่งมีอุดมการณ์ที่แตกต่างกัน และไม่ต้องการให้สหรัฐมองว่าอังกฤษพยายามมีอิทธิพลเหนือคาบสมุทรบัลคานส์แต่ลำพัง และในสหรัฐเองก็พยายามกำจัดอิทธิพลของลัทธิมาร์กซ์ การที่อังกฤษยินดีช่วยเหลือฝ่ายติโตก็มิได้หมายความว่าอังกฤษจะรับรองทางการเมืองแก่ขบวนการปารณ์ติซานและรัฐบาลชั่วคราวที่ติโตพยายามผลักดัน ในส่วนของสตาลินเองก็ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่ติโตและขบวนการปาร์ติซานของเขาเพราะรัสเซียต้องการให้สัมพันธมิตรเร่งเปิดแนวรบในการยกพลขึ้นบกที่นอร์มังดีเพื่อทำให้รัสเซียคลายวิตกในการบุกรัสเซียของเยอรมันลง ผู้นำรัสเซียคิดไปเองว่าฝ่ายสัมพันธมิตรอาจตกลงลับในการยุติการรบกับเยอรมันเพื่อร่วมกันต่อต้านคอมมูนิสต์ ซึ่งก็ไม่ได้แปลกอันใดที่คิดเช่นนั้นเพราะโลกเสรีและโลกนาซีไม่มีประเทศใดนิยมชมชอบในอุดมการณ์คอมมูนิสต์เลย สตาลินไม่จำเป็นต้องรับรอง

ขบวนการปาร์ติซานเพื่อเสี่ยงเสียสัมพันธไมตรีกับอังกฤษและสหรัฐ เพราะยูโกสลาเวีย ติโต และปาร์ติซานไม่มีความหมายต่อความอยู่รอดของรัสเซีย หากเป็นเช่นนี้แม้ติโตมีชัยในทางทหารก็ไม่อาจบรรลุเป้าหมายทางการเมือง ซึ่งเขามองว่ามหาอำนาจล้วนแต่ตีสองหน้า ซึ่งติโตไม่ได้ใช้วิธีการหักหาญน้ำใจของชาติมหาอำนาจ แต่ได้พยายามจัดประชุม AVNOJ เพื่อรองรับความชอบธรรมในการจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวที่เป็นตัวแทนของประชาชนทั้งมวลของยูโกสลาเวียหาใช่รัฐบาลพลัดถิ่น ซึ่งผู้นำมหาอำนาจก็ไม่ได้หันมาขัดขวางแต่อย่างใดเพราะยังไม่ได้ให้ความสำคัญแก่ติโตมากพอ.....ที่จะทำให้พันธมิตรฝ่ายตะวันตกข้องใจ จนถึงเวลาที่จะมีการเปิดแนวรบที่สอง ซึ่งจะประกันความปลอดภัยของปีกกองทัพแดง เมื่อรัสเซียบุกเข้าไปในยุโรปตะวันออก. ยิ่งกว่านี้ ผู้นำฝ่ายโซเวียตยังเกรงว่าสัมพันธมิตรตะวันตกอาจจะคิดแยกตัวไปตกลงยุติการรบกับเยอรมัน เพื่อร่วมกันรณรงค์ต่อต้านฝ่ายคอมมูนิสต์. สตาลินไม่อยากเสี่ยงเสียสัมพันธไมตรีกับอังกฤษและสหรัฐโดยรับรองขบวนการของติโต แต่ลำพังอันเขาถือว่าเป็นขบวนการที่เล็ก และถ้าเปรียบกับสงครามโลก ก็นับว่าไม่สู้สำคัญนัก.....(ต ๑๐๑-๑๐๒)

เมื่อสงครามโลกใกล้สิ้นสุดลงกองทัพปาร์ติซานสามารถรุกคืบในขณะที่กองทัพนาซีล่าถอยออกไป ขบวนการปาร์ติซานได้ยึดอำนาจการปกครองแบบทหาร-พลเรือนในภาคต่าง ๆแทนอำนาจของกองทัพเยอรมันที่ล่าถอย อำนาจของการปกครองท้องถิ่นในแบบก่อนสงครามถูกทำลายอย่างสิ้นเชิง เพื่อให้กองทัพปฏิวัติของติโตเข้าครอบครองแทน ในช่วงนี้เป็นช่วงเวลาที่ฝ่ายปาร์ติซานคิดบัญชีแค้นแก่เจ้าหน้าที่ที่เคยสนับสนุนรัฐบาลหุ่นของเยอรมันและขบวนการเช็ตนิกของมิไฮโลวิชไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นใครก็ตามแม้แต่ตำแหน่งผู้พิพากษา หรือแม้แต่ตัวมิไฮโลวิชที่ถูกสั่งยิ่งเป้า คนที่เหลือก็แยกย้ายหนีหายไป อันเป็นการสิ้นสุดสงครามกลางเมืองในยูโกสลาเวีย.....ในขณะที่พวกเยอรมันถอยทัพ. ระบบการปกครองท้องถิ่นในแบบก่อนสงครามที่ยังคงเหลืออยู่ถูกทำลายล้างโดยสิ้นเชิง เพื่อให้นำการปกครองปฏิวัติแบบใหม่เข้ามาได้สะดวกขึ้น. กองทัพและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยค้นหาชาวยูโกสลาฟที่ได้ร่วมมือกับข้าศึกหรือที่สงสัยว่าได้ทำร้ายฝ่ายปาร์ติซาน.....(ต ๑๑๐) อาจเรียกในช่วงท้ายของสงครามนี้ว่า ระยะนั้นเป็นระยะ “คิดบัญชี” กับพวกศัตรูทางการเมือง อันเป็นการโหมโรงสำหรับขั้นสุดท้ายของการปฏิวัติ (ต ๑๑๑)

เมื่อสงครามสิ้นสุดลง สมาชิกสภา AVNOJ ได้ให้การรับรองรัฐบาลใหม่ในวันที่ ๗ มีนาคม ๒๔๘๘ ติโตได้เป็นนายกรัฐมนตรี มีนักการเมืองเก่าได้ถูกแต่งตั้งเข้ามาเป็นรัฐมนตรีสามคนคือ ดร.ซูบาจิ (อดีตนายกรัฐมนตรี) ดร.ซูเตย์ และโดยเฉพาะมิลาน โกรล เป็นถึงรองนายกรัฐมนตรี ซึ่งนักการเมืองทั้งสามไม่ใช่คอมมูนิสต์ในขณะรัฐมนตรีที่เหลือ รวมทั้งสภา AVNOJ เป็นสายคอมมูนิสต์ทั้งหมด ทำให้นักการเมืองทนรับสภาพไม่ได้ต้องลาออกไป รัฐบาลได้ดำเนินการเลือกตั้งทั่วไปเพื่อให้ได้สภาชุดใหม่ที่ทำหน้าที่เป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญด้วย การเลือกตั้งได้รับการตรวจสอบจากผู้สังเกตการณ์ชาวต่างประเทศ พรรคที่ลงสมัครรับเลือกตั้งมาจากหลายพรรคการเมือง ผลการเลือกตั้งปรากฏว่าสมาชิกพรรคคอมมูนิสต์ได้รับความเห็นชอบอย่างท้วมท้นถึงร้อยละเก้าสิบของผู้ลงคะแนนเสียง ซึ่งหมายความว่าพรรคอมมูนิสต์ผูกขาดอำนาจให้เป็นผู้ปกครองประเทศยูโกสลาเวียใหม่ ซึ่ง

หมายความว่าการปฏิวัติได้สำเร็จลงแล้ว.....การเลือกตั้งมิได้ดำเนินการโดยใช้หลักพรรคการเมืองหลายพรรค. ผู้สมัครในเขตเลือกตั้งต่างๆ ต้องเป็นสมาชิกแห่งองค์การรวม ซึ่งมีชื่อว่าแนวร่วมประชาชน อันประกอบด้วยพรรคคอมมูนิสต์ คณะกรรมการเพื่อเอกราชแห่งชาติทั้งปวงและสภาต่างๆ ที่ปฏิบัติการตอบสงคราม และมีสมาชิกบางคนของพรรคการเมืองอื่นๆ ก่อนสงคราม. แต่ส่วนใหญ่ก็เป็นสมาชิกสมาชิกพรรคคอมมูนิสต์ที่ได้ผ่านสงครามมาจำนวน ๑๔๑,๐๖๖ คน และปาร์ติซานจำนวนมากที่เป็นผู้สนับสนุนคอมมูนิสต์.....(ต ๑๑๖)

โดยสรุป ติโตก้าวขึ้นสู่อำนาจโดยอาศัยหนทางและเป้าหมายของอำนาจ เขาเริ่มต้นจากการเข้าสู่ตำแหน่งเลขาการพรรคคอมมูนิสต์ ในทันทีที่ทีมีโอกาสเขาได้ปฏิรูปโครงสร้างของพรรคการเมืองจากประสบการณ์ที่เขาอยู่ในมอสโคว์และเห็นการดำเนินของพรรคคอมมูนิสต์รัสเซีย โครงสร้างของพรรคการเมืองเป็นแบบรวมศูนย์โดยอำนาจอยู่ในมือของเขาซึ่งเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดทั้งทางการเมืองและทางการทหาร โดยเขาเห็นว่าชัยชนะทางการทหารเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญกว่าในห้วงเวลาที่ต้องทำสงคราม โดยเขาให้ความสำคัญต่อมหาอำนาจในการขอความสนับสนุนไม่ว่าอังกฤษและรัสเซีย แต่เป็นการขอความช่วยเหลือที่คงรักษาความเป็นอิสระในการทำงานของตัวเขา เขาพยายามเข้าไปบริหารในเขตปลดปล่อยเมื่อชนะฝ่ายเซ็ตนิกหรือเมื่อกองทัพนาซีล่าถอยออกไป โดยอาศัยโครงสร้างที่เขาวางแบบไว้ที่แยกการเมืองออกจากการทหารแต่ให้มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันอันเป็นรากฐานที่ทำให้เขาได้รับคะแนนนิยมเมื่อจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไป เขาฉลาดในการจัดตั้งสภา AVNOJ ในช่วงระหว่างการเปลี่ยนแปลงในการรองรับความชอบธรรมของเขาในการจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวเพื่อให้ทรงสิทธิ์ในการจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปที่ได้ตัวแทนสภาเป็นพวกคอมมูนิสต์ และให้สภาที่ได้ทำหน้าที่เป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งสามารถร่างรัฐธรรมนูญเป็นไปในแนวทางที่เขาต้องการ

ภาพ ๑๙ แผนที่แสดงยุโรปตะวันออกในปัจจุบัน

กฎหมายและข้อตกลง

กฎหมายและข้อตกลงเป็นเงื่อนไขในการจัดระเบียบสังคมเพื่อความเข้าใจและผลประโยชน์ร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสีย ตัวอย่างของกฎหมายและข้อตกลงระหว่างประเทศที่ชัดเจนคือสนธิสัญญา XE "สนธิสัญญา" ในปีพ.ศ.๒๔๘๓ เป็นห้วงเวลาที่เยอรมัน XE "เยอรมัน" ประสบความสำเร็จสูงสุด ยุโรปตะวันตกทั้งหมดและยุโรปเหนือตกเป็นของเยอรมัน ส่วนยุโรปตะวันออกกำลังถูกรุกรานโดยเยอรมันซึ่งเยอรมันยึดบ่อน้ำมันในรูมาเนียและกดดันชาติในแถบนี้ให้เข้าร่วมกับฝ่ายอักษะ XE "อักษะ" แกนฝ่ายอักษะประกอบด้วยเยอรมัน อิตาลี XE "อิตาลี" และญี่ปุ่น มีเป้าหมายยืนหยัดและร่วมมือกันเหมือนหนึ่งเดียวในการจัดระเบียบและส่งเสริมสวัสดิการของชาติสมาชิกโดยคำนึงถึงประโยชน์ทางการทหาร เศรษฐกิจ และการเมืองของชาติสมาชิก อังกฤษซึ่งเป็นศัตรูหมายเลขหนึ่งถูกโดดเดี่ยวและถูกถล่มทางอากาศอย่างหนักจนเกือบเสียเมือง อิตาลีบุกอาบิสซิเนียหรือเอธิโอเปียในปัจจุบัน และตั้งใจที่จะบุกกรีซ ทำให้เยอรมันหันมาช่วยอิตาลีและเสียแผนในการยึดอังกฤษ ทำให้ไม่สามารถเอาชนะอังกฤษได้ในเวลาต่อมา ส่วนสหรัฐได้ช่วยเหลืออังกฤษ

ในทางลับเนื่องจากขณะนั้นยังประกาศตัวเป็นชาติที่เป็นกลาง เช่น การให้ยืมและเช่าอุปกรณ์ต่อฝ่ายสัมพันธมิตร XE "สัมพันธมิตร" โดยเฉพาะอังกฤษเพื่อหลีกเลี่ยงข้อครหาเนื่องจากการวางตัวเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใดเป็นมูลค่าสูงถึงห้าสิบพันล้านดอลลาร์มูลค่าในขณะนั้น ซึ่งทำให้อังกฤษสามารถรบต่อไปได้ แต่โชคเข้าข้างอังกฤษเมื่อญี่ปุ่นบุกเพอร์ล ฮาร์เบอร์ ผลักดันให้สหรัฐกระโจนเข้าสู่สงครามโดยเปิดเผย ส่วนเยอรมันก็ถลำเข้ามาลึกในยุโรปตะวันออกเพื่อบังคับเจ้าชายปอลให้เข้าร่วมกับเยอรมัน และนำมาสู่การปฏิวัติในยูโกสลาเวียเพื่อล้มเจ้าชายปอลอันทำให้เยอรมันต้องส่งกองทัพบุกตะลุยยูโกสลาเวียเพื่อเป็นการสั่งสอนซึ่งทำให้อังกฤษมีเวลาหายใจนานมากขึ้น..... การที่เยอรมันจะเข้าครอบครองยุโรปตะวันออก ไม่เป็นสิ่งที่น่าสงสัยอีกแล้ว. ทหารเยอรมันได้ยึดบ่อน้ำมันในรูเมเนียแล้ว และผู้นำของประเทศยุโรปตะวันออกถูกกดดันอย่างรุนแรงให้เข้าร่วมสนธิสัญญาสามเส้า XE "สนธิสัญญาสามเส้า" (Tripartite Pact) ของเยอรมัน-อิตาลี-ญี่ปุ่น. สิ่งบอกเหตุบางประการที่จะแสดงการเปลี่ยนโฉมหน้าของสงคราม ก็ยังไม่เป็นที่สังเกตชัดเจนในเวลานั้น. คือหลังจากได้รับชัยชนะในการบุกอาบิสซิเนีย (Abyssinia) มุสโสลินีได้ตกลงใจที่จะบุกประเทศกรีซแล้วอันเป็นการกระทำที่ทำให้เยอรมันเสียเวลาและเสียแผน. ศึกแห่งบริเทน (Battle of Britain) ประสบความล้มเหลว และก็ช้าเกินไปเสียแล้วที่จะบุกอังกฤษทางทะเลในปีนั้น. ที่สำคัญที่สุด คือ ตอนต้นเดือนกันยายน ประธานาธิบดีรูสเวลท์ (Roosevelt) ได้เริ่มเคลื่อนไหวอย่างระมัดระวังสู่โครงการ ยืม-เช่า (Lend-Lease) อุปกรณ์ ซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือที่ชุบชีวิตอังกฤษในปีต่อไป จนกระทั่งเหตุการณ์เพอร์ล ฮาร์เบอร์ (Pearl Harbour) ได้นำพาให้สหรัฐอเมริกาเข้ามาเป็นพันธมิตรกับอังกฤษเต็มตัว..... (ต ๔๕-๔๖) การบีบเจ้าชายปอลของนาซีทำให้เจ้าชายปอลลงนามในสนธิสัญญากับเยอรมัน ซึ่งทำให้เยอรมันเข้าครอบครองยุโรปตะวันตกจนเกือบหมดจนจรดตะวันออก ทั้งนี้เพื่อเตรียมพร้อมกับการบุกรัสเซีย XE "รัสเซีย" อีกสองเดือนถัดไป.....รัฐบาลยูโกสลาเวียยอมตกลงนามในสนธิสัญญาที่ผูกมัดตนกับเยอรมัน แม้จะได้ถ่วงเวลาไว้ถึงวันที่ ๒๐ มีนาคม จึงมีการลงนามเป็นทางการ. สนธิสัญญานี้เป็นเปลาะสุดท้ายในการเข้าควบคุมยุโรปตะวันตก ซึ่งจำเป็นเพื่อสามารถปฏิบัติแผน “บาร์บารสซา XE "บาร์บารสซา" ” (Barbarossa) คือการบุกรัสเซียซึ่งกำหนดไว้กลางเดือนพฤษภาคม.....(ต ๔๖-๔๗) ทั้งสนธิสัญญาของฝ่ายอักษะและสนธิสัญญาของฝ่ายสัมพันธมิตรเป็นสนธิสัญญาระหว่างชาติทุนนิยมด้วยกันตามข้อสังเกตของที่ประชุมพรรคคอมมูนิสต์ในปีพ.ศ.๒๔๘๓ ให้ความเห็น ซึ่งฝ่ายคอมมูนิสต์รวมถึงยูโกสลาเวียไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องเพราะทั้งสองกลุ่มต่างก็จัดตั้งเพื่อแย่งชิงผลประโยชน์และทรัพยากรเพื่อให้ชาติของตนมั่งคั่งจากการล่าอาณานิคม แต่สนธิสัญญาระหว่างสหภาพโซเวียตกับเยอรมันเป็นคนละความหมายเพราะเป็นการธำรงรักษาสันติภาพเพื่อปกป้องการขยายอิทธิพลของจักรวรรดิของอังกฤษ การบุกฟินแลนด์และโปแลนด์ก็เพื่อปกป้องสันติภาพจากการแผ่อิทธิพลของอังกฤษที่คอยปกป้องชาติเหล่านั้น.....สงครามระหว่างฝ่ายอักษะ (Axis-เยอรมันและอิตาลี) กับฝ่ายพันธมิตรตะวันตก (อังกฤษและฝรั่งเศส) เป็นสงครามระหว่างชาติทุนนิยมกันเอง และฝ่ายคอมมูนิสต์ไม่ควรมีส่วนเกี่ยวข้องด้วยเลย. สนธิสัญญาระหว่างฝ่ายนาซีกับโซเวียตต้องถือว่าเป็นการกระทำที่อาจหาญเพื่อธำรงสันติภาพ. การที่โซเวียตบุก

ฟินแลนด์และการผนวกโปแลนด์ภาคตะวันออก ก็ทำเพื่อรักษาสันติภาพเช่นเดียวกัน.....(ต ๔๔) ดังนั้นสนธิสัญญาจึงเป็นเครื่องมือในการรวมกลุ่มของชาติต่างๆเพื่อปกป้องตนเองและคุ้มกันมิให้ชาติอื่นเข้ามามีอิทธิพลหรือแสวงหาผลประโยชน์ของชาติที่ร่วมกันทำสนธิสัญญา

การทำสงครามระหว่างนาซีกับขบวนการปาร์ติซานดำเนินการอย่างต่อเนื่องหลังจากยูโกสลาเวียถูกบุกโดยเยอรมัน มีข้อตกลงเกิดขึ้นเพื่อแบ่งผลประโยชน์ระหว่างเยอรมันกับอิตาลีในยูโกสลาเวีย ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่ตกอยู่ภายใต้การปกครองของอิตาลีซึ่งมีประวัติศาสตร์ยาวนานที่พยายามครองครองบางส่วนของยูโกสลาเสีย สำหรับพื้นที่ส่วนน้อยแต่เป็นจุดยุทธศาสตร์เยอรมันจึงเป็นผู้ดูแลเอง การที่กองทัพนาซีอาชนะกองทัพยูโกสลาเวียได้อย่างง่ายดายก็ส่งผลเช่นเดียวกันกับขบวนการปาร์ติซานซึ่งแทบไม่มีแสนยานุภาพอันใดเหลือเมื่อเทียบกับกองทัพนาซี ขบวนการปาร์ติซานต้องถอยร่นหนีเพื่อเอาตัวรอดโดยทิ้งฐานที่มั่นในบอสเนียและมอนเตเนโกรเพื่อเดินทางไกลไปทางตะวันตกเฉียงใต้ของบอสนียซึ่งมีภูมิประเทศเป็นป่าเขาซึ่งตกเป็นของอิตาลีตามข้อตกลงกับเยอรมัน แต่อิตาลีก็ไม่สามารถปกป้องดินแดนแถบนี้ได้เนื่องจากอิตาลีไม่ใช่กองกำลังที่เข้มแข็ง ติโตจึงใช้โอกาสนี้พากองกำลังหนีตายมาจุดที่ปลอดอำนาจทางการปกครอง การอพยพผู้คนเป็นไปอย่างทุลักทุเลเนื่องจากขบวนการร์ติซานเป็นขบวนการเถื่อนในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายของการชาดสากล พวกปาร์ติซานจึงมีหวังรอดยากหากตกอยู่ในเงื้อมมือของข้าศึก ติโตจึงต้องแบกภาระในการพาคนบาดเจ็บไปกับการเดินทางไกลด้วย ซึ่งก็ทำให้กองกำลังของติโตเกือบจะถูกทำลายโดยกองทัพนาซี หากแต่ฝ่ายสัมพันธมิตรเข้าช่วยขนถ่ายผู้บาดเจ็บได้ทันโดยอาศัยเครื่องบินในการขนย้าย ทำให้ฝ่ายปาร์ติซานมีสภาพที่ดีขึ้น.....ตอนนี้ไม่มีใครรับรู้ว่าพวกปาร์ติซานเป็นกองกำลังรบและไม่อยู่ในข่ายการคุ้มครองตามกฎหมายของกาชาดสากล. ถ้าพวกปาร์ติซานถูกจับอาจถูกยิงทิ้งฐานเป็นทหารเถื่อนก็ได้ ถึงแม้ว่าหลายคนถูกจับเป็นเชลยศึก และบางคนใช้ในการแลกเปลี่ยนเชลย แต่ก็ถือว่าพวกปาร์ติซานที่บาดเจ็บสาหัสหมดหวังรอด ถ้าตกไปสู่เงื้อมมือของข้าศึก.....(ต ๘๐)

ในปลายปีพ.ศ.๒๔๘๖ ติโตไม่อาจยอมรับความเป็นคนเถื่อนในเวทีระหว่างประเทศ เขาจัดให้มีการประชุมสภาที่เมืองยัยเซเพื่อลงมติในรูปกฎหมายที่ออกโดยสภาแห่งนี้โดยทำหน้าที่เสมือนเป็นสภานิติบัญญัติแห่งชาติอันเป็นแหล่งของความชอบธรรมของอำนาจอธิปไตยเพื่อให้ออกมติในทางการเมืองและการปกครอง ในการนี้ได้รับรองสภาบริหารให้เป็นรัฐบาลแห่งชาติ แทนรัฐบาลพลัดถิ่นซึ่งถือว่าหมดความชอบธรรมตามมติของสภาแห่งใหม่นี้ เพื่อให้มีความชอบธรรมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สนธิสัญญาและข้อตกลงที่มาจากรัฐบาลพลัดถิ่นถือเป็นโมฆะต้องพิจารณากันใหม่ ประการสำคัญสภาแห่งนี้ไม่ยอมรับการแบ่งแยกและปกครองให้อยู่อีกต่อไป ยูโกสลาเวียต้องกลับมาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตามประกาศของสภาแห่งนี้.....สภา AVNOJ ซึ่งทำหน้าที่เสมือนรัฐสภาในยามสงครามได้ประกาศตนเป็นสถาบันนิติบัญญัติและบริหารสูงสุดของยูโกสลาเวีย เป็นที่ตั้งแห่งอธิปไตยของยูโกสลาเวีย. ได้มีการตั้งกรรมการแห่งชาติเพื่อเอกราชของยูโกสลาเวียให้เป็นสภาบริหาร มีหน้าที่และอำนาจเป็นรัฐบาลแห่งชาติ. ได้ประกาศว่ารัฐบาลยูโกสลาเวียพลัดถิ่นหมดอำนาจเป็น

รัฐบาลที่ชอบธรรมโดยสิ้นเชิง และหมดสิทธิที่จะเป็นตัวแทนของชาวยูโกสลาเวียในต่างประเทศ. สนธิสัญญาและข้อตกลงทั้งหมดที่รัฐบาลนั้นได้กระทำจะต้องได้มีการพิจารณาแล้วประกาศเป็นโมฆะหรือเจรจาใหม่. พระเจ้าปีเตอร์ถูกห้ามมิให้กลับประเทศยูโกสลาเวียจนกว่าปัญหาระบอบราชาธิปไตยจะได้รับการตัดสินจากประชาชนยูโกสลาเวีย เมื่อสงครามเสร็จสิ้นลงแล้ว. ได้มีการยืนยันมติทุกข้อของกรรมการบริหารสภา AVNOJ สมัยปี ๑๙๔๒ ตลอดจนคำสั่งต่างๆของกองบัญชาการสูงสุดของกองทัพเพื่อเอกราชแห่งยูโกสลาเวีย. มีการประกาศว่า ประเทศยูโกสาเวียไม่เคยยินยอมรับรู้การแบ่งแยกประเทศในปี ๑๙๔๑ ประเทศจะต้องกลับมาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยมีการปรับปรุงการปกครองตามหลักแห่งประชาธิปไตย. นอกจากนี้ ได้ประกาศว่าประเทศจะเป็นสมาพันธรัฐโดยประชาชนของแคว้นต่างๆ ต้องมีสิทธิเสมอกัน.....(ต ๑๐๒-๑๐๓) ติโตพยายามดำเนินมาตรการทางการเมืองเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับขบวนการของตนเอง แต่ชาติมหาอำนาจเหมือนรู้ทันติโต ชาติมหาอำนาจได้จัดประชุมที่ยัลตาในปีพ.ศ.๒๔๘๘ บังคับติโตให้ยอมรับรัฐบาลที่มาจากรัฐบาลชั่วคราวที่ปาร์ติซานจัดตั้งต้องรวมกับรัฐบาลพลัดถิ่น ทั้งยังมีข้อตกลงของที่ประชุมให้มีสภาที่ผสมผสานกันระหว่างสภา AVNOJ ของติโตรวมกับสมาชิกสภาที่มีอยู่ก่อนของสงครามโลก แต่ต้องไม่ใช่สภาที่อุปโลกน์ด้วยกองทัพเยอรมัน ทำหน้าที่เป็นสภาร่างรัฐธรรมนูญใหม่ แต่กระนั้นติโตในฐานะนายกรัฐมนตรีของรัฐบาลใหม่ก็สามารถจัดการข้อตกลงตามที่ประชุมยัลตาให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของตนเอง จนนักการเมืองที่ไม่ได้มาจากฝ่ายติโตต่างพากันลาออก และสภาร่างรัฐธรรมนูญก็ได้สมาชิกที่มาจากฝ่ายคอมมูนิสต์ซึ่งวางแผนจนได้ชัยชนะในการเลือกตั้ง.....ในการประชุมที่ยัลตา (Yalta Conference) ของผู้นำมหาอำนาจในเดือนกุมภาพันธ์ ปี ๑๙๔๕ ตกลงกันให้บีบบังคับทั้งรัฐบาลชั่วคราวปาร์ติซานทั้งรัฐบาลพลัดถิ่นให้รวมกัน. ที่ประชุมยังได้ตกลงอีกว่า เมื่อตั้งรัฐบาลร่วมเรียบร้อยมั่นคงแล้ว จะต้องเรียกประชุมสภาซึ่งจะประกอบด้วยสมาชิกสภา AVNOJ และสมาชิกสภาของยูโกสลาเวียก่อนสงคราม พวกที่ไม่เสียชื่อว่าร่วมมือกับข้าศึก. ข้อตกลงยังมีว่ากฎหมายทั้งหลายที่สภา AVNOJ ได้ตราขึ้นไว้ สภาร่างรัฐธรรมนูญใหม่นี้จะต้องยอมให้ความเห็นชอบ.....(ต ๑๑๖)

โดยสรุป แม้สถานการณ์ของโลกจะอยู่ในห้วงเวลาสงคราม แต่ชาติต่างๆก็พยายามยึดกฎหมายและข้อตกลงเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ใจในการให้กิจกรรมที่ตนต้องการดำเนินต่อไปได้ กฎหมายและข้อตกลงในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เห็นได้ชัดคือสนธิสัญญา ส่วนเรื่องภายในสามารถจัดทำได้ในรูปข้อตกลง อย่างไรก็ตามเพื่อความชอบธรรมแหล่งของกฎหมายยังมีที่มาจากสภาเช่นเดิม ดังที่ติโตพยายามให้สภา AVNOJ มีสภาพเสมือนเป็นสภาผู้แทนราษฎรอย่างในประเทศตะวันตกในการให้การยอมรับกฎหมายใดๆและที่มาของรัฐบาล

บทสรุป

กระบวนการสื่อสารในยามสงครามพบว่า มีการใช้สื่อที่สำคัญอยู่ ๔ ประเภท คือ ทั้งสื่อบุคคลกลุ่ม สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อวิทยุ สื่อบุคคลที่มีความโดดเด่นที่สุดคือ ตัวติโตเนื่องจากเขามีศิลปะในการ

เป็นผู้นำสามารถเข้าสังคมกับผู้อื่นและทำให้ผู้อื่นยอมรับในตัวเขา นอกเหนือจากนี้แล้ว เพื่อนของติโตนับว่ามีคุณูปการต่อตัวติโตเพราะเป็นสื่อกลางช่วยให้เขาหลุดพ้นจากอิทธิพลมืดของสตาลิน สื่อบุคคลอื่นที่สำคัญยังประกอบด้วยสตรีและคนหนุ่มซึ่งช่วยทำหน้าที่ในการนำสารต่างๆเพื่อให้กองทัพและผู้คนติดตามสถานการณ์ได้ทันเหตุการณ์ ในส่วนของการสื่อสารกลุ่มหมายรวมถึงการสื่อสารผ่านกลุ่มและองค์การ หรือสถาบัน ดังกรณีการสื่อสารผ่านพรรคคอมมูนิสต์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อหรืออุดมการณ์ การสื่อสารผ่านคอมินเทอร์ในยูโกสลาเวียเพื่อทำหน้าที่สื่อสารระหว่างติโตกับทางมอสโคว์ การสื่อสารผ่านขบวนการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองกำลังปาร์ติซานซึ่งเป็นเครื่องมือในทางการทหารของติโต การสื่อสารผ่านกลุ่มผู้นำโดยเฉพาะในการแสดงปาฐกถาและการอบรมสมาชิกให้มีแนวความคิดที่เห็นพ้องกับการปฏิบัติการใดๆตามแนวทางที่ติโตกำหนด การสื่อสารผ่านสภา AVNOJ เพื่อยืนยันมติใดๆของขบวนการปาร์ติซานซึ่งจะพัฒนาไปเป็นกองทัพแห่งชาติ และการสื่อสารผ่านรัฐบาลชั่วคราวซึ่งสถาปนาโดยสภาดังกล่าวเพื่อให้ติโตสามารถดำเนินงานได้เท่าเทียมกันกับผู้นำของรัฐชาติอื่นๆ ส่วนการสื่อสารโดยอาศัยสื่อสิ่งพิมพ์ปรากฏใน ๓ รูปแบบ ได้แก่ เอกสารใบปลิวซึ่งพรรคคอมมูนิสต์นำมาใช้ในการเผยแพร่อุดมการณ์คอมมูนิสต์ สนธิสัญญาซึ่งใช้เป็นข้อตกลงอย่างเป็นทางการในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเช่นสนธิสัญญาระหว่างเยอรมันกับรัสเซียและจดหมายโดยเฉพาะจดหมายในรูปการติดต่อระหว่างผู้นำเช่นเชอร์ชิลล์กับติโตดังตัวอย่างการยืนยันความช่วยเหลือต่อติโตแทนมิไฮโลวิช และประการสุดท้ายคือ การสื่อสารผ่านสื่อวิทยุ วิทยุที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นทั้งวิทยุสื่อสารและวิทยุกระจายเสียง วิทยุสื่อสารถูกใช้เพื่อการติดต่อระหว่างผู้นำหรือองค์การโดยเฉพาะจะเป็นวิทยุสื่อสารลับดังกรณีการติดต่อสื่อสารระหว่างติโตและปาร์ติซาน ส่วนวิทยุกระจายเสียงถูกใช้เพื่อเผยแพร่ผลงานของขบวนการปาร์ติซานให้โลกภายนอกรับรู้ผ่านสถานีวิทยุยูโกสลาเวียเสรีที่ได้รับการสนับสนุนจากรัสเซีย นอกจากนี้สื่อวิทยุกระจายเสียงยังใช้ในการรับข้อมูลข่าวสารจากภายนอกเช่นวิทยุบี.บี.ซี.เพื่อให้ผู้คนในสังคมรับทราบถึงสถานการณ์สงครามโลกที่กำลังดำเนินอยู่

ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในขณะที่สถานการณ์ของโลกอยู่ในห้วงเวลาสงคราม แต่กระนั้นรัฐชาติต่างๆก็พยายามยึดกฎหมายและข้อตกลงเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ใจในการให้กิจกรรมที่ตนต้องการผูกพันในทางปฏิบัติ ตัวอย่างของกฎหมายและข้อตกลงในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เห็นได้ชัดคือสนธิสัญญา หากเป็นเรื่องภายในประเทศสามารถจัดทำได้ในรูปของข้อตกลง อย่างไรก็ตามเพื่อความชอบธรรมแหล่งของกฎหมายยังมีที่มาจากสภาเช่นในประเทศตะวันตก ดังที่ติโตพยายามให้สภา AVNOJ มีสภาพเสมือนเป็นสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้การยอมรับกฎหมายใดๆ และที่มาในการจัดตั้งรัฐบาล

บทที่ ๕

บทสรุป

ในบทนี้แยกได้เป็นสามส่วน ได้แก่ ข้อสรุปจาการศึกษาที่ได้ การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ข้อสรุป

วัตถุประสงค์ในการศึกษามีดังนี้

๑. เพื่อศึกษาภาพโดยรวมของบทพระราชนิพนธ์ติโตในมุมมองต่างๆทางภาษา การสื่อสาร และการปกครอง

๒. เพื่ออภิปรายความโดยอาศัยวัตถุประสงค์ในข้อที่ ๑ มาวิเคราะห์และแสวงหาองค์ประกอบของปรัชญาหรือแนวคิดเกี่ยวกับมุมมองต่างๆดังกล่าว ที่พระราชทานต่อพสกนิกรให้เข้าใจและเข้าถึงบทพระราชนิพนธ์

จากการศึกษาพบข้อสรุปดังนี้

บุคลิกภาพของติโตถูกหล่อหลอมมาจากการเลี้ยงดูในครอบครัวและจากปัจจัยแวดล้อมตัวเขา ติโตเติบโตมาจากครอบครัวที่ค่อนข้างยากจน แม่และตาเป็นผู้มีอิทธิพลทางใจต่อติโตเป็นอย่างมาก ส่วนพ่อของติโตเป็นคนไม่ใส่ใจในการทำงาน ขี้เมา และสร้างหนี้ ความไม่เอาไหนของพ่อส่งผลให้ติโตมีความเป็นผู้นำสูงเนื่องจากต้องช่วยเหลือแม่ต่อสู้ชีวิตเพื่อความอยู่รอดของครอบครัวตั้งแต่ยังเล็กๆ การที่ติโตสนิทสนมกับตาและยายที่หาเลี้ยงชีพจากการเก็บไม้ในป่ามาทำเป็นถ่านขาย ทำให้ติโตมีความรอบรู้ในการใช้ชีวิตตามป่าเขาลำเนาไพรตามแบบอย่างของตา ซึ่งมีส่วนสำคัญทำให้เขาสามารถทำสงครามจรยุทธ์และเดินทางไกลในการสร้างชาติต่อมา นอกจากนั้นแล้วบุคลิกภาพของติโตยังได้รับอิทธิพลจากปัจจัยแวดล้อมในการหล่อหลอมตัวเขานอกเหนือจากปัจจัยในการเลี้ยงดูของครอบครัว อิทธิพลแวดล้อมดังกล่าวเช่น ปัจจัยจากการประกอบอาชีพการงานที่ทำให้เขาถนัดในการช่างอันนำเขาเข้าไปสู่ขบวนการแรงงาน ปัจจัยจากสังคมชนบททำให้เขาเป็นคอมมูนิสต์ที่อยู่ในกรอบของศาสนา ปัจจัยจากการศึกษาหรือโรงเรียนทำให้เขาชอบเรียนรู้และเป็นหนอนหนังสือโดยเฉพาะการทำให้เขาเข้าใจในภาษารัสเซียและเยอรมันซึ่งเป็นภาษาสำคัญที่ทำให้เขาได้ใช้ปฏิบัติงานระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง อุดมการณ์ทางการปกครองทำให้เขาเลื่อมใสในลัทธิคอมมูนิสต์อันเป็นเหตุให้เขานำมาใช้เป็นแนวทางในการปลดปล่อยความยากจนของชาวยูโกสลาเวีย ปัจจัยทางการทหารทำให้เขาเติบโตและอยู่กับมันจนสร้างบุคลิกภาพในความเป็นผู้นำที่แข็งแกร่ง ตลอดจนปัจจัยจากต่างประเทศซึ่งทำให้ติโตเรียนรู้การยืนอยู่บนขาของตัวเองโดยพึ่งชาติอื่นน้อยที่สุดเท่าที่ทำได้และ

สามารถใช้ฝ่ายสัมพันธมิตรและรัสเซียคอยถ่วงดุลระหว่างกัน อันทำให้ติโตสามารถก้าวไปสู่ความเป็นผู้นำของประเทศที่เป็นตัวของตัวเองได้สำเร็จ

นอกเหนือจากสภาพจิตวิทยาในวัยเด็กจะมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพต่อติโตแล้ว อุปนิสัย จุดเปลี่ยนของชีวิต และการรับรู้ถึงสถานการณ์ต่าง ๆก็มีอิทธิพลในการสร้างตัวตนของติโตด้วย ติโตเป็นผู้มีอุปนิสัยในการเป็นผู้นำตลอดชีวิตโดยไม่ได้ปิดบังอุปนิสัยดังกล่าวเลย แต่กระนั้นเขาก็รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและเข้ากับผู้อื่นได้เป็นอย่างดีเนื่องจากการเป็นนักพูดและการมีอารมณ์อ่อนไหว เขาเป็นบุคคลที่มีอารมณ์อ่อนไหวกับบุคคลรอบข้างไม่ว่าเป็นผู้ใดหรือระดับใดด้วยเหตุที่เขาเป็นคนที่รับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นอยู่เสมอ ติโตเป็นคนทำงานที่จริงจังและติดนิสัยที่จะแสดงออกถึงความมุ่งมั่น อาจกล่าวได้ว่าเขาชอบปิดทองหน้าพระมากกว่าหลังพระอันแตกต่างไปจากนายอินทร์ในบทพระราชนิพนธ์ก่อนหน้า ในแง่ชีวิตส่วนตัวของติโตแล้วกลับไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ถึงแม้เขาจะเห็นความสำคัญของครอบครัวแต่ด้วยภารกิจที่มีจึงทำให้เขาดูแลครอบครัวได้น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับการเอาใจใส่ในหน้าที่การงาน เมื่อเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับสงครามกลางเมือง เป็นโอกาสของเขาที่ได้แสดงความเป็นติโตอย่างชัดเจน เนื่องจากดินแดนของยูโกสลาเวียซึ่งเขาผูกพันถูกฉีกออกเป็นส่วน ๆภายหลังที่กองทัพนาซีบุกเข้าทำลาย ดินแดนของยูโกสลาเวียทุกส่วนทุกแคว้นถูกครอบครองโดยชาติอื่นจากแกนฝ่ายอักษะ ถึงแม้ว่ายูโกสลาเวียจะเคยเป็นแคว้นเล็กแคว้นน้อยตลอดประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา แต่กระนั้นติโตก็ไม่อาจยอมรับรัฐบาลนาซีและฟาสซิสต์ในการแบ่งแยกแล้วปกครองให้อยู่ จนเป็นเหตุผลที่ทำให้เขาตั้งตัวเป็นศัตรูอย่างรุนแรงต่อกองทัพเยอรมัน รวมทั้งการต่อต้านมิไฮโลวิชผู้นำขบวนการเช็ตนิกที่สนับสนุนกองทัพนาซี อันทำให้เขาต้องทำสงครามกลางเมืองควบคู่ไปกับสงครามขับไล่กองทัพของฮิตเลอร์ ในการณ์นี้ติโตต้องใช้ศิลปะในการดึงรัสเซียซึ่งร่วมอุดมการณ์คอมมูนิสต์และดึงฝ่ายสัมพันธมิตรโดยเฉพาะอังกฤษและอเมริกาเข้าสนับสนุนช่วยเหลือในการผลักดันกองทัพนาซีให้ถอยออกจากประเทศยูโกลาเวีย ติโตต้องใช้ความพยายามอย่างสูง ไม่ใช่เรื่องง่ายเลยเพื่อขอรับความช่วยเหลือจากรัสเซียและอังกฤษในขณะเดียวกันก็ไม่ยอมรับอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจเหล่านั้นให้อยู่เหนืออธิปไตยของยูโกสลาเวียได้

ในส่วนของกระบวนการสื่อสารในยามสงครามพบว่า มีการใช้สื่อที่สำคัญอยู่ ๔ ประเภท คือ สื่อบุคคล กลุ่ม สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อวิทยุ สื่อบุคคลที่มีความโดดเด่นที่สุดคือ ตัวติโตเองเนื่องจากเขามีศิลปะในการเป็นผู้นำสามารถเข้าสังคมกับผู้อื่นและทำให้ผู้อื่นยอมรับในตัวเขาได้เป็นอย่างดี นอกเหนือจากนี้แล้ว เพื่อนของติโตนับว่ามีคุณูปการต่อตัวติโตเพราะช่วยเป็นสื่อกลางทำให้เขาหลุดพ้นจากอิทธิพลมืดของสตาลิน สื่อบุคคลอื่นที่สำคัญยังประกอบด้วยสตรีและคนหนุ่มซึ่งช่วยทำหน้าที่ในการนำสารต่าง ๆเพื่อให้กองทัพและสังคมสามารถติดตามสถานการณ์สงครามได้ทันเหตุการณ์ ในส่วนของการสื่อสารกลุ่มซึ่งหมายรวมถึงการสื่อสารผ่านกลุ่ม องค์การ หรือสถาบัน ดังกรณีการสื่อสารผ่านพรรคคอมมูนิสต์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อหรืออุดมการณ์ การสื่อสารผ่านคอมินเทอร์นในยูโกสลาเวียในการทำหน้าที่ประสานงานระหว่างติโตกับทางมอสโคว์ การสื่อสารผ่านขบวนการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองกำลังโดยเฉพาะปาร์ติซานซึ่งเป็นเครื่องมือในทางการทหารของติโต การ

สื่อสารผ่านกลุ่มผู้นำโดยเฉพาะในการแสดงปาฐกถาและการอบรมสมาชิกให้มีแนวความคิดที่เห็นพ้องกับการปฏิบัติการใดๆตามแนวทางที่ติโตกำหนด การสื่อสารผ่านสภา AVNOJ เพื่อยืนยันมติใดๆ ของขบวนการปาร์ติซานซึ่งจะพัฒนาไปเป็นกองทัพแห่งชาติ และการสื่อสารผ่านรัฐบาลชั่วคราวซึ่งสถาปนาโดยสภาดังกล่าวเพื่อให้ติโตสามารถดำเนินงานได้เท่าเทียมกันกับผู้นำของรัฐชาติอื่นๆ ส่วนการสื่อสารโดยอาศัยสื่อสิ่งพิมพ์ปรากฏใน ๓ รูปแบบ ได้แก่ เอกสารใบปลิวซึ่งพรรคคอมมูนิสต์นำมาใช้ในการเผยแพร่อุดมการณ์คอมมูนิสต์ เอกสารสนธิสัญญาซึ่งใช้เป็นข้อตกลงอย่างเป็นทางการในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศดังเช่นสนธิสัญญาระหว่างเยอรมันกับรัสเซีย และเอกสารจดหมายโดยเฉพาะจดหมายในรูปการติดต่อระหว่างผู้นำเช่นเชอร์ชิลล์กับติโตดังเช่นการยืนยันความช่วยเหลือต่อติโตแทนมิไฮโลวิชผู้นำขบวนการเช็ตนิก และประการสุดท้ายคือ การสื่อสารผ่านสื่อวิทยุ วิทยุที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นทั้งวิทยุสื่อสารและวิทยุกระจายเสียง วิทยุสื่อสารถูกใช้เพื่อการติดต่อระหว่างผู้นำหรือองค์การโดยเฉพาะจะเป็นวิทยุสื่อสารลับดังกรณีการติดต่อสื่อสารระหว่างติโตและปาร์ติซาน ส่วนวิทยุกระจายเสียงถูกใช้เพื่อเผยแพร่ผลงานของขบวนการปาร์ติซานให้โลกภายนอกรับรู้ผ่านสถานีวิทยุยูโกสลาเวียเสรีที่ได้รับการสนับสนุนจากรัสเซีย นอกจากนี้สื่อวิทยุกระจายเสียงยังใช้ในการรับข้อมูลข่าวสารจากสังคมภายนอกเช่นวิทยุบี.บี.ซี.เพื่อให้ผู้คนในสังคมรับทราบถึงสถานการณ์สงครามโลกที่กำลังดำเนินอยู่ สำหรับในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแล้ว ในขณะที่สถานการณ์ของโลกอยู่ในห้วงเวลาสงครามที่ตึงเครียด แต่กระนั้นรัฐชาติต่างๆก็พยายามยึดกฎหมายและข้อตกลงเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ใจในการทำให้กิจกรรมที่ตนแน่วแน่มีผลผูกพันในทางปฏิบัติ ดังตัวอย่างของกฎหมายและข้อตกลงในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เห็นได้ชัดที่สุดคือสนธิสัญญา แต่ก็ถูกฉีกได้โดยง่ายเมื่อหมดความจำเป็นลง หากเป็นเรื่องความสัมพันธ์ภายในประเทศสามารถจัดทำได้ในรูปของข้อตกลง อย่างไรก็ตามเพื่อความชอบธรรมแหล่งของกฎหมายยังมีที่มาจากสภาตามเยี่ยงอย่างในประเทศตะวันตก ดังที่ติโตพยายามให้สภา AVNOJ มีสภาพเสมือนเป็นสภาผู้แทนราษฎรในการให้การยอมรับกฎหมายใดๆ และที่มาในการจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติ

โดยสรุป จากการอภิปรายความเนื้อหาในบทพระราชนิพนธ์พบว่า องค์ประกอบของเนื้อความกล่าวถึง จิตวิทยาในวัยเด็กอันเนื่องมาจากสภาพครอบครัว จิตวิทยาที่มาจากสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นปัจจัยจากอาชีพการทำงาน ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางการศึกษา อุดมการณ์ทางการปกครอง ปัจจัยทางการทหาร และปัจจัยจากต่างประเทศ รวมทั้งองค์ประกอบของเอกลักษณ์ในความเป็นเอกบุรุษทั้งที่เป็นอุปนิสัยในส่วนที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำ ความสามารถในการเข้ากับผู้อื่นได้ การพาตัวรอดจากการต่อสู้ ความไวหรือความอ่อนไหวในการรับรู้ นอกเหนือจากจุดเปลี่ยนของชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน การก้าวขึ้นสู่ตำแหน่ง เวทีระหว่างประเทศ และการใช้ชีวิตตลอดจนการรับรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์คอมมูนิสต์ บทบาทของคอมินเทอร์น ความรุนแรงสงครามกลางเมือง และสงครามโลก อย่างไรก็ตามองค์ประกอบเหล่านี้อยู่ภายใต้บริบทที่สำคัญสองประการคือ สถาพการสื่อสารทั้งที่อาศัยสื่อบุคคล กลุ่ม สิ่งพิมพ์ หรือวิทยุ และภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งในแง่สภาพสงคราม สันติภาพ อำนาจ รวมทั้งกฎหมายและข้อตกลง

การอภิปรายผล

ติโตเป็นนามฉายาจากนามเดิมว่าโยซิป โบรซ ชีวประวัติของเขาอาจอธิบายได้ตามหลักทฤษฎีบุคลิกภาพซึ่งประกอบด้วยจิตวิเคราะห์แบบดั้งเดิมซึ่งเน้นบุคคลิกภาพที่มาจากการหล่อหลอมในวัยเด็ก และจิตวิทยาแบบใหม่ที่มาจากแรงผลักดันรอบด้านในวัยผู้ใหญ่ การหล่อหลอมในวัยเยาว์แบ่งออกได้เป็นสองส่วนคือ เป็นการหล่อหลอมจากจิตวิทยาปฐมภูมิซึ่งมีที่มาจากครอบครัวเป็นหลัก ซึ่งติโตมีชีวิตในวัยเด็กยากจนแต่ไม่อดอยาก เนื่องจากแม่และตาของเขาเป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียรเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตให้กับติโตเช่นการเป็นนักต่อสู้ดิ้นรนและความสามารถในการใช้ชีวิตในป่าเขา ความยากจนมีส่วนผลักดันให้ติโตสนใจในอุดมการณ์แบบคอมมูนิสต์ซึ่งเป็นแนวทางในการต่อต้านนายทุนและช่วยเหลือผู้ยากไร้ และการหล่อหลอมจากจิตวิทยาทุติยภูมิที่มาจากสภาพแวดล้อมโดยรอบตัวติโต จากการเริ่มต้นชีวิตทำงานเป็นกรรมกรตามโรงงานต่างๆทำให้ติโตเข้าใจและเข้าถึงชนชั้นกรรมาชีพและเห็นว่าขบวนการแรงงานเป็นเครื่องมือสำคัญในการไปสู่ระบอบการปกครองแบบใหม่ที่เขาต้องการ ติโตมิใช่เป็นเพียงกรรมกรเท่านั้นแต่เขายังมีบทบาทในการเรียกร้องต่อต้านระบอบการปกครองแบบเก่าจนทำให้เขาต้องติดคุกติดตารางอยู่บ่อยครั้ง ติโตได้รับอุปนิสัยจากแม่ที่เคร่งศาสนาทำให้เขาเป็นผู้มีความเมตตาและเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ แม้เขาจะเป็นคนคุกแต่เขาไม่ใช่คนเลวร้ายแต่อย่างใด ทัศนะที่เติบโตมาจากการเห็นสภาพสังคมที่อยู่ภายใต้จักรวรรดิออสโตร-ฮังแกรีทำให้เขากลายเป็นผู้ต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมซึ่งหมายถึงการที่เขาตระหนักในคุณค่าของความเป็นชาตินิยมที่ต้องการเห็นยูโกสลาเวียเป็นเอกราชและเป็นเอกภาพอย่างแท้จริง ครอบครัวของติโตไม่เกื้อกูลต่อการศึกษาของเขาทำให้เขาเป็นผู้เรียนน้อย แต่กระนั้นเขาก็เป็นผู้เรียนหนังสือได้ดีคนหนึ่งซึ่งการใฝ่รู้มีอิทธิพลต่อเขาเมื่อเติบใหญ่คือการที่เขาเป็นนักอ่านหนังสือและโน้มน้าวให้ผู้อื่นเห็นว่าการอ่านหนังสือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะทำให้เท่าทันในการใช้ชีวิต เมื่อเขาสู่วัยรุ่นเขาต้องทำงานแทนการเรียนหนังสือทำให้เขากลายเป็นนักต่อต้านสังคมโดยไม่รู้ตัว เมื่อถึงวัยเกณฑ์ทหารเขาต้องไปรับใช้จักรวรรดิโดยไปรบที่ไซบีเรียเพื่อต่อสู้กับรัสเซียซึ่งเป็นศัตรูของจักรวรรดิ สงครามโลกครั้งที่หนึ่งทำให้เขาได้รับการเรียนรู้จากการเป็นผู้นำในหมู่เพื่อนฝูงในขณะเดียวกันก็ได้รับความเจ็บปวดจากการตกเป็นเชลยสงคราม ผลของสงครามทำให้ติโตเห็นโลกกว้างมากขึ้น และใช้ประโยชน์จากการเห็นโลกกว้างมาปรับใช้ในการต่อสู้ชีวิตเนื่องจากเขาได้รับเรียนรู้จากสังคมภายนอกอื่น เพราะชีวิตโดยตลอดของเขาต้องเกี่ยวข้องกับเวียนนาจ้าวนายจักรวรรดินิยมเดิมและมอสโคว์จ้าวนายจักรวรรดินิยมใหม่

ในการใช้ชีวิตเมื่อเติบใหญ่ ติโตมีแนวทางการดำเนินชีวิตในแบบฉบับของตนเองจนกล่าวได้ว่าเขาเป็นบุคคลในรอบศตวรรษ เขาเป็นผู้นำคนเดียวของยูโกสลาเวียที่สามารถสร้างชาติและรวบรวมประเทศได้เป็นปึกแผ่นอันเป็นความสามารถเฉพาะตัว เมื่อพ้นตัวเขา ยูโกสลาเวียก็กลับไปสู่สภาพเดิมๆที่เป็นแคว้นเล็กแคว้นน้อย นอกเหนือจากการที่เขาสามารถปลดแอกจากรัสเซียในยุคสตาลิน และพาประเทศไปสู่ความเป็นผู้นำในกลุ่มประเทศไม่ฝักฝ่ายใดซึ่งเป็นกลุ่มใหม่ที่มาจากการจัดตั้งของเขาที่ถ่วงดุลย์กับอภิมหาอำนาจต่างๆ การที่เขาสามารถกระทำเช่นนั้นได้ก็ด้วยเหตุผลที่เขามี

อุปนิสัยเฉพาะเช่น การเป็นผู้นำ เขาชอบที่จะทำตัวเป็นผู้นำไม่ว่าในโรงงาน ในค่ายทหาร ในพรรคซึ่งไต่เต้าขึ้นเป็นเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์อย่างรวดเร็ว จนกระทั่งสามารถจัดตั้งกองกำลังที่เป็นของตนเอง นอกจากจากนี้ติโตมิได้มีความสามารถในการเป็นผู้นำเท่านั้น เขายังเป็นผู้นำที่สามารถเข้ากับผู้อื่นได้เป็นอย่างดีเนื่องจากเขาเป็นผู้มีอารมณ์ขัน ชอบช่วยเหลือผู้อื่น แล้วยังเป็นผู้ที่มีความทุ่มเทในสิ่งที่ตนเองรู้โดยยอมรับรู้ความสามารถของผู้อื่นในด้านที่ตนเองไม่รู้เช่นเขารู้การทหารแต่ไม่รู้ในเรื่องวิชาการ การเป็นผู้นำและการเข้ากับผู้อื่นยังไม่เพียงพอต่อบุคลิกภาพที่เป็นการเฉพาะตัว เพราะเขายังเป็นผู้ที่สามารถพาตัวเองรอดพ้นจากวิกฤตการณ์ทางปัญหาโดยเฉพาะเขาเป็นผู้นำเพียงไม่กี่คนที่รอดพ้นจากการกวาดล้างของสตาลิน และพารัฐนาวาให้รอดพ้นจากความยุ่งยากของสงครามโลกและสงครามกลางเมือง ที่เป็นเช่นนี้เพราะติโตมีคุณลักษณะที่ไวและอ่อนไหวในการรับรู้ปัญหาที่เข้ามาเป็นอย่างดีเช่น เขาเลือกที่เป็นศัตรูกับนาซีอย่างแน่วแน่เมื่อเทียบกับรัสเซียหรือมิไฮโลวิช เนื่องจากเขาไหวตัวในเรื่องนี้ว่าเยอรมันต้องเป็นฝ่ายพ่ายแพ้เพราะเยอรมันเป็นชาติที่ทำลายเอกราชและเอกภาพของยูโกสลาเวียที่ชัดเจนที่สุด

นอกจากนี้ติโตยังสามารถปรับตัวในการก้าวผ่านการเปลี่ยนแปลงของชีวิตได้อย่างหนักแน่นโดยสามารถก้าวข้ามจังหวะของการทำงานได้อย่างลงตัว เขาอาจแตกต่างไปจากนายอินทร์ที่การทำงานของนายอินทร์เป็นการปิดทองหลังพระแต่เขาชอบที่จะเป็นคนปิดทองหน้าพระเพื่อให้คนอื่นรับรู้ในการทำงานของเขา จนทำให้เขาเป็นที่รู้จักปราศจากคู่แข่งโดยเฉพาะการขึ้นสู่ตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์แซงหน้าผู้ที่มีอาวุโสมากกว่าเขา แม้แต่ในการปกครองเขาสามารถควบคุมและดูแลกองกำลังปาร์ติซานซึ่งเขาได้เตรียมการณ์มาอย่างดี ตั้งแต่การเลือกใช้คนสนิทที่เคยไปสงครามกลางเมืองสเปนมาแล้ว ทำให้กองกำลังปาร์ติซานมีประสิทธิภาพเหนือกองกำลังเช็ตนิกซึ่งเป็นกองกำลังของฝ่ายรัฐบาล ในการทำสงครามเขาสามารถลดความสำคัญของรัฐบาลหลวง รัฐบาลพลัดถิ่น และรัฐบาลหุ่นเชิดได้สำเร็จทำให้ฝ่ายสัมพันธมิตรและโซเวียตต้องหันมาให้ความสนใจต่อตัวติโตและฝ่ายของเขามากขึ้น ตลอดชีวิตเขาเป็นผู้อุทิศตัวในการทำงานให้กับการสร้างชาติ ชีวิตส่วนตัวไม่ค่อยมีบทบาทนอกจากการที่เป็นคนเจ้าชู้แต่ก็ไม่ได้ทำให้งานของเขาเสียหาย สิ่งที่ติโตตระหนักเป็นอย่างดีคือการยึดมั่นในอุดมการณ์คอมมูนิสต์ แม้เขาจะไม่ใช้จ้าวลัทธิผู้ชำนาญการแต่เขาก็มั่นใจว่าอุดมการณ์คอมมูนิสต์จะพารัฐนาวาของยูโกสลาเวียไปรอดเช่นเดียวกับการปฏิวัติบอลเชวิคในรัสเซีย อย่างไรก็ตามการยึดมั่นในอุดมการณ์คอมมูนิสต์เพียงอย่างเดียวยังไม่พอเพียง เพราะอุดมการณ์คอมมูนิสต์ถูกผูกขาดโดยสตาลินที่คิดว่าตนเองเป็นเจ้าของลัทธินี้ ดังนั้นผู้นำคอมมูนิสต์ในประเทศอื่นๆต้องรับฟังนโยบายและความต้องการของสตาลินผ่านองค์การคอมินเทอร์นที่ใช้ในการควบคุมและตรวจสอบผู้นำต่างๆโดยผ่านเครื่องมือการกวาดล้างซึ่งติโตก็เกือบเคยโดนสังหารจากการกระทำของสตาลิน ดังนั้นติโตจึงหาหนทางที่จะยืนบนลำแข้งของตนเองและพยายามลดทอนบทบาทของคอมินเทอร์น ในห้วงเวลานั้นจึงเต็มไปด้วยความรุนแรงซับซ้อนนอกเหนือจากสงครามกลางเมืองและสงครามโลก แต่เขาสามารถดำเนินนโยบายต่อต้านนาซี ขอความช่วยเหลือจากมหาอำนาจต่างๆในขณะเดียวกันก็ต้องคอยถ่วงดุลอำนาจเหล่านั้นด้วย

ชีวิตของติโตมีปัจจัยภายนอกที่เข้ามามีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตที่สำคัญสองเรื่อง ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางการสื่อสารและสภาพการปกครองระหว่างประเทศ ซึ่งในระยะนั้นการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญแม้ว่าจะยังขาดความก้าวหน้าอยู่ก็ตาม ติโตสามารถอาศัยตนเองเป็นสื่อในการเจรจาความทางการเมือง โดยผ่านการทำงานของฝ่ายปาร์ติซาน นอกเหนือจากสื่อบุคคลและกลุ่มบุคคลทั้งที่เป็นองค์การหรือไม่ใช่ก็ตาม ส่วนสื่อมวลชนอื่นเช่นสื่อสิ่งพิมพ์มักอยู่ในรูปของเอกสาร จดหมายและใบปลิว โดยยังไม่ได้อาศัยหนังสือพิมพ์และนิตยสารเป็นเครื่องมือเนื่องจากอยู่ท่ามกลางสงครามและผู้คนยังอ่านออกเขียนได้ไม่มาก สื่อมวลชนที่ใช้มากกลับเป็นวิทยุกระจายเสียงทั้งในแง่การรับข่าวสารจากภายนอกประเทศและการเผยแพร่ผลงานของติโตและกองกำลังปาร์ติซานไปสู่สังคม ส่วนสภาพการปกครองระหว่างประเทศเป็นห้วงเวลาที่สภาพการปกครองอยู่ภายใต้เงื่อนไขของสงครามแม้ว่าจะมีความพยายามไปสู่สันติภาพแต่สันติภาพซึ่งทุกคนแสวงหากลับไม่ใช่เป้าหมายที่จะไปถึงนอกจากการเอาแต่ชนะสงครามกัน แม้ติโตจะเห็นว่าสงครามเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่เขาก็ปรารถนาผลของสงครามที่จะทำให้ยูโกสลาเวียเป็นอิสระและเป็นเอกภาพไม่แบ่งแยกอีกต่อไป อำนาจของรัฐต้องเป็นอำนาจของการปฏิวัติที่ติโตเห็นว่ารัฐบาลหลวงซึ่งเป็นรัฐบาลพลัดถิ่นและรัฐบาลหุ่นเชิดของนาซีจะต้องถูกล้มล้างไปในที่สุด แม้ติโตจะเป็นนักรบใต้ดินแต่เขาก็ไม่อาจปฏิเสธการปกครองในระบบ ฉะนั้นติโตจึงพยายามจัดตั้งสภาขึ้นมารองรับการทำงานของตนในฐานะที่เป็นรัฐบาลชั่วคราวและให้สภาที่เขาจัดตั้งได้ปูทางไปสู่สภาร่างรัฐธรรมนูญและรัฐสภาในอนาคตที่เป็นไปตามรูปแบบที่เขาต้องการ โดยสรุปบุคลิกภาพของติโตถูกหล่อหลอมจากครอบครัว สังคมรอบข้าง ซึ่งทำให้เขามีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เพียงคนเดียวที่ไม่มีใครเหมือนอันนำไปสู่ความสำเร็จในการสร้างชาติด้วยการยืนยันในหลักความรู้รักสามัคคีของทุกหมู่คณะอย่างเท่าเทียมกันเพราะพ้นจากเขาแล้วยูโกสลาเวียก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้

อย่างไรก็ตาม ลักษณะเด่นของติโตคือความเป็นผู้นำ เป้าหมายของติโตคือการรวมชาติและสร้างความเป็นยูโกสลาเวียที่รวมทุกส่วนของคนกลุ่มน้อยเข้าไว้ด้วยกันอย่างเสมอภาค ซึ่งเป้าหมายนี้ไม่เคยเบี่ยงเบนหรือเปลี่ยนแปลงไปจากตัวเขา ความที่ติโตเป็นผู้นำที่แป็นแบบอย่างอาจเป็นเพราะว่าเขามีความชำนาญที่หลากหลาย ประการสำคัญเขามองเห็นว่าความเสมอภาคดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้หากทุกคนมีความรู้และการศึกษา การศึกษาหมายถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตเฉกเช่นเดียวกับที่เขาปฏิบัติอยู่ ในขณะที่ว่างเว้นจากการสงครามเหล่าบรรดาเด็ก ผู้ใหญ่ และคนชรา พากันมาร่วมเรียนในค่ายทหารด้วยความมุมานะแม้ว่าจะมีความเหนื่อยล้าและภยันตรายอยู่รอบด้านก็ตาม การศึกษาเป็นทั้งจุดตั้งต้นและความสำเร็จในขั้นสุดท้าย ในการเรียนรู้ได้มีการสอดแทรกอุดมการณ์ในการสร้างชาติและความพยายามหลุดพ้นจากความยากไร้ด้วยอุดมการณ์คอมมูนิสต์ การสอดแทรกดังกล่าวเป็นสิ่งที่ติโตต้องการให้ซึมลึกเป็นพันธุกรรมของชาวยูโกสลาเวีย การต่อสู้กับความยากไร้ทำให้เกษตรกรและกรรมกรเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับติโตในขบวนการปาร์ติซาน ซึ่งคนที่ร่วมขบวนการนี้ได้ถูกหล่อหลอมให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของติโตซึ่งติโตได้ใช้เป็นกองกำลังสำคัญในการปลดแอกและช่วยในการบริหารจัดการเมื่อมีการรวมชาติกันแล้ว อย่างไรก็ตามการเรียนรู้ต้อง

อาศัยเวลาซึ่งติโตมีความอดทนที่จะขัดเกลาประชาชนของเขาเพื่อรอคอยกับอนาคตของชาติใหม่ที่จะตามมา การดูแลกองทัพปาร์ติซานและประชาชนของติโตเหมือนพ่อกับลูก ที่มีเป้าหมายชัดเจนในการพาลูกไปสู่อนาคตของชาติใหม่ การมีผู้นำที่ดีจำเป็นต้องมีผู้ตามที่ดีด้วยเช่นกัน ติโตจึงเป็นแบบอย่างของการเป็นผู้นำที่สร้างความมั่นใจและความเป็นเอกภาพให้กับผู้ที่เดินตามรอยเขา

ความมุ่งมั่นของติโตในการพาประเทศโดยเขาเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมที่สุดกับกาละ เทศะ และสถานการณ์ของบ้านเมืองในยุคนั้น เช่นเขาไม่ได้มองคอมมูนิสต์เลวร้ายแม้ว่าลัทธินี้จะส่อความวุ่นวายในยุคสตาลินซึ่งมีผลกระทบต่อตัวเขาโดยตรง แต่เขาก็ยังยืนหยัดในอุดมการณ์ของลัทธิที่พารัฐนาวาไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดี อุดมการณ์แบบคอมมูนิสต์จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญและจำเป็นแม้ว่าติโตจะยอมรับว่าตนเองไม่ได้มีความเชี่ยวชาญในลัทธินี้ แต่แบบอย่างที่คล้ายคลึงกันระหว่ารัสเซียในยุคพระเจ้าซาร์และยูโกสลาเวียภายใต้ความอดอยากยากแค้นเนื่องจากการเป็นอาณานิคมของจักรวรรดิออสโตร-ฮังแกรี สามารถใช้เป็นแบบอย่างในการรวมชาติได้ ในขณะเดียวกันต้องไม่ทำร้ายหรือสร้างความเดือดร้อนให้กับขบวนการต่อสู้ของประชาชนมากขึ้นไปอีก คอมมูนิสต์ในยูโกสลาเวียจึงแตกต่างไปจากคอมมูนิสต์ในรัสเซียภายใต้ยุคสมัยของสตาลิน เนื่องจากในรัสเซียเต็มไปด้วยการเข่นฆ่าลอบทำร้ายและความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งจากการทำนารวมอันเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน ในขณะเดียวกันติโตกลับเป็นคอมมูนิสต์ที่ใช้หลักการรู้รักสามัคคีระหว่างเขากับประชาชนและในหมู่ประชาชนด้วยกันเอง ความรู้รักสามัคคีเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องอยู่ในสายเลือดของคนทุกหมู่เหล่า ผู้นำเป็นเพียงผู้สร้างแบบอย่างให้เท่านั้น หากประชาชนไม่เข้าใจและไม่เข้าถึงหลักการนี้ก็ไม่แตกต่างไปจากยูโกสลาเวียภายหลังการอสัญกรรมของติโต ซึ่งประชาชนพึ่งแต่ผู้นำจนลืมการพึ่งตนเองและการมีจิตสำนึกของตนเอง ซึ่งความรู้รักสามัคคีไม่อาจฝากความหวังไว้กับผู้หนึ่งผู้ใดได้ แม้ว่าเขาผู้นั้นจะเป็นผู้นำที่มีความสำคัญยิ่งดุจเดียวกับติโตก็ตาม หากขึ้นอยู่กับประชาชนทุกๆคนต้องช่วยกัน วิกฤติการณ์ของชาติไทยก็ไม่แตกต่างกัน ประชาชนได้พึ่งพระบารมีของพระองค์แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าประชาชนไทยต้องน้อมนำพระราชดำรัสโดยเฉพาะในเรื่องความรู้รักสามัคคีเข้าไว้ในตนเองอย่างแท้จริงด้วย ในทำนองเดียวกันกับชายแดนภาคใต้ซึ่งรัฐบาลไม่เคยทำตัวเป็นผู้นำแบบติโตในการสร้างความรู้รักสามัคคีจากหลักความเสมอภาค สิทธิที่เท่าเทียมกัน การร่วมอุดมการณ์เดียวกัน และการปกครองที่เหมาะสมกับชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันภายใต้รัฐนาวาเดียวกัน

น่าสังเกตว่าความแตกแยกในสังคมไทยปัจจุบันเป็นผลมาจากการประสบปัญหาวิกฤติการณ์ผู้นำและอุดมการณ์ ในยูโกสลาเวียครั้งกระนั้น ความเป็นติโตและอุดมการณ์คอมมูนิสต์ทำให้ยูโกสลาเวียสามารถฟันฝ่าอุสรรคไปได้ ในสังคมไทยยังหาผู้นำรัฐบาลในแบบฉบับของติโตไม่ได้ และยังขาดอุดมการณ์ที่พาชาติก้าวผ่านพ้นวิกฤตการณ์ไปได้ เนื้อหาในติโตจึงสื่อสะท้อนการแสวงหาผู้นำและอุดมการณ์ของสังคมไทยได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้อุดมการณ์ต้องคำนึงถึงสาธารณประโยชน์และการคำนึงถึงส่วนรวม ซึ่งไม่สามารถหาข้อตำหนิหรือครหาตัวติโตต่อประเด็นดังกล่าวได้ การรวมชาติจึงเป็นสาธารณประโยชน์ในสายตาของติโตโดยจะดำเนินการทุกวิถีทางไม่ทางตรงก็ทางอ้อมที่จะนำไปสู่เป้าหมายการรวมชาติ แต่การที่ประเทศไทยไม่ประสบความสำเร็จถึงการรวมชาติให้เป็นหนึ่งเดียวใน

ปัจจุบันเพราะผู้นำไทยที่ผ่านมามีวาระซ่อนเร้นของผลประโยชน์ส่วนตัวเหนือผลประโยชน์ของชาติ ในขณะที่ประวัติของติโตไม่ใช่คนที่มีผลประโยชน์ส่วนตัวอันเนื่องมาจากการฉ้อราษฎร์บังหลวง ที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อนแก่งแย่งชิงดีอันนำมาซึ่งความหวาดระแวงกันเอง ไม่สามารถสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน การอุทิศให้กับประชาชนของติโตกลับเกิดขึ้นจากความยากจน การสิ้นเนื้อประดาตัวทั้งการสูญเสียมารดา บุตร หรือทรัพย์สินใดๆเมื่อเขาเดินทางสู่บ้านเกิด ทำให้เวลาที่เหลือตลอดทั้งชีวิตของติโตไม่มีอะไรต้องสูญเสียอีก เขาจึงอุทิศการต่อสู้เพื่อบ้านเมืองมากกว่าผู้ที่มีฐานะหรือสภาพดีกว่าเขา ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าสถานการณ์ได้สร้างวีรบุรุษเช่นตัวเขา และตัวเขาก็สามารถใช้สถานการณ์เพื่อเอื้อประโยชน์ในการนำสังคม

อันที่จริงสังคมในยูโกสลาเวียไม่ได้แตกต่างไปจากสังคมไทยมากนักในเรื่องชนกลุ่มน้อยที่เป็นชาติพันธุ์อื่น ประเทศที่มีหลากหลายชาติพันธุ์ก็ควรจะปกครองในลักษณะที่คำนึงถึงชาติพันธุ์เป็นหลัก โดยมีเป้าหมายที่รวมใจกันไว้ที่ชาติ กระนั้นการกระตุ้นชาตินิยมไม่ควรมีพื้นฐานจากความแตกต่างของชาติพันธุ์ ติโตเองก็ตระหนักในเรื่องนี้โดยการมองข้ามประเด็นนี้ และเห็นว่าจุดศูนย์รวมคือยูโกสลาเวีย เพราะทุกคนคือยูโกสลาเวีย ไม่แตกต่างจากไทยที่จุดศูนย์รวมคือความเป็นชาติไทย ทุกคนเป็นคนไทยไม่แตกต่างกัน แต่ละคนอาจเป็นชนส่วนน้อยที่ไม่เหมือนกัน หากมีความผูกพันกันด้วยคุณค่าของความเป็นคนไทยเหมือนกัน แม้ว่าคนไทยจะผ่านช่วงชีวิตที่เคยแบ่งฝ่าย แต่ความยากจนก็ไม่ได้เปลี่ยนไปจากเดิม ความยากไร้ของมวลมนุษย์น่าจะพิจารณาจากมุมมองอื่นไม่ใช่การแบ่งขั้ว เพราะการพัฒนาประเทศมีที่มาจากหลายทาง การแบ่งขั้วในรัสเซียทำให้เกิดความขัดแย้งและการกวาดล้างอย่างน่าสะพรึงกลัว แม้ว่าติโตจะใช้อุดมการณ์คอมมูนิสต์เป็นเครื่องมือเช่นกันแต่เป้าหมายไม่ใช่อยู่ที่ความขัดแย้ง หากจุดหมายปลายทางอยู่ที่การรวมชาติและสร้างชาติ ซึ่งอุดมการณ์คอมมูนิสต์สามารถดำเนินการไปสู่สันติสุขได้เช่นเดียวกัน เพราะความเป็นคอมมูนิสต์เมื่อเทียบกับความเป็นชาติแล้ว จิตสำนึกชาติพันธุ์ที่มีต่อความรักชาติเป็นสิ่งที่อยู่เหนือกว่าความรู้สึกต่ออุดมการณ์คอมมูนิสต์ หรือความเป็นยูโกสลาเวียเหนือกว่าความเป็นคอมมูนิสต์ ความเป็นติโตแยกไม่ออกกับท่าทีในการสร้างชาติ ในขณะที่ติโตยอมรับตนเองว่าไม่เชี่ยวชาญในหลักการคอมมูนิสต์ เขาไม่สามารถละทิ้ง เปลี่ยนแปลง หรือเบี่ยงเบนความหมายของชาตินิยมในยูโกสลาเวียไปได้ แต่เขาสามารถปรับอุดมการณ์คอมมูนิสต์ให้เข้ากับสังคมยูโกสลาเวียดังที่ติโตเคยตอบข้อสงสัยของเชอร์ชิลล์ในการปฏิเสธระบบนารวม และทำให้ติโตกลายเป็นคอมมูนิสต์นอกคอกที่เอาชาติบ้านเมืองของเขาเป็นหลัก อันที่จริงติโตอาจไม่นึกรังเกียจประชาธิปไตยแบบตะวันตก แต่การที่เขาเลือกอุดมการณ์คอมมูนิสต์ก็เป็นเพียงทางเลือกหนึ่งที่จะทำให้ผู้คนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นลดความยากจนลง

ข้อเสนอแนะ

๑. ความเป็นผู้นำไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างเป็นเอกเทศ ผู้นำที่แท้จริงต้องประกอบด้วยความสามารถในการเข้ากับผู้อื่นได้ การพาตัวเองให้รอดพ้นจากการต่อสู้ และความไวหรือความอ่อนไหวในการรับรู้

๒. ความรู้รักสามัคคีในบทพระราชนิพนธ์ติโตมุ่งหมายถึง ความร่วมมือร่วมใจกันในการทำให้ประเทศชาติเป็นอิสระหรือเป็นเอกราชพร้อมทั้งมีความเป็นเอกภาพหรือน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายใต้ความเป็นชนชาติเดียวกัน

๓. การดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จต้องพร้อมที่จะปิดทองหน้าพระเพื่อให้ผู้อื่นรับทราบ อันที่จริงความสำเร็จต้องขึ้นอยู่ทั้งการปิดทองหน้าพระพร้อมไปกับการปิดทองหลังพระ

๔. ผู้นำจำเป็นต้องมีเอกลักษณ์ของเอกบุรุษทั้งในแง่อุปนิสัย การเปลี่ยนแปลงของชีวิต และการรับรู้สภาพการณ์ต่างๆที่สามารถจัดสมดุลได้อย่างลงตัว

๕. ความสำเร็จในการสื่อสารไม่ได้เกิดจากเทคโนโลยี หากขึ้นอยู่กับการใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสารให้ตอบสนองต่อความต้องการอย่างแท้จริง คุณภาพของการสื่อสารยังคงมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าปริมาณของการสื่อสาร

๖. สภาพการปกครองท่ามกลางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคือความสามารถของผู้นำในการพึ่งตนเองเป็นหลักเช่นเดียวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง หากต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากต่างชาติก็ต้องดำเนินไปอย่างมีขอบเขตภายใต้อธิปไตยของชาติ

๗. ความเป็นผู้นำของติโตเป็นแบบอย่างที่สะท้อนถึงภาวะผู้นำที่กล้าเผชิญสถานการณ์ต่างๆ เนื่องจากการที่ติโตเป็นคนมองโลกแห่งความเป็นจริง พร้อมที่จะลงมือทำ ไม่ใช่คนสร้างภาพ จึงสามารถสร้างความเป็นปึกแผ่น คำนึงสาธารณประโยชน์ และความรู้รักสามัคคีได้

๘. คุณสมบัติของบุคคลคือต้องมีอุดมการณ์ การสื่อสาร และความเป็นผู้นำ อุดมการณ์ที่เหนือกว่าอุดมการณ์ใดๆคือความรักชาติทั้งนี้ไม่ว่าคนเหล่านั้นจะอยู่ในฝ่ายไหน การสื่อสารมีความสำคัญหากสามารถนำไปสู่มติมหาชนเพื่อให้คนในชาติรับรู้และสนับสนุนต่อผู้นำ ซึ่งมติมหาชนจะทำให้ผู้นำสามารถต่อสู้กับชนชาติอื่นได้อย่างมั่นคง การรวมตัวผนึกกำลังของคนในชาติต้องมาก่อนภายนอก

๙. คนไทยต้องให้ความสนใจต่อบทพระราชนิพนธ์อย่างถ่องแท้และซึมลึก ไม่ใช่ความสนใจที่ผิวเผินแบบไฟไหม้ฟาง ไม่ต่างไปจากชื่อติโตที่ผู้คนรับทราบน้อยลงทุกวันภายหลังอสัญกรรมไปแล้ว ยอดพิมพ์หนังสืออาจมีจำนวนมากแต่ถูกเก็บไว้ในมือของนักซื้อแต่ไม่ใช่นักอ่านที่ลงมือปฏิบัติ

๑๐. การแปลเป็นแนวทางของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพราะผู้อ่านจะรับรู้ได้หากผู้อ่านวิเคราะห์เปรียบเทียบไปกับสถานการณ์ในเมืองไทยตามไปด้วย โดยเฉพาะเหตุผลที่ยูโกสลาเวียกลับไม่สามารถรักษาประเทศไว้ได้เช่นเดิมเมื่อติโตถึงแก่อสัญกรรมไปแล้ว

นามานุกรม

กรรมการคอมมูนิสต์สากล - คอมินเทอร์น (Communist International Committee – Comintern) มีหน้าที่ส่งเสริมการปฏิวัตินอกแดนรัสเซีย

กลาเตอร์นิก (Slavko Kvaternik) ชาวโครแอตหัวรุนแรง ซึ่งเป็นสมาชิกของขบวนการอุสตาซี ผู้ประกาศตั้งรัฐอิสระแห่งโครแอเซีย ซึ่งได้มาเป็นส่วนหนึ่งของระบบการปกครองใหม่ ภายใต้การนำของผู้นำ “หุ่น” อันเต ปาเวลิช (Ante Pavelic)

กองทัพแดงของพวกบอลเชวิค เป็นกองทัพที่มีบทบาทชี้ขาดในการบริหารและป้องกันรักษาการปฏิวัติ

กองพัน โดโมบรัน ที่ ๒๕ (The 25th Domobran Regiment) เป็นกองพันที่ติโตสมัครเข้าประจำการ ซึ่งเป็นกองพันที่ประกอบด้วยชาวโครแอตและฝึกในแคว้นของตนเอง

กอร์กิช, มีลาน กอร์กิช (Milan Gorkic) เลขาธิการพรรคยูโกสลาฟ ผู้รับติโตเข้าพรรค และได้ให้โอกาสทำงานเป็นครั้งแรกในปี ๑๙๓๔. ติโตยังอยู่ใต้บังคับบัญชาของคนผู้นี้ กอร์กิชถูกเรียกตัวไปมอสโคว์ตอนฤดูร้อนปี ๑๙๓๗ และต่อไปถูกประหารชีวิตตามข้อหาที่กุขึ้นมา

กุมโรเวค (Kumrovec) เป็นหมู่บ้านที่เป็นบ้านเกิดของติโต ในจังหวัด ซาโกเรีย (Zagorje) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิ ออสโตร-ฮังการี (Astro-Hungarian Empire)

กาลาฟาโตวิช (Kalafatovic) เป็นนายพลสวมหน้าที่เป็นผู้บัญชาการสูงสุดต่อจากนายพลซีโมวิช (Simovic)

เกรโกริค, ปาวเล เกรโกริค (Pavle Gregoric) เป็นหมอชาวโครแอต เป็นสหายร่วมคุกของติโต

โกรล, มิลาน โกรล (Milan Grol) ได้รับตำแหน่งเป็นรองนายกรัฐมนตรีในวันที่ ๗ มีนาคม ๑๙๔๕

ข้อตกลง ติโต – ซูบาจิช (Tito – Subasic Agreement) เป็นข้อตกลงที่ติโตสัญญาว่าจะร่วมมือกับรัฐบาลของดร.ซูบาจิชและจะไม่เรียกร้องเรื่องรูปแบบถาวรของการปกครองใน “เขตปลดปล่อยแห่งยูโกสลาเวีย”

ข้อตกลงที่มูนิค (Munich) เป็นข้อตกลงที่มีผลยอมให้เยอรมันได้เขตซูเดเตน (Sudeten) ของเชคโกสโลวาเกีย

คอนสปิราซียา (Conspiracija) หมายถึง ปฏิบัติการลับใต้ดิน

คอนเต ดี ซาวอยา (Conte di Savoia) เป็นเรือเดินสมุทรของอิตาลีซึ่งออกจากเนเปิลส์ (Naples) ไปนิวยอร์ค (New York) ที่ติโตใช้โดยสาร

คอมินเทอร์น (Comintern) องค์การคอมมูนิสต์สากล มีหน้าที่ส่งเสริมการปฏิวัตินอกแดนรัสเซีย

คอร์เนฟ (General Korneev) เป็นนายพลและหัวหน้าคณะผู้แทนทางทหารของโซเวียต ที่มาอยู่กับติโตตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ ๑๙๔๔

คาร์ปาเธียน (Carpathian front) เป็นแนวรบที่กองพันของติโตถูกส่งไปรบกับกองทัพรัสเซีย

คาเดลย์ โกลาโกวิช เป็นหนึ่งในผู้นำคอมมูนิสต์ เป็นคอมมูนิสต์ตั้งแต่ก่อนสงครามจากบอสเนีย และเคยติดคุกหลายปีฐานเป็นนักโทษการเมืองก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒

คาร์เดลย์, เอ็ดวาร์ด คาร์เดลย์ (Edward Kardelj) เป็นพลพรรคที่ไว้วางใจของติโต ชาวสโลเวเนีย ซึ่งปฏิบัติหน้าที่รองติโตในหลายเรื่อง เป็นผู้ส่งคำสั่งทางการเมืองและการทหารไปกองบังคับการท้องถิ่นในส่วนต่างๆ ของประเทศ เป็นผู้ที่เดินทางมากและข้ามแนวข้าศึกไปๆ มาๆ โดยใช้การปลอมตัวและพาหนะต่างๆ คราวหนึ่งถึงกับขับรถไฟเอง

คาร์เลซ์, เอ็ดวาร์ด คาร์เดลซ์ (Edward Kardelj) ชาวสโลเวเนีย ผู้เป็นคอมมิวนิสต์ที่ได้รับการฝึกจากมอสโคว์คนหนึ่งในจำนวนน้อยมากที่ติโตยังคงใช้งาน ถือว่าเป็นพลพรรคที่ติโตไว้วางใจ

คาเมเนฟ (Kamenev) เป็นปรปักษ์เก่าๆของสตาลิน ผู้ถูกจับกุมและขึ้นศาลอย่างตบตากันเล่น ในที่สุดถูกประหารชีวิต

คีดริช, บอริส คีดริช (Boris Kidric) ชาวสโลเวเนีย ผู้เป็นคอมมิวนิสต์ที่ได้รับการฝึกจากมอสโคว์คนหนึ่งในจำนวนน้อยมากที่ติโตยังคงใช้งาน ถือว่าเป็นพลพรรคที่ติโตไว้วางใจ

เครมลิน (Kremlin) วังเครมลิน เป็นที่ตั้งของรัฐบาลโซเวียตรัสเซีย

เคอร์กิซ (Khirgiz) เป็นชนเผ่าเร่ร่อนที่ติโตได้อาศัยหลบซ่อนอยู่ด้วย

ไครเกอร์, บอริส ไครเกอร์ (Boris Kreiger) พลพรรคที่ไว้วางใจของติโต

จีลัส, มีโลวัน จีลัส (Milovan Djilas) นักศึกษาชาวมอนเตเนโกรในเบลเกรด เป็นพลพรรคของติโต ได้รับมอบให้ไปมอนเตเนโกรเพื่อจัดการเหตุการณ์เนื่องจากากรอาละวาดของพวกหัวรุนแรงในหมู่ปาร์ติซาน โดยชาวมอนเตเนโกรหลายคนได้ถูกสังหาร แต่ท้ายที่สุดได้ดึงดูดความสนใจของชาวโลกโดยการกลับเป็นปฏิปักษ์ต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ในยูโกสลาเวีย

เจ้าชายปอล เป็นพระปิตุลาของพระราชโอรส ปิเตอร์ เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

เจ้าหน้าที่ทางการเมือง (Political Commissar) เป็นเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเด็ดขาดในกองพลน้อยทุกกองพลและแม้แต่หน่วยเล็กๆ ลงไปบางหน่วย

ชวาร์ซ (Schwarz = ดำ) เป็นรหัสของพวกเยอรมันร่วมกับทหารบัลแกเรียและอิตาลีชุดใหม่ปฏิบัติการ ซึ่งฝ่ายปาร์ติซาน เรียกว่า “การรุกครั้งที่ห้า”

ชลาทิกา (Zlatica) ลูกสาวที่น่ารักของติโต เป็นโรคคอตีบตายเมื่ออายุสองขวบ

เช็ตนิก (Chetniks หรือ Cetnici) เป็นนามของนักสู้เพื่ออิสรภาพ ที่เคยต่อสู้หลังแนวของข้าศึกในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ซึ่งเรียกขบวนการของตนว่า “หน่วยเช็ตนิกแห่งกองทัพยูโกสลาฟ” และถือว่าตนเป็นผู้แทนของราชอาณาจักรเดิม จุดหมายหลักของเขาคือรักษาประเพณีของเซอร์เบียและของพระมหากษัตริย์

ซาบิช, สเตียปัน ซาบิช (Stjepan Sabic) ผู้เคยเป็นนายทหารแห่งกองทับออสโตร-ฮังการี และเคยเป็นเชลยศึกในรัสเซียเช่นเดียวกับโยซิป โบรซ แต่แตกต่างกันตรงที่ซาบิช ไปเข้ากับบอลเชวิคจริงๆ ซาบิชเป็นเสนาธิการในกองทหารแห่งกองทัพแดง (Red Army) และเป็นผู้ชักจูงติโตให้เข้าสู่กิจการคอมมูนิสต์ที่ผิดกฎหมาย

ซาร์โก (Zarko) ลูกชายคนเดียวของติโตที่มีชีวิตรอด

ซิโนเวียฟ (Zinoviev) เป็นปรปักษ์เก่าๆของสตาลิน ผู้ถูกจับกุมและขึ้นศาลอย่างตบตากันเล่น ในที่สุดถูกประหารชีวิต

ซิโมวิช, พลเอก ดูซาน ซิโมวิช (Dusam Simovic) เป็นผู้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ยูโกสลาเวียคนใหม่เมื่อมีการประกาศยึดอำนาจจากเจ้าชายปอล

ซูบาจิช, อีวาน ซูบาจิช (Lvan Subasic) ชาวโครแอต เป็นนายกรัฐมนตรีของยูโกสลาเวีย ซึ่งมีการตั้งรัฐบาลใหม่ในวันที่ ๑ มิถุนายน

เซซาร์การด์ (Cesargrad castle) ปราสาทซึ่งเป็นสัญลักษณ์แห่งการกดขี่ชาวโครแอเซียของจักรวรรดิออสโตร-ฮังการี

โซเชียล เดโมแครติค (Social Democratic Party) เป็นพรรคที่โยซิป โบรซ หรือติโต เป็นสมาชิกโดยอัตโนมัติเพราะเขาเป็นสมาชิกของสหภาพช่างเหล็ก

ดีกิน, ร้อยเอก ดับบลิว.เอ็ฟ.ดีกิน (Captain W.F. Deakin) รองหัวหน้าคณะผู้แทนอังกฤษที่กองบัญชาการของติโต ผู้ขึ้นมาเป็นหัวหน้าคณะต่อจากร้อยเอกวิลเลียม สจวร์ต (Captain William Stuart)

ดีมีทรอฟ, จอร์จี ดีมีทรอฟ (Georgi Dimitrov) ชาวบัลแกเรียที่เป็นวีรบุรุษตอนขึ้นศาลคดีเผาสภาไรซ์สตาก (Reichstag) ยุคนาซี เมื่อปี 1933 โดยสามารถปฏิเสธข้อหาที่สร้างขึ้นว่าได้เผาสภาไรซ์สตาก เยอรมัน เป็นคอมมูนิสต์ผู้พบกับติโตที่สำนักงานกลางของคอมินเทอร์นใจกลางมอสโคว์

เดดินเย (Dedinje) เป็นที่ตั้งกองบัญชาการของติโต

เดดีเยร์ (Dedijer) คือผู้ที่เขียนไว้ในบันทึกรายงานสงครามบรรยายความโหดร้อยของพวกเช็ตนิก

ตริเอสเต (Trieste) เป็นพื้นที่ที่ติโตมุ่งมั่นจะให้ยูโกสลาเวียได้คืนมา เป็นดินแดนอันมีประชากรเชื้อชาติสลาฟเป็นส่วนใหญ่มานับแต่หลังสงครามโลกครั้งหนึ่ง

ติโตอิซึ่ม (Titoism) เป็นชื่อเรียกรูปการณ์ทางการเมือง ซึ่งมีลัทธิคอมมูนิสต์ ชาตินิยม และเอกราชให้เป็นรูปประติมากรรมที่หาที่เปรียบไม่ได้

ตีเกอร์ (Tiger) สุนัขยามประจำตัวของติโต (ที่ติดตามเขาแทนตัวที่ชื่อลุกซ์ ที่ตายที่สุตเยสกา) ที่เอาติดตัวไปด้วย

โตก์ลิอาตี (Togliati) เป็นคอมมูนิสต์ผู้พบกับติโตที่สำนักงานกลางของคอมินเทอร์นใจกลางมอสโคว์

นาซี (Nazi = National Socialist) พรรคของฮิตเลอร์ในเยอรมัน

นาโรดโน โอสโลโบติลัชกิ โอดบอร์ หรือ เอ็น. โอ. โอ. – Narodno Oslobodilacki Odbor หรือ NOO) คือกรรมการประชาชนเพื่อการปลดปล่อย เป็นหน่วยหลักของการจัดระเบียบทางการเมืองนอกกองทัพของติโต

เนดิช , มีลาน เนดิช (Milan Nedic) เป็นนายพล และนายกรัฐมนตรีหุ่น ผู้เคยเป็นรัฐมนตรีและเสนาธิการทหารยูโกสลาฟ

บรายีซี (Brajici) เป็นชื่อหมู่บ้านที่มิไฮโลวิชและติโตได้พบกันในครั้งที่สอง

บอกอลยูบอยซโก (Bogoljuboisko) เป็นเมืองที่อยู่ใกล้อมซก์ เป็นที่ที่ติโตเข้าทำพิธีสมรสในโบสถ์ออร์โธดอกซ์

บาการิช, วลาดิมีร์ บาการิช (Vladimir Balaric) นักศึกษาชาวโครแอต เป็นบุตรของผู้พิพากษาชาวโครแอตที่เคยช่วยติโตเมื่อเขาถูกจับ

บาการิช, สเตียปัน บาการิช (Stjepan Bakaric) เป็นผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีของติโต ภายหลังลูกของบาการิชได้มาเป็นสหายคอมมิวนิสต์ที่สนิทที่สุดคนหนึ่งของติโต

บากิช , มิตาร์ บากิช (Mitar Bakic) เป็นผู้ที่ได้รับมอบจากติโตให้ไปมอนเตเนโกรเพื่อจัดการเหตุการณ์เนื่องจากากรอาละวาดของพวกหัวรุนแรงในหมู่ปาร์ติซาน โดยชาวมอนเตเนโกรหลายคนได้ถูกสังหาร

บาร์บารสซา (Barbarossa) เป็นชื่อแผนปฏิบัติการการบุกรัสเซีย

โบรซ, ฟรันโย โบรซ (Framjo Broz) บิดาของติโตผู้มีเชื้อสายโครแอต เป็นคนดื่มจัดเหมือนผู้ชายชาวบ้านส่วนมาก จัดกิจการบ้านไม่เป็นจนต้องติดหนี้สิน แต่ก็ยังพอหาเลี้ยงครอบครัวอยู่ได้ และสามารถส่งลูกส่วนใหญ่ไปที่อื่นเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ในยามที่สภาพเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ของยุโรปกำลังยากเข็ญ ทั้งยังรักษาอำนาจเด็ดขาดของบิดา ซึ่งเป็นสิทธิ์ของเขาในสังคมที่ถือพ่อบ้านเป็นใหญ่ เขาปฏิบัติรุนแรงมากกับลูก ถึงเฆี่ยนตีเพื่อรักษาวินัย โดยไม่มีใครค้านเลย

โบรซ, มาเรีย โบรซ (Marija Broz) เป็นมารดาของติโต เป็นชาวสโลเวเนีย (Slovenia) เป็นหญิงผู้มีบุคลิกลักษณะที่เด่นทีเดียว ฉลาดมาก จัดกิจการต่างๆเก่งกว่าสามี และคงมีนิสัยเข้มแข็งกว่า และเป็นผู้ที่มีอิทธิพลทางศาสนาต่อติโต

โบรซ, โยซิป โบรซ หรือติโต เป็นบุตรของฟรันโยและมาเรีย โบรซ ได้รับนามแฝงหลายชื่อตลอดเวลาที่ทำงานคอมมูนิสต์อันผิดกฎหมายอาทิ จอรเจวิช (George – vic) วิศวกรบาบิช (Engineer Babic) รูดี (Rudi) วาลเตอร์ (Valter) แต่นามที่ได้รับที่เวียนนาตอนนั้น คือ ติโต เป็นเลขาธิการของคณะกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์ใต้ดินแห่งซาเกร็บ เป็นจอมพล ติโต นายกรัฐมนตรีแห่งยูโกสลาเวียคอมมูนิสต์

เบลา คูน (Bela Kun) เป็นผู้นำในการปฏิวัติคอมมิวนิสต์ในฮังการีและเคยเป็นเชลยศึกในรัสเซีย

เบลีย์, พันเอก เอ็ส. ดับบลิว.เบลีย์ (Colonel S.W. Bailey) นายทหารชาวอังกฤษคนใหม่ ผู้ที่กระโดดร่มลงมาและมาถึงกองบัญชาการของมิไฮโลวิชในแดนโนวี-ปาซาร์ (Sandjak of Novi – Pazar) ในวันตรุษคริสต์มาสปี ๑๙๔๒ มีความรู้ภาษาเซอร์โบ – โครแอตดีมาก สามารถประเมินความจริงในเรื่องความเฉื่อยเฉยของพวกเช็ตนิกในการปฏิบัติการช่วยฝ่ายสัมพันธมิตร รวมทั้งการที่ฝ่ายเช็ตนิกหลายหน่วยร่วมมือกับทั้งฝ่ายเยอรมัน ทั้งฝ่ายอิตาเลียน

เบลูโซวา, เปลาเจีย เบลูโซวา (Pelagea Belousova) เป็นภริยาคนแรกของติโต โดยได้แต่งงานกันในต้นปี ๑๙๒๐ แต่สุดท้ายเธอไปมีสัมพันธ์อื่น

แบร์ซเตอสการ์เตน (Berchtesgarten = ที่พักของฮิตเลอร์บนภูเขา ในบาเวเรีย (Bavaria))

ปาร์ติซาน (Partisans) ฝ่ายใต้ดินของติโต

ปาเวลิช, อันเต ปาเวลิช (Ante Pavelic) เป็นผู้นำ “หุ่น” ของรัฐอิสระแห่งโครแอเชีย ผู้นำหุ่นแห่งซาเกร็บ เป็นผู้ต้องการให้ โครแอเชียต้องเป็นรัฐคาธอลิค และให้ชาวโครแอตอยู่เท่านั้น ชาวเซอร์บในโครแอเชีย ซึ่งถือศาสนาออร์ธอดอกซ์ และมีจำนวนเกือบสองล้านคน (ประมาณหนึ่งในสามของประชากรทั้งหมด) จะต้องถูกจำกัด โดยไล่ออกไปอยู่เซอร์เบีย หรือให้เปลี่ยนศาสนาหรือโดนฆ่า

ปีก, วิลเฮล์ม ปีก (Wilhelm Pieck) ชาวเยอรมันที่เป็นประธานกรรมการสอบสวนชุดหนึ่ง ติโตสามารถรอดพ้นจากชะตากรรมของผู้ที่อยู่ในตำแหน่งคนก่อน เป็นคอมมูนิสต์ผู้พบกับติโตที่สำนักงานกลางของคอมินเทอร์นใจกลางมอสโคว์

ปียาเด, โมชา ปียาเด (Mosa Pijade) เป็นชาวยิวที่มีความรู้สูงและมีประสบการณ์มาก เป็นบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ฉบับแรกๆของพรรคชื่อ โคมูนิสต์ (Komunist) เป็นสหายร่วมคุกของติโต

โปลิตบูโร (Polit – boro) เป็นชื่อของแกนของคณะกรรมการบริหารพรรคคอมมูนิสต์

โปโปวิช, โกชา โปโปวิช (Koca Popovic) ผู้บัญชาการกองพลน้อยชนกรรมาชีพ แกนกลางเป็นนายทหารชาวยูโกสลาเวีย – ส่วนใหญ่เป็นคอมมูนิสต์ – ที่ได้เคยร่วมรบกับกองพลน้อยนานาชาติในสเปนสมัยปี 1930-40 เขาเป็นคนมีความรู้ มีเชื้อสายจากตระกูลชาวเซอร์บที่ร่ำรวย และเคยเป็นนายทหารแห่งกองทัพหลวงของยูโกสลาเวีย อดีตชาวสเปนที่สนับสนุนพวกคอมมูนิสต์มานานแล้ว

พรรคชาวนาโครแอต (Croatian Peasant Party) เป็นพรรคการเมืองที่ตั้งอยู่บนรากฐานความต้องการของแคว้น

พรรคประชาธิปไตยเซอร์บ (Serbian Democrat Party) เป็นพรรคการเมืองที่ตั้งอยู่บนรากฐานความต้องการของแคว้น

พรรคศาสนิกสโลวีน (Slovene Clerical Party) เป็นพรรคการเมืองที่ตั้งอยู่บนรากฐานความต้องการของแคว้น

พระราชโอรส ปิเตอร์ เมื่อมีพระชนม์เพียง 11 พรรษา ได้สืบสันตติวงศ์แทนพระราชาธิบดีอาเล็กซานเดอร์แห่งยูโกสลาเวีย โดยที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ดังนั้น พระปิตุลา คือ เจ้าชายปอลจึงเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

พระเจ้าซาร์ (Tsarist) พระราชาแห่งรัสเซีย เป็นผู้สั่งให้เจ้าหน้าที่จับและขังติโตในป้อม พิเทอร์ – พอล (Petre – Paul) ในข้อสงสัยว่าเป็นสายของบอลเชวิค

พันธมิตรตะวันตก คือ อังกฤษและฝรั่งเศส

ฟาสซิสต์ (Fascist) พรรคของมุโสลินีในอิตาลี

โฟติช, คอนสตันตีน โฟติช (Constantine Fotic) เอกอัครราชทูตยูโกสลาเวีย

มานูอิลสกี้ (Manuilski) หัวหน้าคอมินเทอร์นชาวรัสเซีย เป็นผู้มอบหมายให้ติโตให้เขาดูแลงานที่อิสระพอประมาณ ทั้งการจัดระบบงานทางการเมืองของพรรคในยูโกสลาเวีย เพื่อพยายามให้

ฟื้นจากสภาพที่ร่อแร่ปางตาย และการสรรหาอาสาสามัคคี เพื่อตั้งกองพลน้อยนานาชาติที่จะไปรบในสงครามกลางเมืองในประเทศสเปน

มาเซ็ก, วลาโด มาเซ็ก (Vlado Macek) ผู้นำฝ่ายโครแอตลงนามร่วมในข้อตกลง “สปอราซุม” และได้เข้าร่วมในรัฐบาลยูโกสลาเวียโดยเป็นรองนายกรัฐมนตรี

มาเตส, เลโอ (Leo Mates) นักศึกษาชาวโครแอต เป็นบุตรของผู้พิพากษาชาวโครแอตที่เคยพยายามช่วยติโตเมื่อเขาถูกจับ

มิร์โกวิช, นายพลจัตวา บอรา มิร์โกวิช (Bora Mirlovic) ผู้นำในการยึดอำนาจเจ้าชายปอล

มิไฮโลวิช , พันเอก ดราจา มิไฮโลวิช (Cokonel Draza Mihailovic) หัวหน้ากลุ่มนายทหารจากกองทัพหลวงแห่งราชอาณาจักรยูโกสลาเวีย ผู้เป็นหัวหน้าของนักสู้เพื่อต่อต้านหลายหมู่ ซึ่งได้รับขนานนามว่า เช็ตนิก (Chetniks หรือ Cetnici) อันเป็นนามของนักสู้เพื่ออิสรภาพ ที่เคยต่อสู้หลังแนวของข้าศึกในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ซึ่งเรียกขบวนการของตนว่า “หน่วยเช็ตนิกแห่งกองทัพยูโกสลาฟ” และถือว่าตนเป็นผู้แทนของราชอาณาจักรเดิม จุดหมายหลักของเขาคือรักษาประเพณีของเซอร์เบียและของพระมหากษัตริย์ เขาชิงชังพวกโครแอตยิ่งนัก และเชื่อว่า พวกโครแอตเป็นเหตุที่ทำให้ราชอาณาจักรต้องล่มสลายลง และโทษว่าพวกโครแอตทุกคนต้องรับผิดชอบในทารุณกรรมของพวกอุสตาชี ที่ทำให้ชาวเซอร์บต้องล้มตายลงเป็นจำนวนมากในโครแอเซียและบอสเนีย เขาทำงานร่วมกับฝ่ายเยอรมันเพื่อเอาชนะติโต รวมทั้งผู้สนับสนุนคอมมูนิสต์

มีลูติโนวิช , อีวาน มีลูติโนวิช (Ivan Milutinovic) เป็นพลพรรคของติโต ตายเมื่อเรือถูกทุ่นระเบิดในแม่น้ำดานูบ

มีเลติช, เปเตอร์ มีเลติช (Peter Miletic) ชาวมอนเตเนโกร เป็นผู้ที่สมาชิกบางส่วนในพรรคคอมมูนิสต์ปรารถนาให้รับตำแหน่งเลขาธิการพรรคยูโกสลาเวีย ซึ่งเวลานั้นกำลังติดคุกในยูโกสลาเวียด้วยข้อหาทางการเมือง เขาได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากเพื่อนนักโทษ และได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกชาวบัลแกเรียบางคนในคอมินเทอร์น

แมคโดเวิล (Colonel McDowell) เป็นพันเอก ผู้ที่รัฐบาลสหรัฐได้ส่งมาติดต่อกับมิไฮโลวิชในเดือนกันยายน ๑๙๔๔ ติโตเชื่อเขาถูกส่งมาว่ามาด้วยจุดประสงค์ที่จะเกลี้ยกล่อมมิให้พวกเช็ตนิกยอมจำนนต่อพวกปาร์ติซาน

แม็คลีน, เซอร์ ฟิตซรอย แม็คลีน (Sir Fitzroy Maclean) มีชื่อเป็นผู้เขียนบทนำในวรรณกรรมชิ้นนี้ เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนที่ทางการอังกฤษให้ไปประจำฝ่ายปาร์ติซานของติโต ซึ่งขึ้นตรงต่อเชอร์ชิลล์ (นายกรัฐมนตรี Churchill) และได้รับมอบหมายให้บังคับบัญชานายทหารติดต่อที่ได้ส่งไปตามกองบังคับการท้องถิ่นของปาร์ติซานในเขตสำคัญ ๆของประเทศ

ยูโกสลาเวียเสรี เป็นสถานีวิทยุกระจายเสียง ซึ่งออกอากาศภายใต้ความควบคุมของโซเวียตจากฐานในรัสเซีย

ยันโกวิช (Jankovic) นายพลยันโกวิช เป็นรองเสนาธิการ

ราดิช, สเตียปัน ราดิช (Stjepan Radic) ผู้นำโครแอตที่โดดเด่นที่สุด ผู้ที่ไม่ยอมร่วมมือกับรัฐบาล จนกระทั่งได้รับผลสำเร็จในการเรียกร้องความอิสระในการปกครองตนเอง ใช้ยุทธวิธีการเมืองต่างๆในการเรียกร้องเช่น เรียกร้องการปกครองแบบสาธารณรัฐ การงดออกเสียงในสภา และร้องขอความสนับสนุนจากนอกประเทศ

รานโกวิช, อเล็กซานเดอร์ รานโกวิช (Alexander Rankovic) เป็นพลพรรคของติโต เป็นคอมมูนิสต์ที่ได้รับการช่วยเหลือให้หนีมาจากเงื้อมมือของเกสตาโป (Gestapo – ราชการลับเยอรมัน) อย่างหวาดเสียว เป็นผู้รับภาระรักษาความปลอดภัยและต่อต้านราชการลับสำหรับขบวนการทั้งหมด

รีบาร์, อิโว โลลา รีบาร์ (Lvo Lola ribar) นักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีหัวรุนแรง ที่ยังเยาว์และที่ติโตจะฝึกได้ด้วยตนเอง เป็นผู้มีความภักดีต่อติโตในฐานะเลขาธิการ ยอมรับคำสั่งโดยดี และใช้ความฉลาดและไหวพริบในการปฏิบัติตามคำสั่ง และมีความสามารถที่จะทำงานเป็นชุดปฏิบัติการ เป็นบุคคลที่ติโตได้เลือกไว้เป็นคนสนิทในปี ๑๙๓๗ เป็นบุคคลที่เหมาะสำหรับเป็นตัวแทนของคณะพิเศษไปตามส่วนต่างๆ ของประเทศ เพื่อกระตุ้นความกระตือรือร้น

รูสเวลท์ (Roosevelt) เป็นประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา เป็นผู้เคลื่อนไหวโครงการ ยืม – เช่า (Lend – Lease) อุปกรณ์ซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือที่ชุบชีวิตอังกฤษ จนกระทั่งเหตุการณ์เพร์ล ฮาร์เบอร์ ได้นำพาให้สหรัฐอเมริกาเข้ามาเป็นพันธมิตรกับอังกฤษเต็มตัว

เร็ด การ์ด (Red Guards) คือพวกแนวหน้าของฝ่ายปฏิวัติบอลเชวิค

เร็ด เฮล์ป (Red Help การช่วยเหลือแดง) เป็นการช่วยเหลือโดยการลอบนำตัวออกจากประเทศอย่างลับๆ

เรอ-เซิลชพรุง (Rosselsprung – การเดินของม้าหมากรุก) เป็นชื่อรหัสของแผน ที่ให้ทหารพลร่มที่ฝึกไว้อย่างดีเยี่ยมปฏิบัติการในวันเกิดของติโต แต่ละคนมีรูปถ่ายของติโต และรับคำสั่งให้จับเป็นถ้ากระทำได้

แรนดอล์ฟ (Randolph) ลูกชายของเชอร์ชิลล์ตนผู้ได้ไปอยู่ที่กองบัญชาการของติโตตอนฤดูหนาวก่อน

ลา ปาสิโอนาเรีย (La Pasionaria) เป็นคอมมูนิสต์ผู้พบกับติโตที่สำนักงานกลางของคอมินเทอร์นใจกลางมอสโคว์

ลุกซ์ (Lux) ชื่อของสุนัข ซึ่งเขาจับได้มาจากทหารเยอรมัน ถูกสะเก็ตระเบิดตายตอนหมอบอยู่ข้างศีรษะของติโต

เลิห์ร (Gen- eral Lohr) นายพล ซึ่งเป็นผู้บัญชาการกอทัพเยอรมันที่สิบสอง เป็นผู้เตรียมแผนยุทธการ ไวส (Weiss=ขาว)

วิลสัน, พลเอก เซอร์ เฮนรี่ เมตแลนด์ วิลสัน (General Sir Henry Maitland Wilson) ผู้บัญชาการสูงสุดฝ่ายสัมพันธมิตรภาคการรบด้านเมดิเตอร์เรเนียน

วุกมาโนวิช (Vukmanovic) มีชื่อเล่นว่า “เทมโป” (Tempo = จังหวะ) เพราะชอบเคี่ยวเข็ญให้เร่งรัดจังหวะงานของพรรค

เวลิโก ทรอยซตะโว (Veliko Trojstvo) เป็นหมู่บ้านที่อยู่นอกเมืองซาเกร็บที่ติโตได้ไปทำงานเป็นช่างในโรงสี

เวเลบิต, วลาดีมีร์ เวเลบิต (Vladimir Velebit) เป็นคอมมิวนิสต์หนุ่มซึ่งถือกำเนิดจากตระกูลทหารที่มีชื่อเสียงชาวเซอร์เบียที่อยู่ในซาเกร็บ เป็นผู้จัดหนังสือเดินทางปลอมพร้อมด้วยวีซ่าสำหรับติโต

สจวร์ต , ร้อยเอกวิลเลียม สจวร์ต (Captain William Stuart) เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนอังกฤษที่กองบัญชาการของติโต เป็นผู้ที่เสียชีวิตในการโจมตีทางอากาศของฝ่ายเยอรมันไม่นานหลังจากที่เขามาถึง

สตาลิน เป็นผู้เขียนประวัติของพรรคคอมมิวนิสต์ (บอลเชวิค) ได้ทำให้โลกของคอมมูนิสต์มืดมัวด้วยความหวาดกลัวโดยการกวาดล้างครั้งใหญ่

สนธิสัญญาสามเส้า (Tripartite Pact) เป็นสนธิสัญญาระหว่างเยอรมัน อิตาลี และญี่ปุ่น

สปอราซุม (Sporazom) เป็นข้อตกลงที่ยอมให้โครแอตมีอิสระบ้างในการปกครองตนเอง

สปิริดอน เมกาส (Spiridon Mekas) เป็นชื่อที่ติโตใช้ในหนังสือเดินทางที่ปลอมชาติเป็นชาวคานาดา ซึ่งสมมุติว่าเป็นบุคคลที่แปลงชาติมาอยู่ในอาณัติของอังกฤษ และได้มามีสัญญาทำงานเป็นวิศวกรต่างชาติในสหภาพโซเวียต

สลาฟใต้ (South Slav) คือเป็นชาติพันธุ์ของติโต

สิสัก (Sisak) เป็นเมืองเล็กๆอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของบ้านเกิดติโตราว 60 ไมล์ เป็นที่ที่ติโตได้เข้าไปทำงานเป็นเด็กล้างจานในร้านอาหาร

สโลเวเนีย (Slovenia) เป็นส่วนหนึ่งของออสเตรีย เป็นบ้านเกิดของมารดาของติโต และเป็นบ้านของตากับยายของติโต

สำนักคณะกรรมการเกี่ยวกับบัลคาน (Balkan Secretariat) เป็นส่วนหนึ่งของคอมินเทอร์น ตั้งอยู่ที่มอสโคว์ เป็นทีที่ติโตถูกส่งตัวไปฝึกถึงยี่สิบเอ็ดเดือน เป็นที่เริ่มต้นการเกี่ยวพันของติโตกับคอมินเทอร์น องค์การนี้เลิกล้มไปตอนระยะกลางของสงครามโลกครั้งที่สอง

สำนักงานช่วยเหลือและฟื้นฟูแห่งสหประชาชาติ (United Nations Relief and Rehabilitation Administration – UNRRA) ให้การช่วยเหลือยูโกสลาเวียจึงทำให้ไม่เกิดทุพภิกขุภัยทั่วประเทศ เนื่องจากในช่วงการสู้รบตอนเยอรมันล่าถอย รุนแรง ดุเดือดมาก จนไม่สามารถหว่านข้าวได้ ยูโกสลาเวียจึงไม่มีข้าวในยุ้งเลย

หัวหน้าสาย (คอมมิซซาร์ – Commissar) มีหน้าที่แพร่ข่าวจากโลกภายนอก โดยเฉพาะข่าวที่เกี่ยวกับขบวนการปาร์ติซาน

อบซะนานา (Obzanana) คือกฎกระทรวงที่รัฐมนตรีมหาดไทยเป็นผู้ออก ซึ่งทำให้พรรคคอมมิวนิสต์เป็นพรรคที่ผิดกฎหมายตลอดมาถึงสงครามโลกครั้งที่สอง

ออตี, ฟิลลิส ออตี (Phyllis Auty) อักษรศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด อาจารย์สอนประวัติลุ่มแม่น้ำดานูบ ที่มหาวิทยาลัยลอนดอน ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองทำงานที่แผนกยูโกสลาเวีย ของวิทยุ บี บี ซี และ ที่กรมข่าวการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ. เป็น

นักหนังสือพิมพ์คนแรกที่ได้สัมภาษณ์ “ติโต” หลังจาก “ติโต” ได้แยกออกจากคอมินฟอร์ม ในปี ค.ศ. ๑๙๔๘

อับแวร์ (Abwehr) หน่วยราชการลับของเยอรมัน

อาเล็กซานเดอร์ คาราจอรเจวิช (Alexander Laradjordjevic) เป็นชาวโครแอตที่ไมยอมรับพระราชาธิบดีองค์ใหม่

อาเล็กซานเดอร์ ซินการ์-มาร์โกวิช (Alexander Cincar-Markovic) อดีตนักการเมือง

อิสเตรีย (Istria) เป็นพื้นที่ที่ติโตมุ่งมั่นจะให้ยูโกสลาเวียได้คืนมา เป็นดินแดนอันมีประชากรเชื้อชาติสลาฟเป็นส่วนใหญ่มานับแต่หลังสงครามโลกครั้งหนึ่ง

เอน.เค.วี.ดี. (N.K.V.D.) ตำรวจลับโซเวียต

แอร์เธอร์ตัน, พันตรี เทเรซ์ แอร์เธอร์ตัน (Major Terence Atherton) เป็นผู้ที่อยู่ในหน่วยที่สืบว่าเกิดอะไรขึ้นกับร้อยเอกบิล ฮัดซัน เคยมายูโกสลาเวียก่อนสงคราม ได้เป็นนักหนังสือพิมพ์ในตะวันออกกลาง. พูดภาษาเซอร์โบ-โครแอตได้ดีและมีภริยาชาวยูโกลาเวียในบอสเนีย เขตที่เขาขึ้นฝั่งสามารถติดต่อกับฝ่ายปาร์ติซานซึ่งพาเขาไปที่กองบัญชาการที่โฟชา (Foca) ติโตต้อนรับเขา และส่งวิทยุไปมอสโคว์เพื่อช่วยเขาติดต่อกับกองอำนวยการกิจการพิเศษ

อุสตาชิ (Ustasi) เป็นองค์การชาตินิยมโครแอต เป็นองค์การที่ได้ว่าจ้างให้มีการปลงพระชนม์พระราชาธิบดีอาเล็กซานเดอร์แห่งยูโกสลาเวีย และมีแผนที่จะยึดอำนาจในโครแอเชีย

อูลบริชต์ (Ulbricht) เป็นผู้หนึ่งที่รวมงานกับติโตในผู้ที่กลับประเทศของตนได้ในฐานะตัวเชิดของโซเวียตต่อเมื่อสงครามยุติลง

โอ.อาร์.จี (ORG) เป็นกรมหนึ่งของคอมินเทอร์น

ฮินโก้ (Hinko) ลูกชายของติโตซึ่งเป็นบิดตายเมื่ออายุเพียงอาทิตย์เดียว

ฮัดสัน, ร้อยเอก ดี.เอ็ช.ฮัดสัน (Captain D.H. Hudson) นายทหารติดต่อชาวอังกฤษคนแรกที่มายังแดนยูโกสลาเวีย ณ กองบัญชาการของเขา

ฮัดซัน, ร้อยเอกบิล ฮัดซัน (Captain Bill Hudson) ทหารติดต่อของอังกฤษ ได้รับคำสั่งให้สืบหาข้อมูลเรื่องขบวนการต่อต้านทุกขบวนการในยูโกสลาเวีย ในกองอำนวยการกิจการพิเศษของอังกฤษ (Special Operation Executive – S.O.E)

ฮอดซา , เอนเวอร์ (Enver Hodza) เป็นฝ่ายปาร์ติซานชาวอัลเบเนีย เป็นผู้ที่สามารถกำจัดผู้ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อคอมมูนิสต์ ในขบวนการต่อต้านศัตรูผู้ยึดครองอัลเบเนีย

ฮาส, เฮอร์ตา ฮาส (Herta Has) คอมมูนิสต์ชาวโครแอตถูกจับกุมที่ซาเกร็บ และภริยาที่ไม่ได้ตบแต่งของติโต

เฮบรัง, อันดริยา เฮบรัง (Andrija Hebrang) คอมมูนิสต์ชาวโครแอตผู่ถูกจับกุมที่ซาเกร็บ

AVNOJ (AVNOJ = Antifascisticko Vigece Narodnoj Oalobodjenda Jugoslavije คือ สภาต่อต้านฟาสซิสต์เพื่อเอกราชแห่งชาติของยูโกสลาเวีย) มีจุดหมายทางการเมืองเพื่อชี้วัดให้ชัดแจ้งแก่ประชาชนชาวยูโกสลาเวียตลอดจนแก่พวกสัมพันธมิตรว่า ขบวนการมีลักษณะรวมยูโสลา

เวีย เริ่มตั้งหลักเพื่อปกครองทางการเมือง ทำหน้าที่เสมือนรัฐสภาในยามสงคราม และได้ประกาศตนเป็นสถาบันนิติบัญญัติและบริหารสูงสุดของยูโกสลาเวีย

เรื่องย่อบทพระราชนิพนธ์ติโต

"ติโต" เป็นบทพระราชนิพนธ์แปลในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ฯ ทรงแปลจากหนังสือเรื่อง " Tito" ของ ฟิลลิส ออตี (Phillis Auty 1972) เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๙ เพื่อให้ข้าราชบริพารได้ทราบถึงอัจฉริยบุคคลที่น่าสนใจ โดยบทพระราชนิพนธ์แปลเรื่องติโต เป็นหนังสือแนวอัตชีวประวัติของผู้นำที่ยิ่งใหญ่ ผู้ทำให้ประเทศยูโกสลาเวียซึ่งประกอบด้วยดินแดน ๖ รัฐ ๕ เชื้อชาติ ๔ วัฒนธรรม ๒ ระบบตัวอักษร ที่แตกสลายลงแล้วเมื่อคราวเกิดสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ได้กลับมารวมเป็นปึกแผ่นมั่นคง และมีความเจริญก้าวหน้าได้ตลอดชั่วชีวิตของเขา

"ติโต" เป็นนามแฝงหนึ่งในอีกหลายนามของ โยซิป โบรซ (Josip Broz) ประธานาธิบดีคนแรกของยูโกสลาเวีย โดยนาม "ติโต" เป็นนามที่ทำให้เขามีชื่อเสียง หรือเป็นที่รู้จักมากที่สุด โบรซเป็นลูกชาวนายากจน เกิดที่หมู่บ้านกุมโรเวค จังหวัดซาโกเรีย ขณะนั้นเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิออสโตร – ฮังแกรี มีพี่น้อง ๙ คน เขาเป็นชาวสลาฟใต้ (South Slav) บิดามีเชื้อสายโครแอต (Croat) และมารดาเป็นชาวสโลวาเนีย (Slovenia) โบรซเข้าเรียนหนังสือเมื่ออายุ ๘ ขวบ ที่โรงเรียนในหมู่บ้านที่กุมโรเวค เขาเป็นคนเรียนดี แต่ขาดเรียนบ่อยเนื่องจากต้องช่วยพ่อแม่ทำงานในไร่ อย่างไรก็ตามเขาออกจากโรงเรียนเมื่ออายุ ๑๒ ปี และต้องเดินทางไปทำงานยังต่างเมืองตามธรรมเนียมปฏิบัติของวัยรุ่นทั่วไปของหมู่บ้าน โบรซไปทำงานเป็นเด็กล้างจานที่เมืองสิสักอยู่สามปี จึงเปลี่ยนไปฝึกงานในอู่รถ เขาเป็นคนชอบอ่านหนังสือ และเริ่มทำงานช่างกลเมื่ออายุ ๑๘ – ๒๐ ปี แต่เหตุการณ์ที่นำพาชีวิตเขาไปสู่ขั้นตอนแรกของการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ คือ การกลับไปเป็นทหารเกณฑ์ที่บ้านเกิด เขาเป็นทหารที่มีลักษณะเด่นและแตกต่างไปจากทหารเกณฑ์คนอื่นที่มาจากหมู่บ้านเดียวกัน ตรงที่โบรซฉลาด มีความรู้ มีประสบการณ์ มีความสามารถในกีฬาฟันดาบ และมีภาวะผู้นำในช่วงที่เป็นทหารเกณฑ์นี่เอง เป็นช่วงเดียวกับการเกิดสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เขาได้รับบาดเจ็บและถูกจับกุมในขณะปฏิบัติหน้าที่ และถูกส่งไปค่ายกักกันที่กุยบีเช็ฟในรัสเซีย ทำให้เขาได้สัมผัสกับการปฏิบัติบอลเชวิค และในที่สุดเขาได้กลายเป็นคอมมูนิสต์ไปโดยมิได้ตั้งใจ

โบรซ มีภรรยาเป็นชาวรัสเซีย ชื่อ เปลาเจีย มีบุตรด้วยกัน ๔ คน แต่เหลือเพียงลูกชายชื่อซาร์โก คนเดียวเท่านั้น นอกนั้นเสียชีวิตตั้งแต่ยังเล็ก เขาเดินทางกลับบ้านเกิดเมื่ออายุ ๒๘ ปี ในสภาพบ้านเมืองใหม่จากการสลายตัวลงของจักรวรรดิออสโตร – ฮังแกรี ในชื่อว่า ยูโกสลาเวีย อันประกอบด้วย กลุ่มชาวเซิร์บ โครแอต สโลวีน มอนเตเนกริน มาเซโดเนียน และพวกบอสเนีย – เฮอร์เซโกวีนา แต่อยู่ในสภาพเศรษฐกิจทรุดโทรม คนไม่มีงานทำ และเกือบจะอดตายเพราะมีอาหารไม่เพียงพอ เขาเป็นสมาชิกของสหภาพช่างเหล็ก ซึ่งต่อมาได้ถูกผนวกเข้ากับพรรคคอมมูนิสต์แห่งยูโกสลาเวีย เขาจึงเป็นคอมมูนิสต์อย่างเต็มตัว โบรซเริ่มทำงานการเมืองเมื่อ สเตียบัน ซาบิช มาพบและชักชวน เขาเริ่มจากงานแจกใบปลิวและเป็นการทำงานในสหภาพแรงงานผิดกฎหมาย ต่อมาได้

เป็นเลขาธิการสหภาพช่างเหล็กและหนังแห่งเมืองซาเกร็บ และเลขาธิการคณะกรรมการพรรคคอมมูนิสต์ใต้ดินแห่งซาเกร็บ ตามลำดับ เขาเคยถูกจับขังคุก ๒ ครั้ง ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.๒๔๗๐ ที่อูโกลิน แต่หนีออกมาได้ และครั้งที่สองเมื่อ ปี พ.ศ.๒๔๗๑ เพราะการพูดปลุกระดมอย่างบ้าระห่ำในวันกรรมกร แต่เขาได้รับการปล่อยตัว แต่ในที่สุดก็ถูกจับได้เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ปีเดียวกัน และถูกพิจารณาให้จำคุกห้าปี บวกกับโทษเก่าครั้งก่อนที่หนีมาอีกเจ็ดเดือน เมื่อโบรซติดคุก เขากลับแสดงภาวะผู้นำอย่างเด่นชัด ด้วยการตั้งกลุ่มเพื่อนนักโทษด้วยกันเพื่อใช้เวลาว่างในการศึกษาเรียนรู้ทางการเมือง ข้อมูลเหล่านี้ถูกรายงานโดยสายลับของพวกคอมมูนิสต์ในคุกให้องค์การคอมมูนิสต์สากล หรือคอมินเทอร์นที่อยู่ใต้การควบคุมของสตาลินแห่งรัสเซียได้รับทราบ เมื่อออกจากคุกโบรซจึงเป็นตัวเก็งที่จะได้เลื่อนฐานะในพรรค เขาถูกส่งตัวไปปฏิบัติงานที่กรุงเวียนนา ถึงปี พ.ศ.๒๔๗๘ เขาถูกส่งตัวไปมอสโคว์ เขามีหน้าที่เขียนบันทึกและบทความ เข้าประชุม การอ่านและทำรายงาน ในขณะนั้น ภรรยาและบุตรของเขาพักอยู่ในมอสโคว์ แต่ภรรยาเขาไปมีความสัมพันธ์กับคนอื่นแล้ว และบุตรก็อยู่ในความดูแลของคนอื่นแล้วเช่นกัน ติโตจึงทุ่มเทตัวเองต่อการทำงานอย่างเต็มที่ เขาพบความขัดแย้ง การช่วงชิง และการใช้เล่ห์กระเท่ห์สารพัดรูปแบบภายในคอมินเทอร์น เขาเอาตัวรอดได้ด้วยการทำดีต่อชาวต่างชาติในระดับหัวหน้าที่สตาลินเกรงใจ และเขาสามารถใช้ภาษารัสเซียและภาษาเยอรมันได้ดีเหมือนเจ้าของภาษาซึ่งช่วยเขาในเรื่องการสื่อสาร

ติโตออกจากมอสโคว์ในเดือนตุลาคม ปี พ.ศ.๒๔๗๙ ในช่วงการกวาดล้างใหญ่ของสตาลิน ที่ทำให้โลกคอมมูนิสต์มีแต่ความหวาดกลัว เพราะสตาลินมุ่งแต่การทำลายล้างปรปักษ์ของเขา ติโตไปทำงานที่สำนักงานในกรุงปารีส เพื่อช่วยรับอาสาสมัครชาวยูโกสลาเวียเข้าไปทำงานในสเปน ถึงปี พ.ศ.๒๔๘๐ พรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียยังเป็นพรรคที่ผิดกฎหมาย ติโตในฐานะเลขาธิการพรรคอย่างไม่เป็นทางการเริ่มปรับองค์การด้วยการเลือกคนทำงานรุ่นใหม่จากนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ที่มีอายุน้อย หัวรุนแรง และฉลาดมาทำงานในตำแหน่งสำคัญ ต่อมาเป็นกำลังสำคัญให้ติโตในการทำงานตลอดช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง คนพวกนี้ได้แก่ อิโว โลลา รีบาร์ และมีโลวัน จีลัส เป็นต้น ติโตได้รับการแต่งตั้งเป็นเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ.๒๔๘๑ พรรคมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น ๓,๐๐๐ คน ถึงปี พ.ศ. ๒๔๘๓ มีสมาชิกพรรค ๑๒,๐๐๐ คน รวมกับ ๑๗,๐๐๐ กว่าคน ช่วงปี พ.ศ.๒๔๘๐-๒๔๘๑ ฝ่ายนาซีของเยอรมัน และฝ่ายฟาสซิสต์ของมุสโสลินีในอิตาลีเริ่มคุกคามออสเตรีย เชคโกสโลวาเกีย ฮังการี รูเมเนีย และบัลแกเรีย ดังนั้นยูโกสลาเวียจึงเหมือนถูกล้อมด้วยกำลังของฝ่ายนาซี และถูกบีบอย่างหนักให้เข้าร่วมกับฝ่ายอักษะ ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจตกต่ำ ผู้คนตกงาน ขณะที่เจ้าชายปอลในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และรัฐบาลกลาง ก็มิได้มีการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ชาวยูโกสลาเวียจึงหันมาสนับสนุนพรรคคอมมูนิสต์ที่ยังผิดกฎหมายมากขึ้น พรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวียเริ่มจัดระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพ และวางข่ายงานใต้ดินออกไปทั่วประเทศ ในขณะเดียวกัน ติโตก็ประสบความยุ่งยากในการประสานงานกับคอมินเทอร์ที่ต้องการสั่งงานเหนือพรรคคอมมูนิสต์ยูโกสลาเวีย ชีวิตของติโตตกอยู่ในอันตรายตลอดช่วงการกวาดล้างผู้เป็นปฏิปักษ์ต่อสตาลิน แต่เขารอดมาได้ทุกครั้ง ส่วนใหญ่เป็นเพราะ

ความสามารถเฉพาะตัวของเขา การได้รับความช่วยเหลือจากมิตรที่มีอิทธิพล และความโชคดีอย่างประหลาดของเขาเอง ติโตกลับมาทำงานในยูโกสลาเวียเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๓ เขามีเป้าหมายสุดท้ายคือ ปฏิวัติยูโกสลาเวียให้เป็นคอมมูนิสต์ งานสำคัญของเขาคือ การหาทุนเข้าพรรค การสร้างความสามัคคีและจัดระเบียบภายในของพรรค การวางข่ายสายลับทั่วประเทศ ในขณะเดียวกันสงครามโลกครั้งที่สองก็ได้ก่อตัวขึ้นแล้วในยุโรป กลางเดือนตุลาคม ปี พ.ศ๒๔๘๓ ติโตแสดงความห้าวหาญด้วยการจัดประชุมพรรค ซึ่งอยู่ในฐานะพรรคผิดกฎหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรับรู้นโยบายและแนวทางร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อสร้างความสามัคคีของคนในพรรคให้เกิดขึ้น จากการวางแผนที่ดีเยี่ยมของติโต ทำให้ผู้แทนจากทั่วประเทศจำนวน ๑๐๑ คน มาเข้าร่วมประชุม ๕ วัน รอดพ้นจากการจับกุมของตำรวจทุกคน การจัดประชุมครั้งนั้น กลายเป็นการวางรากฐานอันแข็งแกร่งในการต่อสู้กับศัตรูของชาติในเวลาต่อมา

เมื่อฮิตเลอร์เริ่มบีบบังคับเจ้าชายปอลอย่างหนักให้ร่วมกับเยอรมัน ในขณะที่อังกฤษก็พยายามอย่างหนักในการชักชวนให้ยูโกสลาเวียเข้าร่วมกับอังกฤษ ส่วนพวกเซอร์บในยูโกสลาเวียกลับมีความคิดว่าสมควรล้มเจ้าชายปอลผู้สำเร็จราชการลงเสีย แล้วให้พระเจ้าปีเตอร์ซึ่งพระชนม์ยังน้อยครองราชย์ เพื่อรักษาความเป็นกลางของยูโกสลาเวีย ท่ามกลางปัญหาและความปั่นป่วนของประเทศในขณะนั้น ไม่มีใครรู้จักติโตหรือนึกถึงพรรคคอมมูนิสต์ในขณะนั้น ในที่สุดเจ้าชายปอลตัดสินใจลงนามทำสนธิสัญญาร่วมกับฝ่ายเยอรมัน แต่ไม่นานก็เกิดการยึดอำนาจจากรัฐบาลกลางโดยฝ่ายทหารของยูโกสลาเวีย ผ่านพระบรมราชโองการของพระเจ้าปีเตอร์ ฮิตเลอร์เดือดดาลมากและส่งกองทัพเยอรมันเข้าจัดการ ยูโกสลาเวียถูกแบ่งออกเป็นสิบส่วน ถูกปกครองโดยเยอรมัน อิตาลี บัลแกเรีย และฮังการี โดยไม่นับรวมรัฐอิสระโครแอเชียที่ประกาศแยกตัวออกไปก่อนแล้ว โดย สลาฟโก กวาเตอร์นิก ชาวโครแอตหัวรุนแรงสังกัดขบวนการอุสตาชี และ อันเต ปาเวลิช (Ante Pavelic) เป็นผู้นำ ฮิตเลอร์กระทำการดังกล่าว เพราะต้องการทำโทษโดยประสงค์ลบประเทศยูโกสลาเวียออกไปเสียจากแผนที่โลก ขณะเยอรมันบุกยูโกสลาเวีย ติโตตั้งกองกำลังอยู่ในซาเกร็บ เมืองหลวงของโครแอเชีย เขาอยู่ในฐานที่มั่น ที่พรั่งพร้อมด้วยอุปกรณ์สื่อสารและเจ้าหน้าที่ประจำการ แต่ไม่สามารถทำงานได้โดยเปิดเผยและไม่สามารถดำเนินการรวมกำลังผู้รักชาติให้ออกมาต่อสู้ได้ เพราะฐานะอันกำกวมของพรรคคอมมูนิสต์ เมื่อรัฐบาลแห่งยูโกสลาเวียและรัสเซียคอมมูนิสต์ลงนามทำสัญญามิตรภาพในเดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๔๘๓ ก่อนเยอรมันบุกเบลเกรด เมืองหลวงของประเทศ ดูเหมือนจะเป็นผลดีในตอนต้น แต่กลับย่ำแย่ลงอีกเมื่อรัสเซียยอมรับการกระทำของเยอรมันต่อยูโกสลาเวีย

ติโตเริ่มการต่อสู้อย่างเปิดเผยเมื่อเยอรมันบุกสหภาพโซเวียต เขาออกแถลงการณ์หลายฉบับเรียกร้องให้ประชาชนทุกภาคส่วนของยูโกสลาเวียพร้อมใจกันต่อสู้เพื่อเอกราชของประเทศ การก่อวินาศกรรมได้เริ่มขึ้นแล้ว เขาเรียกประชุมพรรคในวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๔๘๔ เพื่อจัดระเบียบพรรคเตรียมทำสงครามเบ็ดเสร็จภายใต้การนำของติโต เขาจัดตั้งกองอำนวยการ ต่อมาเรียกว่า ขบวนการปาร์ติซาน ซึ่งได้รับการตอบรับมากขึ้นเรื่อย ๆ แล้วการต่อต้านเยอรมันและฝ่ายอักษะก็แผ่ซ่านไปทั่ว

ประเทศ อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของติโตและปาร์ติซานอยู่ภายใต้ความช่วยเหลือจากคอมินเทอร์น ในปี พ.ศ.๒๔๘๔ ขบวนการต่อสู้ของชาวยูโกสลาเวีย แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ขบวนการเช็ตนิก (Chetniks หรือ Cetnici) โดยมีหัวหน้ากลุ่มชื่อ พักเอก ดราจา มิไฮโลวิช และขบวนการปาร์ติซานของติโต นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอุสตาชี (Ustaːsi) ซึ่งเริ่มไม่ได้รับการยอมรับเนื่องจากการกระทำทารุณกรรมกับพวกชาวเซอร์บจำนวนเกือบสองล้านคนในรูปแบบสงครามศาสนาเพื่อให้โครแอตเป็นรัฐคาธอลิค ระหว่างติโตและมิไฮโลวิชมีการติดต่อกันอย่างน้อย ๒ ครั้ง แต่ไม่สามารถทำงานร่วมกันได้ เพราะจุดมุ่งหมายในการต่อสู้ต่างกัน และมีความระแวงต่อกัน เช็ตนิกต่อสู้เพื่อนำระบบเก่าและกษัตริย์กลับคืนมา ในขณะที่ติโตและปาร์ติซานต่อสู้เพื่อเอกราชของชาติ และการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบอบคอมมูนิสต์ ฝ่ายเช็ตนิกได้รับการสนับสนุนจากอังกฤษ ฉะนั้นขบวนการเช็ตนิกได้เปรียบกว่าปาร์ติซานในเวทีต่างประเทศ แต่มิไฮโลวิชกลับปล่อยโอกาสทองให้หลุดมือไป โดยไม่เร่งดำเนินการสู้รบอย่างเต็มศักยภาพ ในขณะเดียวกันก็มีข้อมูลว่ามิไฮโลวิชมีการติดต่ออย่างลับ ๆ กับเยอรมันและอิตาลี โอกาสทองจึงกลับมาเป็นของติโต โดยขบวนการปาร์ติซานมองเห็นเยอรมันเป็นศัตรูแท้จริงเช่นเดียวกับอังกฤษและอเมริกา ในระหว่างการรบช่วงปี ๒๔๘๔ – ๒๔๘๖ ติโตและขบวนการปาร์ติซานของเขาต่อสู้แต่เพียงลำพัง โดยไม่ได้รับความช่วยเหลือจากคอมินเทอร์น นำมาซึ่งความผิดหวังอย่างมากของติโต ถึงฤดูหนาวปีพ.ศ.๒๔๘๕-๒๔๘๖ โอกาสก็เป็นของติโต เมื่อเขาสามารถติดต่อกับอังกฤษได้ และอังกฤษรับรู้ความจริงเกี่ยวกับมิไฮโลวิช อีกด้านหนึ่งโฉมหน้าใหม่ของสงครามก็เกิดขึ้นเมื่อสหรัฐอเมริกายกพลขึ้นบกในแอฟริกาเหนือ และชัยชนะของอังกฤษที่อิยิปต์ ต้นปีพ.ศ.๒๔๘๖ ฝ่ายสัมพันธมิตรส่งคณะผู้แทนเบิกทางเข้าสู่ยูโกสลาเวีย ในปีเดียวกันนี้เอง ติโตได้ต้อนรับคณะผู้แทนฝ่ายอังกฤษที่กองบัญชาการของเขา ติโตได้รับรองเป็นทางการจากฝ่ายสัมพันธมิตรเมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ปีเดียวกัน ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๘๗ คณะผู้แทนทางทหารของโซเวียตก็มาถึงกองบัญชาการของติโต ภายหลังจากติโตได้รับความช่วยเหลือจากฝ่ายสัมพันธมิตรแล้วอย่างมากมาย ในปี พ.ศ.๒๔๘๗ นี้เอง ติโตได้พบกับเชอร์ชิลล์ นายกรัฐมนตรีของอังกฤษเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหลังสงครามสงบ อีกสองสามสัปดาห์หลังจากนั้น เขาก็บินไปพบสตาลินที่รัสเซีย

ในช่วงการต่อสู้แต่เพียงลำพังของติโตและขบวนการปาร์ติซาน พวกเขาได้แสดงให้เห็นถึงความทรหด การมีระเบียบวินัย ความกล้าหาญของปาร์ติซาน และภาวะผู้นำของติโตอย่างยอดเยี่ยม ในฤดูหนาวปี พ.ศ.๒๔๘๕ ปาร์ติซานต้องทำศึกสองหน้าแต่เพียงลำพังทั้งกับเช็ตนิกและเยอรมัน ปาร์ติซานไม่ยอมทอดทิ้งแม้ผู้เจ็บป่วย พวกเขาพาผู้บาดเจ็บร่วมเดินทางไปกับกองทัพที่มีขบวนยาวกว่าสองไมล์ พวกเขาไม่มียา ไม่มีผ้าพันแผลและเวชภัณฑ์ นอกจากของที่ยึดมาได้จากข้าศึก ปาร์ติซานประสบชัยชนะได้เพราะความอดทน มีวินัย และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างแรงกล้า ยูโกสลาเวียจึงได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศเป็นจำนวนมหาศาล ช่วยให้ประเทศพ้นจากสภาพทุกข์ยาก นอกจากนี้ยังยึดมั่นในหลักการความเป็นอิสระของแคว้นต่าง ๆ ที่ร่วมเป็นสมาพันธ์ หลังสงคราม ติโตได้แสดงความกล้าหาญด้วยการปฏิเสธการนำของสตาลิน และยึดนโยบายไม่ฝักใฝ่

ฝ่ายใด ติโตปกครองประเทศในฐานะประธานาธิบดีโดยไม่สร้างเงื่อนไขเพื่อประโยชน์ส่วนตน เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างประเทศ รู้จักยืดหยุ่นในภาวะวิกฤต และเขาสามารถเป็นศูนย์รวมศรัทธาของคนในชาติได้ ติโตเป็นประธานาธิบดีจนถึงวันสุดท้ายของชีวิต เขาเสียชีวิตเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๘๐ อายุได้ ๘๘ ปี หลังการเสียชีวิตของติโต ประเทศยูโกสลาเวียก็เกิดการแตกแยกและไม่สงบขึ้นอีก ซึ่งอาจเป็นหลักฐานยืนยันในความเป็นอัจฉริยบุคคลด้านการเป็นผู้นำของติโต ที่สามารถรวบรวมและปกครองประเทศที่มีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม ให้เป็นปึกแผ่นมั่นคงและเจริญก้าวหน้าได้ตลอดช่วงชีวิตของเขา.

บรรณานุกรม

Morgenthau, Hans J. 1967. Politics among Nations: the struggle for power and peace. New York: Alfred A. Knopf.

Schultz, Duane. 1986. Theories of Personality. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole Publishing Company.

Trappes-Lomax, Hugh (ed.) (2000). *Change and Continuity in Applied Linguistics*. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.

http://www.britannica.com/ EBchecked/topic/548156/Slav. 11/05/2009.

http://www.newsdigitalmedia.com.au/media-centre/getprice-survey-reveals-more-money-spent-on-mother%E2%80%99s-day-than-father%E2%80%99s-day 16/5/2009.

www.kkuengineering. com/pagereply.cfm?ind=๙&idb=๒๗๘#, 27 April 2551.

www.knowledgerush.com/kr/encyclopedia/Ustase/ 9/6/2009.

www.politicalforum .com/russia-eastern-europe/35585-josua-ambroz-tito-aka-josip-broz-2.html 16/5/2009.

ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ทรงแปล). (๒๕๓๖). *นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ.* กทม.: บริษัทอมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับบลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

_____. (ทรงแปล). (๒๕๓๗). ติโต. บริษัทอมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับบลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

พระธรรมปิฎก. (๒๕๓๘). *พจนานุกรมพุทธศาสน์*: ฉบับประมวลศัพท์. กทม.: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. ๒๕๓๓. การสื่อสารกับสังคม. กทม.: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. ๒๕๕๒. การอภิปรายบทพระราชนิพนธ์: นายอินทร์ ผู้ปิดทองหลังพระ. กทม. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ดัชนีค้นคำ

ก

กราลเยวิกา, ๖๔
กลุ่มไม่ฝักฝ่ายใด, ๓๗
กองทัพแดง, ๑๑๙
กองอำนวยการกิจการพิเศษของอังกฤษ, ๑๑๐
กอร์กิช, ๓๓
การกวาดล้าง, ๙๐
กุมโรเวค, ๒๖
กุยบีเช็ฟ, ๔๐
โกเป็ก, ๑๑๕
โกลาโกวิช, ๑๒๗

ข

ข้อตกลง “ห้าสิบ - ห้าสิบ”, ๑๑๕
ข้อตกลงติโต – ซูบาจิช, ๑๐๕
ข่าว, ๒, ๑๑, ๑๙, ๘๘, ๑๐๘, ๑๑๕, ๑๑๘, ๑๒๓, ๑๒๖, ๑๓๓, ๑๓๔, ๑๓๕, ๑๓๖

ค

คอมมิวนิสต์, ๒
คอมินเทอร์น, ๖๔, ๘๙
คาร์ปาเธียน, ๓๕, ๑๑๘
คาราจอรเจวิช, ๒๕
คารินเธีย, ๔๖
เคอร์กิช, ๔๘
โครแอเชีย, ๒๖, ๔๓, ๕๑, ๘๗

จ

จีน, ๒
เจ้าชายปอล, ๒๕, ๑๔๕
เจ้าหน้าที่ทางการเมือง, ๔๔

ช

ชวาร์ช, ๑๑๒
ชาวยิว, ๔
ชิลี, ๒
เช็ตนิก, ๕๔
เช็ตนิก อุสตาชี สโลเวเนด (slovened) และไวต์การ์ด, ๗๐
เชอร์ชิลล์, ๑๓๓, ๑๔๓

ซ

ซาเกร็บ, ๔๑, ๔๙, ๕๑, ๕๒, ๑๒๐
ซาโกเรีย, ๒๖
เซซาร์กราด, ๓๑
เซอร์บ, ๑๒๔, ๑๓๔
เซอร์เบีย, ๘๗
โซเวียตท้องที่, ๘๖
ไซบีเรีย, ๓๒

ญ

ญี่ปุ่น, ๔

ด

ดัลเมเชีย, ๑๑๕
ดาลเมเชีย, ๑๐๑
ดีกิน, ๑๑๐, ๑๔๘
ดีมีทรอฟ, ๕๒
เดินทางไกล, ๖๘
โดมิโน, ๘๙
โดโมบรัน, ๔๐

ต

ตริเอสเต, ๔๖
ติโตอิซึ่ม, ๘๑

ท

ทรอทสกี้, ๙๐
ไทย, ๑, ๓, ๑๒

น

นโยบาย, ๒
นามแฝง, ๓๗
เนดิช, ๑๒๒
เนเรตวา, ๕๗
แนวร่วมประชาชน, ๑๕๓

บ

บรายีซี, ๑๒๕
บอลเชวิค, ๔๘
บอสเนีย, ๑๔, ๒๔, ๔๔, ๕๕, ๕๗, ๖๗, ๖๘, ๗๓, ๗๖, ๗๗, ๙๗, ๑๐๓, ๑๐๕, ๑๑๐, ๑๑๒, ๑๒๘, ๑๓๗, ๑๔๔, ๑๔๖, ๑๕๖
บี.บี.ซี., ๑๓๗
บีฮัช, ๖๘
เบลเกรด, ๓๗, ๕๔, ๕๘, ๖๑, ๖๔, ๖๖, ๗๒, ๗๕, ๗๘, ๗๙, ๘๐, ๙๑, ๙๖, ๑๐๒, ๑๐๘, ๑๒๔, ๑๓๔, ๑๓๕, ๑๔๑, ๑๔๒
เบลา คูน, ๖๓

ป

ปาร์ติซาน, ๕๔
ปาเวลิช, ๑๒๔
ปีเตอร์ที่สอง, ๒๕
ปียาเด, ๔๑
เปลาเจีย เบลูโซวา, ๘๒
แปซิฟิก, ๔
โปโปวิช, ๕๕
โปลิตบูโร, ๑๔๔

ผ

แผนเรอเซิลชพรุง, ๔๔

ฝ

ฝรั่งเศส, ๓, ๔

พ

พลนำสาร, ๑๒๓
เพโตรกราด, ๑๑๘

ฟ

ฟอน เลิห์ร, ๑๑๒
โฟซา, ๑๔๑

ม

มอนเตเนโกร, ๔๓, ๘๗
มาเซโดเนีย, ๗๐, ๘๗
มิไฮโลวิช, ๕๔, ๘๐, ๑๐๒, ๑๔๐
เมกาส, ๖๖
แมคโดเวิล, ๑๑๖

ย

ยัยเซ, ๑๑๓, ๑๒๙
ยัลตา, ๑๕๗
ยึดอำนาจ, ๑๒๔
เยอรมัน, ๓, ๔, ๕, ๑๓, ๑๕, ๒๑, ๒๖, ๒๙, ๓๓, ๓๕, ๓๘, ๔๓, ๔๔, ๔๘, ๕๒, ๕๔, ๕๗, ๕๙, ๖๓, ๖๕, ๖๗, ๖๘, ๖๙, ๗๓, ๗๖, ๗๗, ๗๙, ๘๐, ๘๑, ๘๕, ๘๙, ๙๑, ๙๒, ๙๖, ๙๗, ๙๘, ๑๐๒, ๑๐๓, ๑๐๔, ๑๐๕, ๑๐๗, ๑๐๘, ๑๑๐, ๑๑๒, ๑๑๖, ๑๒๑, ๑๒๒, ๑๒๔, ๑๒๖, ๑๒๘, ๑๓๐, ๑๓๒, ๑๓๔, ๑๓๕, ๑๓๖, ๑๓๘, ๑๓๙, ๑๔๐, ๑๔๑, ๑๔๒, ๑๔๕, ๑๔๖, ๑๔๙, ๑๕๑, ๑๕๒, ๑๕๖, ๑๕๗, ๑๕๘, ๑๕๙, ๑๖๐, ๑๖๑

ร

รัฐบาลพลัดถิ่น, ๑๑๓, ๑๒๕
รัฐบาลหลวง, ๑๓๔
รัฐอิสระแห่งโครแอเชีย, ๑๒๙
รัสเซีย, ๓, ๔, ๕, ๑๓, ๑๔, ๒๒, ๒๔, ๒๖, ๒๙, ๓๒, ๓๓, ๓๕, ๓๖, ๓๗, ๓๘, ๔๐, ๔๑, ๔๒, ๔๔, ๔๖

, ๔๘, ๕๑, ๕๒, ๕๔, ๕๗, ๕๘, ๕๙, ๖๓, ๖๔, ๖๕, ๖๖, ๗๑, ๗๒, ๗๓, ๗๕, ๗๖, ๗๗, ๗๙, ๘๐, ๘๑, ๘๒, ๘๓, ๘๕, ๘๘, ๘๙, ๙๐, ๙๑, ๙๒, ๙๓, ๙๕, ๙๙, ๑๐๒, ๑๐๓, ๑๐๗, ๑๐๘, ๑๑๐, ๑๑๓, ๑๑๕, ๑๑๖, ๑๑๗, ๑๑๘, ๑๒๐, ๑๒๓, ๑๒๔, ๑๒๖, ๑๒๘, ๑๓๑, ๑๓๒, ๑๓๓, ๑๓๔, ๑๓๕, ๑๓๖, ๑๓๗, ๑๓๘, ๑๓๙, ๑๔๐, ๑๔๒, ๑๔๔, ๑๔๕, ๑๔๘, ๑๕๑, ๑๕๓, ๑๕๘, ๑๕๙, ๑๖๐, ๑๖๑
รัสเซียขาว, ๑๑๘
รางวัล, ๓
ราชอาณาจักรยูโกสลาเวีย, ๘๗
ริบเบนทรอป, ๑๐๗

ล

ลอนดอน, ๒
ลีตเตอร์ส, ๕๗

ว

วลาโด มาเซ็ก, ๙๙
วิทยุกระจายเสียง, ๑๑๘, ๑๒๓, ๑๓๐, ๑๓๔, ๑๓๖, ๑๓๗, ๑๓๘, ๑๕๘, ๑๖๑
วิทยุสื่อสาร, ๑๓๔, ๑๓๕
เวลิโก ทรอยชตะโว, ๔๙
เวียนนา, ๒๑, ๓๓, ๔๑, ๔๒, ๕๙, ๖๕, ๗๒, ๗๕, ๙๑, ๙๓, ๙๔
ไวส, ๕๗, ๖๘, ๗๗, ๑๑๒, ๑๔๒

ศ

เศอร์ตา ฮาส, ๑๒๒

ส

สงครามกองโจร, ๓๕
สจวร์ต, ๑๑๐, ๑๔๘
สเตียปัน ซาบิช, ๖๔
สนธิสัญญา, ๔, ๖๕, ๙๐, ๙๑, ๑๐๗, ๑๑๒, ๑๑๓, ๑๓๒, ๑๓๓, ๑๓๔, ๑๓๘, ๑๕๖, ๑๕๗, ๑๕๘, ๑๖๑
สปอราซุม, ๙๙
สเปน, ๓
สภาต่อต้านฟาสซิสต์เพื่อเอกราชของชาติ, ๖๙
สภาร่างรัฐธรรมนูญ, ๘๔
สลาฟ, ๑๔, ๑๕, ๒๑, ๒๔, ๓๒, ๔๘, ๙๗, ๑๑๒, ๑๒๘, ๑๔๙
สโลเวเนีย, ๑๗, ๔๓, ๔๖, ๗๐, ๗๒, ๘๗, ๑๐๑, ๑๐๓, ๑๐๕, ๑๐๗, ๑๑๒, ๑๒๙, ๑๔๔
สหภาพช่างเหล็ก, ๗๑
สันติภาพ, ๒
สัมพันธมิตร, ๔, ๓๖, ๓๗, ๓๘, ๔๔, ๔๕, ๔๖, ๕๔, ๕๘, ๕๙, ๖๗, ๗๐, ๗๕, ๗๖, ๗๗, ๗๙, ๘๘, ๙๒, ๑๐๒, ๑๐๓, ๑๐๕, ๑๐๘, ๑๑๐, ๑๑๒, ๑๑๓, ๑๑๕, ๑๑๖, ๑๑๗, ๑๒๑, ๑๒๒, ๑๒๕, ๑๓๓, ๑๓๕, ๑๓๖, ๑๓๘, ๑๔๐, ๑๔๒, ๑๔๖, ๑๔๘, ๑๔๙, ๑๕๑, ๑๕๖, ๑๖๐
สำนักงานช่วยเหลือและฟื้นฟูแห่งสหประชาชาติ, ๕๙
สิสัก, ๓๔, ๖๐
สื่อสาร, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๒, ๗๖, ๑๑๘, ๑๒๒, ๑๒๓, ๑๒๔, ๑๒๗, ๑๒๙, ๑๓๐, ๑๓๑, ๑๓๗, ๑๕๗, ๑๕๙, ๑๖๐
สุดเยสกา, ๕๗

ห

หัวหน้าสาย, ๑๓๖

อ

อบซะนานา, ๘๔
อมซ์ก, ๖๓, ๘๒
อักษะ, ๔, ๓๔, ๓๖, ๖๘, ๖๙, ๗๕, ๙๙, ๑๐๑, ๑๐๔, ๑๐๕, ๑๐๖, ๑๐๗, ๑๐๙, ๑๑๐, ๑๑๖, ๑๒๑, ๑๒๒, ๑๒๔, ๑๒๕, ๑๒๙, ๑๓๒, ๑๓๘, ๑๔๑, ๑๔๒, ๑๔๕, ๑๖๐
อังกฤษ, ๓, ๔
อันเต ปาเวลิช, ๑๐๘
อาณาจักรเซอร์บ โครแอต และสโลวีน, ๖๓
อาร์คดยุคเฟอร์ดินาน, ๕๔
อาเล็กซานเดอร์, ๕๔
อำนาจ, ๔, ๗

อิตาลี, ๓, ๔, ๒๙, ๓๓, ๔๔, ๔๖, ๕๗, ๖๘, ๖๙, ๑๐๑, ๑๐๓, ๑๐๗, ๑๑๒, ๑๑๖, ๑๒๒, ๑๒๖, ๑๔๑, ๑๕๖
อิสเตรีย, ๔๖
อีวาน ซูบาจิช, ๑๐๕
อุสตาชิ, ๙๔
อูชิเช, ๑๒๕
เอน.เค.วี.ดี., ๑๒๐
แอดริแอติค, ๔๖
แอตแลนติก, ๔
แอเธอร์ตัน, ๑๓๓

ฮ

เฮอร์เซโกวีนา, ๘๗